

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΒΟΥΛΗΣ

Αριθμ. Πρωτ.: 8592
Ημερομ. 19/11/2025

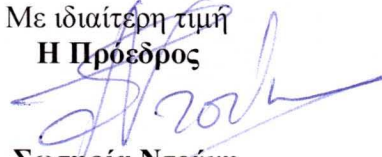
Αθήνα, 19 Νοεμβρίου 2025
Αριθμ. πρωτ.: 56961

Προς
τον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων
κύριο Νικήτα Κακλαμάνη

Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε

Έχω την τιμή να σας διαβιβάσω την Έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του Απολογισμού για την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού του οικονομικού έτους 2024 και επί του Ισολογισμού της Κεντρικής Διοίκησης της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2024 και των λοιπών χρηματοοικονομικών καταστάσεων, συνοδευόμενες από την έκθεση δημοσιονομικής βιωσιμότητας, έτους 2024.

Με ιδιαίτερη τιμή
Η Πρόεδρος

Σωτηρία Ντούνη

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε, στις 17 Νοεμβρίου 2025, με την εξής σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρος, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Ελένη Λυκεσά και Δημήτριος Πέππας, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Ασημίνα Σακελλαρίου, Κωνσταντίνος Κρέπης, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκόρου, Βασιλική Πέππα, Γρηγόριος Βαλληνδράς, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Δημήτριος Κοκοτσής, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα, Ιωάννα Ρούλια, Ιωάννης Καλακίκος, Ιωάννης Βασιλόπουλος, Άννα Παπαπαναγιώτου, Ελένη Σκορδά, Νικόλαος Βόγκας, Εριέττα Πίσχου, Βιολέττα Τηνιακού, Ευθύμιος Καρβέλης, Χρυσούλα Μιχαλάκη, Ιωάννα Ευθυμιάδου, Ευπραξία Δημολιού και Αικατερίνη Σπηλιοπούλου, Σύμβουλοι. Οι Αντιπρόεδροι Αγγελική Μαυρουδή και Ευαγγελία-Ελισάβετ Κουλουμπίνη και οι Σύμβουλοι Δέσποινα Καββαδία-Κωνσταντάρα, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Αργυρώ Μαυρομαμάτη, Αντιγόνη Στίνη, Γεώργιος Παπαϊσιδώρου και Ευαγγελία Πασπάτη απουσίασαν δικαιολογημένα, ενώ η Σύμβουλος Ιουλία Παπαθεοδώρου αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 18 του ν. 4820/2021.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ: Σταμάτιος Πουλής, Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Μαρία Δανιήλ, Προϊσταμένη Τμήματος, η οποία αναπληρώνει νόμιμα την Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Σταυρούλα Τσάλα.

Βάσει των άρθρων

- (1) 98 παρ. 1 (ε) και 79 παρ. 7 του Συντάγματος,
- (2) 31 και 167 του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143),
- (3) 26 παρ. 1 (β), 53 και 99 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου - ν. 4820/2021 (Α' 130) και

Αφού έλαβε υπόψη

(α) Την Έκθεση της Υπηρεσίας Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου «Απολογισμός και Ισολογισμός του Κράτους» που απεστάλη, σύμφωνα με το άρθρο 167 παρ. 1 του ν. 4270/2014, στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους στις 25.9.2025 (με το διαβιβαστικό έγγραφο 50437/25.9.2025),

(β) την από 31.10.2025 Έκθεση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, που απεστάλη στο Ελεγκτικό Συνέδριο ηλεκτρονικά στις 5.11.2025 (με το διαβιβαστικό έγγραφο 192036 ΕΞ 2025/5.11.2025),

(γ) την 1/2025 Πράξη του Ενάτου Τμήματος (πρώην Τμήμα Ελέγχων ΙΙ) και

(δ) την ενώπιον της Ολομέλειας εισήγηση της Συμβούλου Νεκταρίας Δουλιανάκη, όπως διατυπώθηκε στη 13η συνεδρίαση αυτής της 17ης Νοεμβρίου 2025 (Θέμα Α').

Και άκουσε

Τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ενέκρινε ομόφωνα

Τη συνημμένη Έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του Απολογισμού των Εσόδων και Εξόδων του Κράτους έτους 2024 και του Ισολογισμού (Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης) και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κεντρικής Διοίκησης της 31ης Δεκεμβρίου 2024, που διαβιβάστηκαν στο Δικαστήριο με το 114447 ΕΞ 2025/ΥΠΕΘΟΟ/30.6.2025 έγγραφο της Διεύθυνσης Λογιστικής Γ.Κ.-Τμήμα Α΄ της Γενικής Διεύθυνσης Θησαυροφυλακίου και Δημοσιονομικών Κανόνων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ α.α.

ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ

Για την ακρίβεια

Η Γραμματέας

STAVROULA TSALA

Σταυρούλα Τσάλα

19/11/2025 10:29

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

**ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ
ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΤΟΥΣ 2024 ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ
(ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ) ΚΑΙ ΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024**

Αθήνα, Νοέμβριος 2025

Πίνακας Περιεχομένων

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ - ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	5
ΣΥΝΟΨΗ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΤΟΥΣ 2024 ..	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΈΣΟΔΑ.....	19
Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού.....	19
Έσοδα Απολογισμού	20
Εισπραχθέντα έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών	21
Μη αναγραφή Εσόδων και αποκλίσεις Εσόδων.....	23
Μη αναγραφή εσόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό	23
Αποκλίσεις στα Έσοδα	24
Υπερβάσεις εισπράξεων	26
Υστερήσεις εισπράξεων	27
Επιστραφέντα έσοδα.....	27
Διαγραφέντα έσοδα	30
Εισπρακτέο υπόλοιπο.....	31
Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις.....	33
Έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΈΞΟΔΑ.....	41
Έξοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού	41
Έξοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών	43
Μη αναγραφή Εξόδων και Αποκλίσεις Εξόδων.....	46
Μη αναγραφή εξόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό	46
Αποκλίσεις στα έξοδα	47
Υπερβάσεις πληρωμών.....	48
Υστερήσεις πληρωμών.....	51
Πιστώσεις υπό κατανομή.....	52
Πιστώσεις Αποθεματικού.....	53
Μεταβιβάσεις.....	59
Επισκόπηση διαδικασίας μεταβιβάσεων των Υπουργείων	60
Έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	65
Αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού	65
Απολογισμός του Κράτους και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	66
Εκτέλεση Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	68
Ισοζύγιο οικονομικών σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση και με φορείς του εξωτερικού	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΈΛΕΓΧΟΣ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΚΑΙ	
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	73
Μητρώο Δεσμεύσεων	73
Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	76
Έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας δαπανών - Διαδικασία αντιρρήσεων	77
Δημόσιες Συμβάσεις και Δημοσιονομική Διαχείριση	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	
.....	85
Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.....	85
Επισκόπηση πορείας υλοποίησης έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ..	86
Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων.....	91
Λογιστική μεταρρύθμιση	92

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	95
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024 ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	97
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ) ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024.....	97
Ισολογισμός.....	98
Περιουσιακά στοιχεία.....	98
Κυκλοφορούντα Περιουσιακά Στοιχεία.....	98
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα	99
Απαιτήσεις	101
Προκαταβολές.....	105
Μη Κυκλοφορούντα Περιουσιακά Στοιχεία.....	106
Επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες.....	106
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία.....	108
Ενσώματα και Άυλα Πάγια	112
Υποχρεώσεις	113
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.....	113
Πληρωτέες υποχρεώσεις.....	113
Άλλες βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	115
Παροχές σε εργαζόμενους	115
Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	115
Σχέση δημοσίου χρέους και Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος	123
Άλλες μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις.....	123
Προβλέψεις.....	124
Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου	126
Χορήγηση νέων εγγυήσεων	127
Καταπτώσεις εγγυήσεων	129
Εγγυήσεις Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας.....	131
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	133
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024.....	133
Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης.....	133
Παρατηρήσεις επί των εσόδων	135
Παρατηρήσεις επί των εξόδων	137
Παρατηρήσεις επί των λοιπών εσόδων και κερδών/εξόδων και ζημιών	137
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	141
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΡΟΩΝ ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024.....	141
Κατάσταση Ταμειακών Ροών	142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	143
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ 31ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024	143
Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης.....	143
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ	145
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	145
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ.....	147
Συμπέρασμα.....	147
Συστάσεις	147

Συντμήσεις - Ακρωνύμια

Α.Α.Δ.Ε.	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Α.Κ.Α.ΓΕ.	Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών
ΑΛΕ	Αριθμός Λογαριασμού Εσόδου/Εξόδου
Α.Φ.ΕΚ.	Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης
Α.Φ.Μ.	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
Γ.Δ.Ο.Υ.	Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών
Γ.Κ.	Γενική Κυβέρνηση
Γ.Λ.Κ.	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
Δ.Ε.Η. Α.Ε.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Ανώνυμη Εταιρεία
ΔΙ.Ε.Σ.Ε.Ε.	Διεύθυνση Επιχειρησιακού Σχεδιασμού Εισπράξεων και Επιστροφών
Δ.Κ.Ε.Κ.Κ.	Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων
Δ.Ν.Τ.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Δ.Ο.Υ.	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Δ.ΥΠ.Α.	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
Δ.Χ.	Δημόσιο Χρέος
Ε.Α.Δ.	Εθνική Αρχή Διαφάνειας
Ε.Γ.Τ.Ε.	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων
Ε.Γ.Τ.Α.Α.	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
Ε.Δ.	Ελληνικό Δημόσιο
Ε.Δ.ΕΛ.	Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου
Ε.Δ.Ε.Τ.	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
Ε.Δ.Σ.	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.ΣΥ.Π.	Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.
Ε.Κ.Τ.	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛ.ΣΤΑΤ.	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Ε.Μ.Σ.	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
ΕΝ.Φ.Ι.Α.	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	Εθνικός Οργανισμός Παροχών Υπηρεσιών Υγείας
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕλΣυν	Ελεγκτικό Συνέδριο
Ε.Σ.Π.Α.	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤ.Α.Δ.	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου
Ε.Τ.Ε.ΑΝ.	Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης
Ε.Τ.Χ.Σ.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
Ε.Υ.Α.Θ. Α.Ε.	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης Α.Ε.
Ε.ΥΔ.Α.Π. Α.Ε.	Εταιρεία Ύδρευσεως και Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας Α.Ε.
Ε.Φ.Κ.	Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης
Ε.Φ.Κ.Α.	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
Κ.Α.Ε.Κ.	Κωδικός Αριθμός Εθνικού Κτηματολογίου
Κ.Δ.	Κεντρική Διοίκηση
ΚΕ.Β.ΕΙΣ.	Κέντρο Βεβαίωσης και Είσπραξης

Συντμήσεις - Ακρωνύμια

Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.	Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων
Κ.Π.	Κρατικός Προϋπολογισμός
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Λ.Π.Γ.Κ.	Λογιστικό Πλαίσιο της Γενικής Κυβέρνησης
Λ.Π.Π.Ε.	Λογιστική Πολιτική για την Πρώτη Εφαρμογή
Μ.Α.Δ.Κ.Α.Ε.Σ.	Μονάδα Αποκρατικοποιήσεων, Διαχείρισης Κινητών Αξιών και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού
Ν.Π.	Νομικό Πρόσωπο
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ο.Δ.Α.Π.	Οργανισμός Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων
Ο.Δ.ΔΗ.Χ.	Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους
Ο.Κ.Α.	Οργανισμός Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Ο.Π.Ε.Κ.Α.	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.	Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
Ο.Π.Σ.	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
Ο.Π.Σ.Δ.Π.	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Δημοσιονομικής Πολιτικής
Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ./ π.δ	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Δ.Ε.	Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων
π.δ.ε	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
Π/Υ	Προϋπολογισμός
Σ.Λ.Θ.	Σύστημα Λογαριασμών Θησαυροφυλακίου
Τ.Α.Α.	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ.	Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε.
Τ.Π.Δ.	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
Τ.Χ.Σ.	Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
Φ.Π.Α.	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
E.F.S.F.	European Financial Stability Facility
E.S.A.	European System of National and Regional Accounts
E.S.M.	European Stability Mechanism
G.L.F.	Greek Loan Facility
N.A.T.O.	North Atlantic Treaty Organization

Σύνοψη

1. Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του Απολογισμού συνιστά έλεγχο αξιοπιστίας του λογαριασμού και νομιμότητας και κανονικότητας των υποκείμενων στον λογαριασμό πράξεων, συμπεριλαμβανομένων και των αποκλίσεων που προέκυψαν από την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του ίδιου οικονομικού έτους.

2. Τα βασικά μεγέθη του Απολογισμού του οικονομικού έτους 2024 έχουν ως ακολούθως:

(α) Τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα (μετά μείωση επιστροφών), εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ανήλθαν σε 74,16 δις ευρώ και υπερέβησαν τον στόχο του Προϋπολογισμού, που προέβλεπε έσοδα ποσού 72,74 δις ευρώ, κατά 1,42 δις ευρώ ή ποσοστό 1,96%. Έναντι του προηγούμενου έτους είναι αυξημένα κατά 7,29 δις ευρώ ή ποσοστό 9,82%.

(β) Τα εισπραχθέντα έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανήλθαν σε 1.452,36 δις ευρώ και υπερέβησαν τα προϋπολογισθέντα κατά 417,46 δις ευρώ ή ποσοστό 40,34%.

(γ) Τα έξοδα του Προϋπολογισμού, εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ανήλθαν σε 73,75 δις ευρώ και υστέρησαν έναντι των προβλέψεων του αρχικού Προϋπολογισμού, ο οποίος προέβλεπε έξοδα ύψους 75,74 δις ευρώ, κατά 1,98 δις ευρώ ή ποσοστό 2,62%. Έναντι του προηγούμενου έτους είναι αυξημένα κατά 2,98 δις ευρώ ή ποσοστό 4,21%.

(δ) Τα έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανήλθαν σε 1.455,10 δις ευρώ και υπερέβησαν τον στόχο του Προϋπολογισμού κατά το ποσό των 422,65 δις ευρώ ή ποσοστό 40,94%.

(ε) Το αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (Κ.Π.) από δραστηριότητες, πλην χρηματοοικονομικών συναλλαγών, διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ποσού 410 εκατ. ευρώ (0,17% του Α.Ε.Π.), ενώ, σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό, αναμενόταν έλλειμμα ποσού 2,99 δις ευρώ.

3. Κατά τα λοιπά, από τον διενεργηθέντα έλεγχο επί της ορθότητας και αξιοπιστίας του Απολογισμού του οικονομικού έτους 2024 και της νομιμότητας και κανονικότητας των υποκείμενων σε αυτόν πράξεων, διαπιστώθηκαν αποκλίσεις και αδυναμίες, οι σημαντικότερες εκ των οποίων συνοψίζονται στις επόμενες παραγράφους.

4. Ζητήματα πληρότητας και ακρίβειας κατά την κατάρτιση και την εκτέλεση του Προϋπολογισμού

Ορισμένα ποσά εσόδων και εξόδων της Κεντρικής Διοίκησης (Κ.Δ.) δεν είχαν ενσωματωθεί στις προβλέψεις, επανειλημμένη υποεκτίμηση των προβλέψεων του Προϋπολογισμού ως προς το ύψος επιμέρους εσόδων και εξόδων, διαφορές μεταξύ των προβλέψεων του Προϋπολογισμού και των πραγματοποιηθεισών συναλλαγών που αφορούν τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση μέσω συμφωνιών επαναγοράς τίτλων (repos).

5. Ζητήματα ορθής διάθεσης των πιστώσεων των αποθεματικών και διαχείρισης των μεταβιβαστικών πληρωμών

Διάθεση των πιστώσεων των αποθεματικών για τη χρηματοδότηση δαπανών φορέων της Κ.Δ. που δεν είναι συμβατές με τον κατά νόμο προορισμό του, καθώς και υψηλά αδιάθετα υπόλοιπα σε ορισμένους από τους φορείς, κατά τη λήξη της χρήσης, προερχόμενα από το Αποθεματικό. Απουσία ενός κατάλληλου και επαρκούς συστήματος διαχείρισης, ελέγχου και αξιολόγησης των επιχορηγήσεων και λοιπών μεταβιβαστικών πληρωμών.

6. Ζητήματα αξιοπιστίας δεδομένων και επάρκειας μηχανισμών ελέγχου και είσπραξης

Ελλείψεις στις διαδικασίες ελέγχου και επαλήθευσης των οικονομικών στοιχείων, ιδίως κατά τη βεβαίωση των εσόδων. Στο εισπρακτέο υπόλοιπο περιλαμβάνονται ποσά αβέβαιης εισπραξιμότητας και παλαιές απαιτήσεις, η ύπαρξη και η ορθότητα των οποίων απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση. Αποκλίσεις μεταξύ των δεδομένων που τηρούνται στα πληροφοριακά συστήματα της Κ.Δ. (ΟΠΣΔΠ και TAXISNET).

7. Ζητήματα εσωτερικού ελέγχου, διενέργειας δαπανών, δημοσίων συμβάσεων και διαχείρισης δημοσιονομικών υποχρεώσεων.

Η λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (Μ.Ε.Ε.) παραμένει ανεπαρκής, παρά τη θεσμική τους σύσταση στην πλειονότητα των φορέων.

Παρατυπίες στη διαδικασία διενέργειας δαπανών και αδυναμίες στην εφαρμογή της δικλίδας του άρθρου 26 του ν. 4270/2014, που αφορά τον έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών πριν από την ανάληψη υποχρεώσεων.

Ασυμφωνίες μεταξύ των στοιχείων των δημοσίων συμβάσεων που τηρούνται στα εσωτερικά μητρώα των φορέων και σε εκείνα που καταχωρίζονται στα κεντρικά πληροφοριακά συστήματα (ΚΗΜΔΗΣ). Ευρεία χρήση εξαιρετικών διαδικασιών (διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, απευθείας ανάθεση). Σημαντικό ποσοστό συμβάσεων ((43%) κατόπιν διαγωνισμού και 61% κατόπιν εξαιρετικής διαδικασίας) ανατίθενται με την υποβολή μίας μόνο προσφοράς.

Αύξηση των απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων οφειλών της Κ.Δ. σε σχέση με το 2023 και ελλιπής τήρηση του Μητρώου Δεσμεύσεων από ορισμένους φορείς. Η αξιοπιστία του Μητρώου Δεσμεύσεων επηρεάζεται από ελλείψεις στην ενημέρωση και απουσία αυτοματοποιημένων διασυνδέσεων με τα λοιπά συστήματα, γεγονός που δύναται να προκαλέσει δημοσιονομικούς κινδύνους και έκτακτες προγραμματισμένες επιβαρύνσεις.

8. Ζητήματα δημοσιονομικών παρεμβάσεων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

Η απορρόφηση των πιστώσεων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Τ.Α.Α.) κατά το έτος 2024 ανήλθε περίπου σε 94%, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των Υπουργείων. Αντίθετα, η υλοποίηση των έργων του Τ.Α.Α. έως το τέλος του 2024 εμφανίζει σημαντικές καθυστερήσεις, καθώς επί συνόλου 792 ενταγμένων έργων, ανήλθε μόλις στο 34,17% του συνολικού προϋπολογισμού. Καθυστερήσεις σε διαγωνισμούς, αδειοδοτήσεις και υπογραφές συμβάσεων, καθώς και ελλείψεις συντονισμού και διοικητικής ωριμότητας των έργων, συνέβαλαν στην περιορισμένη πρόοδο.

Η λογιστική μεταρρύθμιση, αν και ακολουθεί καθορισμένο χρονοδιάγραμμα, παρουσιάζει σημαντικές οργανωτικές καθυστερήσεις. Η απουσία κατάλληλων προσαρμογών στα οργανωτικά σχήματα των οικονομικών υπηρεσιών των φορέων, περιορίζει τη δυνατότητα ουσιαστικής μετάβασης στη λογιστική δεδουλευμένης βάσης.

9. Ο έλεγχος επί του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κ.Δ. συνιστά έλεγχο αξιοπιστίας των λογαριασμών, με αναφορά των κυριότερων διαπιστώσεων που προκύπτουν από την απεικόνιση της χρηματοοικονομικής θέσης και τη διάρθρωση της περιουσιακής κατάστασης της Κ.Δ., ώστε να παρασχεθεί ένα υψηλό επίπεδο διασφάλισης ότι οι σχετικές πληροφορίες που περιέχονται σε αυτές δεν πάσχουν από ουσιώδεις ανακρίβειες.

10. Σε σχέση με την προηγούμενη χρήση, τα περιουσιακά στοιχεία της Κ.Δ. μειώθηκαν κατά 1,29 δις ευρώ, λόγω κυρίως της μείωσης των ταμειακών διαθεσίμων κατά 2,89 δις ευρώ, ενώ οι συνολικές υποχρεώσεις παρέμειναν στα ίδια επίπεδα.

11. Η μη συμπερίληψη της αξίας των ενσώματων και άυλων πάγιων στοιχείων στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης θέτει ζήτημα πληρότητας της Κατάστασης αυτής, ενώ επηρεάζει αρνητικά τη συνολική αξία των περιουσιακών στοιχείων της Κ.Δ. και, κατ' αποτέλεσμα, το ύψος στο οποίο διαμορφώνεται η Καθαρή Θέση των Πολιτών.

12. Το χρέος της Κ.Δ. ως ποσοτικό μέγεθος μειώθηκε κατά την περίοδο αναφοράς κατά το ποσό των 2,66 δις ευρώ (από 406,52 δις ευρώ το 2023 σε 403,86 δις ευρώ το 2024) ή ποσοστό 2,66 %. Η σχέση του χρέους προς το Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές βελτιώθηκε ουσιωδώς, κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης του Α.Ε.Π. (από 224,69 δις ευρώ η αναθεωρημένη εκτίμηση για το 2023 σε 236,74 δις ευρώ), καθώς ενώ την 31η.12.2023 το χρέος ως ποσοστό του Α.Ε.Π. ανήλθε σε 180,93%, κατά την περίοδο αναφοράς αντιστοιχεί σε ποσοστό 170,60% του Α.Ε.Π. (μείωση κατά 10,33 ποσοστιαίες μονάδες).

13. Κατά τα λοιπά, από τον διενεργηθέντα έλεγχο επί της αξιοπιστίας του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του οικονομικού έτους 2024 διαπιστώθηκαν σφάλματα και ελλείψεις, τα σημαντικότερα εκ των οποίων συνοψίζονται στις επόμενες παραγράφους.

14. Επί της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης (Ισολογισμός)

Ταμειακά διαθέσιμα

Διαπιστώθηκε εσφαλμένη ταξινόμηση ποσού μεταξύ ταμειακών διαθεσίμων και προκαταβολών, με αποτέλεσμα την ανακριβή απεικόνιση των στοιχείων ενεργητικού.

Απαιτήσεις

Η αποτίμηση των απαιτήσεων συνεχίζει να γίνεται με βάση τη λογιστική πολιτική της 31.12.2018 και όχι σύμφωνα με την παρ. 19 της ΛΠΠΕ, αναγνωρίζοντας μόνο τα εισπρακτέα ποσά της επόμενης χρήσης και χρησιμοποιώντας απλό μέσο όρο εισπραξιμότητας.

Η καταγραφή και αποτίμησή τους παρουσιάζει συστηματικές αδυναμίες, καθώς σημαντικά ποσά είτε δεν έχουν αναγνωριστεί καθόλου, είτε είναι υποεκτιμημένα ή υπερεκτιμημένα.

Επενδύσεις σε ελεγχόμενες και συγγενείς εταιρείες

Σε ορισμένες περιπτώσεις η αποτίμηση επενδύσεων του Δημοσίου σε ελεγχόμενες και συγγενείς εταιρείες πραγματοποιήθηκε με χρήση μεθόδου που δεν συνάδει με τα προβλεπόμενα από το εφαρμοζόμενο λογιστικό πλαίσιο. Συνεπεία αυτού, η αξία των επενδύσεων σε οντότητες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο (ελεγχόμενες και συγγενείς) εμφανίζεται υποεκτιμημένη κατά 283,60 εκατ. ευρώ και η αξία των επενδύσεων σε οντότητες μη εισηγμένες στο Χρηματιστήριο (ελεγχόμενες και συγγενείς), εμφανίζεται υπερεκτιμημένη, κατά 306,73 εκατ. ευρώ.

Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία

Δεν έχει αναγνωριστεί η συμμετοχή του Ε.Δ. στην αύξηση του εγγεγραμμένου μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 18 εκατ. ευρώ, και στη Δέκατη Όγδοη Αναπλήρωση των Πόρων του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 2,88 εκατ. ευρώ, για το έτος 2025.

Δεν έχει αναγνωριστεί αποτίμηση παραγώγων προϊόντων που σχετίζονται με τοποθετήσεις σε προθεσμιακές καταθέσεις, με αποτέλεσμα ο λογαριασμός να εμφανίζεται υποεκτιμημένος, με συνέπεια την υπερεκτίμηση των ζημιών εύλογης αξίας που καταχωρίστηκαν στα αποτελέσματα χρήσης, καθώς και την υποεκτίμηση της καθαρής θέσης.

Η επιμέτρηση των λοιπών μακροπρόθεσμων τίτλων και των λοιπών μακροπρόθεσμων δανείων της Κ.Δ., εξακολουθεί να πραγματοποιείται στην ονομαστική τους αξία, σύμφωνα με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31.12.2018.

Πληρωτέες υποχρεώσεις

Η επιμέτρηση των πληρωτέων υποχρεώσεων από αγορές αγαθών, λήψη υπηρεσιών και τόκους δεν πραγματοποιείται με βάση τα οριζόμενα στις παρ. 27 και 25 της ΛΠΠΕ (αρχή του δεδουλευμένου).

Δεν έχουν αναγνωριστεί υποχρεώσεις που αφορούν τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου σε διεθνείς οργανισμούς, παρότι η καταβολή τους έχει ήδη προβλεφθεί με κανονιστικές πράξεις. Η μη αναγνώριση αυτών των υποχρεώσεων οδηγεί σε υποεκτίμηση του ύψους των σχετικών οφειλών και σε ελλιπή απεικόνιση των δεσμεύσεων της Κ.Δ.

Εντοπίστηκαν περιπτώσεις εσφαλμένης ταξινόμησης υποχρεώσεων αλλά και υποεκτιμήσεις λόγω μη αναγνώρισης συγκεκριμένων υποχρεώσεων και καταχωρίσεων που επηρεάζουν την ακρίβεια των καταστάσεων.

Χρέος Κ.Δ.

Η αρχική αναγνώριση και η μεταγενέστερη επιμέτρηση των υποχρεώσεων που σχετίζονται με το χρέος της Κ.Δ. πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31η.12.2018 και όχι με βάση τα οριζόμενα στην παρ. 25 της ΛΠΠΕ.

Στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το Δημόσιο Χρέος, εντοπίστηκαν αδυναμίες.

Άλλες μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις

Δεν έχει αναγνωριστεί η συμμετοχή του Ε.Δ. στην αύξηση του εγγεγραμμένου μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 18 εκατ. ευρώ, και στη Δέκατη Όγδοη Αναπλήρωση των Πόρων του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 2,88 εκατ. ευρώ, για το έτος 2026.

Προβλέψεις

Η Κ.Δ. δεν έχει καταρτίσει μητρώο παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων, όπως απαιτείται από την παρ. 26 της ΛΠΠΕ, ούτε έχουν αναγνωριστεί προβλέψεις για κινδύνους από καταπτώσεις εγγυήσεων ή δικαστικές διεκδικήσεις.

Δεν παρακολουθούνται σε δεδουλευμένη βάση οι λογαριασμοί γενικής λογιστικής για καταπτώσεις εγγυήσεων, λόγω αδυναμιών στις λογιστικές πρακτικές και τα πληροφοριακά συστήματα.

15. Επί της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης

Το έτος 2024, σύμφωνα με την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης, ήταν ελλειμματικό κατά ποσό 1,23 δις ευρώ, το οποίο αποτυπώθηκε στο σωρευμένο έλλειμμα της Κ.Δ., που αυξήθηκε ισόποσα, με περαιτέρω επακόλουθο την επιβάρυνση της Καθαρής Θέσης των Πολιτών, η οποία παρέμεινε αρνητική (από -362,02 δις ευρώ την 31η.12.2023 σε -363,36 δις ευρώ την 31η.12.2024). Κατά τον έλεγχο των εσόδων της χρήσης, εντοπίστηκαν περιπτώσεις υπερεκτίμησης, λόγω πρόωρης αναγνώρισης ή αναγνώρισης εσόδων προηγούμενων χρήσεων ή μη αναγνώρισης επιστροφών φόρων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε η υποεκτίμησή τους, καθώς δεν αναγνωρίστηκαν δεδουλευμένα έσοδα της χρήσης, όπως εισπράξεις παραχωρήσεων μετά από την ημερομηνία αναφοράς, ΦΠΑ τρέχουσας περιόδου, αμοιβές παραχώρησης και λοιπά έσοδα από υπηρεσίες ή μερίσματα. Ακόμη δεν αναγνωρίστηκαν τα έσοδα των Στρατιωτικών Νοσοκομείων από την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ και άλλων οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Επιπλέον, υπήρξαν περιπτώσεις εσφαλμένης επιμέτρησης ή μέτρησης, κυρίως λόγω εσφαλμένης κατηγοριοποίησης ή προβλημάτων στα πληροφοριακά συστήματα.

Τα έξοδα της χρήσης 2024 είναι υποεκτιμημένα λόγω μη αναγνώρισης δαπανών των Στρατιωτικών Νοσοκομείων, οργανικών μονάδων του Υπουργείου Άμυνας, του Υπουργείου Υγείας, των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη και Εσωτερικών, καθώς και του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Τα λοιπά έξοδα και ζημίες από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι υπερεκτιμημένα καθόσον η αποτίμηση της αξίας συμμετοχών έγινε χωρίς να ληφθεί υπόψη η ορθή εύλογη αξία, και οι εν λόγω συμμετοχές επιμετρήθηκαν με βάση τη χρηματιστηριακή αξία αντί για το κόστος κτήσης μείον τυχόν ζημίες απομείωσης. Τα λοιπά έσοδα και κέρδη από την εύλογη αξία

χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι υπερεκτιμημένα διότι υπολογίστηκε εσφαλμένα η καθαρή θέση του Τ.Χ.Σ.

16. Επί της Κατάστασης Ταμειακών Ροών

Οι καθαρές ταμειακές ροές από λειτουργικές και επενδυτικές δραστηριότητες της Κ.Δ. παρουσιάζουν συνολικό έλλειμμα ύψους 1,11 δις ευρώ, μειωμένο κατά 4,46 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

Οι καθαρές ταμειακές ροές από χρηματοδοτικές δραστηριότητες παρουσιάζουν έλλειμμα 1,38 δις ευρώ, έναντι πλεονάσματος 7,38 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση.

17. Επί της Κατάστασης Μεταβολών Καθακής Θέσης

Η καθαρή θέση διαμορφώθηκε αρνητική, επιβαρυμένη κυρίως από το καθαρό έλλειμμα της περιόδου λόγω αυξημένων τόκων και απομειώσεων απαιτήσεων.

Αναγνωρίστηκαν διαφορές απογραφής που επηρέασαν αρνητικά την καθαρή θέση.

Η καθαρή θέση είναι υποεκτιμημένη, κυρίως λόγω υπερεκτίμησης του ελλείματος περιόδου, μη αναγνώρισης διαθεσίμων, εσόδων και δαπανών προηγούμενων χρήσεων, και λανθασμένης αποτίμησης σε συμμετοχή και χρηματοοικονομικά μέσα..

Εισαγωγή

1. Θεσμική βάση του ελέγχου – Συνταγματική αρμοδιότητα (άρθρο 98 Σ)

Ο δικαστικός έλεγχος της δημόσιας διαχείρισης, ο οποίος ανατίθεται από το Σύνταγμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, το Ανώτατο Δημοσιονομικό Δικαστήριο, ολοκληρώνεται με τον έλεγχο επί του Απολογισμού και του Ισολογισμού του Κράτους (άρθρο 98 παρ. 1 στοιχ. ε' του Συντάγματος).

Η αρμοδιότητα αυτή του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ασκούμενη προκειμένου να ενημερωθεί η Βουλή για την ορθότητα και αξιοπιστία των λογαριασμών αυτών, εντάσσεται στο πλαίσιο του συνταγματικού ελέγχου της δημόσιας διαχείρισης και αποτελεί συνδυασμό ελεγκτικής και γνωμοδοτικής λειτουργίας, με σκοπό την ενίσχυση της δημοσιονομικής λογοδοσίας και της διαφάνειας.

Κατ' ενάσκηση της αρμοδιότητας αυτής, το Ελεγκτικό Συνέδριο διενεργεί τον έλεγχο του Απολογισμού, του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 53 του ν. 4820/2021 και 167 του ν. 4270/2014, καθώς και τις αρχές και τα πρότυπα του Διεθνούς Οργανισμού Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών (INTOSAI).

Από τον διενεργηθέντα έλεγχο προκύπτει η παρούσα Διαδήλωση, η οποία συνιστά το τελικό και θεσμικώς προβλεπόμενο πόρισμα του Δικαστηρίου επί των αρμοδίως υποβληθέντων λογαριασμών του οικονομικού έτους 2024.

2. Διαδικασία διεξαγωγής του ελέγχου (άρθρο 167 ν. 4270/2014)

Η διαδικασία διεξαγωγής του ανωτέρω ελέγχου εκκινεί με την αποστολή, μέχρι το τέλος Ιουνίου κάθε έτους, του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους, μαζί με τις λοιπές Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις, από το Υπουργείο Οικονομικών – ήδη Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 1 παρ. 1 π.δ/τος 82/1.8.2023, Α' 139) - στην αρμόδια Υπηρεσία Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η οποία, αφού ελέγξει την ορθότητα και την αξιοπιστία τους, τούς επιστρέφει στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους εντός δύο (2) μηνών από την αποστολή τους, μαζί με τις τυχόν παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται στην αρχική έκθεσή της. Επί των παρατηρήσεων της Υπηρεσίας Επιτρόπου, ο Υπουργός Οικονομικών εκφράζει εγγράφως τις απόψεις και τα σχόλιά του και τα διαβιβάζει στο Ελεγκτικό Συνέδριο εντός είκοσι (20) ημερών από την αποστολή τους. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, στην αρχή σε Τμήμα και εν συνεχεία σε Ολομέλεια, συνεκτιμώντας την έκθεση της Υπηρεσίας Επιτρόπου και τις διατυπωθείσες απόψεις του Υπουργού Οικονομικών επ' αυτής, αποφαινεται για την ορθότητα και την αξιοπιστία του Απολογισμού, του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους με την τελική Έκθεσή του (Διαδήλωση), την οποία αποστέλλει στο Υπουργείο Οικονομικών μέχρι και το τέλος Οκτωβρίου κάθε έτους. Το σύνολο δε των ως άνω λογαριασμών, μαζί με τη Διαδήλωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου που υποχρεωτικώς τους συνοδεύει, εισάγονται από τον Υπουργό Οικονομικών στη Βουλή προς κύρωση, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 79 παρ. 7 του Συντάγματος.

Στο πλαίσιο αυτό η Διαδήλωση δεν εξαντλείται σε ελεγκτική διατύπωση γνώμης αλλά παράγει θεσμική συνέπεια στο πλαίσιο του συνταγματικού ελέγχου της δημόσιας διαχείρισης και ενσωματώνεται στη διαδικασία κύρωσης του Απολογισμού και του Ισολογισμού από τη Βουλή.

3. Φύση και περιεχόμενο του ελέγχου (Απολογισμός & Ισολογισμός)

Η διαδικασία του ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο του Απολογισμού, του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους στηρίζεται στις βασικές αρχές της νομιμότητας, της αξιοπιστίας των λογαριασμών και της αποτελεσματικής διαχείρισης των δημοσίων πόρων.

Οι ελεγκτικές εργασίες αποσκοπούν στην επαλήθευση της ακρίβειας και της πληρότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς και στη διασφάλιση ότι η δημοσιονομική διαχείριση συνάδει με τις θεμελιώδεις αρχές της χρηστής διοίκησης.

Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι, ως προς τον Απολογισμό, έλεγχος αξιοπιστίας του λογαριασμού και νομιμότητας και κανονικότητας των υποκείμενων στον λογαριασμό πράξεων, συμπεριλαμβανομένων και των αποκλίσεων που προέκυψαν από την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του ίδιου οικονομικού έτους και, ως προς τον Ισολογισμό και τις λοιπές Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις της Κ.Δ., έλεγχος αξιοπιστίας του λογαριασμού, με αναφορά των κυριότερων διαπιστώσεων που προκύπτουν από την απεικόνιση της χρηματοοικονομικής θέσης και τη διάρθρωση της περιουσιακής κατάστασης του Δημοσίου και των συναφών με αυτές παρατηρήσεων και των μη δεσμευτικού χαρακτήρα συστάσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης και της διαφάνειας.

4. Σκοπός και μεθοδολογική προσέγγιση της Διαδήλωσης

Ο σκοπός της έκθεσης δεν είναι μόνο η τεκμηριωμένη αποτίμηση της δημοσιονομικής διαχείρισης, αλλά η ολοκληρωμένη αποτίμηση της δημοσιονομικής διαχείρισης και λογοδοσίας του Κράτους και η ενίσχυση της λογοδοσίας και της διαφάνειας της Διοίκησης προς το Κοινοβούλιο και τους πολίτες.

Η μεθοδολογία της συνδυάζει χρηματοοικονομική αξιολόγηση με επισκοπήσεις κανονικότητας και επίδοσης, προκειμένου να εξεταστεί η ορθότητα, πληρότητα και αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών στοιχείων, καθώς και η επαρκής λειτουργία και η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Περιλαμβάνει θεματικές επισκοπήσεις που αποτιμούν τη λειτουργία των διαδικασιών δημοσιονομικού ελέγχου, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, της διαχείρισης υποχρεώσεων και των συναφών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων.

Συγκεκριμένα, η επισκόπηση κανονικότητας καλύπτει θέματα όπως το Μητρώο Δεσμεύσεων, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, η λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου, ο έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών και η τήρηση των κανόνων ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων, με σκοπό την αποτίμηση της συμμόρφωσης της εκτέλεσης του προϋπολογισμού προς το θεσμικό πλαίσιο.

Αντίστοιχα, η επισκόπηση επίδοσης εστιάζει στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των μεταρρυθμίσεων στο σύστημα δημοσιονομικής διαχείρισης (επισκόπηση δαπανών και εσόδων των φορέων, εξέλιξη της λογιστικής μεταρρύθμισης), παράλληλα με την αποτίμηση της πορείας υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων.

Η προσέγγιση αυτή ευθυγραμμίζεται με τη διεθνή πρακτική δημοσιονομικής λογοδοσίας, σύμφωνα με την οποία ο Απολογισμός του Κράτους δεν περιορίζεται στην αριθμητική ακρίβεια των λογαριασμών, αλλά περιλαμβάνει και αξιολόγηση της κανονικότητας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των μηχανισμών δημοσιονομικού ελέγχου και της εν γένει της δημόσιας διαχείρισης, ως βασικών παραγόντων της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης.

Οι διαπιστώσεις που προκύπτουν από τον έλεγχο και τις επισκοπήσεις αποτυπώνονται στη Διαδήλωση κατά τρόπο που να παρέχει στη Βουλή και στη Διοίκηση τεκμηριωμένη εικόνα της δημοσιονομικής διαχείρισης και να συμβάλλει στη βελτίωσή της.

Εκτός των διαπιστώσεων η Διαδήλωση περιλαμβάνει τις συναφείς παρατηρήσεις και συστάσεις που απορρέουν από τα αποτελέσματα του ελέγχου και των επισκοπήσεων.

Οι συστάσεις αυτές δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, αλλά αποτελούν οργανικό μέρος της αποστολής του Δικαστηρίου για την ενημέρωση της Βουλής και την προαγωγή της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης, επιτελούν ρόλο θεσμικής καθοδήγησης των δημοσίων φορέων για τη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης, την ενίσχυση της λογοδοσίας και την πρόληψη μελλοντικών αποκλίσεων.

5. Τεχνικές επισημάνσεις για τη βάση κατάρτισης των λογαριασμών

Ο Απολογισμός έχει καταρτιστεί σε ταμειακή βάση, περιέχει δηλαδή τις πραγματικές εισπράξεις (έσοδα) και πληρωμές που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του έτους 2024.

Όσον αφορά τις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις της Κ.Δ., αυτές καταρτίστηκαν με βάση την 2/30886/ΔΛΓΚ/23.7.2020 απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών (Β' 3136), που συνιστά τη Λογιστική Πολιτική για την Πρώτη Εφαρμογή (ΛΠΠΕ) του νέου Λογιστικού Πλαισίου της Γενικής Κυβέρνησης, το οποίο προβλέπεται να εφαρμοστεί πλήρως από 1.1.2025 (αντί 1.1.2023 που ήταν ο αρχικός στόχος).

Παράλληλα, για την ορθή διάρθρωση και αναλυτική ταξινόμηση των εσόδων και εξόδων του Κ.Π., ούτως ώστε να εξασφαλίζεται το απαιτούμενο επίπεδο ανάλυσης και συγκέντρωσης των σχετικών πληροφοριών, έχει εκδοθεί η 2/58493/ΔΠΓΚ/31.7.2018 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών (Β' 3240), όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα, στην οποία, μεταξύ άλλων, προβλέπεται η αντιστοίχιση των νέων αναλυτικών λογαριασμών εσόδων και εξόδων (ΑΛΕ) του Προϋπολογισμού με τους προϋφιστάμενους (παλαιούς) κωδικούς αριθμούς εσόδων και εξόδων (ΚΑΕ) αυτού.

6. Διάρθρωση της Διαδήλωσης

Η Διαδήλωση διαρθρώνεται ως εξής:

Στο Κεφάλαιο 1 – Έσοδα, παρουσιάζονται τα συνολικά έσοδα του Κράτους, οι αποκλίσεις από τις προβλέψεις, οι επιστροφές και οι διαγραφές εσόδων, καθώς και η πορεία των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων. Εξετάζεται επίσης η σύγκριση εισπράξεων μεταξύ των ετών 2023 και 2024.

Στο Κεφάλαιο 2 – Έξοδα, αναλύονται οι κρατικές δαπάνες, οι υπερβάσεις και οι καθυστερήσεις πληρωμών, καθώς και η διάθεση των πιστώσεων του Αποθεματικού. Παρουσιάζονται επίσης τα αποτελέσματα από την επισκόπηση των μεταβιβαστικών πληρωμών.

Στο Κεφάλαιο 3 – Αποτέλεσμα της εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, περιγράφεται το τελικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα και η σχέση του με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Περιλαμβάνεται η εκτέλεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και οι οικονομικές σχέσεις με την Ε.Ε. και το εξωτερικό.

Στο Κεφάλαιο 4 – Δημοσιονομικός Έλεγχος και Διαχείριση Δαπανών, εξετάζεται η λειτουργία του Μητρώου Δεσμεύσεων, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου. Περιλαμβάνονται τα αποτελέσματα του δειγματοληπτικού ελέγχου της νομιμότητας και κανονικότητας των εξοφληθέντων χρηματικών ενταλμάτων και της επισκόπησης των δημόσιων συμβάσεων.

Στο Κεφάλαιο 5 – Δημοσιονομικές Παρεμβάσεις και Μεταρρυθμίσεις, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της επισκόπησης των δράσεων που υλοποιούν ή εποπτεύονται από τα Υπουργεία και χρηματοδοτούνται από το Τ.Α.Α., το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και η πρόοδος της λογιστικής μεταρρύθμισης στην Κεντρική Διοίκηση.

Στο Κεφάλαιο 6 – Ισολογισμός του Κράτους την 31η.12.2024, παρουσιάζονται τα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις και το δημόσιο χρέος. Αναλύεται η σχέση χρέους-ΑΕΠ, οι προβλέψεις και οι κρατικές εγγυήσεις.

Στο Κεφάλαιο 7 – Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης, παρουσιάζονται τα συνολικά αποτελέσματα χρήσης, με σχόλια επί των εσόδων, εξόδων και λοιπών οικονομικών μεγεθών που επηρεάζουν την καθαρή θέση του Κράτους.

Στο Κεφάλαιο 8 – Κατάσταση Ταμειακών Ροών, καταγράφονται οι εισροές και εκροές μετρητών.

Στο Κεφάλαιο 9 – Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης, αναλύονται οι μεταβολές στην καθαρή θέση του Κράτους.

Στο Κεφάλαιο 10 - Συμπέρασμα και Συστάσεις, παρατίθεται η δήλωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με την αξιοπιστία των λογαριασμών και διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης και την ενίσχυση της διαφάνειας.

Πρώτο μέρος

Απολογισμός εκτέλεσης του Προϋπολογισμού έτους 2024

Κεφάλαιο 1

Έσοδα

Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού

Οι προβλέψεις των δημοσίων εσόδων οφείλουν να διαμορφώνονται με τεκμηριωμένα και ρεαλιστικά κριτήρια, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία του Προϋπολογισμού.

1. Ο Προϋπολογισμός Εσόδων προσδιορίζει το (ελάχιστο) εκτιμώμενο όριο προσδοκώμενων εσόδων σε αντιδιαστολή με τον Προϋπολογισμό Εξόδων, για την εκτέλεση του οποίου καθορίζεται ανώτατο όριο δαπανών. Οι προβλέψεις των δημοσίων εσόδων, τόσο ως προς το ύψος όσο και ως προς τη σύνθεσή τους, πρέπει να είναι κατά το δυνατόν ακριβείς, τεκμηριωμένες και αξιόπιστες, ώστε να εξασφαλίζεται η ρεαλιστική αποτύπωση των δημοσιονομικών μεγεθών και να αποτρέπονται αποκλίσεις κατά την εκτέλεση του Κ.Π.

2. Στο πλαίσιο αυτό η κατάρτιση του Κ.Π. Εσόδων προϋποθέτει μια ευρεία διαδικασία συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών, από τις εμπλεκόμενες σε αυτή υπηρεσίες. Η διαδικασία αυτή εκκινεί τον Ιούλιο του έτους ν-1 (έτος προηγούμενο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού), με οδηγίες και κατευθύνσεις από την αρμόδια διεύθυνση του Προϋπολογισμού Γ.Κ. του Γ.Λ.Κ. λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους του δημοσιονομικού αποτελέσματος, με βάση το υποβληθέν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πρόγραμμα Σταθερότητας και των θεσμοθετημένων δημοσιονομικών παρεμβάσεων.

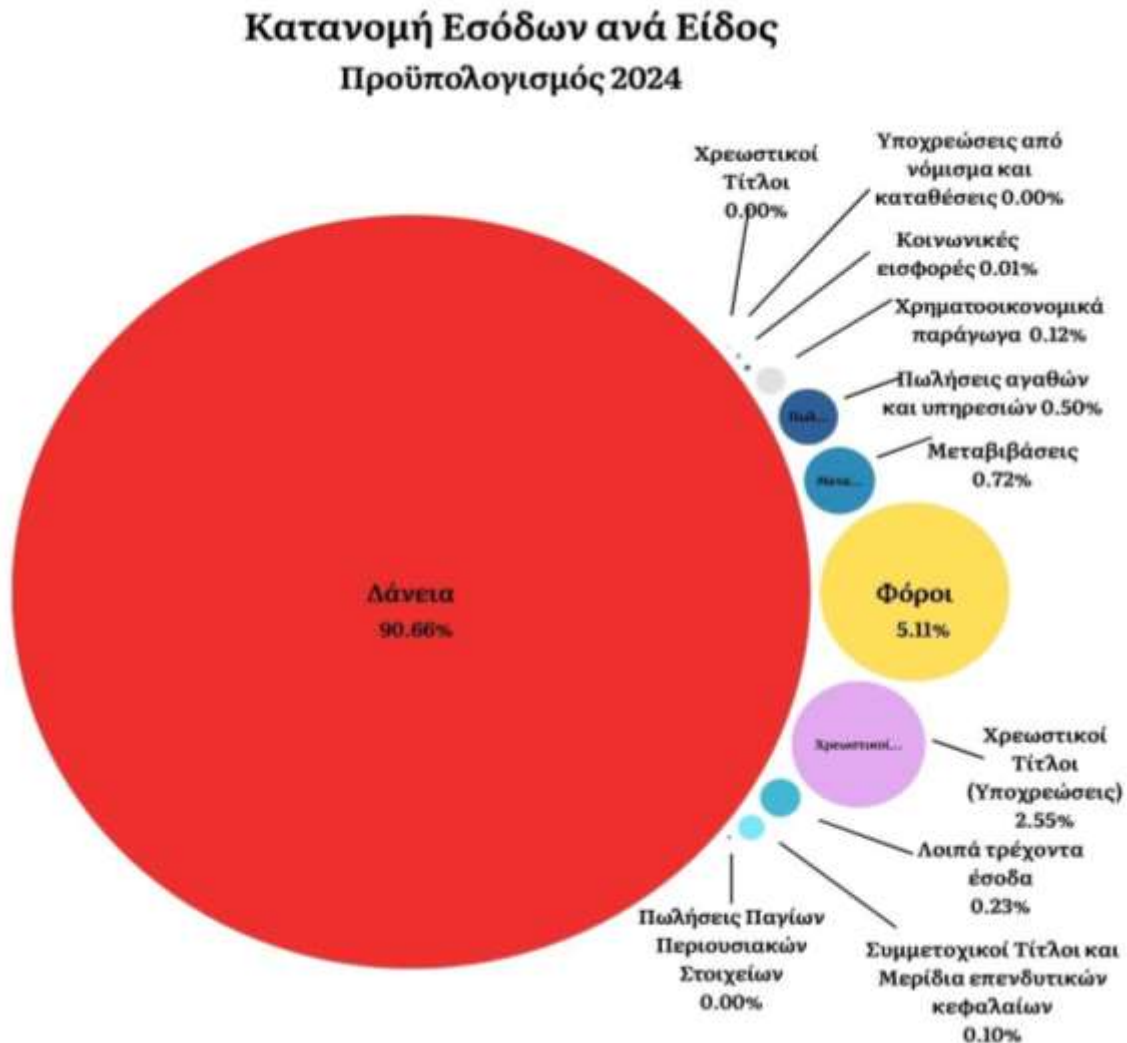
3. Ο Κ.Π. οικονομικού έτους 2024 κυρώθηκε με τον ν. 5077/18.12.2023 (Α', 209) και περιλαμβάνει έσοδα συνολικού ποσού 1.107.649.000.000,00 ευρώ.

Πίνακας 1
Κρατικός Προϋπολογισμός Εσόδων οικ. έτους 2024
(ποσά σε ευρώ)

ΑΛΕ	Ονομασία εξόδου	Προϋπολογισμός
R11	Φόροι	56.597.000.000,00
R12	Κοινωνικές εισφορές	56.000.000,00
R13	Μεταβιβάσεις	7.960.000.000,00
R14	Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	5.547.000.000,00
R15	Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.555.000.000,00
R31	Πωλήσεις Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων	23.000.000,00
R43	Χρεωστικοί τίτλοι	11.000.000,00
R45	Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων	1.095.000.000,00
R52	Υποχρεώσεις από νόμισμα και καταθέσεις	55.000.000,00
R53	Χρεωστικοί τίτλοι (υποχρεώσεις)	28.205.000.000,00
R54	Δάνεια	1.004.195.000.000,00
R57	Χρηματοοικονομικά παράγωγα	1.350.000.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1.107.649.000.000,00

Γράφημα 1
Κατανομή Εσόδων Προϋπολογισμού

Έσοδα Απολογισμού

4. Έσοδα Απολογισμού είναι οι χρηματικές εισροές που βεβαιώνονται ή εισπράττονται κατά το οικονομικό έτος από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως φόροι, τέλη, πρόστιμα και άλλες δημοσιονομικές απαιτήσεις, καθώς και από χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως τόκοι, δάνεια, εκδόσεις τίτλων και άλλες συναλλαγές σχετικές με τη διαχείριση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Τα έσοδα του Απολογισμού αποτελούν το τελικό αποτέλεσμα εκτέλεσης του Προϋπολογισμού Εσόδων. Ο Απολογισμός παρουσιάζει τα προϋπολογισθέντα, τα βεβαιωθέντα, τα εισπραχθέντα και τα επιστραφέντα έσοδα, τις διαγραφές εσόδων και τα υπόλοιπα προς είσπραξη στο τέλος του έτους.

Εισπραχθέντα έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Το 2024, τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές ανήλθαν σε 74,16 δις ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 31,33% του Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές, το οποίο εκτιμάται σε 236,74 δις ευρώ¹.

Κύρια πηγή εσόδων αποτέλεσαν οι φόροι (82,13% των εισπράξεων).

5. Τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα (μετά μείωση επιστροφών) το έτος 2024 από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές ανήλθαν στο ποσό των **74,16 δις** ευρώ και εμφανίζονται αυξημένα κατά 1, 42 δις ευρώ σε σχέση με τα προϋπολογισθέντα.

6. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται τα έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

Πίνακας 2
Έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών οικ. έτους 2024
(ποσά σε ευρώ)

Ονομασία εσόδου	Προϋπολογισμός 2024 (1)	Βεβαιωθέντα 2024 (2)	Λαγγραφέντα (3)	Επιστραφέντα (4)	Εισπραχθέντα προ μείωσης επιστροφών (5)	Εισπραχθέντα μετά μείωση επιστροφών (6)	Εισπρακτέο υπόλοιπο (6) =(2)-(3)-[(4)+(5)]	% Εκτέλ. Προϋπο- λογισμού (6)/(1)
ΕΣΟΔΑ (ΑΛΕ R1)	72.715.000.000,00	312.150.790.241,32	108.305.106.198,68	8.010.968.810,91	82.132.941.785,39	74.121.972.974,48	121.712.742.257,25	101,93%
Φόροι (ΑΛΕ R11)	56.597.000.000,00	189.205.189.970,80	77.602.812.857,17	7.880.087.789,52	68.787.101.551,47	60.907.013.761,95	42.815.275.562,16	107,62%
Κοινωνικές εισφορές (ΑΛΕ R12)	56.000.000,00	67.475.776,90	0,00	4.838,67	60.882.099,91	60.877.261,24	6.593.676,99	108,71%
Μεταβιβάσεις (ΑΛΕ R13)	7.960.000.000,00	9.359.181.017,80	60.110.506,47	503.426,10	5.738.617.649,23	5.738.114.223,13	3.560.452.862,10	72,09%
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (ΑΛΕ R14)	5.547.000.000,00	4.178.192.188,06	1.558.315,69	12.602.896,02	3.498.594.131,72	3.485.991.235,70	678.039.740,65	62,84%
Λοιπά τρέχοντα έσοδα (ΑΛΕ R15)	2.555.000.000,00	109.340.751.287,76	30.640.624.519,35	117.769.860,60	4.047.746.353,06	3.929.976.492,46	74.652.380.415,35	153,82%
ΕΝΣΩΜΑΤΑ ΠΑΓΙΑ, ΑΥΛΑ ΠΑΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ (ΑΛΕ R3)	23.000.000,00	43.729.577,10	0,10	0,00	40.192.893,53	40.192.893,53	3.536.683,47	174,75%
Πωλήσεις Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων (ΑΛΕ R31)	23.000.000,00	43.729.577,10	0,10	0,00	40.192.893,53	40.192.893,53	3.536.683,47	174,75%
Πωλήσεις Τιμαλφών (ΑΛΕ R33)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Σύνολο Εσόδων	72.738.000.000,00	312.194.519.818,42	108.305.106.198,78	8.010.968.810,91	82.173.134.678,92	74.162.165.868,01	121.716.278.940,72	101,96%

7. Τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα των 74,16 δις ευρώ υπερβαίνουν τα αντίστοιχα κατά το προηγούμενο έτος κατά 7,29 δις ευρώ ή ποσοστό 9,82%. Η υπέρβαση αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξημένες έναντι του προηγούμενου έτους εισπράξεις φορολογικών εσόδων (υπέρβαση κατά 6,14 δις ευρώ), εισπράξεις από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (υπέρβαση κατά 2,60 δις ευρώ) και εισπράξεις λοιπών τρεχόντων εσόδων (υπέρβαση κατά 265,22 εκατ. ευρώ), σε συνδυασμό με μειωμένες εισπράξεις από μεταβιβάσεις κατά 1,76 δις ευρώ.

8. Τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα του Προϋπολογισμού προήλθαν κατά το ποσό των 60,91 δις ευρώ (82,13% επί των εισπράξεων) από φόρους, και, κυρίως, από τον Φ.Π.Α., κατά το ποσό των

¹ Δελτίο τύπου Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) «Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί και Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί Έτος 2024 (2η εκτίμηση)», 16.10.2025.

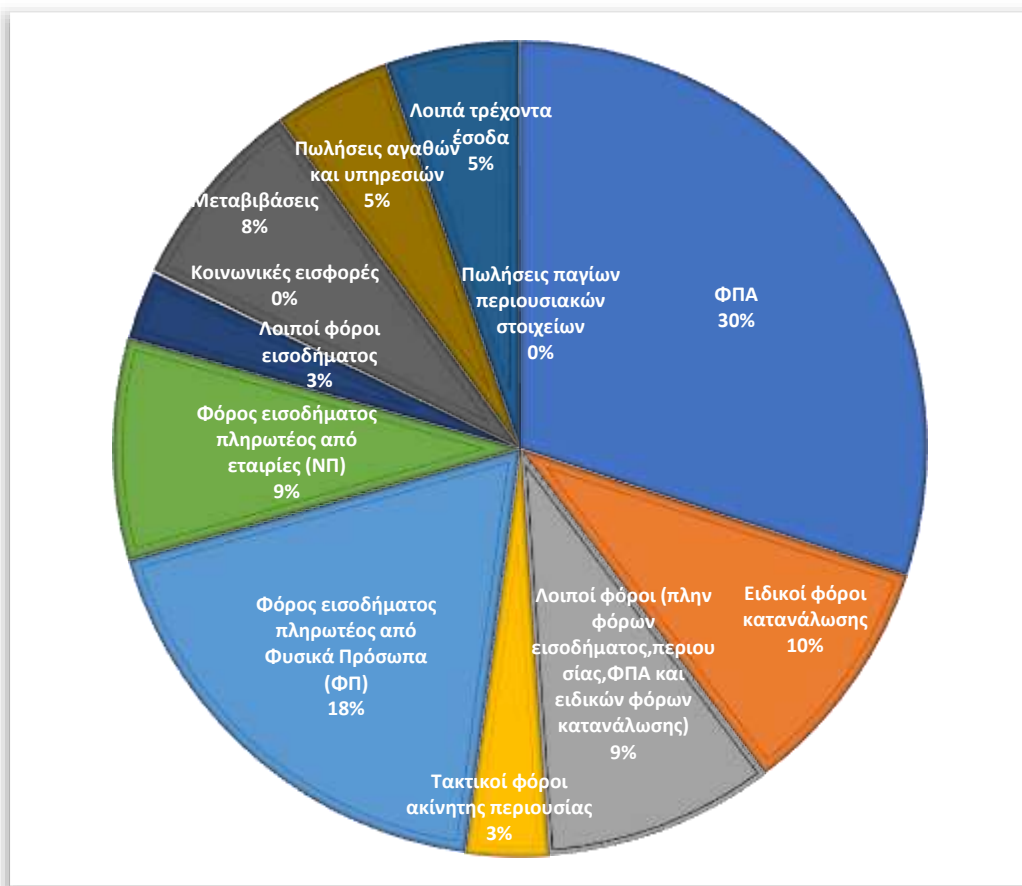
22,29 δις ευρώ (36,59% επί των εισπραχθέντων φορολογικών εσόδων), και από τον Φόρο εισοδήματος, κατά το ποσό των 22,22 δις ευρώ (36,48% επί των εισπραχθέντων φορολογικών εσόδων).

9. Τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα του Προϋπολογισμού προήλθαν κατά το ποσό των 5,74 δις ευρώ (7,74% επί των εισπράξεων) από μεταβιβάσεις και, κυρίως, από Επιχορηγήσεις επενδύσεων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (Ε.Δ.Ε.Τ.), κατά το ποσό των 5,11 δις ευρώ (89,05% επί των εισπράξεων από μεταβιβάσεις), συμπεριλαμβανομένου και του Τ.Α.Α. κατά 1,16 δις ευρώ, και από Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις, κατά το ποσό των 505,66 εκατ. ευρώ (8,81% επί των εισπράξεων από μεταβιβάσεις).

10. Κατά το ποσό των 3,93 δις ευρώ (5,30% επί των εισπράξεων) προήλθαν από τα λοιπά τρέχοντα έσοδα και κατά το ποσό των 3,49 δις ευρώ (4,70% επί των εισπράξεων) από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και μισθωμάτων ποσού 2,56 δις ευρώ.

11. Η ποσοστιαία σύνθεση των εισπραχθέντων εσόδων μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών απεικονίζεται στο ακόλουθο Γράφημα:

Γράφημα 2
Εισπραχθέντα Έσοδα Μη Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών
Κ.Π. 2024
(μετά μείωση επιστροφών)

12. Τα Εισπραχθέντα έσοδα προ μείωσης επιστροφών και τα Επιστραφέντα είναι υπερεκτιμημένα κατά 784,80 εκατ. ευρώ, λόγω αρχικής λανθασμένης καταχώρισης του ΦΠΑ 24% επί του εφάπαξ αντιτίμου παραχώρησης της Αττικής Οδού (3.270 εκατ. ευρώ), χωρίς, ωστόσο, από την εσφαλμένη καταχώριση να επηρεάζονται τα Εισπραχθέντα έσοδα μετά μείωση επιστροφών. Το εν λόγω ποσό Φ.Π.Α., το οποίο περιλαμβάνεται στα Εισπραχθέντα έσοδα μετά μείωση επιστροφών οικονομικού

έτους 2024 στην κατηγορία «Φόρου», επεστράφη εντός του μηνός Ιανουαρίου του επόμενου οικονομικού έτους 2025, για να εισαχθεί εκ νέου στα εισπραχθέντα έσοδα υπό την κατηγορία «Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών», σε εξόφληση του καθαρού εφάπαξ αντιτίμου παραχώρησης της Αττικής Οδού.

Τα Εισπραχθέντα έσοδα προ μείωσης επιστροφών και τα Επιστραφέντα είναι υπερεκτιμημένα κατά 784,80 εκατ. ευρώ, λόγω εσφαλμένης λογιστικής καταχώρισης ΦΠΑ (24%) επί του εφάπαξ αντιτίμου παραχώρησης της Αττικής Οδού.

Το ποσό αυτό αντिलογίστηκε τον Ιανουάριο 2025 και καταχωρίστηκε εκ νέου υπό την κατηγορία «Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών».

Η τελική επίδραση στα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα του 2024 είναι μηδενική.

Συνιστάται η συνεπής καταγραφή των εσόδων ανά κατηγορία και η τακτική επιβεβαίωση της λογιστικής τους αποτύπωσης, ώστε να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των δημοσιονομικών στοιχείων, περιορίζοντας προσωρινές υπερεκτιμήσεις ή ανακατατάξεις.

Μη αναγραφή Εσόδων και αποκλίσεις Εσόδων

Κατά το οικονομικό έτος 2024, τα καθαρά εισπραχθέντα έσοδα υπερέβησαν τον στόχο του Προϋπολογισμού, σε ποσοστό 1,96%. Η θετική αυτή απόκλιση αποδίδεται, αφενός, στην αυξημένη απόδοση των φορολογικών εσόδων και, αφετέρου, στην εισροή πρόσθετων μη προβλεφθέντων ποσών.

13. Η ανάλυση των αποκλίσεων μεταξύ προβλεφθέντων και πραγματοποιηθέντων εσόδων, καθώς και η διαπίστωση περιπτώσεων μη αναγραφής εσόδων στον Κ.Π. αποτελούν βασικά στοιχεία για την αξιολόγηση της ακρίβειας και της πληρότητας του δημοσιονομικού σχεδιασμού. Οι υπερβάσεις ή υστερήσεις εσόδων αποτυπώνουν την αποτελεσματικότητα των προβλέψεων και των μηχανισμών είσπραξης, ενώ η μη ενσωμάτωση ορισμένων εσόδων δυσχεραίνει την αποτίμηση της πραγματικής δημοσιονομικής θέσης. Η συστηματική καταγραφή και η βελτίωση των μεθόδων πρόβλεψης συνιστούν προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση ρεαλιστικών και διαφανών δημοσιονομικών εκτιμήσεων.

Μη αναγραφή εσόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό

Κατά το 2024 διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη πρόβλεψης εσόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό, συνολικού ύψους περίπου 540 εκατ. ευρώ. Η πρακτική αυτή μειώνει την αξιοπιστία της δημοσιονομικής πληροφόρησης, δημιουργώντας αποκλίσεις μεταξύ προϋπολογισθέντων και πραγματικών μεγεθών.

14. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι κατά το έτος 2024 σε ορισμένες περιπτώσεις τηρήθηκαν πλημμελώς οι αρχές της καθολικότητας, της ειλικρίνειας και της ακρίβειας, που διέπουν την κατάρτιση του Προϋπολογισμού, λόγω μη ενσωμάτωσης στον Προϋπολογισμό του συνόλου των εσόδων ή και υποεκτίμησης των σχετικών προβλέψεων.

15. Συγκεκριμένα, στον Απολογισμό εισήχθησαν ως δημόσια έσοδα, υπό τον ΑΛΕ «Έσοδα από πλειστηριασμούς αδιάθετων δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου», τα ποσά των 206,37 εκατ. ευρώ, 51 εκατ. ευρώ και 22,22 εκατ. ευρώ, χωρίς να έχει συμπεριληφθεί στα έσοδα του Προϋπολογισμού, οικονομικού έτους 2024, σχετική πρόβλεψη.

16. Στον Απολογισμό εισήχθη ως δημόσιο έσοδο, υπό τον ΑΛΕ «Επιστροφές ιδίων πόρων Ε.Ε.», ποσό 96,23 εκατ. ευρώ, χωρίς να έχει συμπεριληφθεί στα έσοδα του Προϋπολογισμού, οικονομικού έτους 2024, σχετική πρόβλεψη. Σημειώνεται συναφώς ότι κατά τα προηγούμενα οικονομικά έτη 2019, 2020, 2021 και 2023 είχαν εισπραχθεί για την ίδια αιτία τα ποσά των 59,71 εκατ. ευρώ, 42,91 εκατ. ευρώ, 252,71 εκατ. ευρώ και 197,26 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, χωρίς να έχουν προβλεφθεί τα έσοδα αυτά στους Προϋπολογισμούς των παραπάνω ετών (κατά το έτος 2022 δεν πραγματοποιήθηκε αντίστοιχη είσπραξη).

17. Στον Απολογισμό εισήχθη ως δημόσιο έσοδο, υπό τον ΑΛΕ «Απολήψεις από Ν.Π.Δ.Δ.», ποσό των 81,21 εκατ. ευρώ που ο Οργανισμός Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων (Ο.Δ.Α.Π.-πρώην Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων), απέδωσε στο Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο της υποχρέωσής του να αποδίδει, κατ' άρθρο 17 του ν. 4761/2020 (Α' 248), κατ' έτος, ποσοστό 40% των ταμειακών διαθεσίμων του, ως δημόσιο έσοδο, στον Κ.Π. Για το ποσό αυτό δεν είχε συμπεριληφθεί πρόβλεψη στον Κ.Π., ενώ αντίστοιχη πρόβλεψη δεν είχε συμπεριληφθεί ούτε στους Προϋπολογισμούς των προηγούμενων οικονομικών ετών 2019, 2020, 2021, 2022 και 2023, κατά τα οποία είχαν εισπραχθεί για την ίδια αιτία τα ποσά των 66,36 εκατ. ευρώ, 67 εκατ. ευρώ, 57,89 εκατ. ευρώ, 52,71 εκατ. ευρώ και 63,93 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα.

18. Στον Απολογισμό εισήχθη ως δημόσιο έσοδο, υπό τον ΑΛΕ «Κράτηση στις συμβάσεις της Επιτροπής Προμηθειών Υγείας», ποσό 42,30 εκατ. ευρώ, χωρίς να έχει συμπεριληφθεί στα έσοδα του Προϋπολογισμού, οικονομικού έτους 2024, σχετική πρόβλεψη.

19. Στον Κ.Π. δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα των Στρατιωτικών Νοσοκομείων², που προέρχονται από την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., τα έσοδα λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας από ίδια δραστηριότητα (Στρατιωτικό Φαρμακείο Αθηνών, Υπηρεσία Φάρων, Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής, Υδρογραφική Υπηρεσία κ.λπ.), ύψους 34,90 εκατ. ευρώ, καθώς και τα έσοδα των μονάδων – υπηρεσιών και εκμεταλλεύσεων του ίδιου Υπουργείου από την παροχή αγαθών και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση έργων ή σκοπών κοινής ωφελείας, ύψους 6,62 εκατ. ευρώ.

Κρίνεται αναγκαία η συνολική αποτύπωση και πρόβλεψη όλων των εσόδων στον Κ.Π., προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια, η πληρότητα και η αξιοπιστία των δημοσιονομικών δεδομένων και μεγεθών.

Αποκλίσεις στα Έσοδα

20. Κατά το οικονομικό έτος 2024, τα συνολικά πραγματικά έσοδα του Προϋπολογισμού υπερέβησαν τις προβλέψεις κατά περίπου 6,1 δις ευρώ, εκ των οποίων 4,31 δις ευρώ αφορούσαν φορολογικές εισπράξεις και το υπόλοιπο λοιπές κατηγορίες εσόδων. Η υπέρβαση αντισταθμίστηκε εν μέρει από υστέρηση εσόδων στις μεταβιβάσεις και στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, με αποτέλεσμα η καθαρή υπέρβαση έναντι του Προϋπολογισμού να διαμορφωθεί σε 1,42 δις ευρώ.

² Μετά την ψήφιση του ν. 5173/2025, εκδόθηκε η 2/4714/ΔΠΓΚ/11 Μαρ 25 (ΑΔΑ:6Ξ2ΔΗ-9ΣΠ)-(Β' 1198) Απόφαση, με την οποία εγγράφηκαν στη διοικητική ταξινόμηση του Κ.Π. πέντε (5) νέοι Ε.Φ. στον Φορέα του ΥΠΕΘΑ για την παρακολούθηση των εξόδων των 401 ΓΣΝΑ, 424 ΓΣΝΕ, ΝΝΑ, ΝΝΚ και 251 ΓΝΑ. Επιπλέον με την 2/4795/ΔΠΣΓΚ/11 Μαρ 25 (ΑΔΑ:96Π5Η-ΥΗΝ)-(Β' 1198) Απόφαση, εγγράφηκε στην οικονομική ταξινόμηση του Κ.Π. νέος ΑΛΕ Εσόδου (1420107001) στον οποίο κατατίθενται-καταγράφονται τα οφειλόμενα ποσά του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και των λοιπών ασφαλιστικών φορέων προς τα ΣΝ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Πίνακας 3
Υπερβάσεις - Υστερήσεις Εσόδων Έναντι Προϋπολογισμού οικ. έτους 2024
(ποσά σε ευρώ)

ΑΛΕ	Ονομασία εσόδου	Προϋπολογισμός 2024	Εισπραχθέντα (μετά μείωση επιστροφών)	Υπέρβαση έναντι π/υ	Υστέρηση έναντι π/υ
R111	Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	31.476.000.000,00	33.372.035.052,13	1.896.035.052,13	-
R112	Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	392.000.000,00	366.410.975,26	-	-25.589.024,74
R113	Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.452.000.000,00	2.419.661.891,18	-	-32.338.108,82
R114	Λοιποί φόροι επί παραγωγής	478.000.000,00	561.645.886,30	83.645.886,30	-
R115	Φόρος εισοδήματος	20.214.000.000,00	22.216.277.716,33	2.002.277.716,33	-
R116	Φόροι κεφαλαίου	235.000.000,00	231.373.887,63	-	-3.626.112,37
R119	Λοιποί τρέχοντες φόροι	1.350.000.000,00	1.739.608.353,12	389.608.353,12	-
R121	Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	0,00	-628,51	-	-628,51
R122	Λοιπές κοινωνικές εισφορές	56.000.000,00	60.877.889,75	4.877.889,75	-
R131	Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις	286.000.000,00	505.656.387,98	219.656.387,98	-
R132	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.	15.000.000,00	25.493.252,59	10.493.252,59	-
R133	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από φορείς του εξωτερικού	6.000.000,00	8.681.249,90	2.681.249,90	-
R134	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού	30.000.000,00	5.936.737,23	-	-24.063.262,77
R135	Επιχορηγήσεις επενδύσεων από την Ε.Ε.	7.551.000.000,00	5.109.736.272,14	-	-2.441.263.727,86
R139	Λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	72.000.000,00	82.610.323,29	10.610.323,29	-
R141	Πωλήσεις αγαθών	2.000.000,00	2.603.366,69	603.366,69	-
R142	Παροχή υπηρεσιών	324.000.000,00	294.716.356,34	-	-29.283.643,66
R143	Μισθώματα	4.675.000.000,00	2.562.794.443,18	-	-2.112.205.556,82
R144	Προμήθειες	352.000.000,00	415.999.177,19	63.999.177,19	-
R145	Διοικητικές αμοιβές	188.000.000,00	205.974.613,05	17.974.613,05	-
R149	Λοιπές πωλήσεις	6.000.000,00	3.903.279,25	-	-2.096.720,75
R151	Τόκοι	561.000.000,00	1.011.651.950,67	450.651.950,67	-
R152	Διανεμόμενο εισόδημα εταιριών	387.000.000,00	681.400.634,69	294.400.634,69	-
R153	Ενοίκια φυσικών πόρων	39.000.000,00	75.446.487,44	36.446.487,44	-
R156	Πρόστιμα, ποινές και καταλογισμοί	1.021.000.000,00	1.157.271.965,56	136.271.965,56	-
R159	Επιστροφές δαπανών	547.000.000,00	1.004.205.454,10	457.205.454,10	-
R311	Κτήρια και συναφείς υποδομές	23.000.000,00	21.109.589,79	-	-1.890.410,21
R312	Μηχανήματα και εξοπλισμός	0,00		-	-

ΑΛΕ	Ονομασία εσόδου	Προϋπολογισμός 2024	Εισπραχθέντα (μετά μείωση επιστροφών)	Υπέρβαση έναντι π/υ	Υστέρηση έναντι π/υ
R313	Οπλικά συστήματα	0,00	15.000.000,00	15.000.000,00	
R314	Προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας	0,00	7.105,47	7.105,47	-
R315	Μη παραγόμενα περιουσιακά στοιχεία	0,00	4.076.198,27	4.076.198,27	-
R317	Πάγια υπό κατασκευή	0,00	0,00	-	-
	ΣΥΝΟΛΟ	72.738.000.000,00	74.162.165.868,01	6.096.523.064,52	-4.672.357.196,51

Υπερβάσεις εισπράξεων

Κατά το οικονομικό έτος 2024, τα συνολικά έσοδα παρουσίασαν υπέρβαση έναντι των αρχικών προβλέψεων, κυρίως λόγω της αυξημένης απόδοσης των φορολογικών εσόδων, κατά 4,31 δις ευρώ, με σημαντικότερες συνεισφορές από τον Φ.Π.Α., τον Φόρο Εισοδήματος και τα Τέλη Κυκλοφορίας.

Η υπέρβαση των συνολικών εσόδων συνέβαλε στη βελτίωση του ταμειακού αποτελέσματος, υπογραμμίζοντας, ωστόσο, την ανάγκη για πληρέστερη πρόβλεψη και ενσωμάτωση όλων των πηγών εσόδων στους μελλοντικούς προϋπολογισμούς, με στόχο την ακρίβεια, τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των δημοσιονομικών εκτιμήσεων.

21. Η υπέρβαση των εσόδων σε σχέση με τα προϋπολογισθέντα οφείλεται κυρίως στις αυξημένες, σε σχέση με τον Προϋπολογισμό, εισπράξεις από φόρους (υπέρβαση κατά 4,31 δις ευρώ), με κυριότερες κατηγορίες, τον Φ.Π.Α. όπου το εισπραχθέν μέσω Δ.Ο.Υ. ποσό των 14,63 δις ευρώ υπερέβη κατά 1,50 δις ευρώ το ποσό που είχε προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό, τον Φόρο Εισοδήματος, όπου το εισπραχθέν ποσό των 22,21 δις ευρώ υπερέβη κατά 2 δις ευρώ το ποσό που είχε προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό, με μεγαλύτερη υπέρβαση στον Φόρο Εισοδήματος πληρωτέο από Φυσικά Πρόσωπα κατά 1,01 δις ευρώ, και τα Τέλη Κυκλοφορίας, όπου το εισπραχθέν ποσό των 1,77 δις ευρώ υπερέβη κατά 561,58 εκατ. ευρώ το ποσό που είχε προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό.

22. Η αύξηση των φορολογικών εσόδων έναντι του Προϋπολογισμού συνδέεται με τον επίμονο πληθωρισμό, τη μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας και την ενίσχυση της κατανάλωσης, την αύξηση των εισοδημάτων σε συνδυασμό με τη μείωση της ανεργίας και την αυξημένη κερδοφορία των επιχειρήσεων³.

23. Αιτία υπέρβασης των εσόδων από Φ.Π.Α. σε σχέση με τα αντίστοιχα προϋπολογισθέντα αποτελούν και οι συνεχείς παρεμβάσεις με σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής [π.χ. υποχρεωτική διασύνδεση των συστημάτων πληρωμών (POS) με τις ταμειακές μηχανές των επιχειρήσεων που έλαβε χώρα εντός του 2024]⁴, αλλά και η είσπραξη τον Δεκέμβριο του έτους 2024 του Φ.Π.Α. της συναλλαγής παραχώρησης της Αττικής Οδού, ποσού 784,8 εκατ. ευρώ, το οποίο δεν είχε προβλεφθεί κατά την κατάρτιση του Κ.Π., και το οποίο επεστράφη εντός του μηνός Ιανουαρίου του επόμενου οικονομικού έτους 2025.

³ Σύμφωνα με το 2/58489/ΔΠΓΚ/28.7.2025 έγγραφο του Γ.Λ.Κ.

⁴ Σύμφωνα με το 2/58489/ΔΠΓΚ/28.7.2025 έγγραφο του Γ.Λ.Κ.

24. Ακόμη, υπέρβαση σημειώθηκε, στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, κατά 1,37 δις ευρώ, στους Τόκους, κατά 450,65 εκατ. ευρώ, και στις Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις, κατά το ποσό των 219,66 εκατ. ευρώ.

Συνιστάται η συστηματική καταγραφή και η ορθή, στο μέτρο του εφικτού, πρόβλεψη όλων των εσόδων στον Προϋπολογισμό, με ενίσχυση των διαδικασιών παρακολούθησης και εκτίμησης, ώστε να διασφαλίζεται η πληρότητα και η διαφάνεια.

Υστερήσεις εισπράξεων

Κατά το οικονομικό έτος 2024, ορισμένες κατηγορίες εσόδων του Προϋπολογισμού παρουσίασαν υστέρηση έναντι των προβλέψεων κατά περίπου 4,7 δις ευρώ, με κύριες πηγές υστέρησης τις μεταβιβάσεις (-2,22 δις ευρώ) και τις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (-2,06 δις ευρώ).

25. Έναντι του Προϋπολογισμού υστέρησαν οι εισπράξεις από μεταβιβάσεις, κατά 2,22 δις ευρώ και από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, κατά 2,06 δις ευρώ. Συγκεκριμένα, υστέρηση σημειώθηκε: Στα Έσοδα από επιχορηγήσεις επενδύσεων από την Ε.Ε., όπου το εισπραχθέν ποσό υστέρησε κατά 2,44 δις ευρώ εκείνου που είχε προϋπολογιστεί, λόγω, κυρίως, των μειωμένων απολήψεων από το Τ.Α.Α. Στα Λοιπά μισθώματα κτηρίων και υποδομών, όπου το εισπραχθέν ποσό υστέρησε κατά 2,11 δις ευρώ εκείνου που είχε προϋπολογιστεί, λόγω, κυρίως, της μη είσπραξης προϋπολογισθέντος ποσού 1,35 δις ευρώ από τη σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης του αυτοκινητόδρομου της Εγνατίας Οδού και τριών κάθετων οδικών αξόνων της, καθώς και της είσπραξης καθαρού αντιτίμου από την παραχώρηση της Αττικής Οδού (εφάπαξ αμοιβής παραχώρησης) 2,46 δις ευρώ, υπολειπόμενου του αντίστοιχου προϋπολογισθέντος κατά 784,80 εκατ. ευρώ. Το υπολειπόμενο αυτό ποσό εισπράχθηκε εντός του οικονομικού έτους 2025.

Η υστέρηση εντοπίζεται κυρίως στα έσοδα από μεταβιβάσεις και πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, αντικατοπτρίζοντας καθυστερήσεις στην απορρόφηση ενωσιακών πόρων και αναβολές συμβάσεων παραχώρησης.

Συνιστάται η ενίσχυση της ακρίβειας των δημοσιονομικών προβλέψεων με ενσωμάτωση επικαιροποιημένων δεδομένων και δυναμικών μεταβλητών, ώστε να περιοριστούν οι αποκλίσεις και να ενισχυθεί η ρεαλιστικότητα και ακρίβεια των προβλέψεων και συνακόλουθα η αξιοπιστία του Προϋπολογισμού.

Επιστραφέντα έσοδα

Τα Επιστραφέντα έσοδα ανήλθαν στο ποσό των 8,01 δις ευρώ, έναντι 6,99 δις ευρώ κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος 2023.

26. Τα επιστραφέντα έσοδα αποτελούν σημαντική συνιστώσα του δημοσιονομικού αποτελέσματος, καθώς αφορούν ποσά που, ενώ έχουν εισπραχθεί, επιστρέφονται εκ των υστέρων στους δικαιούχους. Περιλαμβάνουν κυρίως επιστροφές φόρων και λοιπών αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών και επηρεάζουν άμεσα τον υπολογισμό των καθαρών εισπράξεων. Η συστηματική παρακολούθησή τους είναι κρίσιμη για την αξιολόγηση της ποιότητας των δημοσιονομικών προβλέψεων και της λειτουργικής αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης.

27. Κατά το έτος 2024, τα επιστραφέντα έσοδα ανήλθαν σε 8,01 δις ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 9,75% του συνόλου των εισπραχθέντων εσόδων (82,17 δις ευρώ). Η αναλογία αυτή είναι σημαντική, καθώς επηρεάζει τη διαμόρφωση των καθαρών δημοσιονομικών εσόδων.

Η παρακολούθηση των επιστρεφόμενων εσόδων είναι κρίσιμη, καθώς επηρεάζει άμεσα το ύψος των καθαρών δημοσιονομικών εισπράξεων και αποτελεί ένδειξη της ακρίβειας των προβλέψεων και της αποτελεσματικότητας των φορολογικών διαδικασιών.

28. Τα επιστραφέντα έσοδα αφορούν κατά το ποσό των 7,88 δις ευρώ (98,37% επί των επιστραφέντων εσόδων), ήτοι κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, σε φόρους.

29. Στα λοιπά τρέχοντα έσοδα διενεργήθηκαν επιστροφές συνολικού ποσού 117,77 εκατ. ευρώ (1,47% επί των επιστραφέντων εσόδων).

30. Τα Επιστραφέντα έσοδα εμφανίζονται υπερεκτιμημένα κατά ποσό 784,80 εκατ. ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στον Φ.Π.Α. 24% επί του εφάπαξ αντιτίμου παραχώρησης της Αττικής Οδού (ποσού 3.270 εκατ. ευρώ), εξαιτίας διορθωτικών εγγραφών λόγω της μη ορθής εξ αρχής καταχώρισης του εν λόγω Φ.Π.Α. στον ορθό ΑΛΕ εσόδων.

31. Τα επιστραφέντα έσοδα εμφανίζονται αναλυτικά στον ακόλουθο πίνακα.

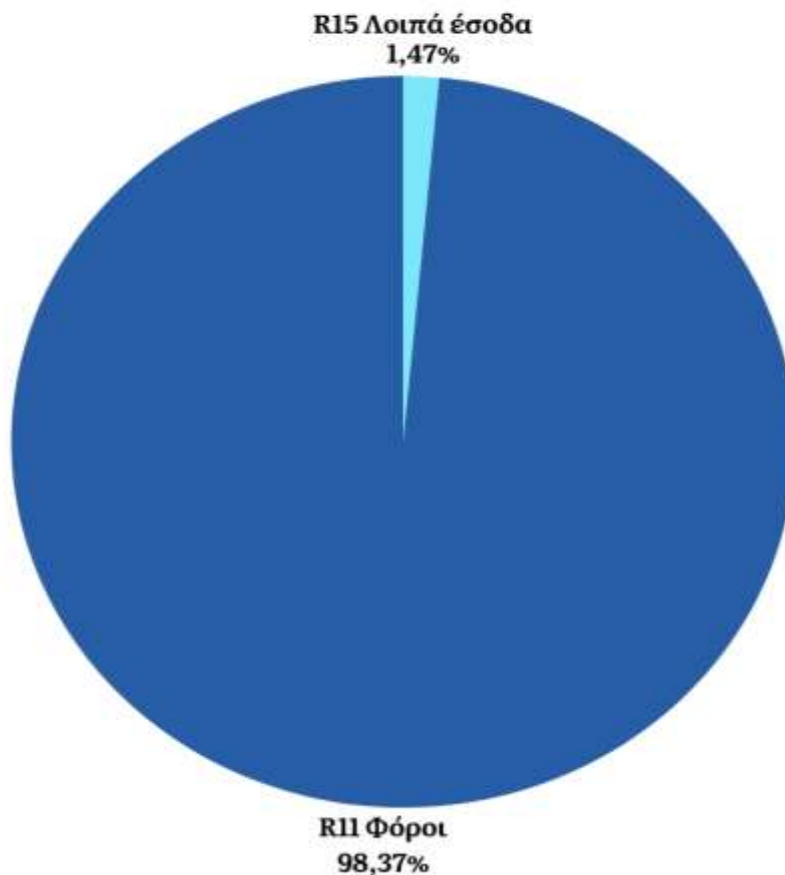
Πίνακας 4
Επιστραφέντα έσοδα οικ. έτους 2024 (ποσά σε ευρώ)

ΑΛΕ	Ονομασία	Επιστραφέντα έσοδα
R11	Φόροι	7.880.087.789,52
R111	Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	4.179.665.588,80
R112	Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	0,00
R113	Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	47.559.848,74
R114	Λοιποί φόροι επί παραγωγής	24.426.627,79
R115	Φόρος εισοδήματος	1.775.499.802,06
R116	Φόροι κεφαλαίου	3.770.270,46
R119	Λοιποί τρέχοντες φόροι	1.849.165.651,67
R12	Κοινωνικές εισφορές	4.838,67
R13	Μεταβιβάσεις	503.426,10
R14	Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	12.602.896,02
R15	Λοιπά τρέχοντα έσοδα	117.769.860,60
R156	Πρόστιμα, ποινές και καταλογισμοί	115.483.007,91
	Λοιπά	2.286.852,69
R3	Ενσώματα πάγια, άυλα πάγια και αποθέματα	0,00
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΣΤΡΑΦΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ		8.010.968.810,91

Γράφημα 3
Κατανομή επιστραφέντων εσόδων

**Κατανομή Επιστραφέντων εσόδων
(2024) Ανά κατηγορία R**

32. Τα επιστραφέντα έσοδα των Τελωνείων, ποσού που δεν υπερβαίνει τα 24,46 εκατ. ευρώ, δεν περιλαμβάνονται στα συνολικά Επιστραφέντα έσοδα, δεδομένου ότι η απόδοση και η εισαγωγή των εσόδων των Τελωνείων, η οποία διενεργείται μέσω των αρμόδιων φορολογικών υπηρεσιών (ΚΕΒΕΙΣ/Δ.Ο.Υ.), αφορά στο καθαρό αποδοτέο ποσό μετά τη μείωση των επιστροφών.

33. Στα Επιστραφέντα Έσοδα του Απολογισμού, που καταρτίζεται σε ταμειακή βάση, δεν περιλαμβάνονται οι επιστροφές φόρων της Α.Α.Δ.Ε. για τις οποίες έχουν εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ. που δεν έχουν εξοφληθεί μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους.

34. Κατά την 31.12.2024, οι εκκρεμείς υποχρεώσεις της Α.Α.Δ.Ε. από επιστροφές φόρων (ληξιπρόθεσμες και μη) ανήλθαν σε 731 εκατ. ευρώ⁵, εκ των οποίων 331 εκατ. ευρώ ήταν ληξιπρόθεσμες — με 210 εκατ. ευρώ να μην μπορούν να αποπληρωθούν λόγω εξωγενών παραγόντων — και 400 εκατ. ευρώ μη ληξιπρόθεσμες. Συνολικά, οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων, συμπεριλαμβανομένων και όσων δεν έχει ακόμη εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ., ανήλθαν σε 1,04 δις ευρώ⁶. Η

⁵ Δελτίο μηνιαίων στοιχείων Γ.Κ.. Δεκεμβρίου 2024, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών-Γ.Λ.Κ. (σελ. 22 - Πίνακας Δ.1: Εκκρεμείς και ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις από επιστροφές φόρων και σελ.27). Πρόκειται για επιστροφές φόρων προς φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης, για τις οποίες έχουν εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ. (εκκαθαρισμένα και μη) με εξαίρεση εκείνες που παραμένουν σε καθεστώς νομικής αντιδικίας. Δεν περιλαμβάνονται οι εκκρεμείς επιστροφές από τα Τελωνεία και ειδικά για τις κατηγορίες Ε.Φ.Κ. και Φ.Π.Α. σε βιομηχανίες, ξενοδοχεία, αλιευτικά σκάφη και πλοία, καθώς και όποιες επιστροφές πραγματοποιούνται από τα Τελωνεία και αφορούν ιδιώτες ή ελεύθερους επαγγελματίες.

⁶ Στοιχεία από Α.Α.Δ.Ε. (βλ. Α.Α.Δ.Ε.: Έκθεση Απολογισμού 2024 και Προγραμματισμού Δραστηριοτήτων για το 2025, Μάρτιος 2025, https://www.aade.gr/sites/default/files/2025-04/ekthesi_apologismou2024.pdf).

τακτική παρακολούθηση των υποχρεώσεων αυτών είναι κρίσιμη για την ορθή αποτύπωση των δημοσιονομικών επιβαρύνσεων και τη διαφάνεια στην εκτέλεση του Προϋπολογισμού.

Κατά το οικονομικό έτος 2024, τα επιστραφέντα έσοδα του Προϋπολογισμού ανήλθαν συνολικά σε 8,01 δις ευρώ, εκ των οποίων 7,88 δις ευρώ (98,4%) αφορούν επιστροφές φόρων και εμφανίζονται υπερεκτιμημένα κατά 784,8 εκατ. ευρώ, λόγω εσφαλμένης καταχώρισης του Φ.Π.Α. του εφάπαξ αντιτίμου της παραχώρησης της Αττικής Οδού.

Οι εκκρεμείς υποχρεώσεις επιστροφών φόρων της Α.Α.Δ.Ε. στις 31.12.2024 ανήλθαν σε 1,04 δις ευρώ, εκ των οποίων 0,33 δις ευρώ ληξιπρόθεσμες.

Συνιστάται η ενίσχυση της ακρίβειας καταχώρισης και παρακολούθησης των επιστροφών φόρων, ιδίως σε περιπτώσεις σημαντικών οικονομικών πράξεων (όπως συμβάσεις παραχώρησης), καθώς και η αποτύπωση στον Απολογισμό στοιχείων επιστροφών από τα Τελωνεία, για τη διασφάλιση της πληρότητας και της διαφάνειας των δημοσιονομικών δεδομένων. Παράλληλα, προτείνεται η τακτική παρακολούθηση των εκκρεμών υποχρεώσεων από επιστροφές φόρων και η ενίσχυση των μηχανισμών έγκαιρης εξόφλησης, ιδιαίτερα των ληξιπρόθεσμων.

Διαγραφέντα έσοδα

Τα διαγραφέντα έσοδα ανήλθαν στο ποσό των 108,31 δις ευρώ, έναντι ποσού 12,54 δις ευρώ κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος 2023.

35. Τα διαγραφέντα έσοδα αποτελούν σημαντική παράμετρο στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και αντικατοπτρίζουν τις απώλειες εσόδων που προκύπτουν από απαιτήσεις που είτε προέρχονται από εσφαλμένες βεβαιώσεις, είτε για άλλο λόγο δεν μπορούν να εισπραχθούν. Κατά το έτος 2024 ανήλθαν στο ποσό των 108,31 δις ευρώ.

Η απουσία επαρκών δικλίδων ελέγχου, ιδίως ηλεκτρονικών, δεν αποτρέπει εγκαίρως τα σφάλματα κατά τη βεβαίωση, ούτε διασφαλίζει τη συμμόρφωση με τους ισχύοντες κανόνες.

36. Αιτία του ιδιαίτερα υψηλού ποσού διαγραφέντων εσόδων αποτελεί κυρίως η εσφαλμένη βεβαίωση εσόδων, η οποία δεν αποτρέπεται λόγω έλλειψης κατάλληλων δικλίδων ελέγχου που να προλαμβάνουν σφάλματα σε περιπτώσεις όπου το προς βεβαίωση ποσό υπερβαίνει ορισμένο ανώτατο όριο. Η έλλειψη ηλεκτρονικών δικλίδων για τον έγκαιρο εντοπισμό εσφαλμένων βεβαιώσεων που προκύπτουν κατά την υποβολή φορολογικών δηλώσεων έχει διαπιστωθεί και από τη Διεύθυνση Εσωτερικών Ελέγχων (Δ.ΕΣ.ΕΛ.) της Α.Α.Δ.Ε., η οποία έχει υποβάλει σχετική πρόταση υλοποίησης ηλεκτρονικών δικλίδων με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης έως την 26η.12.2025.

37. Οι κυριότερες διαγραφές εσόδων κατά το έτος 2024 αφορούσαν: (α) Ποσό 66,67 δις ευρώ στο ΚΕ.Β.ΕΙΣ. Θεσσαλονίκης, λόγω λάθους από τον ίδιο τον υπόχρεο σε φόρο στην καταχώριση φόρου πλοίων β' κατηγορίας 2023, το οποίο διορθώθηκε με τροποποιητική δήλωση (η διαγραφή εκκαθαρίστηκε την 17η.9.2024). (β) Ποσό 30,90 δις ευρώ στο ΚΕ.Β.ΕΙΣ. Αττικής, από τρεις περιπτώσεις εσφαλμένων βεβαιώσεων φόρων και προστίμων (ποσό 9,99 δις ευρώ, λόγω εσφαλμένης καταχώρισης/βεβαίωσης φόρου κληρονομιάς κατά το έτος 2023 από σφάλμα του φορολογούμενου, ποσό 10,02 δις ευρώ λόγω εσφαλμένης βεβαίωσης προστίμου μητρώου, και ποσό 10,03 δις ευρώ, λόγω, επίσης εσφαλμένης βεβαίωσης προστίμου μητρώου). (γ) Ποσό 10,20 εκατ. ευρώ στη Δ.Ο.Υ. Βέροιας, λόγω εσφαλμένης βεβαίωσης προστίμου μητρώου.

Ποσοστό μεγαλύτερο από 90% των διαγραφών οφείλεται σε εσφαλμένες βεβαιώσεις φόρων, λόγω κυρίως της έλλειψης ηλεκτρονικών δικλίδων ελέγχου για τον έγκαιρο εντοπισμό σφαλμάτων κατά τη βεβαίωση.

Συνιστάται η ενίσχυση των δικλίδων ελέγχου, ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα των βεβαιούμενων εσόδων και να περιορίζεται η ανάγκη για εκ των υστέρων διαγραφές, ενισχύοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητα στη φορολογική διοίκηση.

Εισπρακτέο υπόλοιπο

Το εισπρακτέο υπόλοιπο εσόδων μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών του Απολογισμού ανήλθε κατά την 31η.12.2024 σε 121,72 δις ευρώ, συγκροτούμενο κυρίως από ληξιπρόθεσμες φορολογικές απαιτήσεις, με προεξάρχουσες εκείνες που αφορούν στον Φ.Π.Α. και στον Φόρο Εισοδήματος, καθώς και από λοιπά τρέχοντα έσοδα, στα οποία περιλαμβάνονται κατά κύριο λόγο πρόστιμα για φορολογικές και τελωνειακές παραβάσεις.

38. Το εισπρακτέο υπόλοιπο των εσόδων προσδιορίζεται ως η διαφορά μεταξύ του συνόλου των βεβαιωθέντων εσόδων και του αθροίσματος των διαγραφών και των εισπραχθέντων ποσών μετά την αφαίρεση των επιστροφών, σύμφωνα με τη λογιστική παρακολούθηση σε ταμειακή βάση. Η ανάλυση του υπολοίπου αυτού, διακρινόμενου σε ληξιπρόθεσμο και μη, επιτρέπει την αξιολόγηση της εισπρακτικής ικανότητας των φορέων είσπραξης (κυρίως της Α.Α.Δ.Ε.), τον εντοπισμό διαχρονικών καθυστερήσεων και τη διερεύνηση της πιθανής ανάγκης για διαγραφή, ρύθμιση ή αναθεώρηση βεβαιώσεων.

39. Το εισπρακτέο υπόλοιπο εσόδων μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών του Απολογισμού κατά την 31η.12.2024 ανήλθε σε 121,72 δις ευρώ, μειωμένο κατά 6,1 δις ευρώ έναντι του αντίστοιχου υπολοίπου κατά την 31η.12.2023 (127,82 δις ευρώ).

40. Κατά την 31η.12.2024, το εισπρακτέο υπόλοιπο διαμορφώθηκε κυρίως από εισπρακτέους φόρους ύψους 42,82 δις ευρώ (35,2% επί του εισπρακτέου υπολοίπου), εκ των οποίων 19,11 δις ευρώ αφορούν Φ.Π.Α., 17,49 δις ευρώ Φόρο Εισοδήματος, 2,20 δις ευρώ Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.), και 1,53 δις ευρώ Λοιπούς Φόρους επί παραγωγής.

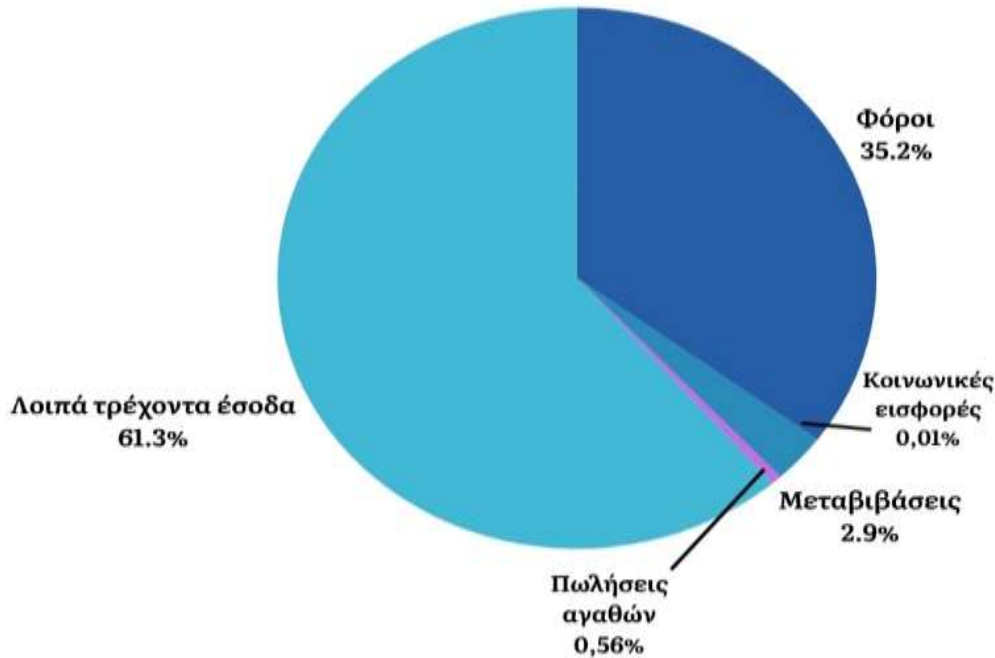
41. Τα Εισπρακτέα λοιπά τρέχοντα έσοδα ανήλθαν σε 74,65 δις ευρώ (61,30% επί του εισπρακτέου υπολοίπου) και περιλαμβάνουν κυρίως Πρόστιμα, Προσαυξήσεις και Ποινές σε φορολογικά έσοδα ποσού 61,63 δις ευρώ, Πρόστιμα τελωνειακών παραβάσεων και λαθρεμπορίας ποσού 6,09 δις ευρώ, Πρόστιμα και χρηματικές ποινές επιβαλλόμενες από τα ποινικά δικαστήρια ποσού 1,86 δις ευρώ, Επιστροφές μεταβιβάσεων με τη μορφή της επιστρεπτέας προκαταβολής ποσού 1,53 δις ευρώ, Λοιπά μη ταξινομημένα μη φορολογικά έσοδα ποσού 1,12 δις ευρώ.

42. Οι υπολειπόμενες εισπρακτέες μεταβιβάσεις ανήλθαν σε 3,56 δις ευρώ (2,90% επί του εισπρακτέου υπολοίπου) προερχόμενες κυρίως από επιστροφές καταπτώσεων εγγυήσεων ποσού 2,54 δις ευρώ και έσοδα από την ανάκτηση παράνομων κρατικών ενισχύσεων ποσού 908,68 εκατ. ευρώ.

Γράφημα 4
Κατανομή εισπρακτέου υπολοίπου

**Κατανομή εισπρακτέου
υπολοίπου (31.12.2024)**

43. Στο εισπρακτέο υπόλοιπο του Απολογισμού κατά την 31η.12.2024, περιλαμβάνεται υπόλοιπο ποσού 173,64 εκατ. ευρώ του προϋφιστάμενου ΚΑΕ Εσόδων 3622 «Υπόλοιπα Π.Ο.Ε. - απολογιστικές διαφορές του ισοζυγίου οφειλετών την 31-12-06», το οποίο παραμένει αμετάβλητο από προηγούμενα οικονομικά έτη. Το εν λόγω υπόλοιπο κατά την 31η.12.2024 έχει συμπεριληφθεί στο εισπρακτέο υπόλοιπο του ΑΛΕ R1140989001 «Λοιποί φόροι επί της παραγωγής» (ποσού 227,50 εκατ. ευρώ) και λόγω της παλαιότητας και της περιγραφής του Κ.Α.Ε. Εσόδων από τον οποίο προέρχεται, χρήζει διερεύνησης από τις αρμόδιες υπηρεσίες, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη, η ακρίβεια και η εισπραξιμότητά του.

44. Ακόμη, περιλαμβάνεται υπόλοιπο ποσού 2,40 δις ευρώ, που αφορά σε βεβαιωθέν κατά το οικονομικό έτος 2023 έσοδο από Φ.Π.Α. πλέον προσανξήσεων, για την ορθότητα του οποίου δημιουργείται αμφιβολία, λόγω του ύψους του. Σημειώνεται, ότι ο εν λόγω Φ.Π.Α. βεβαιώθηκε σε εταιρεία υπό εκκαθάριση βάσει δηλωθέντος κύκλου εργασιών οικονομικού έτους 2021 ιδιαίτερα υψηλού ποσού (δηλωθείς κύκλος εργασιών Ιανουαρίου 2021, 10 δις ευρώ), ενώ για τα έτη 2018-2020 ο ετήσιος Φ.Π.Α. προς καταβολή δεν υπερέβη τις 3.502,00 ευρώ. Η εν λόγω απαίτηση, τελικώς, διαγράφηκε στις 02.10.2025.

Στο εισπρακτέο υπόλοιπο του Απολογισμού (31.12.2024) περιλαμβάνονται παλιά και αμφιβόλου ορθότητας υπόλοιπα, όπως υπόλοιπο 173,6 εκατ. ευρώ από προϋφιστάμενο ΚΑΕ και 3,12 δις ευρώ από βεβαίωση Φ.Π.Α. σε εταιρεία υπό εκκαθάριση.

Οι περιπτώσεις αυτές αναδεικνύουν αδυναμίες στις εσωτερικές δικλίδες ελέγχου του Γ.Λ.Κ. και της Α.Α.Δ.Ε. να εντοπίζουν οίκοθεν, να αξιολογούν και να διορθώνουν έγκαιρα περιπτώσεις (πιθανών) σφαλμάτων με επιπτώσεις στην αξιοπιστία του Απολογισμού.

Προτείνεται η διερεύνηση των εν λόγω υπολοίπων για επιβεβαίωση της ύπαρξης, της ακρίβειας και της εισπραξιμότητάς τους, καθώς και η ενίσχυση των δικλίδων ελέγχου για τη βελτίωση της

αξιοπιστίας των δημοσιονομικών στοιχείων και την αποφυγή παρόμοιων προβλημάτων στο μέλλον.

45. Το εισπρακτέο υπόλοιπο των Τελωνείων ανέρχεται σε 6,66 δις ευρώ και αφορά ληξιπρόθεσμες οφειλές από προηγούμενα έτη. Αυτό υπολείπεται κατά 117,24 εκατ. ευρώ σε σχέση με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Τελωνειακών, Ελεγκτικών Επιχειρησιακών Εφαρμογών (6,77 δις ευρώ). Ανάλογη διαφορά είχε καταγραφεί και το 2023, με το υπόλοιπο του Απολογισμού να υπερβαίνει εκείνο της Διεύθυνσης κατά 19,20 εκατ. ευρώ.

46. Η διασύνδεση του ΟΠΣΔΠ SAP του Γ.Λ.Κ. με το ΟΠΣ TAXIS⁷ της Α.Α.Δ.Ε. γίνεται μέσω διεπαφής, με αποτέλεσμα το πρώτο να μην ενημερώνεται άμεσα και πλήρως με τα δημοσιονομικά στοιχεία εσόδων. Στις 31.12.2024, το εισπρακτέο υπόλοιπο του TAXIS υπερβαίνει αυτό του ΟΠΣΔΠ SAP κατά μόλις 8,77 χιλ. ευρώ, ενώ σε προηγούμενα έτη οι διαφορές ήταν μεγαλύτερες λόγω καθυστερήσεων ενημέρωσης και επαναβεβαίωσης υπολοίπων. Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου της Α.Α.Δ.Ε. έχει προτείνει διερεύνηση και βελτίωση της διασύνδεσης, ενώ είναι υπό σύσταση ομάδα έργου του Γ.Λ.Κ. και της Α.Α.Δ.Ε. για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων.

47. Στην κατάσταση «Εσοδα κατά Υπηρεσία Είσπραξης» των οριστικών στοιχείων που υπεβλήθησαν για έλεγχο, περιλαμβάνονται και Δ.Ο.Υ. οι οποίες έχουν συγχωνευθεί με άλλες. Το Γ.Λ.Κ. πρέπει να διενεργήσει τις απαραίτητες προσαρμογές, ώστε στην εν λόγω κατάσταση να εμφανίζονται οι Δ.Ο.Υ. σε λειτουργία.

Εντοπίστηκαν διαφορές στο εισπρακτέο υπόλοιπο των Τελωνείων και προβλήματα διασύνδεσης μεταξύ ΟΠΣΔΠ SAP και ΟΠΣ TAXIS, που επηρεάζουν την αξιοπιστία των δεδομένων.

Συνιστάται η συμφωνία των υπολοίπων, η βελτίωση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων και η επικαιροποίηση των καταστάσεων εσόδων.

Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις

Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2024, το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο της Φορολογικής Διοίκησης παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα (109,70 δις ευρώ), περιλαμβάνοντας τόσο απαιτήσεις του Κ.Π. όσο και υπόλοιπα εκτός Προϋπολογισμού και χρηματοοικονομικές απαιτήσεις.

Ένα σημαντικό μέρος των ληξιπρόθεσμων οφειλών (79,7%) αφορά σε παλαιές υποχρεώσεις, με το ποσοστό άνω της πενταετίας να κυμαίνεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα. Παράλληλα, ένα μέρος του συνολικού υπολοίπου έχει χαρακτηριστεί ως ανεπίδεκτο είσπραξης, γεγονός που περιορίζει τις πραγματικές εισπρακτικές δυνατότητες της Διοίκησης (26,35 δις ευρώ).

48. Οι ληξιπρόθεσμες φορολογικές απαιτήσεις του Δημοσίου αναφέρονται σε οφειλές από φόρους και τέλη που δεν έχουν εξοφληθεί εντός των νόμιμων προθεσμιών και έχουν καταστεί απαιτητές. Η καταγραφή και ανάλυσή τους στον Απολογισμό δεν εξυπηρετεί μόνο λογιστικούς σκοπούς αλλά είναι απαραίτητη τόσο για λόγους διαφάνειας, όσο και για την αποτύπωση και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών αρχών και της φοροεισπρακτικής τους ικανότητας, ενώ αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό και τη συμμόρφωση των φορολογουμένων προς τις υποχρεώσεις τους.

⁷ Μέχρι την πλήρη ενεργοποίηση του NEOTAXIS, τα παλαιά συστήματα TAXIS και TAXISnet εξακολουθούν να λειτουργούν μεταβατικά, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια των υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις. Η πλήρης μετάβαση στο NEOTAXIS αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2026, σύμφωνα με τον προγραμματισμό της ΑΑΔΕ (Απόφαση Α.Α.Δ.Ε. Δ.Σ.Σ. 1030469 ΕΞ 2025/2025, ΦΕΚ Β' 1312/2025, η οποία ορίζει ότι η λειτουργία του NEOTAXIS θα αναπτυχθεί σε διαδοχικές φάσεις έως την πλήρη επιχειρησιακή του ολοκλήρωση το 2026, οπότε και θα παύσει οριστικά η λειτουργία του TAXIS).

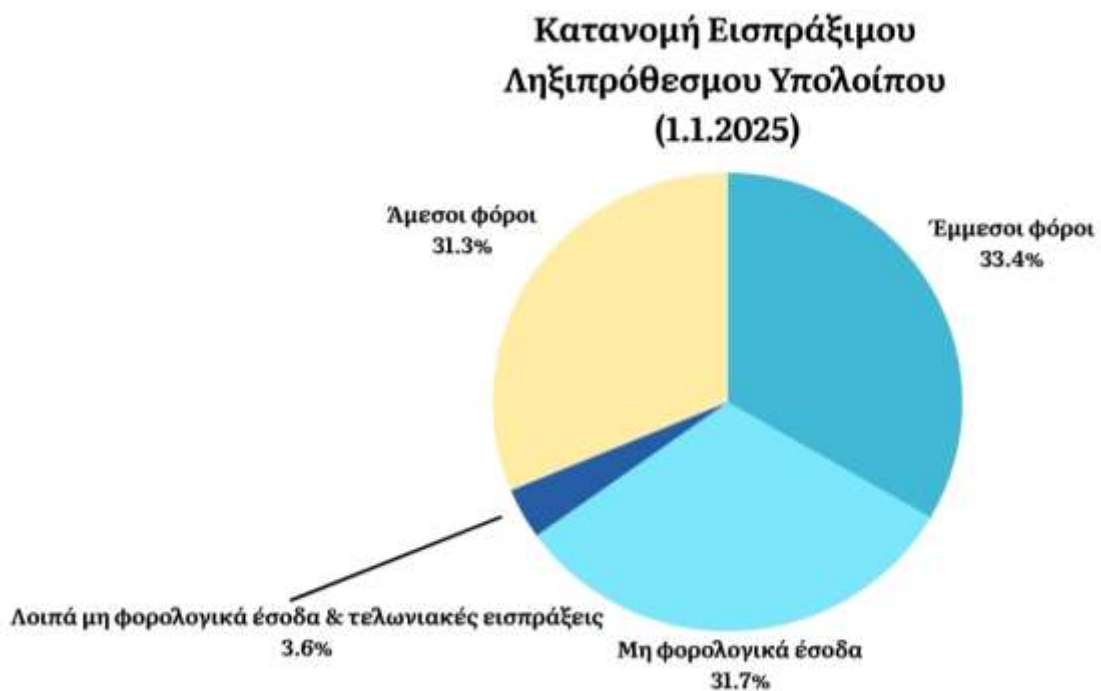

49. Το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο της Φορολογικής Διοίκησης κατά την 31η.12.2024 ανήλθε σε ποσό 109,70 δις ευρώ, εκ του οποίου ποσό 26,35 δις ευρώ⁸ χαρακτηρίζεται ως ανεπίδεκτο είσπραξης. Στα παραπάνω ποσά συμπεριλαμβάνονται υπόλοιπα εκτός Προϋπολογισμού⁹, και υπόλοιπα από χρηματοοικονομικές συναλλαγές¹⁰. Αφαιρουμένων των ποσών αυτών το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο ανέρχεται σε 107,20 δις ευρώ, τα ανεπίδεκτα είσπραξης σε 26,34 δις ευρώ και το εισπράξιμο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο σε 80,86 δις ευρώ.

50. Το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο της Φορολογικής Διοίκησης την 1η.1.2025 κατανέμεται ως εξής: 38,5% μη φορολογικά έσοδα (πρόστιμα ΚΒΣ, δάνεια κ.λπ.), 31,9% έμμεσοι φόροι (Φ.Π.Α., πρόστιμα έμμεσων φόρων κ.λπ.), 26,5% άμεσοι φόροι (φόροι εισοδήματος, φόροι περιουσίας κ.λπ.) και 3,1% λοιπά μη φορολογικά και τελωνειακά έσοδα. Εκ του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου της Φορολογικής Διοίκησης μόνο το 3,4% (3,74 δις ευρώ) εντάχθηκε σε κάποιο σχήμα ρύθμισης.

Γράφημα 5

Κατανομή εισπράξιμου ληξιπρόθεσμου υπολοίπου της Φορολογικής Διοίκησης την 1η.1.2025

51. Το 20,3% του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου της Φορολογικής Διοίκησης αφορά στην περίοδο από την 1η.12.2018 μέχρι και την 1η.1.2025. Το 79,7% αφορά οφειλές έως την 30η.11.2018, εκ του οποίου ποσοστό 46,80% αφορά περίοδο γέννησης οφειλής μέχρι και την 30η.11.2013, ήτοι σε απαιτήσεις πέραν της 11ετίας. Από το ληξιπρόθεσμο εισπρακτέο υπόλοιπο των Τελωνείων, ύψους 6,66 δις ευρώ, το οποίο είναι στο σύνολό του ληξιπρόθεσμο, το 21,15% (1,43 δις ευρώ) αφορά σε απαιτήσεις πέραν της 20ετίας, ήτοι παλαιότερες του έτους 2004, χωρίς να μπορεί με βεβαιότητα να διαπιστωθεί η αναστολή ή η διακοπή του χρόνου παραγραφής τους.

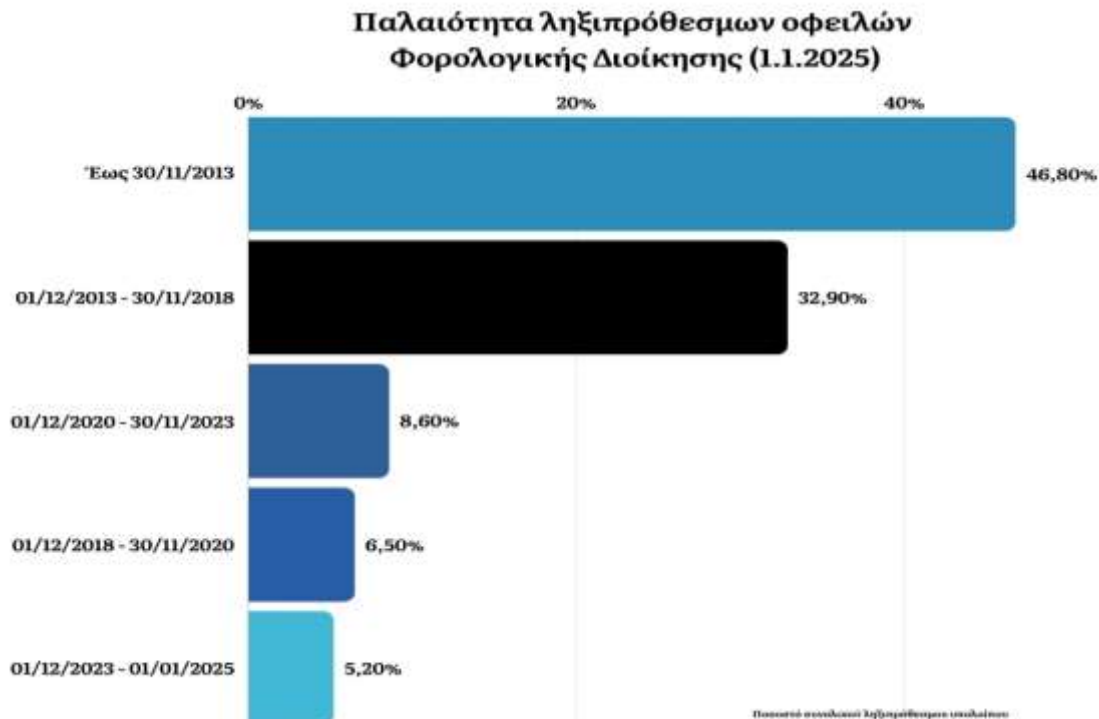
⁸ Το ποσό διαφέρει από το ποσό ανεπίδεκτων είσπραξης απαιτήσεων που εμφανίζονται στις Σημειώσεις και το Παράρτημα των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους για το οικονομικό έτος 2024 (27,58 δις ευρώ, ή 27,59 δις ευρώ αναθεωρημένο), διότι τα δύο ποσά προκύπτουν από διαφορετικά πληροφοριακά συστήματα με διαφορετικό χρόνο ενημέρωσης, στο ποσό των 27,58 δις (ή 27,59 δις ευρώ) περιλαμβάνονται και απαιτήσεις οι οποίες έχουν καταχωριστεί στα βιβλία εισπρακτέων εσόδων προς την τελωνειακή διοίκηση, και, τέλος, στο ποσό των 26,35 δις ευρώ δεν περιλαμβάνονται απαιτήσεις που έχουν καταχωριστεί ως ανεπίδεκτες είσπραξης μέσω του νέου ΟΠΣ Εισπραξης.

⁹ Συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο εκτός προϋπολογισμού 2,37 δις ευρώ, ανεπίδεκτα είσπραξης 9,81 εκατ. ευρώ, εισπράξιμο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο 2,36 δις ευρώ.

¹⁰ Συνολικό και εισπράξιμο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο από χρηματοοικονομικές συναλλαγές 133,03 εκατ. ευρώ.

Γράφημα 6

Παλαιότητα συνολικού ληξιπρόθεσμων υπολοίπων της Φορολογικής Διοίκησης την 1η.1.2025
(αφορά και σε υπόλοιπα εκτός Προϋπολογισμού, καθώς και σε υπόλοιπα από χρηματοοικονομικές συναλλαγές του Κράτους).

Πηγή: Α.Α.Δ.Ε.: Έκθεση Απολογισμού 2024 και Προγραμματισμού Δραστηριοτήτων για το 2025, Μάρτιος 2025, σελ. 35.

52. Η Φορολογική Διοίκηση εφαρμόζει αναγκαστικά μέτρα και δράσεις συμμόρφωσης για την είσπραξη των απαιτήσεων. Το 2024 εισπράχθηκαν 6,34 δις ευρώ από ληξιπρόθεσμες οφειλές, εκ των οποίων το 47,4% αφορούσε παλαιές οφειλές έως την 30η.11.2023, το 52,2% οφειλές από την 1η.12.2023 έως την 30η.11.2024 και το 0,4% οφειλές από την 1η.12.2024 έως την 31η.12.2024.

Η διατήρηση σημαντικού ύψους ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, ιδίως με μεγάλη χρονική παλαιότητα, υποδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης της εκκαθάρισης μη εισπραξιμων ποσών, την αποτελεσματικότερη στοχοθέτηση των εισπρακτικών μέτρων και τη βελτίωση των ρυθμίσεων, με στόχο τη σταδιακή μείωση του πραγματικού υπολοίπου και την ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου απαιτεί αυξημένη αποφασιστικότητα, συνέπεια και συνέχεια στην εφαρμογή των εισπρακτικών πολιτικών, καθώς και συστηματική παρακολούθηση των αποτελεσμάτων τους, προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης.

Έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Το 2024, τα έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανήλθαν σε 1.452,36 δις ευρώ, κυρίως λόγω της επαναλαμβανόμενης χρήσης βραχυπρόθεσμου δανεισμού μέσω συμφωνιών επαναγοράς (repos).

53. Τα έσοδα από χρηματοοικονομικές συναλλαγές αφορούν κυρίως ποσά που προκύπτουν από τις οικονομικές δραστηριότητες του Κράτους, που σχετίζονται με Χρηματοοικονομικά Περιουσιακά Στοιχεία και Χρηματοοικονομικές Υποχρεώσεις.

54. Τα εισπραχθέντα έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανήλθαν την 31^η.12.2024, συνολικώς σε 1.452,36 δις ευρώ και υπερέβησαν τα προϋπολογισθέντα κατά 417,46 δις ευρώ ή ποσοστό 40,34%. Το ιδιαίτερα υψηλό ποσό των εν λόγω εσόδων οφείλεται στον επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα του βραχυπρόθεσμου δανεισμού μέσω τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos).

Πίνακας 5
Έσοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών
(Ποσά σε Ευρώ)

ΑΔΕ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΘΕΝΤΑ (1)	ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ (2)	ΑΠΟΚΛΙΣΗ (3)=(2)-(1)	% ΑΠΟΚΛΙΣΗ (4)=(3)/(1)	ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΑ (2) ως % ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΙΣΠΡΑΧΘ. ΠΙΣΤΩΤ. ΕΣΟΔΩΝ
R4	Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	1.106.000.000	996.815.179	-109.184.821	-9,87%	0,1%
R5	Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις	1.033.805.000.000	1.451.359.342.263	417.554.342.263	40,39%	89,33%
R51	Ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (SDRs)	-	-	-	-	-
R52	Υποχρεώσεις από Νόμισμα και καταθέσεις	55.000.000	64.097.659	9.097.659	16,54%	-
R53	Χρεωστικοί τίτλοι (Υποχρεώσεις)	28.205.000.000	27.595.117.500	-609.882.500	-2,16%	1,70%
R531	Βραχυπρόθεσμοι χρεωστικοί τίτλοι	23.400.000.000	18.053.510.000	-5.346.490.000	-22,85%	1,11%
R532	Μακροπρόθεσμοι χρεωστικοί τίτλοι	4.805.000.000	9.541.607.500	4.736.607.500	98,58%	0,59%
R54	Δάνεια	1.004.195.000.000	1.421.042.965.817	416.847.965.817	41,51%	87,46%
R541	Βραχυπρόθεσμα δάνεια	1.000.000.000.000	1.418.715.770.660	418.715.770.660	41,87%	87,32%
R542	Μακροπρόθεσμα δάνεια	4.195.000.000	2.327.195.157	-1.867.804.843	-44,52%	0,14%
R57	Χρηματοοικονομικά παράγωγα	1.350.000.000	2.657.161.287	1.307.161.287	96,83%	0,16%
Σύνολο εσόδων χρηματοοικονομικών συναλλαγών		1.034.911.000.000	1.452.356.157.442	417.445.157.442	40,34%	100,00%

Τα έσοδα από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία το 2024 ανήλθαν σε 996,82 εκατ. ευρώ, μειωμένα έναντι των προβλέψεων. Προήλθαν κυρίως από πωλήσεις μετοχών και εισπράξεις από τίτλους παραστατικών δικαιωμάτων.

55. Τα έσοδα από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία εμφανίζονται μειωμένα έναντι των προϋπολογισθέντων κατά 109,18 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 9,87%.

56. Τα έσοδα από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία προήλθαν κυρίως από: (α) την πώληση μετοχών της εταιρείας «Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών», ποσού 760,90 εκατ. ευρώ, (β) την πώληση μετοχών ποσοστού 67% των του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου, ποσού 39,46 εκατ. ευρώ και (γ)

την είσπραξη ποσού 85,39 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της άσκησης του προβλεπόμενου δικαιώματος προαίρεσης από την «Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε.», για την απόκτηση των τίτλων παραστατικών δικαιωμάτων κτήσης κοινών μετοχών στην αγοραία αξία τους.

57. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε εσφαλμένη αποτίμηση της αγοραίας αξίας των Τίτλων Κτήσης Μετοχών της «Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε.», με αποτέλεσμα την υποεκτίμησή της κατά 4,26 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, το Ελληνικό Δημόσιο, υπό την ιδιότητά του ως κατόχου των Τίτλων Παραστατικών Δικαιωμάτων Κτήσης Κοινών Μετοχών της εταιρείας «Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε.», προέβη στις 23 Οκτωβρίου 2023 σε δήλωση πρόθεσης άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων, απευθύνοντας προς την «Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε.» την 155379 ΕΚ 2023/ 23.10.2023 επιστολή του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών που φέρει όλα τα ουσιώδη στοιχεία που απαιτούνται για να θεωρηθεί σαφής και ρητή δήλωση πρόθεσης άσκησης του δικαιώματος κτήσης, καθιστώντας την 23η Οκτωβρίου 2023 ως ημερομηνία δήλωσης, σύμφωνα με τους όρους έκδοσης των τίτλων και τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 30 του ν. 4772/2021. Συνεπώς, για τον υπολογισμό της αγοραίας αξίας των τίτλων, η οποία —κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου και των όρων έκδοσης— ισούται με την τυχόν θετική διαφορά μεταξύ (α) της μέσης σταθμισμένης με τον όγκο συναλλαγών χρηματιστηριακής τιμής της μετοχής της εταιρείας κατά τις τελευταίες εξήντα (60) ημέρες διαπραγμάτευσης που προηγούνται της ημερομηνίας της δήλωσης πρόθεσης άσκησης και (β) της τιμής άσκησης, θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το χρονικό διάστημα από 28 Ιουλίου 2023 έως 22 Οκτωβρίου 2023. Ωστόσο, κατά τον υπολογισμό, λήφθηκε υπόψη η μεταγενέστερη επιστολή της 3ης Νοεμβρίου 2023, επιβεβαιωτική της προηγούμενης, και, τελικώς, για τον υπολογισμό της αγοραίας αξίας των τίτλων εφαρμόστηκε εσφαλμένα το διάστημα από 11 Αυγούστου 2023 έως 3 Νοεμβρίου 2023, το οποίο δεν ανταποκρίνεται στο οριζόμενο από το νόμο και τους όρους των τίτλων χρονικό πλαίσιο.

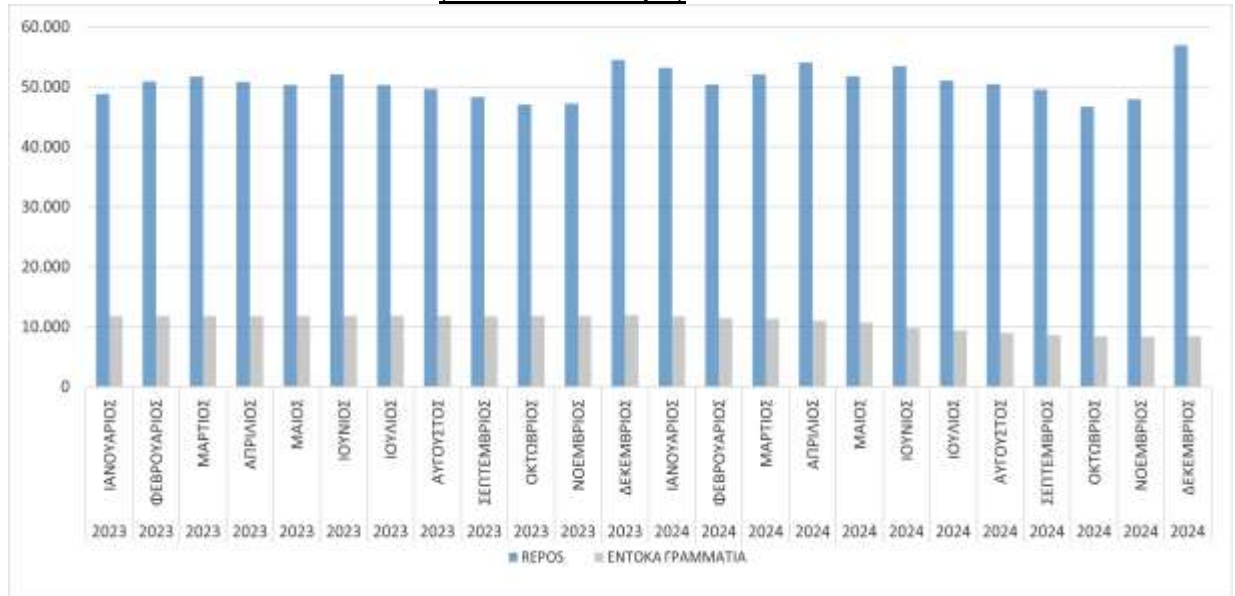
Το μεγαλύτερο μέρος των πιστωτικών εσόδων προήλθε από βραχυπρόθεσμο δανεισμό, κυρίως μέσω συμφωνιών επαναγοράς (repos), οι οποίες σημείωσαν σημαντική υπέρβαση έναντι των προβλέψεων.

58. Το μεγαλύτερο μέρος των πιστωτικών εσόδων προήλθε από δάνεια ύψους 1.421,04 δις ευρώ, αυξημένα έναντι των προϋπολογισθέντων κατά 416,85 εκατ. ευρώ (41,51%), κυρίως δε από συμφωνίες επαναγοράς (repos) ύψους 1.418,71 δις ευρώ, αυξημένα έναντι των προϋπολογισθέντων κατά 418,71 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 41,87%, σε συνδυασμό με τη μείωση κατά 1,87 δις ευρώ των εσόδων από μακροπρόθεσμα δάνεια. Παρατηρείται διαχρονικά σημαντική απόκλιση μεταξύ προβλέψεων και πραγματικών εισπράξεων από repos, με μέσο όρο 79,06% την τελευταία πενταετία, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη για πιο ρεαλιστικές εκτιμήσεις κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού.

59. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός πραγματοποιήθηκε με κεφάλαια από το «Κοινό Κεφάλαιο» και την «Ταμειακή Διαχείριση» των φορέων της Γ.Κ., για την αξιοποίηση των διαθεσίμων τους που τηρούνται σε λογαριασμούς της ΤτΕ, καθώς και από επενδυτές. Την 31.12.2024, το «Κοινό Κεφάλαιο» ανερχόταν σε 20,54 δις ευρώ, έναντι 18,55 δις ευρώ την 31η.12.2023 και η «Ταμειακή Διαχείριση» σε 45,71 δις ευρώ, έναντι 39,35 δις ευρώ την 31η.12.2023. Συνολικώς το «Κοινό Κεφάλαιο» και η «Ταμειακή Διαχείριση» των φορέων της Γ.Κ. την 31η.12.2024 ανέρχονταν σε 66,25 δις ευρώ σε τρέχουσα αξία.

60. Στο Γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζεται το ύψος του βραχυπρόθεσμου δανεισμού του Κράτους από φορείς της Γ.Κ. την τελευταία ημέρα κάθε μήνα του έτους 2024 και αντιστοίχως του έτους 2023.

Γράφημα 7
Βραχυπρόθεσμος δανεισμός- Μηνιαία Υπόλοιπα
(Ποσά σε εκατ. ευρώ)

61. Τα έντοκα γραμμάτια του Ε.Δ. κυμάνθηκαν περί τα 9,86 δις ευρώ κατά μέσο όρο την τελευταία ημέρα κάθε μήνα του έτους 2024. Τα εν γένει μειωμένα έσοδα από εκδόσεις εντόκων γραμματίων του Ε.Δ. οφείλονται κυρίως στην αύξηση των εσόδων από τίτλους με σύμφωνο επαναγοράς (repos), το ύψος των οποίων (repos), ανήλθε κατά μέσο όρο σε 51,48 δις ευρώ την τελευταία ημέρα κάθε μήνα του έτους 2024, έναντι μέσου όρου 50,16 δις ευρώ κατά το οικονομικό έτος 2023.

62. Επιπροσθέτως του βραχυπρόθεσμου δανεισμού (έντοκα γραμμάτια και repos), το Ε.Δ. συνέχισε το έτος 2024 την εκδοτική του δραστηριότητα αντλώντας 9,54 δις ευρώ (ταμειακή εισροή)¹¹ μέσω νέων εκδόσεων και επανεκδόσεων ομολόγων. Στην πλειονότητα των επανεκδόσεων κατά το έτος 2024, η απόδοση αυτών ήταν χαμηλότερη από την αρχική έκδοση, ενώ ο δείκτης κάλυψης διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα. Επιπλέον, το Ε.Δ. έλαβε μακροπρόθεσμα δάνεια μέσω του Τ.Α.Α. συνολικού ύψους 2,33 δις ευρώ με μεσοσταθμικό επιτόκιο 3,13%.

Το 2024 καταγράφηκαν εισπράξεις από τόκους συμφωνιών ανταλλαγής (swaps) ύψους 2,66 δις ευρώ, έναντι μηδενικών προβλέψεων στον Προϋπολογισμό.

63. Οι εισπράξεις από χρηματοοικονομικά παράγωγα και ειδικότερα οι εισπράξεις τόκων συμφωνιών ανταλλαγής ανήλθαν σε 2,66 δις ευρώ έναντι των μηδενικών ποσών που προέβλεπε σχετικώς ο Προϋπολογισμός.

64. Το εισπρακτέο υπόλοιπο από χρηματοοικονομικές συναλλαγές, που αντιπροσωπεύει τις απαιτήσεις του κράτους από δάνεια, τίτλους και άλλες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες, ανήλθε το 2024 σε 133,03 εκατ. ευρώ, και είναι αυξημένο κατά 683,10 χιλ. ευρώ έναντι του 2023 (132,35 εκατ. ευρώ). Σε αυτό περιλαμβάνονται και εισπρακτέα υπόλοιπα συνολικού ποσού 121,66 εκατ. ευρώ, τα οποία παραμένουν αμετάβλητα από προηγούμενα οικονομικά έτη, προέρχονται από τη μετάπτωση στοιχείων στο πληροφοριακό σύστημα που έλαβε χώρα το οικονομικό έτος 2019 και η ύπαρξη και η ακρίβειά τους χρήζουν διερεύνησης από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

¹¹ Η ονομαστική αξία των εκδόσεων χρέους ανήλθε σε 9,59 δις ευρώ. Η διαφορά 48,39 εκατ. ευρώ αφορά σε συνολική διαφορά υπό το άρτιο και εγγράφεται στους σχετικούς λογαριασμούς της Γενικής Λογιστικής.

Συνολικά, τα έσοδα του 2024 από χρηματοοικονομικές συναλλαγές εμφανίζουν σημαντική υποεκτίμηση στις προβλέψεις, η οποία οφείλεται κυρίως στην υπέρβαση των εσόδων από βραχυπρόθεσμο δανεισμό μέσω repos και από χρηματοοικονομικά παράγωγα, ενώ μικρότερες υπερεκτιμήσεις σημειώνονται στα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και στα μακροπρόθεσμα δάνεια.

Ενδείκνυται η ενίσχυση της ακρίβειας των δημοσιονομικών προβλέψεων, ιδίως ως προς τις εισπράξεις από συμφωνίες επαναγοράς (repos), εκδόσεις ομολόγων και χρηματοοικονομικά παράγωγα, ώστε να αποτυπώνονται ρεαλιστικά οι ταμειακές ροές και να βελτιώνεται η αξιοπιστία του Προϋπολογισμού και της ταμειακής διαχείρισης.

Εντοπίστηκαν αδυναμίες στη διαδικασία αποτίμησης χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, που οδήγησαν σε ανακρίβεια της εύλογης αξίας και συνεπώς σε στρέβλωση των σχετικών οικονομικών μεγεθών. Το γεγονός αναδεικνύει ελλείψεις τόσο στη μεθοδολογική προσέγγιση όσο και στους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου και τεκμηρίωσης.

Συνιστάται η ενίσχυση των διαδικασιών ελέγχου και αποτίμησης χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Κεφάλαιο 2

Έξοδα

Έξοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού

Ο Κ.Π. εξόδων καθορίζει τα ανώτατα όρια δαπανών για την αποτελεσματική κατανομή των δημόσιων πόρων και τη διασφάλιση της δημοσιονομικής ισορροπίας.

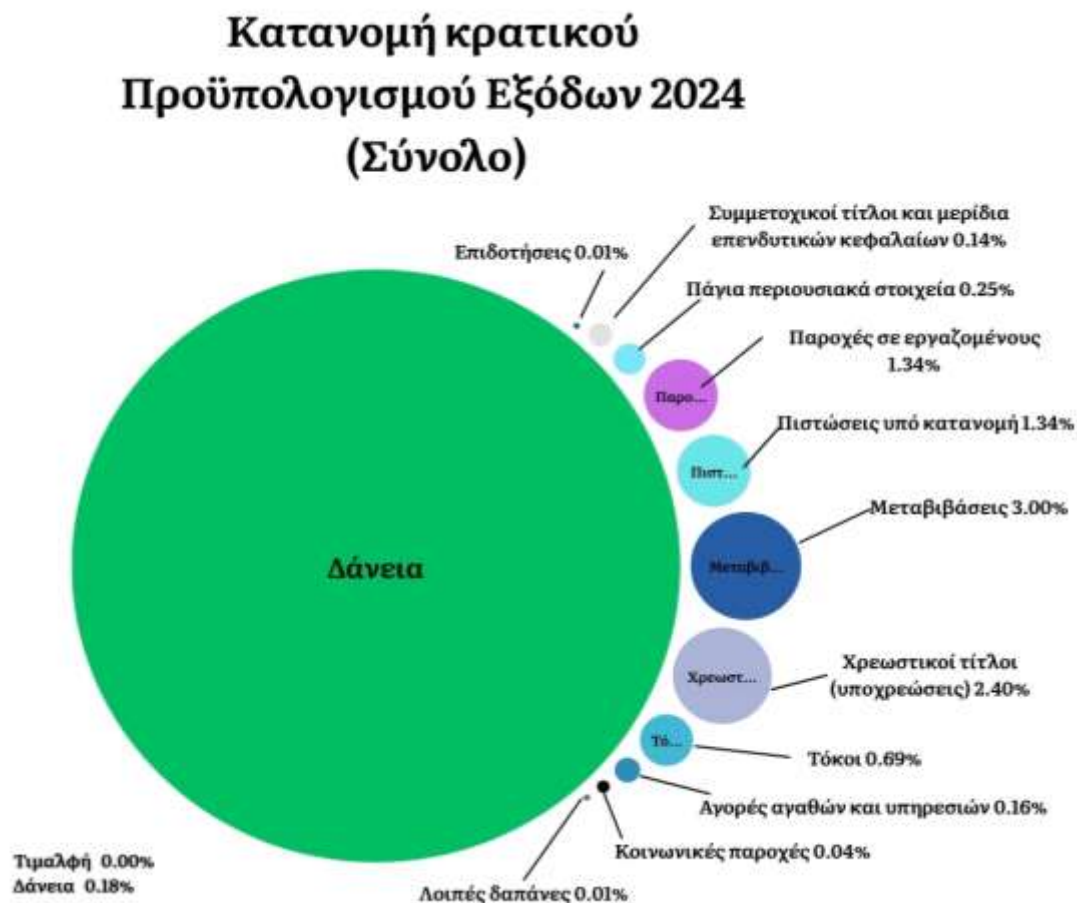
65. Στον Κ.Π. οικονομικού έτους 2024, που κυρώθηκε με τον ν. 5077/18.12.2023 (Α΄, 209), προβλέφθηκαν έξοδα συνολικού ποσού 1.108.188.270.000 ευρώ, από τα οποία 12.167.000.000 ευρώ αφορούν στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.).

Πίνακας 6
Κρατικός Προϋπολογισμός Εξόδων
Οικονομικό έτος 2024 (Ποσά σε ευρώ)

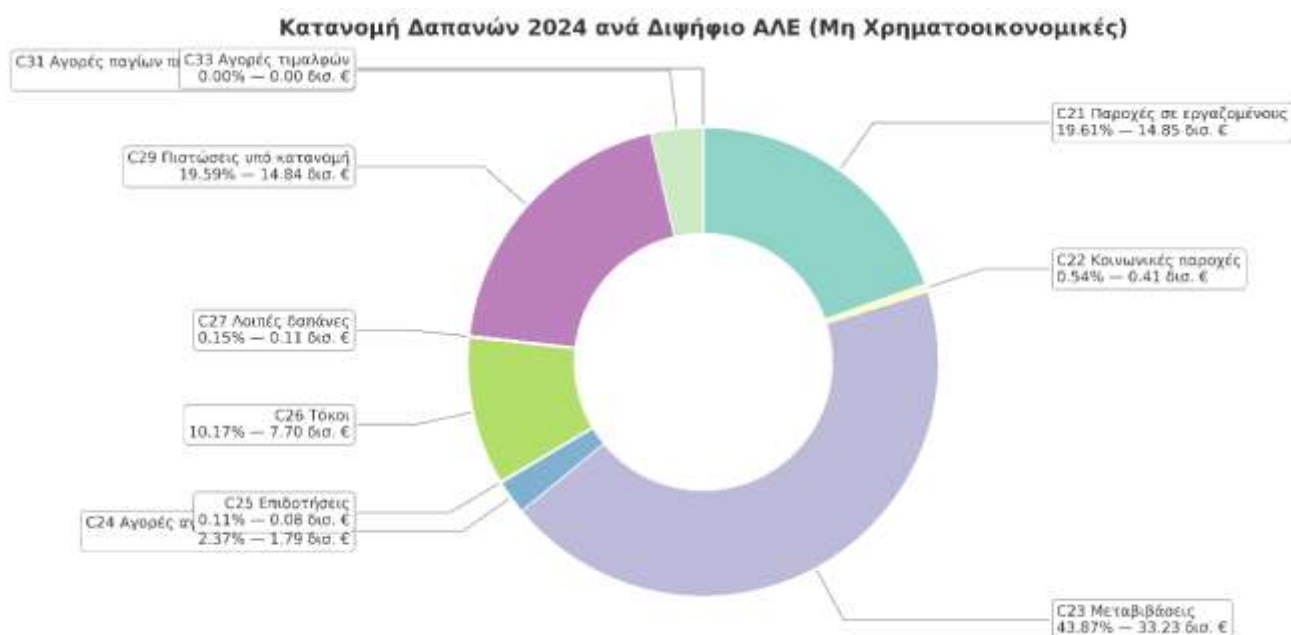
ΑΛΕ	Ονομασία εξόδου	Προϋπολογισμός
C21	Παροχές σε εργαζομένους	14.849.625.000,00
C22	Κοινωνικές παροχές	410.540.000,00
C23	Μεταβιβάσεις	33.228.722.000,00
C24	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.792.020.000,00
C25	Επιδότησεις	80.600.000,00
C26	Τόκοι	7.701.105.000,00
C27	Λοιπές δαπάνες	111.364.000,00
C29	Πιστώσεις υπό κατανομή	14.835.189.000,00
C31	Πάγια περιουσιακά στοιχεία	2.727.126.000,00
C33	Τιμαλφή	81.000,00
C44	Δάνεια	2.031.000.000,00
C45	Συμμετοχικοί τίτλοι και μερίδια επενδυτικών κεφαλαίων	1.557.768.000,00
C53	Χρεωστικοί τίτλοι (υποχρεώσεις)	26.610.000.000,00
C54	Δάνεια	1.002.253.130.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1.108.188.270.000,00

Γράφημα 8
Κατανομή Εξόδων Προϋπολογισμού (σύνολο)

Γράφημα 9
Κατανομή Εξόδων Προϋπολογισμού ((εξαιρουμένων των εξόδων Προϋπολογισμού χρηματοοικονομικών συναλλαγών))

66. Κατά τη διάρκεια του έτους, ψηφίστηκαν δύο Συμπληρωματικοί Προϋπολογισμοί, μετά από θετικές γνωμοδοτήσεις του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (ΕΔΣ), με σκοπό την ενίσχυση των πιστώσεων του Π.Δ.Ε. Με τον 1ο Συμπληρωματικό Προϋπολογισμό (ν. 5140/30.9.2024, Α' 154) αυξήθηκαν οι πιστώσεις του Π.Δ.Ε. κατά 900 εκατ. ευρώ (600 εκατ. στο εθνικό και 300 εκατ. στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος), προκειμένου να επιταχυνθούν οι πληρωμές έργων υποδομών και αποκατάστασης φυσικών καταστροφών, κυρίως στις Περιφέρειες Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, καθώς και η αποπληρωμή έργων της προγραμματικής περιόδου 2014–2020. Με τον 2ο Συμπληρωματικό Προϋπολογισμό (ν. 5162/5.12.2024, Α' 198) οι πιστώσεις αυξήθηκαν περαιτέρω κατά 400 εκατ. ευρώ (100 εκατ. στο εθνικό και 300 εκατ. στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος), για την κάλυψη δαπανών έργων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) και την ολοκλήρωση έργων της περιόδου 2014–2020. Συνολικά, κατά το έτος 2024, οι πιστώσεις του Π.Δ.Ε. ενισχύθηκαν κατά 1,3 δισ. ευρώ, γεγονός που αντανakλά την αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα και την επιτάχυνση υλοποίησης έργων εθνικής και συγχρηματοδοτούμενης χρηματοδότησης.

Η ψήφιση συμπληρωματικών προϋπολογισμών επιτρέπει την προσαρμογή των δημοσιονομικών πόρων σε έκτακτες ή απρόβλεπτες ανάγκες κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους.

Έξοδα Απολογισμού

67. Έξοδα Απολογισμού είναι οι χρηματικές εκροές που καταβάλλονται κατά το οικονομικό έτος από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως παροχές σε εργαζόμενους, προμήθειες, μεταβιβάσεις και λοιπές υποχρεώσεις, καθώς και από χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως τόκοι δανείων, αποπληρωμές χρεών και άλλες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις.

Έξοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Τα έξοδα του Προϋπολογισμού μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών αφορούν πληρωμές οι οποίες σχετίζονται με τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, την παροχή υπηρεσιών και ενισχύσεων και την εκπλήρωση μεταβιβαστικών ή κοινωνικών υποχρεώσεων του Κράτους.

68. Οι πληρωμές του έτους 2024 ανήλθαν σε 73,75 δις ευρώ και υστέρησαν έναντι των προβλέψεων του αρχικού Προϋπολογισμού, ο οποίος προέβλεπε έξοδα ύψους 75,74 δις ευρώ, κατά 1,98 δις ευρώ ή ποσοστό 2,62%.

Πίνακας 7
Συνοπτική ανακεφαλαίωση εξόδων Προϋπολογισμού
(εξαιρουμένων των εξόδων Προϋπολογισμού χρηματοοικονομικών συναλλαγών)
Οικονομικό Έτος 2024 (Ποσά σε ευρώ)

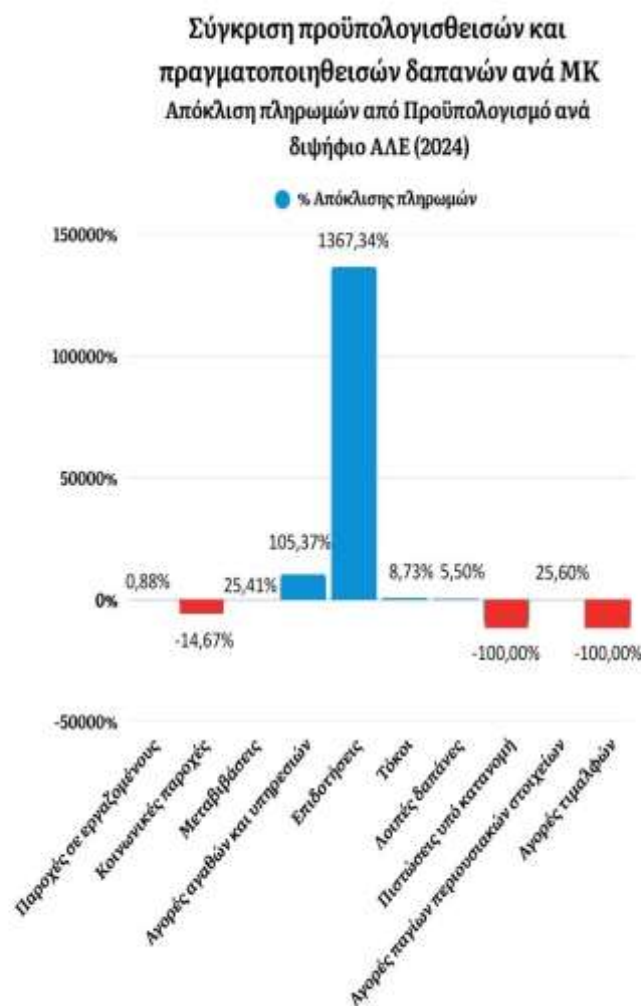
ΑΛΕ	Ονομασία Εξόδου	Προϋπολογισμός	Διαμόρφωση	Πληρωμές	% Απόκλισης Πληρωμών Π/Υ
C2	Δαπάνες	73.009.165.000,00	74.691.205.963,47	70.327.179.203,96	-3,67%
C21	Παροχές σε εργαζομένους	14.849.625.000,00	15.204.449.863,72	14.950.820.438,02	0,68%
C22	Κοινωνικές παροχές	410.540.000,00	493.813.447,28	349.936.734,06	-14,67%
C23	Μεταβιβάσεις	33.228.722.000,00	43.459.960.203,53	41.672.872.812,89	25,41%
C24	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.792.020.000,00	4.158.652.500,96	3.680.257.342,20	105,37%
C25	Επιδότησεις	80.600.000,00	1.214.396.709,51	1.182.675.063,04	1.367,34%
C26	Τόκοι	7.701.105.000,00	8.558.906.221,56	8.373.130.666,77	8,73%

ΑΛΕ	Ονομασία Εξόδου	Προϋπολογισμός	Διαμόρφωση	Πληρωμές	% Απόκλισης Πληρωμών Π/Υ
C27	Λοιπές δαπάνες	111.364.000,00	157.851.858,73	117.486.146,98	5,50%
C29	Πιστώσεις υπό κατανομή	14.835.189.000,00	1.443.175.158,18	0,00	-100,00%
C3	Ενσώματα πάγια, άυλα πάγια και αποθέματα	2.727.207.000,00	4.400.486.183,22	3.425.184.617,66	25,59%
C31	Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	2.727.126.000,00	4.400.485.183,22	3.425.184.617,66	25,60%
C33	Αγορές τιμαλφών	81.000,00	1.000,00	0,00	-100,00%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		75.736.372.000,00	79.091.692.146,69	73.752.363.821,62	-2,62%

69. Οι πληρωμές του 2024 υπερέβησαν αυτές του 2023, καταγράφοντας αύξηση 2,98 δις ευρώ ή ποσοστό 4,21%. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις καταγράφονται στις δαπάνες για αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (κατά 819,46 εκατ. ευρώ), στις παροχές σε εργαζόμενους (κατά 807,93 εκατ. ευρώ), στους τόκους (κατά 667,13 εκατ. ευρώ), στις μεταβιβάσεις (κατά 466,15 ευρώ), καθώς και στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (κατά 646,98 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, μείωση παρουσίασαν οι δαπάνες για επιδοτήσεις (κατά 310,42 εκατ. ευρώ) και οι κοινωνικές παροχές (κατά 185,21 εκατ. ευρώ).

Γράφημα 10
Σύγκριση προϋπολογισθεισών και πραγματοποιηθεισών δαπανών ανά ΜΚ

70. Το μεγαλύτερο μέρος των πληρωμών αφορούσε σε μεταβιβάσεις (C23) ποσού 41,67 δις ευρώ (ποσοστό 56,50% επί των πληρωμών), που αντιπροσωπεύει ποσοστό 17,60% του Α.Ε.Π.

71. Στις μεταβιβάσεις (C23) περιλαμβάνονται: (α) Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις, ποσού 32,86 δις ευρώ (2023: 31,01 δις ευρώ), ιδίως μεταβιβάσεις σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (Ο.Κ.Α.)¹², ποσού 19,45 δις, σε λοιπά νομικά πρόσωπα¹³, ποσού 7,36 δις ευρώ, σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' και β' βαθμού, ποσού 3,28 δις ευρώ, σε νοσοκομεία, ποσού 2,02 δις ευρώ. (β) Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού, ποσού 5,44 δις ευρώ (2023: 6,73 δις ευρώ), κυρίως σε λοιπά νομικά πρόσωπα, ποσού 4,71 δις ευρώ για διάφορα περιουσιακά στοιχεία και σε Ο.Τ.Α., ποσού 698,46 εκατ. ευρώ. (γ) Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.Ε. ποσού 2,29 δις ευρώ (2023: 2,29 δις ευρώ). (δ) Λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις, ποσού 817,30 εκατ. ευρώ (2023: 990,21 εκατ. ευρώ), κυρίως μεταβίβαση στο "Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης", ποσού 212,79 εκατ. ευρώ (2023: 367,11 εκατ. ευρώ), καταπτώσεις εγγυήσεων, ποσού 432,68 εκατ. ευρώ, αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων, ποσού 136,44 εκατ. ευρώ και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις διάφορες¹⁴, ποσού 247,88 εκατ. ευρώ. (ε) Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε φορείς του εξωτερικού, ποσού 260,94 εκατ. ευρώ (2023: 181,57 εκατ. ευρώ).

72. Οι παροχές σε εργαζόμενους (C21) ανήλθαν σε 14,95 δις ευρώ (ποσοστό 20,27% επί των πληρωμών) και αντιπροσωπεύουν ποσοστό 6,32% του Α.Ε.Π. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι μικτές αποδοχές των εργαζομένων, ποσού 12,69 δις ευρώ (2023: 12,02 δις ευρώ) και οι εργοδοτικές εισφορές, ποσού 2,26 δις ευρώ (2023: 2,12 δις ευρώ).

73. Στους τόκους (C26) που ανήλθαν σε 8,37 δις ευρώ, περιλαμβάνονται οι τόκοι του Δ.Χ., ήτοι τόκοι μακροπρόθεσμων δανείων, ποσού 3,34 δις ευρώ τόκοι μακροπρόθεσμων τίτλων, ποσού 2,79 δις ευρώ, τόκοι βραχυπρόθεσμων δανείων, ποσού 1,90 δις ευρώ, τόκοι βραχυπρόθεσμων τίτλων, ποσού 291,51 εκατ. ευρώ, και λοιποί τόκοι, ποσού 50,65 εκατ. ευρώ.

74. Στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (C24), που ανήλθαν σε 3,68 δις ευρώ, περιλαμβάνονται, ιδίως, αμοιβές για υπηρεσίες, ποσού 2,48 δις ευρώ, αγορές αγαθών, ποσού 848,29 εκατ. ευρώ, μισθώματα, ποσού 320,61 εκατ. ευρώ, καθώς και προμήθειες, ποσού 34,73 εκατ. ευρώ.

75. Στις αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (C31), που ανήλθαν σε 3,42 δις ευρώ, περιλαμβάνονται, ιδίως, αγορές οπλικών συστημάτων, ποσού 1,68 δις ευρώ (2023: 1,57 δις ευρώ), πληρωμές για κτήρια και συναφείς υποδομές, ποσού 1,19 δις ευρώ, καθώς και αγορές μηχανημάτων και εξοπλισμού, ποσού 332,15 εκατ. ευρώ.

76. Στις επιδοτήσεις (C25) περιλαμβάνονται επιδοτήσεις προϊόντων και υπηρεσιών, που ανήλθαν σε 963,43 εκατ. ευρώ και επιδοτήσεις στην παραγωγή, ποσού 219,24 εκατ. ευρώ.

77. Στις κοινωνικές παροχές (C22), που ανήλθαν σε 349,93 εκατ. ευρώ, περιλαμβάνονται κοινωνικές παροχές εργοδοτών σε χρήμα, ποσού 39,44 εκατ. ευρώ (συντάξεις λόγω ανικανότητας ή θανάτου που προήλθε εξαιτίας της υπηρεσίας, κ.α.) και σε είδος, ποσού 97,10 εκατ. ευρώ (παροχές υγείας εργοδοτών σε είδος, όπως φαρμακευτική περίθαλψη, διαγνωστικές εξετάσεις, έξοδα νοσηλείας κ.α.), καθώς και παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε χρήμα, ποσού 203,80 εκατ. ευρώ

¹² Επιχορήγηση στον ε-Ε.Φ.Κ.Α. για την κάλυψη παροχών κύριας σύνταξης ποσού 13,95 δις ευρώ, επιχορήγηση στη Δ.ΥΠ.Α. (πρώην Ο.Α.Ε.Δ.) για την κάλυψη παροχών σε ανέργους ποσού 938,10 εκατ. ευρώ, επιχορήγηση στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. για την κάλυψη παροχών υγείας ποσού 402,95 εκατ. ευρώ, επιχορηγήσεις στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για παροχές προνοιακού χαρακτήρα ποσού 3,16 δις ευρώ (παροχές σε ανασφάλιστους υπερήλικες ποσού 206 εκατ. ευρώ, χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων 757,20 εκατ. ευρώ, λοιπές παροχές προνοιακού χαρακτήρα 203,41 εκατ. ευρώ, χορήγηση του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης 525,67 εκατ. ευρώ και λοιπές επιχορηγήσεις στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. συνολικού ποσού 1,47 δις ευρώ), επιχορηγήσεις σε Ο.Κ.Α. για λειτουργικές δαπάνες γενικά ποσού 20,70 εκατ. ευρώ, αντιπαροχή έναντι της ενσωματωμένης στη ΔΕΗ Α.Ε. περιουσίας των Τομέων Ασφάλισης Προσωπικού ΔΕΗ (άρθρο 34 ν.2773/99) ποσού 563,70 εκατ. ευρώ, επιχορηγήσεις σε Ο.Κ.Α. για παροχές έκτακτου χαρακτήρα ποσού 12,21 εκατ. ευρώ, επιχορηγήσεις σε Ο.Κ.Α. για λοιπούς σκοπούς ποσού 348,29 εκατ. ευρώ (στον Ε.Φ.Κ.Α. ποσού 10,12 εκατ. ευρώ, στη Δ.ΥΠ.Α. ποσού 338,09 εκατ. ευρώ, κ.ά.).

¹³ Επιχορήγηση στο Α.Κ.Α.Γ.Ε. ποσού 1,48 δις ευρώ, επιχορήγηση σε λοιπά νομικά πρόσωπα για λειτουργικές δαπάνες γενικά ποσού 1,62 δις ευρώ, επιχορήγηση σε λοιπά νομικά πρόσωπα για λοιπούς σκοπούς ποσού 2,93 δις ευρώ, επιχορήγηση στην Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας ποσού 426,30 εκατ. ευρώ, κ.ά.

¹⁴ Κάλυψη ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (Ε.Λ.Ε.Γ.Ε.Π.) ποσού 24,28 εκατ. ευρώ, κ.ά.

(επίδομα θέρμανσης, κ.ά.) και σε είδος ποσού 9,60 εκατ. ευρώ (λοιπά προνοιακά επιδόματα σε είδος).

78. Στις λοιπές δαπάνες (C27) περιλαμβάνονται πρόστιμα, ποσού 51,49 εκατ. ευρώ, επιστροφές εσόδων, ποσού 63,52 εκατ. ευρώ και ενοίκια φυσικών πόρων, ποσού 2,48 εκατ. ευρώ.

Μη αναγραφή Εξόδων και Αποκλίσεις Εξόδων

Κατά το έτος 2024 παρατηρήθηκαν περιπτώσεις μη πρόβλεψης δαπανών καθώς και υπερβάσεις και υστερήσεις πληρωμών έναντι του Προϋπολογισμού τόσο στις μείζονες κατηγορίες εξόδων όσο και σε επιμέρους υποκατηγορίες αυτών.

79. Η ορθή και πλήρης καταχώριση όλων των δαπανών στον Κ.Π. αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη διαφάνεια και την αξιοπιστία της δημοσιονομικής διαχείρισης. Η μη πρόβλεψη δαπανών στον Κ.Π. εγείρει ζήτημα συμμόρφωσης με την αρχή της καθολικότητας, δυσχεραίνει την αποτύπωση της πραγματικής δημοσιονομικής θέσης και μπορεί να συμβάλει σε αποκλίσεις μεταξύ προβλεφθεισών και πραγματοποιηθεισών πληρωμών. Οι υπερβάσεις ή υστερήσεις εξόδων, σε συνδυασμό με ελλείψεις στην εγγραφή πιστώσεων, αναδεικνύουν την ανάγκη ενίσχυσης του προϋπολογιστικού σχεδιασμού, της ακρίβειας των προβλέψεων και της παρακολούθησης της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού σε πραγματικό χρόνο.

Μη αναγραφή εξόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό

Στον Κ.Π. του έτους 2024, κατά παράβαση της αρχής της καθολικότητας, δεν περιλήφθηκαν δαπάνες των Στρατιωτικών Νοσοκομείων και λοιπών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, καθώς και δαπάνες των Υπουργείων Υγείας, Προστασίας του Πολίτη, Εσωτερικών και Μετανάστευσης και Ασύλου.

80. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι, κατά παράβαση της αρχής της καθολικότητας, στον Κ.Π. δεν περιλαμβάνονται: (α) οι δαπάνες των Στρατιωτικών Νοσοκομείων, που συνιστούν Υπηρεσίες (μονάδες) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, κατά το μέρος που σχετίζονται με την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και (β) δαπάνες, ποσού 32,72 εκατ. ευρώ, λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας με έσοδα από ίδια δραστηριότητα.

81. Ακόμη, δεν έχουν περιληφθεί στον Κ.Π. δαπάνες οικονομικού έτους 2024 που δεν περιλαμβάνονταν ούτε στο Μητρώο Δεσμεύσεων, (α) του Υπουργείου Υγείας από προμήθειες αντιικών φαρμάκων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο αντιμετώπισης της νόσου COVID-19 και από λοιπές υποχρεώσεις, ποσού 19,35 εκατ. ευρώ, (β) των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη, ποσού 2,57 εκατ. ευρώ, (γ) του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου στο πλαίσιο του Π.Δ.Ε., ποσού 6,50 εκατ. ευρώ, καθώς και άλλες δαπάνες για τις οποίες εγγράφονται πιστώσεις εις ύψος εισπραττόμενων εσόδων τα οποία επίσης δεν συμπεριλαμβάνονται στον Προϋπολογισμό.

Προτείνεται η ενίσχυση της συμμόρφωσης με την αρχή της καθολικότητας μέσω της πλήρους και ορθής ενσωμάτωσης όλων των δημοσιονομικών ροών στον Κ.Π., ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνεια και η δημοσιονομική αξιοπιστία.

Αποκλίσεις στα έξοδα

82. Η σύγκριση των προβλεφθεισών πιστώσεων με τις πραγματοποιηθείσες πληρωμές αποτελεί βασικό εργαλείο για την αποτίμηση της ακρίβειας και της αποτελεσματικότητας του προϋπολογιστικού σχεδιασμού. Υπερβάσεις ή μειώσεις στα έξοδα επισημαίνουν τόσο την αναγκαιότητα αναπροσαρμογής των προβλέψεων όσο και την ανάγκη βελτίωσης της διαχείρισης των πόρων, προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι με συνέπεια και διαφάνεια.

83. Κατά το οικονομικό έτος 2024, σημειώθηκε συνολική υπέρβαση στις πληρωμές ύψους 14,4 δις ευρώ στις κατηγορίες, κυρίως, των επιχορηγήσεων επενδύσεων εσωτερικού, των τρεχουσών εγχώριων μεταβιβάσεων, των αμοιβών για υπηρεσίες, των επενδυτικών δαπανών σε κτήρια και υποδομές, καθώς και των επιδοτήσεων προϊόντων και υπηρεσιών. Οι υπερβάσεις αντιστάθμισαν εν μέρει τις υστερήσεις που καταγράφηκαν στις πιστώσεις υπό κατανομή, στις δαπάνες για οπλικά συστήματα και στις κεφαλαιακές μεταβιβάσεις. Μικρότερης κλίμακας υστερήσεις εμφανίζονται σε κοινωνικές παροχές, εργοδοτικές εισφορές και τόκους βραχυπρόθεσμων τίτλων, συμβάλλοντας συνολικά στο τελικό αποτέλεσμα υστέρησης των πληρωμών κατά 1,98 δις ευρώ.

84. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται οι αποκλίσεις των πληρωμών έναντι του Προϋπολογισμού.

Πίνακας 8
Υπερβάσεις - Υστερήσεις Πληρωμών Έναντι Προϋπολογισμού
(εξαιρουμένων των εξόδων Προϋπολογισμού χρηματοοικονομικών συναλλαγών)
Οικονομικό Έτος 2024 (Ποσά σε ευρώ)

ΑΔΕ	Ονομασία εξόδου	Προϋπολογισμός	Πληρωμές	Υπέρβαση έναντι προϋπολογισμού	Υστέρηση έναντι προϋπολογισμού
C211	Μικτές αποδοχές αιρετών και οργάνων διοίκησης	32.996.935,00	32.509.457,58		-487.477,42
C212	Μικτές αποδοχές τακτικών υπαλλήλων	12.331.433.205,00	12.406.918.558,98	75.485.353,98	
C213	Μικτές αποδοχές υπαλλήλων ορισμένου χρόνου και κληρωτών	202.915.142,00	252.336.143,06	49.421.001,06	
C219	Εργοδοτικές εισφορές επί τακτικών και πρόσθετων αποδοχών	2.282.279.718,00	2.259.056.278,40		-23.223.439,60
C223	Κοινωνικές παροχές εργοδοτών σε χρήμα	84.482.000,00	39.438.040,87		-45.043.959,13
C224	Κοινωνικές παροχές εργοδοτών σε είδος	74.270.000,00	97.103.753,09	22.833.753,09	
C225	Παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε χρήμα	248.765.000,00	203.798.590,04		-44.966.409,96
C226	Παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε είδος	3.023.000,00	9.596.350,06	6.573.350,06	
C231	Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις	29.437.555.700,00	32.861.886.241,34	3.424.330.541,34	
C232	Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.Ε.	2.102.827.000,00	2.289.510.585,24	186.683.585,24	
C233	Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε φορείς του εξωτερικού	285.199.300,00	260.935.497,61		-24.263.802,39
C234	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού	224.725.000,00	5.443.245.094,79	5.218.520.094,79	
C236	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εξωτερικού	3.450.000,00	0,00		-3.450.000,00
C239	Λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.174.965.000,00	817.295.393,91		-357.669.606,09
C241	Αγορές αγαθών	584.862.986,00	848.290.107,65	263.427.121,65	
C242	Αμοιβές για υπηρεσίες	911.665.338,00	2.476.632.350,88	1.564.967.012,88	

ΑΛΕ	Ονομασία εξόδου	Προϋπολογισμός	Πληρωμές	Υπέρβαση έναντι προϋπολογισμού	Υστέρηση έναντι προϋπολογισμού
C243	Προμήθειες	40.032.000,00	34.727.218,58		-5.304.781,42
C244	Μισθώματα	255.459.676,00	320.607.665,09	65.147.989,09	
C251	Επιδότησεις προϊόντων και υπηρεσιών	18.600.000,00	963.431.323,35	944.831.323,35	
C252	Επιδότησεις στην παραγωγή	62.000.000,00	219.243.739,69	157.243.739,69	
C262	Τόκοι βραχυπρόθεσμων τίτλων	440.000.000,00	291.510.407,33		-148.489.592,67
C263	Τόκοι μακροπρόθεσμων τίτλων	2.658.000.000,00	2.791.753.781,41	133.753.781,41	
C264	Τόκοι βραχυπρόθεσμων δανείων	1.300.000.000,00	1.896.310.588,13	596.310.588,13	
C265	Τόκοι μακροπρόθεσμων δανείων	3.302.100.000,00	3.342.902.460,36	40.802.460,36	
C269	Λοιποί Τόκοι	1.005.000,00	50.653.429,54	49.648.429,54	
C273	Ενοίκια φυσικών πόρων	1.354.000,00	2.477.272,23	1.123.272,23	
C274	Πρόστιμα	0,00	51.492.700,05	51.492.700,05	
C279	Επιστροφές εσόδων	110.010.000,00	63.516.174,70		-46.493.825,30
C291	Πιστώσεις υπό κατανομή	14.835.189.000,00	0,00		-14.835.189.000,00
C311	Κτήρια και συναφείς υποδομές	70.752.500,00	1.189.742.777,35	1.118.990.277,35	
C312	Μηχανήματα και εξοπλισμός	64.564.357,00	332.154.059,62	267.589.702,62	
C313	Οπτικά συστήματα	2.570.640.000,00	1.682.064.883,63		-888.575.116,37
C314	Προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας	8.198.143,00	52.534.940,80	44.336.797,80	
C315	Μη παραγόμενα περιουσιακά στοιχεία	0,00	95.968.768,87	95.968.768,87	
C317	Πάγια υπό κατασκευή	12.971.000,00	72.719.187,39	59.748.187,39	
C332	Αντίκες και λοιπά αντικείμενα τέχνης	81.000,00	0,00		-81.000,00
ΣΥΝΟΛΟ		75.736.372.000,00	73.752.363.821,62	14.439.229.831,97	-16.423.238.010,35

Υπερβάσεις πληρωμών

Κατά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού, διαπιστώθηκαν σημαντικές υπερβάσεις πληρωμών έναντι των αρχικών προβλέψεων σε σειρά μειζόνων κατηγοριών εξόδων, κυρίως λόγω της υλοποίησης δαπανών του Π.Δ.Ε., οι οποίες προϋπολογίζονται σε ΑΛΕ πιστώσεων υπό κατανομή. Οι λοιπές υπερβάσεις, σε πολλές περιπτώσεις, καλύφθηκαν με μεταφορές πιστώσεων από το τακτικό και το ειδικό αποθεματικό ή κατ' εφαρμογή άλλων διατάξεων του θεσμικού πλαισίου (ν. 4270/2014), ενώ επισημαίνονται αποκλίσεις μεταξύ προβλέψεων και τελικής εκτέλεσης, ιδίως σε επαναλαμβανόμενα έξοδα.

85. Οι κατηγορίες εξόδων στις οποίες οι πληρωμές παρουσίασαν τις μεγαλύτερες υπερβάσεις σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις του Προϋπολογισμού ήταν εκείνες των μεταβιβάσεων, των

επιδοτήσεων, των αγορών αγαθών και υπηρεσιών, των αγορών παγίων περιουσιακών στοιχείων και των τόκων.

86. Οι υπερβάσεις αυτές οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στο ότι επρόκειτο για δαπάνες καλυπτόμενες από πιστώσεις του Π.Δ.Ε. – συμπεριλαμβανομένων των πιστώσεων των συμπληρωματικών Προϋπολογισμών - οι οποίες από το οικονομικό έτος 2019 προϋπολογίζονται συγκεντρωτικά σε ΑΛΕ της μείζονος κατηγορίας δαπανών C29 «Πιστώσεις υπό κατανομή» και όχι εξ αρχής στους αντίστοιχους ΑΛΕ υλοποίησης των εξόδων. Ως εκ τούτου, οι υπερβάσεις στις ανωτέρω κατηγορίες εξόδων ήταν στην πραγματικότητα μικρότερες από τις εμφανιζόμενες.

87. Οι πιστώσεις του αρχικού Προϋπολογισμού ενισχύθηκαν με ποσό 2,06 δις ευρώ, εκ του οποίου ποσό 1,99 δις ευρώ αφορά στον τακτικό Προϋπολογισμό, και προέρχεται, κατά το ποσό 0,86 δις ευρώ, από την αύξηση των πιστώσεων της μείζονος κατηγορίας C26 «Τόκου», βάσει των άρθρων 60 παρ. 4 και 74 του ν. 4270/2014, και κατά το υπόλοιπο ποσό κυρίως από εγγραφές σε ύψος, βάσει του άρθρου 74 του ν. 4270/2014 σε λοιπές μείζονες κατηγορίες μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Τελικά, παρέμεινε αδιάθετο υπόλοιπο ποσού 1,44 δις ευρώ στον ΑΛΕ C29 (πιστώσεις υπό κατανομή) και αντίστοιχο αδιάθετο υπόλοιπο ποσού 3,90 δις ευρώ στους ΑΛΕ υλοποίησης δαπανών.

88. Στη μείζονα κατηγορία των μεταβιβάσεων (C23), οι περιπτώσεις που οι πληρωμές υπερέβησαν τις αρχικές προβλέψεις του Προϋπολογισμού είναι οι ακόλουθες:

(α) Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων σε λοιπά νομικά πρόσωπα (ΑΛΕ C23408) ανήλθαν σε 4,71 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 75 χιλ. ευρώ, δημιουργώντας σχεδόν ισόποση υπέρβαση στις δαπάνες Π.Δ.Ε.

(β) Η επιχορήγηση σε λοιπά νομικά πρόσωπα για λοιπούς σκοπούς (ΑΛΕ C2310889001) ανήλθε σε 2,93 δις ευρώ, ενώ είχε προϋπολογιστεί σε 69,04 εκατ. ευρώ, δημιουργώντας υπέρβαση κατά 2,86 δις ευρώ, εκ των οποίων ποσό 2,82 δις. ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

(γ) Η επιχορήγηση στο Α.Κ.Α.Γ.Ε. (ΑΛΕ C2310803002) ανήλθε σε 1,45 δις ευρώ, ενώ είχε προϋπολογιστεί σε 830 εκατ. ευρώ, δημιουργώντας υπέρβαση κατά 617,41 εκατ. ευρώ. Η υπέρβαση καλύφθηκε με ισόποση μεταφορά πιστώσεων από τον ΑΛΕ C2910102003 «Ειδικό αποθεματικό Υπ. Οικονομικών από πιστώσεις που εξέλειψε ο λόγος που είχαν προβλεφθεί (παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014)», προκειμένου να καλυφθούν οφειλές παρελθόντων οικονομικών ετών του Ε.Δ. προς το Α.Κ.Α.Γ.Ε.

(δ) Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων σε Ο.Τ.Α. (ΑΛΕ C23404) ανήλθαν σε 698,46 εκατ. ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 224,65 εκατ. ευρώ, με συνέπεια να υπερβούν τις αρχικές προβλέψεις κατά 473,81 εκατ. ευρώ, που αφορούν σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

(ε) Η επιχορήγηση στη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α. πρώην Ο.Α.Ε.Δ.) (ΑΛΕ C2310589002) ανήλθε σε 338,09 εκατ. ευρώ, ενώ δεν είχε προϋπολογιστεί αντίστοιχο ποσό, δημιουργώντας ισόποση υπέρβαση, εκ της οποίας ποσό 299,74 εκατ. ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

(στ) Οι μεταβιβάσεις στους Ο.Τ.Α. (ΑΛΕ C23104) ανήλθαν σε 3,28 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 2,97 δις ευρώ, δημιουργώντας υπέρβαση κατά 307,13 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό 148,50 εκατ. ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

(ζ) Η μεταβίβαση στο Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης για τη χορήγηση επιδότησης λογαριασμού ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου σε καταναλωτές (ΑΛΕ C2390904003) ανήλθε σε 212,79 εκατ. ευρώ, ενώ δεν είχε προϋπολογιστεί στον συγκεκριμένο ΑΛΕ αντίστοιχο ποσό, δημιουργώντας ισόποση υπέρβαση, η οποία καλύφθηκε κατά ποσό 6,06 εκατ. ευρώ με μεταφορά πιστώσεων από τον ΑΛΕ C2910102003 και κατά ποσό 206,37 εκατ. ευρώ με εγγραφή εις ύψος εισπραττόμενων εσόδων του ΑΛΕ R1310803001 («Εσοδα από πλειστηριασμούς αδιάθετων δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου»).

(η) Οι αποδόσεις στην Ε.Ε. (ΑΛΕ C23201) ανήλθαν σε 2,29 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 2,10 δις ευρώ, δημιουργώντας υπέρβαση κατά 186,68 εκατ. ευρώ, η οποία αφορά κυρίως υπέρβαση στον Ίδιο Πόρο επί των μη ανακυκλούμενων πλαστικών συσκευασιών (ΑΛΕ C2320108) κατά 114,86 εκατ. ευρώ.

(θ) Οι οικονομικές ενισχύσεις γεωργικού χαρακτήρα σε λοιπά νομικά πρόσωπα (ΑΛΕ C2310803004) ανήλθαν σε 199,68 εκατ. ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 16,30 εκατ. ευρώ, με συνέπεια να υπερβούν τις αρχικές προβλέψεις κατά 183,38 εκατ. ευρώ. Η υπέρβαση καλύφθηκε

κυρίως με μεταφορά πιστώσεων ποσού 110 εκατ. ευρώ από τον ΑΛΕ C2910601061, ποσού 39,80 εκατ. ευρώ από τον ΑΛΕ C2910102003, και ποσού 25,87 εκατ. ευρώ από το Τακτικό Αποθεματικό. (ι) Οι αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων (ΑΛΕ C23905) ανήλθαν σε 136,44 εκατ. ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 1,66 εκατ. ευρώ, με συνέπεια να υπερβούν τις αρχικές προβλέψεις κατά 134,79 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό 5,68 εκατ. ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

89. Ως προς την υπέρβαση κατά 8.119% των αποζημιώσεων λόγω δικαστικών αποφάσεων έναντι των προϋπολογισθεισών, υπογραμμίζεται ότι, παρά το γεγονός ότι το ανωτέρω κονδύλι συνιστά πάγιο και επαναλαμβανόμενο έξοδο, εξίσου σημαντική απόκλιση είχε παρατηρηθεί και κατά τα προηγούμενα οικονομικά έτη 2019, 2020, 2021, 2022 και 2023, κατά τα οποία οι σχετικές αποζημιώσεις ανήλθαν σε 186,83 εκατ. ευρώ, 100,28 εκατ. ευρώ, 67,43 εκατ. ευρώ, 246,71 εκατ. ευρώ και 62,77 εκατ. ευρώ, έναντι αντίστοιχων προβλέψεων ποσού 0,114 εκατ. ευρώ, 2,96 εκατ. ευρώ, 3,27 εκατ. ευρώ, 2,07 εκατ. ευρώ και 2,10 εκατ. ευρώ.

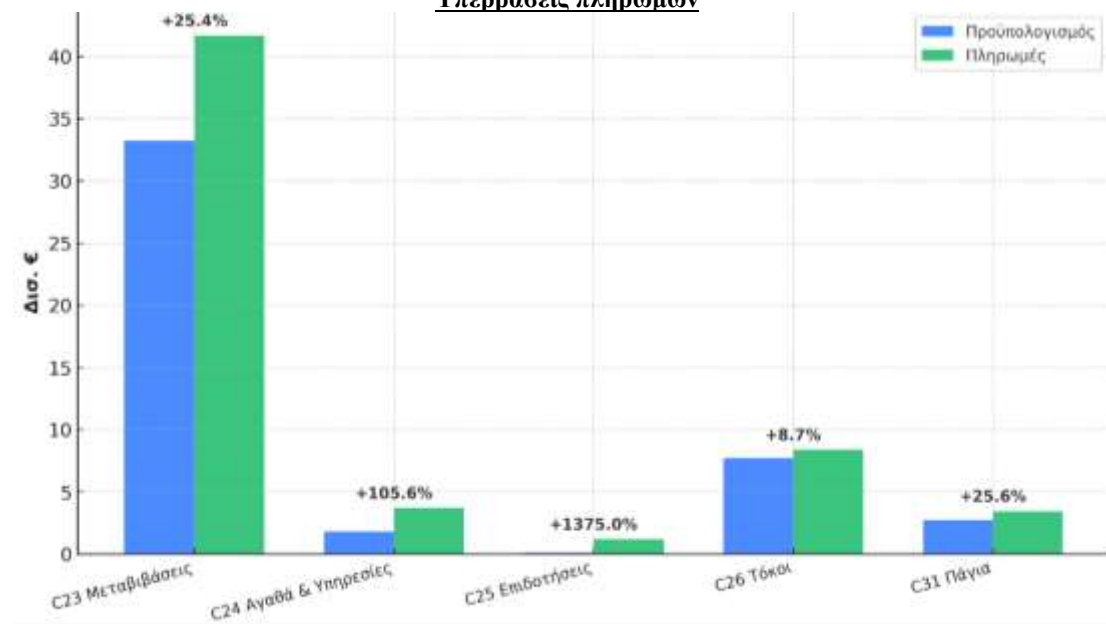
90. Στη μείζονα κατηγορία των αγορών αγαθών και υπηρεσιών (C24), οι αμοιβές για υπηρεσίες (ΑΛΕ C242) ανήλθαν σε 2,48 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 911,67 εκατ. ευρώ, με συνέπεια να υπερβούν τις αρχικές προβλέψεις κατά 1,56 δις ευρώ, εκ των οποίων ποσό 1,43 δις ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

91. Στη μείζονα κατηγορία των επιδοτήσεων (C25), οι λοιπές επιδοτήσεις προϊόντων και υπηρεσιών (ΑΛΕ C2510989899) ανήλθαν σε 950,43 εκατ. ευρώ, ενώ δεν είχε προϋπολογιστεί στον συγκεκριμένο ΑΛΕ αντίστοιχο ποσό, δημιουργώντας ισόποση υπέρβαση, η οποία αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

92. Στη μείζονα κατηγορία των τόκων (C26), το υπερτίμημα από πώληση τίτλων με συμφωνία επαναγοράς (ΑΛΕ C2640102001) ανήλθε σε 1,90 δις ευρώ, ενώ είχε προϋπολογιστεί σε 1,30 δις ευρώ, με συνέπεια να υπερβεί τις αρχικές προβλέψεις κατά 596,31 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην περαιτέρω αύξηση του βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Επισημαίνεται ότι, το εν λόγω κόστος εξυπηρέτησης, στο μεγαλύτερο μέρος του, δεν επιβαρύνει το ετήσιο δημοσιονομικό αποτέλεσμα σε επίπεδο Γ.Κ.

93. Στη μείζονα κατηγορία των αγορών παγίων περιουσιακών στοιχείων (C31), οι πληρωμές για λοιπές υποδομές (ΑΛΕ C3110989001) ανήλθαν σε 1,08 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 52,17 εκατ. ευρώ, με συνέπεια να υπερβούν τις αρχικές προβλέψεις κατά 1,03 δις ευρώ, εκ των οποίων ποσό 1 δις ευρώ αφορά σε δαπάνες Π.Δ.Ε.

Γράφημα 11
Υπερβάσεις πληρωμών

Υστερήσεις πληρωμών

Καταγράφονται σημαντικές μειώσεις στα έξοδα σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, με εμφανείς αποκλίσεις σε επιχορηγήσεις κοινωνικής ασφάλισης, παροχές προνοιακού χαρακτήρα, καταπτώσεις εγγυήσεων και αγορές οπλικών συστημάτων.

94. Στη μείζονα κατηγορία των μεταβιβάσεων (C23), οι περιπτώσεις που οι πληρωμές υπολείπονται των ποσών που είχαν αρχικώς προϋπολογιστεί είναι οι ακόλουθες:

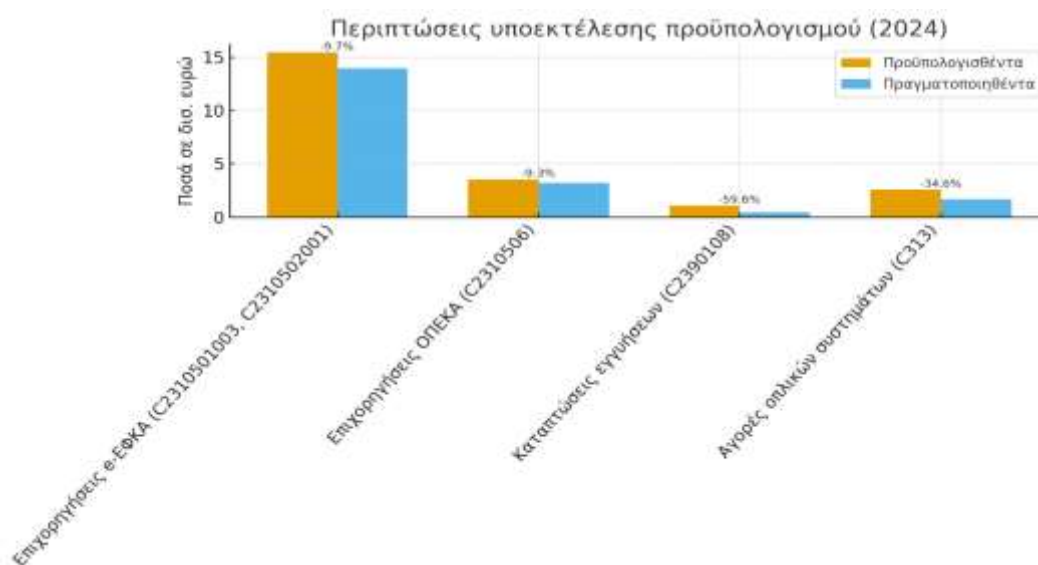
(α) Οι επιχορηγήσεις στον e-ΕΦΚΑ (ΑΛΕ C2310501003, C2310502001) ανήλθαν σε 13,95 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 15,45 δις ευρώ, με συνέπεια να υπολείπονται των αρχικών προβλέψεων κατά 1,50 δις ευρώ.

(β) Οι αγορές οπλικών συστημάτων (ΑΛΕ C313) ανήλθαν σε 1,68 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 2,57 δις ευρώ, με συνέπεια να υπολείπονται των αρχικών προβλέψεων κατά 888,58 εκατ. ευρώ.

(γ) Οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων για λοιπά νομικά και φυσικά πρόσωπα (ΑΛΕ C2390108) ανήλθαν σε 432,67 εκατ. ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 1,07 δις ευρώ, με συνέπεια να υπολείπονται των αρχικών προβλέψεων κατά 637,25 εκατ. ευρώ.

(δ) Οι επιχορηγήσεις σε Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (Ο.Κ.Α.) για παροχές προνοιακού χαρακτήρα (ήτοι επιχορηγήσεις στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για οικογενειακά επιδόματα, Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης και λοιπές παροχές προνοιακού χαρακτήρα - ΑΛΕ C2310506) ανήλθαν σε 3,21 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 3,54 δις ευρώ, με συνέπεια να υπολείπονται των αρχικών προβλέψεων κατά 332,09 εκατ. ευρώ.

Γράφημα 12
Περιπτώσεις υποεκτέλεσης

Κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του επιπέδου ακρίβειας και τεκμηρίωσης κατά τον προσδιορισμό των πιστώσεων του αρχικού Προϋπολογισμού, ιδιαίτερα για δαπάνες με διαχρονικά υψηλή απόκλιση.

Στην περίπτωση των υπολειπόμενων δαπανών κρίνεται αναγκαία η εντατικοποίηση της παρακολούθησης των πιστώσεων και της εκτέλεσης των σχετικών δαπανών, ώστε να βελτιωθεί η ακρίβεια των προβλέψεων και να διασφαλιστεί η ομαλή υλοποίηση των προγραμματισμένων δράσεων. Επιπλέον, συνιστάται η διερεύνηση των αιτίων των σημαντικών αποκλίσεων, προκειμένου να ληφθούν διορθωτικά μέτρα.

Πιστώσεις υπό κατανομή

Η Μείζονα Κατηγορία C29 «Πιστώσεις υπό κατανομή» συγκεντρώνει προβλέψεις για δαπάνες οι οποίες, κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού, δεν είναι ακόμη δυνατό να κατανεμηθούν σε συγκεκριμένους ΑΛΕ.

95. Η Μείζων Κατηγορία C29 «Πιστώσεις υπό κατανομή» (C29) συγκεντρώνει προβλέψεις πιστώσεων που, κατά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού, εξειδικεύονται και κατανέμονται στις λοιπές Μείζονες Κατηγορίες, ανάλογα με τη φύση της δαπάνης, την ωρίμανση των δράσεων, τις πραγματικές ανάγκες και την εισροή πόρων, κυρίως από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα. Η κατηγορία αυτή συμβάλλει μεν στην ευελιξία και προσαρμοστικότητα του Προϋπολογισμού, διευκολύνοντας τη διαχείριση κονδυλίων για απρόβλεπτες ή σύνθετες ανάγκες, κατ' αποτέλεσμα, όμως, περιορίζει τον βαθμό πληροφόρησης της Βουλής κατά τη φάση ψήφισης του Προϋπολογισμού. Επισημαίνεται, άλλωστε, ότι, σε αντίθεση με τα πρότυπα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA) και της Χρηματοοικονομικής Στατιστικής των Κυβερνήσεων (GFS), όπου προβλέπονται οκτώ Μείζονες Κατηγορίες εξόδων, η C29 αποτελεί ιδιαιτερότητα της εθνικής οικονομικής ταξινόμησης.

96. Κατά το έτος 2024, οι αρχικώς προϋπολογισθείσες πιστώσεις υπό κατανομή ανήλθαν στο ποσό των 14,84 δις ευρώ και προσauξήθηκαν με 1,30 δις ευρώ από τους συμπληρωματικούς προϋπολογισμούς, 1,85 δις ευρώ κυρίως από ανακατανομές βάσει του άρθρου 59 παρ. 7 του ν. 4270/2014 και εγγραφές σε ύψος ισόποσων εσόδων (άρθρο 74 του ίδιου νόμου), καθώς και με 63,87 εκατ. ευρώ από αύξηση ορίου λόγω εγγραφών στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Π.Δ.Ε. Τελικώς, οι συνολικές πιστώσεις υπό κατανομή διαμορφώθηκαν σε 18,05 δις ευρώ.

97. Από το ποσό αυτό, 12,17 δις ευρώ αφορούσαν τον Π.Δ.Ε. (συμπεριλαμβανομένου του Τ.Α.Α.). Από το συνολικό ύψος των πιστώσεων αυτών παρέμεινε αδιάθετο ποσό 192,13 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί κυρίως σε 107,83 εκατ. ευρώ για μεταβιβάσεις σε εκτέλεση προγραμμάτων και 84,03 εκατ. ευρώ για δαπάνες εφαρμογής δράσεων προγραμμάτων.

98. Επιπλέον, ποσό 1,47 δις ευρώ από τις πιστώσεις της C29 προοριζόταν για μεταναστευτικές δαπάνες, πλήρωση θέσεων προσωπικού, λοιπές δαπάνες αποδοχών, κοινωνικής ασφάλισης, εκλογών, δράσεων για τη στήριξη πληγέντων από θεομηνίες και άλλες συναφείς ανάγκες. Οι εν λόγω πιστώσεις ενισχύθηκαν κατά 222,11 εκατ. ευρώ και από το συνολικό ποσό τους κατά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού κατανεμήθηκαν σε λοιπούς ΑΛΕ πιστώσεις συνολικού ποσού 620,97 εκατ. ευρώ.

99. Συνολικά, επί συνόλου πιστώσεων υπό κατανομή ύψους 18,05 δις ευρώ, μεταφέρθηκαν σε ΑΛΕ υλοποίησης δαπανών πιστώσεις 16,61 δις ευρώ (ποσοστό 92%), ενώ παρέμειναν αδιάθετες στο τέλος του 2024 πιστώσεις ύψους 1,44 δις ευρώ (ποσοστό 8%).

100. Οι αδιάθετες αυτές πιστώσεις αφορούν κυρίως λοιπές πιστώσεις για μεταβιβάσεις σε εκτέλεση προγραμμάτων (107,83 εκατ. ευρώ), για δαπάνες εφαρμογής δράσεων προγραμμάτων (483,71 εκατ. ευρώ), για αποδοχές λόγω εφαρμογής νέου μισθολογίου (179,99 εκατ. ευρώ), για πλήρωση θέσεων προσωπικού (121,69 εκατ. ευρώ), για κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική προστασία (357 εκατ. ευρώ) καθώς και για το αποθεματικό (181,82 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 9**Μεταφερθείσες Πιστώσεις από τη C29 σε άλλες ΜΚ υλοποίησης δαπανών
οικονομικό Έτος 2024 (ποσά σε ευρώ)**

Κατηγορία	Αρχικός Προϋπολογισμός C29 (1)	Ενίσχυση πιστώσεων από Συμπληρωματικούς Προϋπολογισμούς (2)	Λοιπές Ενισχύσεις Πιστώσεων (3)	Συνολικές πιστώσεις C 29 + (2) + (3) (1)	Διαμόρφωση (Μη μεταφερθείσες πιστώσεις σε ΑΛΕ υλοποίησης δαπανών)	Μεταφερθείσες πιστώσεις σε ΑΛΕ υλοποίησης δαπανών
Α. Τακτικός Προϋπολογισμός	2.668.189.000,00	0,00	1.850.002.107,13	4.518.191.107,13	1.251.045.689,29	3.267.145.417,84
Β.Π.Δ.Ε. εκ του οποίου Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	12.167.000.000,00 3.617.000.000,00	1.300.000.000,00	63.870.000,00	13.530.870.000,00	192.129.468,89	13.338.740.531,11
ΣΥΝΟΛΟ	14.835.189.000,00	1.300.000.000,00	1.913.872.107,13	18.049.061.107,13	1.443.175.158,18	16.605.885.948,95

Δομικό στοιχείο ενός υγιούς δημοσιονομικού συστήματος είναι η ταξινόμηση του Προϋπολογισμού, καθώς αυτή καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αυτός αποτυπώνεται και στον οποίο παρουσιάζονται οι δημοσιονομικές αναφορές (λογοδοσία), με προφανή άμεσο αντίκτυπο στη διαφάνεια και στη συνοχή του.

Η C29 «Πιστώσεις υπό κατανομή» συμβάλλει στην ευελιξία του Προϋπολογισμού, ωστόσο η μη εξ αρχής εξειδίκευση των πιστώσεων ενδέχεται να περιορίσει τη διαφάνεια της δημοσιονομικής διαδικασίας και το εύρος της κοινοβουλευτικής εποπτείας επί αυτής.

Η ύπαρξη σημαντικού αδιάθετου υπολοίπου στο τέλος του έτους αντανακλά είτε την καθυστέρηση στην υλοποίηση πολιτικών είτε αδυναμία ακριβούς πρόβλεψης των σχετικών αναγκών.

Συνιστάται η ενίσχυση των διαδικασιών κατανομής και παρακολούθησης των πιστώσεων, ώστε να διασφαλιστεί η ορθολογική τους χρήση, η μεγαλύτερη διαφάνεια και η συμβατότητα με τα πρότυπα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA) και της Χρηματοοικονομικής Στατιστικής των Κυβερνήσεων (GFS).

Ενδείκνυται η χρήση της Μείζονος Κατηγορίας 29 να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου η φύση της δαπάνης καθιστά αναγκαία τη μεταγενέστερη εξειδίκευσή της.

Πιστώσεις Αποθεματικού

Η παρακολούθηση της χρήσης των πιστώσεων του αποθεματικού παρέχει χρήσιμα στοιχεία για την αξιολόγηση της ακρίβειας και πληρότητας των αρχικών προβλέψεων στους προϋπολογισμούς των φορέων.

101. Οι πιστώσεις του αποθεματικού αποτελούν δημοσιονομικό εργαλείο πρόβλεψης και κάλυψης απρόβλεπτων ή έκτακτων αναγκών που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εκτέλεση του Κ.Π. Κατανέμονται κατά τη διάρκεια του έτους με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών προς αντιμετώπιση αναγκών που δεν είχαν προβλεφθεί επαρκώς στον αρχικό προϋπολογισμό των φορέων ή για την ενίσχυση επιμέρους κατηγοριών δαπανών.

102. Κατά το έτος 2024, στον Κ.Π. εγγράφηκαν πιστώσεις ύψους 800 εκατ. ευρώ ως Τακτικό Αποθεματικό (έναντι 700 εκατ. ευρώ κατά το έτος 2023), από τις οποίες διατέθηκε ποσό 799,93 εκατ. ευρώ σε φορείς της Κ.Δ..

103. Η μεταφορά των πιστώσεων από το Τακτικό Αποθεματικό προς τους φορείς έγινε προκειμένου να καλυφθούν κυρίως δαπάνες που απορρέουν από την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, δαπάνες προμηθειών, επιχορηγήσεις, έκτακτες ενισχύσεις, μισθολογικές δαπάνες και έξοδα προσωπικού, καθώς και λοιπές υποχρεώσεις.

Πίνακας 10
Λιάτωση Πιστώσεων από το Τακτικό Αποθεματικό έτους 2024

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟ (σε εκατ. ευρώ)	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ
Εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων	264,93	33,12%
Προμήθειες / Υπηρεσίες / Έργα	190,65	23,83%
Επιχορηγήσεις	151,79	18,97%
Έκτακτες ενισχύσεις	95,76	11,97%
Μισθολογικές δαπάνες	48,30	6,04%
Παροχές / Έξοδα προσωπικού	27,70	3,46%
Απόδοση εσόδων	8,90	1,11%
Λειτουργικές δαπάνες	5,24	0,66%
Εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς	3,67	0,46%
Απόρρητες δαπάνες	3,00	0,38%
ΣΥΝΟΛΟ	799,93	100,00%

104. Συγκεκριμένα, το 33,12% (264,93 εκατ. ευρώ) των πιστώσεων του Τακτικού Αποθεματικού διατέθηκε το έτος 2024 στους φορείς της Κ.Δ. για την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. Το ίδιο είχε παρατηρηθεί και κατά τα έτη 2019, 2020, 2021, 2022 και 2023, που είχαν χορηγηθεί στους φορείς για την αυτή αιτία τα ποσά των 220, 140,45 , 114,54 , 255,52 και 114,99 εκατ. ευρώ, που ανέρχονταν σε ποσοστό 22,14%, 20,08%, 17%, 26,14% και 16,43% αντίστοιχα, των συνολικών πιστώσεων του Τακτικού Αποθεματικού κάθε έτους. Επιπροσθέτως, μέρος των πιστώσεων που μεταφέρθηκαν από το Τακτικό Αποθεματικό αφορούσε σε τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις παρελθόντων ετών (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Υγείας, Ανάπτυξης), οι οποίες, καίτοι ήταν γνωστές στον φορέα πληρωμής, δεν λήφθηκαν υπόψη κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού.

105. Η παγιωμένη πρακτική πληρωμής των δαπανών που προκύπτουν από την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά κύριο λόγο από πιστώσεις του Τακτικού Αποθεματικού, ύστερα από επανειλημμένη υποεκτίμηση των αντίστοιχων προϋπολογισθέντων εξόδων, παραβιάζει, εκτός από τους όρους σύννομης χρήσης του Τακτικού Αποθεματικού, την αρχή της ειλικρίνειας και της ακρίβειας του Προϋπολογισμού, καθώς πρόκειται για σύννητες έξοδο των φορέων για το οποίο η Κ.Δ. πρέπει, μετά από συγκέντρωση της απαραίτητης πληροφόρησης (π.χ. για το ύψος στο οποίο κινήθηκαν οι σχετικές πληρωμές κατά τα προηγούμενα έτη, τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και την πιθανή εκτιμώμενη έκβασή τους), να προβαίνει, στο μέτρο του εφικτού, σε ρεαλιστική πρόβλεψη της σχετικής πίστωσης στον Προϋπολογισμό. Επισημαίνεται, περαιτέρω, ότι η διαφαινόμενη αδυναμία παρακολούθησης και έγκαιρης μέριμνας για την πληρωμή των επιδικασθέντων ποσών, επιβαρύνει, έτι περαιτέρω, τον Κ.Π. με την καταβολή των αναλογούντων τόκων.

106. Ακόμη, μεταφέρθηκαν πιστώσεις για την κάλυψη δαπανών που συνιστούν θεσμοθετημένες υποχρεώσεις της Κ.Δ. Ειδικότερα, διατέθηκαν πιστώσεις ύψους: (α) 14,81 εκατ. ευρώ (17,75 εκατ. ευρώ το έτος 2023) στα Υπουργεία Προστασίας του Πολίτη, Εθνικής Άμυνας και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, για την κάλυψη αναδρομικών παροχών λόγω διοικητικής αποκατάστασης συνταξιοδοτηθέντων ενστόλων, και (β) 20 εκατ. ευρώ στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας για την κάλυψη του κόστους προμήθειας καυσίμων.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

107. Το έτος 2024, ως Ειδικό αποθεματικό, εγγράφηκαν πιστώσεις ύψους 400 εκατ. ευρώ (έναντι 300 εκατ. ευρώ κατά το έτος 2023), από τα οποία διατέθηκε ποσό 399,68 εκατ. ευρώ σε φορείς της Κ.Δ.

108. Η διάθεση των πιστώσεων από το Ειδικό αποθεματικό προς τους φορείς έγινε για την κάλυψη δαπανών προμηθειών, επιχορηγήσεων, λειτουργικών δαπανών, την καταβολή προστίμων από την επιβολή ποινών από το δικαστήριο της Ε.Ε., εισφορών σε διεθνείς οργανισμούς, μισθολογικών παροχών και εξόδων προσωπικού, εκτάκτων ενισχύσεων και λοιπών δαπανών.

109. Ακόμη, από το Ειδικό Αποθεματικό μεταφέρθηκαν πιστώσεις για την κάλυψη απλήρωτων υποχρεώσεων και ανειλημμένων νομικών δεσμεύσεων των φορέων οι οποίες ανάγονταν σε προηγούμενα οικονομικά έτη, για την κάλυψη δαπανών που αφορούν στη συνήθη δραστηριότητα των φορέων, καθώς και δαπανών που ανάγονται σε διοικητικές πράξεις των οποίων οι δημοσιονομικές συνέπειες είναι εκ των προτέρων γνωστές ή δαπανών που συνιστούν θεσμοθετημένες υποχρεώσεις της Κ.Δ.

Πίνακας 11
Διάθεση Πιστώσεων από το Ειδικό Αποθεματικό έτους 2024

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟ (σε εκατ. ευρώ)	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ
Προμήθειες / Έργα / Υπηρεσίες	169,72	42,46%
Επιχορηγήσεις	86,66	21,68%
Λειτουργικές δαπάνες	33,28	8,33%
Πρόστιμα	29,40	7,36%
Εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς	18,79	4,70%
Μισθολογικές δαπάνες	18,44	4,61%
Παροχές / Έξοδα προσωπικού	14,58	3,65%
Έκτακτες ενισχύσεις	11,94	2,99%
Λοιπά	11,92	2,98%
Απόρρητες δαπάνες	3,89	0,97%
Απόδοση εσόδων	0,90	0,23%
Εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων	0,17	0,04%
ΣΥΝΟΛΟ	399,68	100,00%

110. Συγκεκριμένα, μεταφέρθηκαν πιστώσεις: (α) Στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, μεταφέρθηκε συνολικό ποσό 35,86 εκατ. ευρώ, για την κάλυψη της συμμετοχής της Ελλάδας στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB), την εισφορά στον Ο.Ο.Σ.Α., την τακτοποίηση αντιτίμων Δ.Ο.Υ. καθώς και για πρόσθετες αποδοχές και λοιπές λειτουργικές ανάγκες. (β) Στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας διατέθηκαν 30 εκατ. ευρώ για την κάλυψη του κόστους προμήθειας καυσίμων και λοιπών λειτουργικών αναγκών καθώς και επιπλέον 6,84 εκατ. ευρώ για την εξόφληση υποχρεώσεων που είχαν αναληφθεί κατά το έτος 2023. (γ) Στο Υπουργείο Υγείας μεταφέρθηκαν 24,56 εκατ. ευρώ για την εξόφληση προμηθειών αντιικών φαρμάκων και εμβολίων COVID-19 των ετών 2022 και 2023. (δ) Στο Υπουργείο Εσωτερικών μεταφέρθηκε ποσό 15 εκατ. ευρώ για τη χρηματοδότηση δήμων που ανέλαβαν αρμοδιότητες παροχής υπηρεσιών ναυαγοσωστικής κάλυψης, και 8,8 εκατ. ευρώ για την τακτική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. (ε) Στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής μεταφέρθηκαν 7,61 εκατ. ευρώ για την κάλυψη δαπανών οδοιπορικών εξόδων, κινήτρων στελεχών, δαπανών υγειονομικής περίθαλψης και ηλεκτροδότησης παρελθόντων ετών. (στ) Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης διατέθηκε ποσό 7,31 εκατ. ευρώ για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών. (ζ) Στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης μεταφέρθηκαν 6,77 εκατ. ευρώ για την εξόφληση εκκρεμών υποχρεώσεων του έτους 2023.

111. Κατά το έτος 2024 μεταφέρθηκαν πιστώσεις συνολικού ύψους 1.627,89 εκατ. ευρώ (έναντι 782,79 εκατ. ευρώ κατά το έτος 2023) στον ΑΛΕ C2910102003 «Ειδικό αποθεματικό Υπ. Οικονομικών από πιστώσεις που εξέλειψε ο λόγος που είχαν προβλεφθεί (παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014)». Από τον εν λόγω ΑΛΕ διατέθηκαν πιστώσεις σε φορείς της Κ.Δ. για την κάλυψη υποχρεώσεων της χώρας προς την Ε.Ε. και λοιπούς διεθνείς οργανισμούς, δαπανών προμηθειών, επιχορηγήσεων, καθώς και λειτουργικών δαπανών, εκτάκτων ενισχύσεων, εξόδων προσωπικού και λοιπών δαπανών.

Πίνακας 12

Διάθεση Πιστώσεων από το Αποθεματικό του άρθρου 59 παρ. 7 του ν. 4270/2014

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟ ΠΟΣΟ (σε εκατ. ευρώ)	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ
Επιχορηγήσεις	771,19	53,32%
Εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς	222,79	15,40%
Προμήθειες / Υπηρεσίες	196,86	13,61%
Λειτουργικές δαπάνες	62,52	4,32%
Έκτακτες ενισχύσεις	60,63	4,19%
Παροχές / Έξοδα προσωπικού	45,77	3,16%
Απόδοση εσόδων	28,38	1,96%
Πρόστιμα	15,39	1,06%
Μισθολογικές δαπάνες	15,23	1,05%
Δαπάνες τρίτων	11,00	0,76%
Λοιπά	9,76	0,67%
Απόρρητες δαπάνες	6,45	0,45%
Αποζημιώσεις	0,37	0,03%
Εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων	0,10	0,01%
ΣΥΝΟΛΟ	1.446,46	100,00%

112. Συγκεκριμένα, μεταφέρθηκαν πιστώσεις για την κάλυψη απλήρωτων υποχρεώσεων και ανειλημμένων νομικών δεσμεύσεων των φορέων, οι οποίες ανάγονταν σε προηγούμενα οικονομικά έτη, και, ειδικότερα, για (α) την απόδοση στο Α.Κ.Α.Γ.Ε. οφειλών παρελθόντων οικονομικών ετών του Ε.Δ., ύψους 617,14 εκατ. ευρώ, (β) την εξόφληση προμήθειας αντιικών φαρμάκων και εμβολίων COVID-19 ετών 2022 και 2023, ύψους 105,03 εκατ. ευρώ, του Υπουργείου Υγείας, (γ) την εξόφληση απλήρωτων υποχρεώσεων έτους 2023, ύψους 2,50 εκατ. ευρώ, του Υπουργείου Πολιτισμού.

113. Περαιτέρω, μεταφέρθηκαν πιστώσεις για την κάλυψη δαπανών που αφορούν στη συνήθη δραστηριότητα των φορέων, καθώς και των δαπανών που ανάγονται σε διοικητικές πράξεις των οποίων οι δημοσιονομικές συνέπειες είναι εκ των προτέρων γνωστές ή δαπανών που συνιστούν θεσμοθετημένες υποχρεώσεις της Κ.Δ. Οι μεγαλύτερες μεταφορές πιστώσεων αφορούσαν το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, στο οποίο διατέθηκαν 50,39 εκατ. ευρώ από το Αποθεματικό του άρθρου 59 παρ. 7 του ν. 4270/2014, για την κάλυψη του κόστους προμήθειας καυσίμων, ηλεκτρικού ρεύματος, εξόδων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, οδοιπορικών εξόδων και λοιπών λειτουργικών αναγκών. Ακολουθεί το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, στο οποίο μεταφέρθηκαν 27 εκατ. ευρώ για την κάλυψη υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διανομή πανεπιστημιακών συγγραμμάτων. Στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών διατέθηκαν 7,24 εκατ. ευρώ για την κάλυψη της εισφοράς στην Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης του Ευξείνου Πόντου (BSTDB), της συμμετοχής της Ελλάδας στο Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, καθώς και για λοιπές εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς και την τακτοποίηση αντιτίμων Δ.Ο.Υ. Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης μεταφέρθηκαν 3,60 εκατ. ευρώ για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών. Στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής διατέθηκαν 2,10 εκατ. ευρώ για δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης. Τέλος, στο Υπουργείο Ανάπτυξης μεταφέρθηκε ποσό 1,75 εκατ. ευρώ για την πληρωμή της όγδοης από τις δεκαπέντε δόσεις των οφειλόμενων συνδρομών της χώρας, ετών 2014 έως 2016, προς τον

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

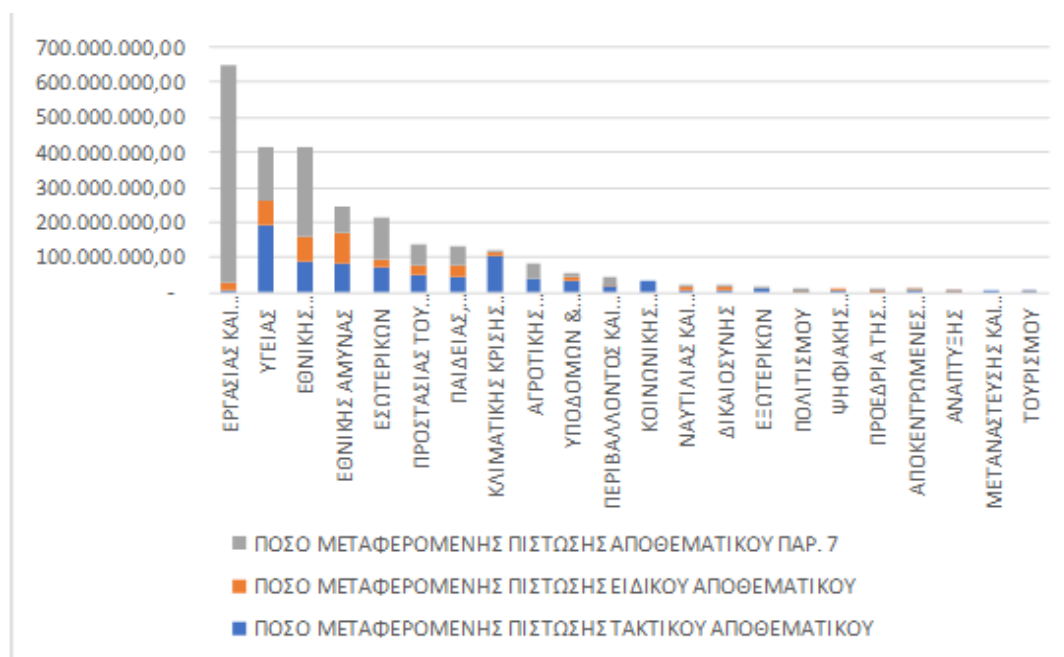
Ευρωπαϊκό Οργανισμό Πυρηνικών Ερευνών (CERN – European Organisation for Nuclear Research).

Η ανάλυση πιστώσεων από το αποθεματικό για την αντιμετώπιση υποχρεώσεων που ανάγονται στη συνήθη δραστηριότητα των φορέων και οι οποίες είχαν γεννηθεί και ήταν γνωστές σε αυτούς σε προγενέστερο χρόνο, αντίκειται στους δημοσιονομικούς κανόνες που προβλέπουν τη χρήση των πιστώσεων αυτών, ως εξαιρετικής διαδικασίας ενίσχυσης του προϋπολογισμού των φορέων για την αντιμετώπιση αποκλειστικά σημαντικών, άμεσων, αναπόφευκτων και επείγουσών δαπανών που προκύπτουν κατά την εκτέλεση αυτού.

Η υποεκτίμηση των προϋπολογισθέντων εξόδων και η εξαιτίας αυτής ανάλωση των πιστώσεων του αποθεματικού, εκτός από τη μη σύννομη χρήση των τελευταίων, παραβιάζει την αρχή της ειλικρίνειας και την ακρίβειας του Προϋπολογισμού.

114. Η ανά Υπουργείο διάθεση των πιστώσεων συνολικά από το Τακτικό Αποθεματικό, το Ειδικό Αποθεματικό και το Αποθεματικό της παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014 απεικονίζεται στο κατωτέρω Γράφημα.

Γράφημα 13
Διάθεση Πιστώσεων Αποθεματικού έτους 2024

115. Η διάθεση των πιστώσεων συνολικά από το Τακτικό Αποθεματικό, το Ειδικό Αποθεματικό και το Αποθεματικό της παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014 ανά κατηγορία δαπανών απεικονίζεται στο κατωτέρω Γράφημα.

Γράφημα 14
Χρήση Αποθεματικού έτους 2024

116. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι από το ποσό των 7,65 εκατ. ευρώ που μεταφέρθηκε συνολικά από το Ειδικό Αποθεματικό και το Αποθεματικό της παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης για δαπάνες ηλεκτρικού ρεύματος, ποσό ύψους 5,67 εκατ. ευρώ, μεταφέρθηκε σε άλλους ΑΔΕ για την κάλυψη λοιπών αναγκών. Τονίζεται, όμως, ότι η ανάλωση του χορηγούμενου από το αποθεματικό ποσού από Υπουργείο για την κάλυψη δαπάνης άλλης από εκείνην για την οποία χορηγήθηκε, συνιστά μη σύννομη χρήση του αποθεματικού.

Κατά τον έλεγχο της χρήσης των πιστώσεων του Τακτικού, Ειδικού και του Αποθεματικού της παρ. 7 του άρθρου 59 του ν. 4270/2014, διαπιστώθηκε επαναλαμβανόμενη χρήση των σχετικών πόρων για την κάλυψη δαπανών οι οποίες είτε αφορούν συνήθεις υποχρεώσεις των φορέων, γνωστές κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού, είτε απορρέουν από τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις παρελθόντων ετών, χωρίς να έχουν προβλεφθεί εγκαίρως στους προϋπολογισμούς των αντίστοιχων Υπουργείων.

Η πρακτική αυτή υποδεικνύει συστηματική υποεκτίμηση των δαπανών κατά την κατάρτιση του Προϋπολογισμού, καθώς και ανορθολογική χρήση των αποθεματικών πιστώσεων, οι οποίες εκ του νόμου προορίζονται για την κάλυψη έκτακτων, απρόβλεπτων και επείγουσών αναγκών.

Συνιστάται η αυστηρή τήρηση των προβλεπόμενων όρων χρήσης των διαφόρων αποθεματικών, με παράλληλη ενίσχυση του προγραμματισμού των δαπανών των φορέων, ώστε να περιλαμβάνονται στους ετήσιους προϋπολογισμούς τους τακτικές και προβλέψιμες δαπάνες, να μη χρησιμοποιείται το αποθεματικό ως μηχανισμός ενίσχυσης των αρχικών πιστώσεων, και να ενισχύεται η δημοσιονομική ειλικρίνεια και διαφάνεια, όπως απαιτείται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

117. Στο τέλος του έτους 2024, παρέμειναν αδιάθετες μεταφερθείσες πιστώσεις από το Τακτικό Αποθεματικό ύψους τουλάχιστον 44,04 εκατ. ευρώ.

118. Από τις μεταφερθείσες πιστώσεις του Ειδικού αποθεματικού παρέμειναν αδιάθετες πιστώσεις συνολικού ύψους 75,39 εκατ. ευρώ. Συγκεκριμένα, δεν αναλώθηκαν πιστώσεις που μεταφέρθηκαν, στο Υπουργείο Υγείας, ύψους 20,64 εκατ. ευρώ (27,65% της χορηγηθείσας πίστωσης), στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ύψους 13,62 εκατ. ευρώ (54,32% της

χορηγηθείσας πίστωσης), και στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ύψους 11,27 εκατ. ευρώ (12,91% της χορηγηθείσας πίστωσης).

119. Από τις μεταφερθείσες πιστώσεις του Αποθεματικού του άρθρου 59 παρ. 7 του ν. 4270/2014 δεν αναλώθηκαν πιστώσεις συνολικού ύψους 96,29 εκατ. ευρώ. Συγκεκριμένα, δεν αναλώθηκαν πιστώσεις που μεταφέρθηκαν στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, ύψους 32,18 εκατ. ευρώ (63,64% της χορηγηθείσας πίστωσης), στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, ύψους 24,74 εκατ. ευρώ (41,73% της χορηγηθείσας πίστωσης), στο Υπουργείο Υγείας, ύψους 21,46 εκατ. ευρώ (14,19% της χορηγηθείσας πίστωσης), και στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας ύψους 11,18 εκατ. ευρώ (15,38% της χορηγηθείσας πίστωσης).

120. Τονίζεται ότι η μη ανάλωση σημαντικών ως προς το ύψος τους ποσών (συνολικά 215,72 εκατ. ευρώ) που περιήλθαν στα Υπουργεία μέσω των αποθεματικών αναιρεί κατ' αποτέλεσμα την πραγματική ανάγκη χορήγησής τους, που συνίσταται στην κάλυψη σημαντικών, άμεσων, αναπόφευκτων και επείγουσών δαπανών των φορέων. Επιπλέον, επιβεβαιώνει τη μη ορθή πρακτική της χρησιμοποίησης σημαντικού μέρους των πιστώσεων τους ως μηχανισμού ενίσχυσης των αρχικών (ανεπαρκών) πιστώσεων των Υπουργείων.

Η έκταση των αδιάθετων πιστώσεων αναιρεί κατ' ουσίαν την τεκμηρίωση της επείγουσας ανάγκης για τη χορήγησή τους και οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, η χρήση του Αποθεματικού δεν ανταποκρίνεται στην προβλεπόμενη σκοπιμότητα της κάλυψης έκτακτων, άμεσων και αναπόφευκτων αναγκών. Αντιθέτως, υποδηλώνεται η καταστρατήγηση του θεσμικού ρόλου των αποθεματικών και η ενδεχόμενη χρήση τους ως μηχανισμού ενίσχυσης ανεπαρκών αρχικών προϋπολογισμών, γεγονός που αντίκειται στις αρχές της δημοσιονομικής διαχείρισης και διαφάνειας.

Συνιστάται η ενίσχυση της τεκμηρίωσης των αιτημάτων διάθεσης αποθεματικών πιστώσεων από τους φορείς, με σαφή αιτιολόγηση της αναγκαιότητας και του κατεπείγοντος χαρακτήρα της δαπάνης, και η ενίσχυση του μηχανισμού αξιολόγησης των αιτημάτων διάθεσης.

Μεταβιβάσεις

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα επιχορηγήσεων και αποδόσεων προς φορείς τόσο εντός όσο και εκτός της Γενικής Κυβέρνησης.

Η επισκόπησή τους είναι κρίσιμη καθώς αποτελούν σημαντικό μέρος των δημόσιων δαπανών, εμπλέκουν πλήθος φορέων και ενέχουν δημοσιονομικούς και διαχειριστικούς κινδύνους, ειδικά σε περιπτώσεις μη επαρκώς τεκμηριωμένων επιχορηγήσεων και παρακολούθησης της διάθεσης των σχετικών ποσών.

Η αξιολόγησή τους συμβάλλει στη διαμόρφωση πληρέστερης εικόνας για την ποιότητα της δημοσιονομικής διαχείρισης και τη συμμόρφωση με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

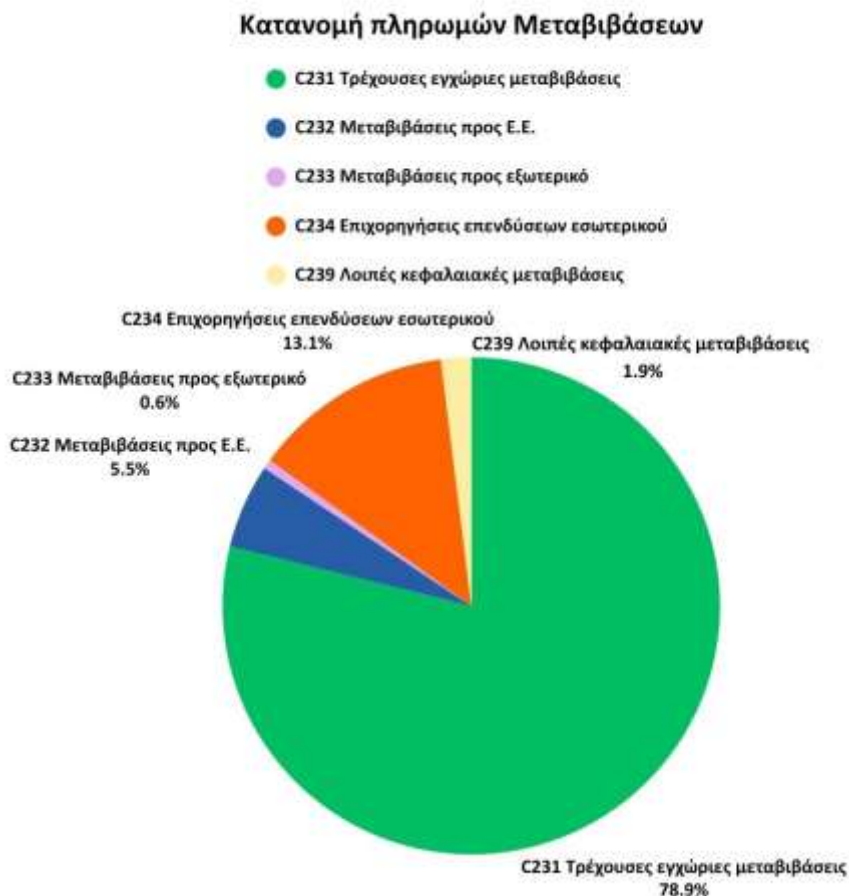
121. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές αποτέλεσαν το 62,61% των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού και περιλαμβάνουν: μεταβιβάσεις σε νοσοκομεία, Υγειονομικές Περιφέρειες, Ο.Τ.Α., Ο.Κ.Α., λοιπά νομικά πρόσωπα και λοιπές μεταβιβάσεις (C231 Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις), αποδόσεις στην Ε.Ε., μεταβιβάσεις σε φορείς του εξωτερικού, σε διεθνείς οργανισμούς, σε λοιπούς φορείς του εξωτερικού (C232 Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.Ε.), επιχορηγήσεις επενδύσεων σε νοσοκομεία, σε Υγειονομικές Περιφέρειες, σε Ο.Τ.Α. και σε λοιπά νομικά πρόσωπα (C234 Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού), επιχορηγήσεις επενδύσεων σε διεθνείς οργανισμούς (C236 Επιχορηγήσεις επενδύσεων εξωτερικού), καταπτώσεις εγγυήσεων, κεφαλαιουχικές ενισχύσεις, αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις (C239 Λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις).

Πίνακας 13
Μεταβιβάσεις οικ. έτους 2024
(ποσά σε ευρώ)

ΑΛΕ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Προϋπολογισμός	Διαμόρφωση	Πληρωμές	Πιστώσεις Διατεθείσες μη
C231	Τρέχουσες εγχώριες μεταβιβάσεις	29.437.555.700,00	34.313.677.130,77	32.861.886.241,34	1.451.790.889,43
C232	Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.Ε.	2.102.827.000,00	2.327.623.816,32	2.289.510.585,24	38.113.231,08
C234	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού	224.725.000,00	5.449.370.577,11	5.443.245.094,79	6.125.482,32
C236	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εξωτερικού	3.450.000,00	3.450.000,00		3.450.000,00
C239	Λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.174.965.000,00	1.003.393.117,00	817.295.393,91	186.097.723,09
ΣΥΝΟΛΟ		33.228.722.000,00	43.459.960.203,53	41.672.872.812,89	1.787.087.390,64

Γράφημα 15
Κατανομή πληρωμών Μεταβιβάσεων

Επισκόπηση διαδικασίας μεταβιβάσεων των Υπουργείων

122. Στο πλαίσιο του ελέγχου δημοσιονομικών επιδόσεων των Υπουργείων, σε συνέχεια της επισκόπησης που πραγματοποιήθηκε για το έτος 2023, διενεργήθηκε επισκόπηση για το έτος 2024 των μεταβιβατικών πληρωμών πέντε (5) Υπουργείων, συνολικού ποσού 21,90 δις ευρώ, που

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

αντιστοιχούν σε ποσοστό 52,55% των συνολικών μεταβιβαστικών πληρωμών οικονομικού έτους 2024, συνολικού ποσού 41,67 δις ευρώ, και αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 14
Μεταβιβαστικές Πληρωμές ανά Υπουργείο

a/a	Υπουργείο	Επιχορηγούμενος φορέας -Ποσό επιχορήγησης (σε ευρώ)
1	Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης	ε-ΕΦΚΑ 14.522.029.955,00 [14.510.890.600,00 Τακτική επιχορήγηση για την καταβολή συντάξεων και 11.139.355,00 Έκτακτη επιχορήγηση για την καταβολή επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης ευάλωτων νοικοκυριών και κινήτρου ανταμοιβής σε υπηρεσίες του φορέα που ενεπλάκησαν στην υλοποίηση των στόχων του Ετήσιου Σχεδίου Δράσης έτους 2023]. ΔΥΠΑ 945.717.768,02 [937.149.236,98 Τακτική επιχορήγηση για ενίσχυση των ανέργων και 8.568.531,04 Έκτακτη επιχορήγηση για το ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης της δράσης «Ειδικά μέτρα για ανέργους πρώην εργαζόμενους της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία “ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ Α.Ε.”», για την κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων απασχόλησης για άνεργους απολυθέντες από την εταιρεία «Γενική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική ΑΕ ΛΑΡΚΟ» και για την καταβολή του κινήτρου ανταμοιβής σε υπηρεσίες του φορέα που ενεπλάκησαν στην υλοποίηση των στόχων του Ετήσιου Σχεδίου Δράσης έτους 2023].
2	Υγείας	Νοσοκομεία ΕΣΥ, ΕΚΑΠΥ, ΕΟΠΥΥ, ΥΠΕ-ΠΕΔΥ, Μονάδες Ψυχικής Υγείας, ΕΚΑΒ, ΟΚΑΝΑ, ΕΟΔΥ, ΕΚΕΑ, ΚΕΘΕΑ, Ωνάσειο, ΕΕΣ, Λοιποί φορείς 3.080.035.596,17 [2.896.279.374,90 Τακτικές επιχορηγήσεις εκ των οποίων COVID: 22.196.131,47 και 187.756.221,27 Έκτακτες επιχορηγήσεις εκ των οποίων COVID: 95.191.581,70]
3	Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας	ΟΠΕΚΑ 3.168.806.357,26 [Τακτική επιχορήγηση για καταβολή επιδόματος σε άτομα με αναπηρία, επιδόματος παιδιού, κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης, επιδόματος στέγασης, παροχής σε ανασφάλιστους υπερήλικες, επιδόματος γέννησης παιδιού, σχολικών γευμάτων, λειτουργικών δαπανών και λοιπών ενισχύσεων].
4	Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού	ΙΝΕΔΙΒΙΜ 38.822.070,00 [32.899.900,00 Τακτική επιχορήγηση για κάλυψη δαπανών των φοιτητικών εστίων, των ΔΙΕΚ και των ΣΔΕ και 5.922.170,00 Έκτακτη επιχορήγηση για κάλυψη δαπανών στεγαστικού επιδόματος σπουδαστών ΔΙΕΚ, δαπανών σίτισης σπουδαστών ΑΣΠΑΙΤΕ και λειτουργικών δαπανών φοιτητικών εστίων]. Αθλητικοί φορείς, Ο.Τ.Α. 70.592.736,10 [65.302.046,18 Τακτικές επιχορηγήσεις και 5.290.689,94 Έκτακτες επιχορηγήσεις]
5	Ανάπτυξης	ΙΤΕ, ΕΚΕΦΕ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ, ΕΛΚΕΘΕ, ΕΙΕ, ΕΚΕΤΑ, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, Τμήμα Ιατροβιολογικών Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών, Λοιποί ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς (17 φορείς) 71.849.614,00
	ΣΥΝΟΛΟ	21.897.854.096,55

123. Από την επισκόπηση της διαδικασίας μεταβιβάσεων διαπιστώθηκε, όπως και κατά το προηγούμενο έτος, η απουσία συστηματοποιημένης διαδικασίας επιλογής δικαιούχων με σαφή κριτήρια, ώστε να ενισχύεται η συνέπεια και η αντικειμενικότητα στις αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων που πραγματοποιούν τους ελέγχους πληρότητας των κριτηρίων επιλογής δικαιούχων.

124. Παράλληλα, δεν υφίσταται κατάλληλο και επαρκές ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης επιχορηγήσεων που να καλύπτει όλα τα στάδια (από την υποβολή και αξιολόγηση αιτήματος έως την εκταμίευση και πιστοποίηση υλοποίησης), με αποτέλεσμα την έλλειψη άμεσης και πλήρους πληροφόρησης και τη δυσχέρεια παρακολούθησης των επιχορηγήσεων και εξαγωγής χρήσιμων αναφορών. Επιπλέον, δεν προβλέπεται θεσμοθετημένη υποχρέωση των επιχορηγούμενων φορέων για σύνταξη και υποβολή αναλυτικής απολογιστικής έκθεσης πέραν του απλού οικονομικού απολογισμού. Οι αρμόδιες υπηρεσίες στερούνται μηχανισμών ελέγχου για την ανίχνευση πολλαπλών χρηματοδοτήσεων¹⁵ και των ποσών που έχουν αναληφθεί από λοιπές πηγές χρηματοδότησης για κάθε πρόγραμμα, ενώ δεν ασκούν ουσιαστική εποπτεία και αξιολόγηση της οικονομικής διαχείρισης των φορέων¹⁶. Τέλος, δεν υφίσταται διαδικασία επιστροφής αδιάθετων υπολοίπων προηγούμενων επιχορηγήσεων¹⁷, ενώ παρατηρήθηκαν και περιπτώσεις ελλιπούς τεκμηρίωσης ως προς την κατανομή των πόρων του αιτούμενου ποσού της επιχορήγησης¹⁸.

¹⁵ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

¹⁶ Υπουργείο Υγείας.

¹⁷ Υπουργείο Ανάπτυξης και Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

¹⁸ Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.

Η επισκόπηση ανέδειξε έλλειψη ενιαίων κριτηρίων επιλογής δικαιούχων, απουσία ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης επιχορηγήσεων και ανεπαρκή εποπτεία των επιχορηγούμενων φορέων, χωρίς υποχρέωση υποβολής αναλυτικών απολογιστικών εκθέσεων ή επιστροφής αδιάθετων υπολοίπων.

Συνιστάται η ενίσχυση του προγραμματισμού, της τεκμηρίωσης και της παρακολούθησης των μεταβιβαστικών πληρωμών από τους αρμόδιους φορείς, μέσω της βελτίωσης των διαδικασιών επιλογής δικαιούχων, της σαφούς αιτιολόγησης των αιτημάτων επιχορήγησης, της συστηματικής αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των επιχορηγούμενων δράσεων και της ενίσχυσης των μηχανισμών ελέγχου των στοιχείων, τόσο κατά τη διάθεση όσο και κατά την εκτέλεση των σχετικών δαπανών.

Έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Τα έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών αφορούν δαπάνες που σχετίζονται με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους και των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων του κράτους. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, πληρωμές τόκων για δάνεια και εκδόσεις τίτλων, προμήθειες και λοιπά έξοδα που συνδέονται με χρηματοδοτικές πράξεις και συμβάσεις, καθώς και τις δαπάνες για την αγορά ή ενίσχυση συμμετοχών και δανείων σε άλλους φορείς.

125. Τα έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών ανήλθαν σε 1.455,10 δις ευρώ και υπερέβησαν τον στόχο του Προϋπολογισμού κατά το ποσό των 422,65 δις ευρώ ή ποσοστό 40,94%, αφορούσαν δε κυρίως σε πληρωμές χρεολυσίων δανείων, που ανήλθαν σε 1.426,55 δις ευρώ ή ποσοστό 98,04% των εν λόγω δαπανών.

Το ποσό των δαπανών αυτών εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλό, οφείλεται, ωστόσο, στον επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα του βραχυπρόθεσμου δανεισμού μέσω τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos).

Πίνακας 15
Έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών
(Ποσά σε Ευρώ)

ΑΛΕ	Ονομασία Εξόδου	Προϋπολογισμός (1)	Απολογισμός Εξόδων (2)	Καθαρή (3)=(2)-(1)	Απόκλιση	% επί προϋπ/σμού (4)=(3)/(1)	% Εξόδου/ Σύνολο Εξόδων
C4	Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	3.588.768.000	2.294.236.130	- 1.294.531.870		-36,07%	0,16%
C5	Χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις	1.028.863.130.000	1.452.803.442.493	423.940.312.493		41,20%	99,84%
C53	Χρεωστικοί τίτλοι (υποχρεώσεις)	26.610.000.000	24.833.762.370	-1.776.237.630		-6,68%	1,71%
C53101	Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι εσωτερικού	23.400.000.000	21.625.195.000	-1.774.805.000		7,58%	1,49%
C53201	Μακροπρόθεσμοι τίτλοι εσωτερικού	3.210.000.000	3.208.567.370	-1.432.630		-0,04%	0,22%
C54	Δάνεια	1.002.253.130.000	1.426.545.844.765	424.292.714.765		42,33%	98,04%
C541	Βραχυπρόθεσμα δάνεια	1.000.000.000.000	1.416.310.478.960	416.310.478.960		41,63%	97,33%
C542	Μακροπρόθεσμα δάνεια	2.253.130.000	10.235.365.805	7.982.235.805		354,27%	0,70%
C57	Χρηματοοικονομικά παράγωγα	0,00	1.423.835.358	1.423.835.358		-	0,10%
Σύνολο εξόδων χρηματοοικονομικών συναλλαγών		1.032.451.898.000	1.455.097.678.623	422.645.780.623		40,94%	100,00%

126. Τα έξοδα από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ανήλθαν σε 2,29 δις ευρώ και εμφανίζονται μειωμένα έναντι των προϋπολογισθέντων κατά 1,29 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 36,07%.

127. Τα εν λόγω έξοδα προέρχονται κυρίως από: (α) πληρωμές για χορηγήσεις μακροπρόθεσμων δανείων σε επιχειρήσεις από το Τ.Α.Α. ποσού 1,54 δις ευρώ, και (β) καταβολή αντισταθμίσεως

ποσού 607 εκατ. ευρώ για την επαναμεταβίβαση της Ε.Υ.Δ.Α.Π. και της Ε.Υ.Α.Θ. από την Ε.Ε.ΣΥ.Π. στο Ε.Δ. σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 5131/2024.

128. Οι πληρωμές για έντοκα γραμμάτια του Ε.Δ. ανήλθαν σε 21,63 δις ευρώ.

129. Οι πληρωμές για τίτλους με σύμφωνο επαναγοράς (repós) ανήλθαν στο ποσό των 1.416,31 δις ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό 97,33% των συνολικών χρηματοοικονομικών εξόδων. Υπερέβησαν δε την αρχική πρόβλεψη του Προϋπολογισμού κατά 416,31 δις ευρώ ή ποσοστό 41,63% με την υπέρβαση αυτή να οφείλεται στην έκδοση νέου βραχυχρόνιου χρέους για την κάλυψη των αναγκών ρευστότητας του Κ.Π.

130. Σημειώνεται ότι τα βραχυπρόθεσμα χρηματοοικονομικά εργαλεία δανεισμού υπόκεινται στη διαδικασία συνεχούς αναχρηματοδότησης (rollover) κατά τη διάρκεια του έτους, με συνέπεια τόσο τα πιστωτικά έσοδα όσο και τα χρεολύσια να εμφανίζονται αυξημένα, χωρίς όμως τούτο να αντικατοπτρίζει ουσιαστική μεταβολή στο χρέος. Πιο συγκεκριμένα, η αποτύπωση της πραγματικής εικόνας του νέου καθαρού βραχυπρόθεσμου δανεισμού προϋποθέτει τον συμψηφισμό των λογαριασμών ταξινόμησης εξόδων και εσόδων και όχι μόνο τη μεμονωμένη αποτύπωση των εξόδων ή αντίστοιχα των εσόδων, η οποία υπερέβη σε αμφότερες τις περιπτώσεις (έσοδα - έξοδα) το 1,6 τρις ευρώ. Η καθαρή μεταβολή του βραχυπρόθεσμου δανεισμού για το έτος 2024, μετά από τον συμψηφισμό των σχετικών κωδικών λογαριασμών εσόδων και εξόδων, αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 16
Καθαρή μεταβολή βραχυπρόθεσμου δανεισμού έτους 2024
(Ποσά σε Ευρώ)

ΑΔΕ	Ονομασία	Προϋπολογισμός	Απολογισμός
R531	Βραχυπρόθεσμοι χρεωστικοί τίτλοι	23.400.000.000	18.053.510.000
R541	Βραχυπρόθεσμα δάνεια	1.000.000.000.000	1.418.715.770.660
	ΣΥΝΟΛΟ	1.023.400.000.000	1.436.769.280.660
C531	Βραχυπρόθεσμοι χρεωστικοί τίτλοι	23.400.000.000	21.625.195.000
C541	Βραχυπρόθεσμα δάνεια	1.000.000.000.000	1.416.310.478.960
	ΣΥΝΟΛΟ	1.023.400.000.000	1.437.935.673.960
Καθαρός βραχυπρόθεσμος δανεισμός			-1.166.393.300

131. Οι πληρωμές για μακροπρόθεσμους χρεωστικούς τίτλους ανήλθαν στο ποσό των 3,21 δις ευρώ και αφορούσαν σε χρεολύσια λόγω λήξης ομολόγων του Ε.Δ.

132. Οι πληρωμές για μακροπρόθεσμα δάνεια εξωτερικού, στην οποία εντάσσονται και τα δάνεια του μηχανισμού στήριξης (EFSF, ESM, GLF), ανήλθαν στο ποσό των 10,24 δις ευρώ και υπερέβησαν την αρχική πρόβλεψη του Προϋπολογισμού (2,25 δις ευρώ) κατά 7,98 δις ευρώ ή ποσοστό 354,27% με την υπέρβαση αυτή να οφείλεται κυρίως στην καταβολή ποσού 7,94 δις ευρώ για την πρόωγη πληρωμή δόσεων για τα διμερή δάνεια του πρώτου προγράμματος (Greek Loan Facility - GLF) ετών 2026-2028, στοχεύοντας στη μείωση του χρέους και του κόστους εξυπηρέτησής του, αλλά και στη μείωση των χρηματοδοτικών αναγκών μεσοπρόθεσμα.

133. Οι πληρωμές που σχετίζονται με χρηματοοικονομικά παράγωγα, όπως οι συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων (interest rate swaps), ανήλθαν σε 1,42 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που δεν είχε αρχικά προϋπολογιστεί. Οι συμφωνίες αυτές καταγράφονται συμψηφιστικά, δηλαδή λαμβάνονται υπόψη μαζί με τα αντίστοιχα έσοδα που προκύπτουν από τις ίδιες συναλλαγές.

134. Η καθαρή θέση των συμφωνιών αυτών ανήλθε σε 1,23 δις ευρώ και η πραγματική απόκλιση των τόκων από ανταλλαγές επιτοκίων ήταν της τάξης του -8,64%.

135. Παράλληλα, ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (Ο.Δ.ΔΗ.Χ.) προχώρησε στο κλείσιμο παλαιών θέσεων, στη σύναψη νέων συμφωνιών ανταλλαγής επιτοκίων για το μακροπρόθεσμο τμήμα της καμπύλης επιτοκίων, καθώς και σε πράξεις αντιστάθμισης κινδύνου πληθωρισμού σε τιμαριθμοποιημένα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου. Επιπλέον, εκτέλεσε αντίστροφες συμφωνίες (mirror swaps) σε υφιστάμενες θέσεις, ώστε να εισπράξει σταδιακά θετικές αξίες μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια.

Λαμβάνοντας υπόψη τη συστηματική απόκλιση μεταξύ των προβλέψεων του Προϋπολογισμού και των τελικά πραγματοποιηθεισών πληρωμών που αφορούν τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση μέσω συμφωνιών πώλησης τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos), η οποία την τελευταία πενταετία κατά μέσο όρο ανήλθε σε 78,24%, συνιστάται η βελτίωση της μεθοδολογίας πρόβλεψης της σχετικής δαπάνης κατά την κατάρτιση του ετήσιου Κ.Π.

Προτείνεται η συστηματική αξιοποίηση των διαθέσιμων ιστορικών στοιχείων, ώστε να ενισχυθεί η αξιοπιστία του Προϋπολογισμού, να μειωθεί η ασάφεια στον ταμειακό σχεδιασμό και να επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερη διαχείριση των χρηματοδοτικών αναγκών της Κ.Δ.

Κεφάλαιο 3

Αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού

136. Το αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κ.Π. είναι η διαφορά μεταξύ των εσόδων και των δαπανών του κράτους, η οποία μπορεί να είναι πλεόνασμα, όταν τα έσοδα υπερβαίνουν τις δαπάνες, ή έλλειμμα, όταν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα. Αυτό το αποτέλεσμα, που μετράται και ως πρωτογενές αποτέλεσμα (πριν από τους τόκους) και ως συνολικό αποτέλεσμα (μετά τους τόκους), είναι κρίσιμο για την οικονομική υγεία μιας χώρας και καθορίζει την ικανότητά της να εξυπηρετεί το χρέος της.

Αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού

Το αποτέλεσμα από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές αποτυπώνει το καθαρό δημοσιονομικό ισοζύγιο της Κ.Δ., χωρίς την επίδραση πράξεων χρηματοδότησης ή αποπληρωμής χρέους και συναλλαγών επί χρεωστικών και συμμετοχικών τίτλων.

Το αποτέλεσμα από χρηματοοικονομικές συναλλαγές περιλαμβάνει τις ροές που σχετίζονται με τη διαχείριση του δημοσίου χρέους και των χρεωστικών και συμμετοχικών τίτλων.

137. Το αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κ.Π. από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές αποτελεί βασικό δείκτη της δημοσιονομικής επίδοσης, καθώς αποτυπώνει τη διαφορά μεταξύ των εσόδων και των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού και του Π.Δ.Ε., εξαιρουμένων των χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Αποτελεί ουσιώδη ένδειξη της δυνατότητας ή μη του Κ.Π. να καλύπτει τις λειτουργικές και επενδυτικές του δαπάνες μέσω των εσόδων του, διασφαλίζοντας τη δημοσιονομική πειθαρχία και ενισχύοντας την αξιοπιστία του κράτους.

138. Το αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κ.Π. από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ποσού 410 εκατ. ευρώ (0,17% του Α.Ε.Π.), ενώ, σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό, αναμενόταν έλλειμμα ποσού 2,99 δις ευρώ. Η επίτευξη του πλεονάσματος, αντί του προϋπολογισθέντος ελλείματος, οφείλεται στην υπέρβαση των εισπραχθέντων εσόδων (μετά μείωση επιστροφών) κατά 1,42 δις ευρώ και στην υστέρηση των πληρωμών κατά 1,98 δις ευρώ έναντι των προϋπολογισθέντων.

139. Κατά το εξεταζόμενο οικονομικό έτος, τα εισπραχθέντα έσοδα, μετά τις μειώσεις από επιστροφές, υπερέβησαν κατά 7,29 δισεκατομμύρια ευρώ τα αντίστοιχα του προηγούμενου έτους, κυρίως λόγω αύξησης των φορολογικών εσόδων. Παράλληλα, οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 2,98 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι μεταβολές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση βελτιωμένου δημοσιονομικού αποτελέσματος σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Το θετικό αποτέλεσμα από τις μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές υποδηλώνει την καλύτερη από την αναμενόμενη εκτέλεση του Προϋπολογισμού, ως αποτέλεσμα αυξημένων δημοσιονομικών εισροών και συγκρατημένης εκτέλεσης δαπανών.

Η εξέλιξη αυτή συνιστά ένδειξη βελτίωσης της δημοσιονομικής επίδοσης και ενισχύει τη σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών κατά το ελεγχόμενο οικονομικό έτος.

Συνιστάται η συνέχιση της συστηματικής παρακολούθησης και βελτίωσης των διαδικασιών διαχείρισης δαπανών και η συμμόρφωση με το ισχύον νομικό πλαίσιο.

140. Το αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κ.Π. από χρηματοοικονομικές συναλλαγές καταγράφει τις καθαρές χρηματοδοτικές ροές που προκύπτουν από δανεισμό, αποπληρωμές και άλλες συναλλαγές

σχετικές με το δημόσιο χρέος και τη διαχείρισή του, καθώς και χρεωστικούς και συμμετοχικούς τίτλους.

141. Το αποτέλεσμα της εκτέλεσης του Κ.Π. από χρηματοοικονομικές συναλλαγές διαμορφώθηκε σε έλλειμμα ποσού 2,74 δις ευρώ (1,16% του Α.Ε.Π.), ενώ, σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό, αναμενόταν πλεόνασμα ποσού 2,46 δις ευρώ. Η απόκλιση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην μείωση του μακροπρόθεσμου δανεισμού του χρέους της Κ.Δ.

Παρά τη θετική μείωση του μακροπρόθεσμου δανεισμού, συνιστάται η ενίσχυση της ακρίβειας και της αξιοπιστίας στις προβλέψεις του Προϋπολογισμού για τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Αυτό θα συμβάλει στον καλύτερο σχεδιασμό της δημοσιονομικής διαχείρισης και στην αποφυγή σημαντικών αποκλίσεων, προάγοντας τη σταθερότητα και τη διαφάνεια στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Πίνακας 17
Επισκόπηση εκτέλεσης Κ.Π. (βλ. και πίνακες 2, 5, 7 και 16)
(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	Προϋπολογισμός 2024	Απολογισμός 2024	Απολογισμός 2023	Απόκλιση Απολογισμού - Προϋπολογισμού 2024	% Εκτέλεσης Προϋπολογισμού 2024	Απόκλιση Απολογισμού 2024 - Απολογισμού 2023
	[1]	[2]	[3]	[4]=[2]-[1]	[5]=[2]/[1]	[6]=[2]-[3]
Έσοδα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών οικ. έτους 2024	72.715	74.122	66.869	1.407	101,93%	7.253
Πάγια και τιμολογή	23	40	6	17	173,91%	34
Σύνολο Εσόδων	72.738	74.162	66.875	1.424	101,96%	7.287
Έξοδα Προϋπολογισμού εξαιρουμένων των εξόδων χρηματοοικονομικών συναλλαγών	73.009	70.327	68.166	-2.682	96,33%	2.161
Πάγια και τιμολογή	2.727	3.425	2.606	698	125,60%	819
Σύνολο Εξόδων	75.736	73.752	70.772	-1.984	97,38%	2.980
Αποτέλεσμα μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών	-2.998	410	-3.897	3.408	-13,68%	4.307
Έσοδα Προϋπολογισμού χρηματοοικονομικών συναλλαγών	1.034.911	1.452.356	1.624.737	417.445	140,34%	-172.381
Έξοδα Προϋπολογισμού χρηματοοικονομικών συναλλαγών	1.032.452	1.455.098	1.617.922	422.646	140,94%	-162.824
Αποτέλεσμα χρηματοοικονομικών συναλλαγών	2.459	-2.742	6.815	-5.201	-111,51%	-9.557

Η παρακολούθηση και συγκριτική ανάλυση των εσόδων και των πληρωμών ανά κατηγορία, σε σχέση με τα στοιχεία των προηγούμενων οικονομικών ετών, κρίνεται αναγκαία για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας αποτύπωσης της δημοσιονομικής εξέλιξης και των παραγόντων που την επηρεάζουν.

Απολογισμός του Κράτους και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η διαμόρφωση του δείκτη εξόδων του Κ.Π. χωρίς τόκους προς το Α.Ε.Π. σε επίπεδο χαμηλότερο της πρόβλεψης αντανακλά ευνοϊκή εξέλιξη. Η διαφορά αυτή αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση του Α.Ε.Π., η οποία λειτουργεί εξισορροπητικά ως προς το μέγεθος των δαπανών, ενισχύοντας τη σχετική δημοσιονομική εικόνα. Παράλληλα, ο δείκτης τόκων προς Α.Ε.Π.

υπερέβη την προβλεπόμενη τιμή, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για συνεχή παρακολούθηση και διαχείριση του κόστους δανεισμού.

142. Η συσχέτιση των οικονομικών αποτελεσμάτων του κράτους με το μέγεθος και την πορεία του ΑΕΠ συμβάλλει στην κατανόηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τα δημοσιονομικά μεγέθη, επιτρέπει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της οικονομικής κατάστασης και συντελεί στη σωστή αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων κατά το εξεταζόμενο οικονομικό έτος.

143. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) σε τρέχουσες τιμές για το έτος 2024 εκτιμάται σε 236,74 δις ευρώ, καταγράφοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με την αναθεωρημένη εκτίμηση για το προηγούμενο έτος (2023: 224,69 δις ευρώ) κατά 12,05 δις ευρώ ή ποσοστό 5,36%. Σε αυτό το πλαίσιο, οι βασικοί δημοσιονομικοί δείκτες που αφορούν το μέγεθος των κρατικών δαπανών και των τόκων του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του Α.Ε.Π. παρουσιάζουν αποκλίσεις σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις του Προϋπολογισμού.

144. Ο δείκτης εξόδων Κ.Π. - ο οποίος αποτυπώνει τα μη χρηματοοικονομικά έξοδα του Κ.Π., αφαιρουμένων των τόκων - προς Α.Ε.Π. (Έξοδα ΚΠ/Α.Ε.Π.), ως μερίδιο της οικονομίας, διαμορφώθηκε το έτος 2024 σε ποσοστό 27,62% έναντι πρόβλεψης στον Προϋπολογισμό ποσοστού 29,10%. Περαιτέρω, ο δείκτης Τόκοι Δημοσίου Χρέους¹⁹/Α.Ε.Π. διαμορφώθηκε για το έτος 2024 σε ποσοστό 3,54% έναντι πρόβλεψης ποσοστού 3,29%.

Γράφημα 16
Σχέση ΑΕΠ και δημοσιονομικών αποτελεσμάτων

Σχέση ΑΕΠ και δημοσιονομικών αποτελεσμάτων
Σχέση ΑΕΠ και δημοσιονομικών μεγεθών

Η συγκράτηση του δείκτη εξόδων Κ.Π. (χωρίς τόκους) ως ποσοστό του Α.Ε.Π. σε επίπεδο χαμηλότερο της πρόβλεψης συνιστά θετική εξέλιξη ως προς την επίτευξη δημοσιονομικών στόχων.

¹⁹ Πρόκειται για τους τόκους που καταβλήθηκαν σε ταμειακή βάση και δεν περιλαμβάνονται οι τόκοι που αφορούν σε παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα.

Συνιστάται η διατήρηση αυτής της τάσης μέσω στοχευμένου ελέγχου δαπανών και η παράλληλη ενίσχυση της ακρίβειας στις προβλέψεις για το σκέλος των τόκων, ώστε να ενισχυθεί η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα του προϋπολογιστικού σχεδιασμού.

Εκτέλεση Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Ο Π.Δ.Ε. αποτελεί βασικό εργαλείο άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής, και η ενσωμάτωσή του στον Κ.Π. διασφαλίζει την ενιαία δημοσιονομική παρακολούθηση όλων των δημοσίων πόρων.

145. Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων²⁰ (π.δ.ε.) αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Κ.Π. και χρηματοδοτείται μέσω του Π.Δ.Ε. Οι εισροές και εκροές του Π.Δ.Ε. επηρεάζουν άμεσα τη συνολική δημοσιονομική εικόνα και τα τελικά αποτελέσματα του Κ.Π. Τα έσοδα του Π.Δ.Ε. προέρχονται κυρίως από επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού, πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Τ.Α.Α.) από το 2021, ενώ τυχόν ελλείμματα καλύπτονται μέσω χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ταμειακών διαθεσίμων ή άλλων εσόδων του Προϋπολογισμού.

146. Οι πιστώσεις του Π.Δ.Ε. ψηφίζονται συγκεντρωτικά στην κατηγορία «Πιστώσεις υπό κατανομή» και στη συνέχεια κατανέμονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς για την εκτέλεση των δαπανών (μεταβιβάσεις, παροχές, επιδοτήσεις, αγορές παγίων κ.ά.). Το 2024 οι αρχικές πιστώσεις ενισχύθηκαν με 1,3 δις ευρώ από συμπληρωματικούς προϋπολογισμούς και επιπλέον 63,87 εκατ. ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος, λόγω εγγραφών σε ύψος εισπραττόμενων εσόδων.

Πίνακας 18
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (π.δ.ε.)
(Ποσά σε Ευρώ)

ΑΛΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΑΡΧΙΚΑ ΠΟΣΑ) 2024	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (ΤΕΛΙΚΑ ΠΟΣΑ) 2024	ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2024
	ΕΣΟΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	12.167.000.000,00	12.167.000.000,00	13.314.541.562,15
R134	Επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού	30.000.000,00	30.000.000,00	5.798.138,05
R135	Επιχορηγήσεις επενδύσεων από την Ε.Ε.	3.824.000.000,00	3.824.000.000,00	3.951.919.277,26
R15	Λοιπά τρέχοντα έσοδα	170.000.000,00	170.000.000,00	470.455.999,87
	ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4.024.000.000,00	4.024.000.000,00	4.428.173.415,18
R1350109001	Απολήψεις από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας*	3.727.000.000,00	3.727.000.000,00	1.157.338.377,00
	Έσοδα από χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις, ταμειακά διαθέσιμα και έσοδα ΚΠ (πλην απολήψεων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας)	4.416.000.000,00	4.416.000.000,00	7.729.029.769,97
ΕΙΔΟΣ Π/Υ	ΕΞΟΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	12.167.000.000,00	13.530.870.000,00	13.314.541.562,15
110	Πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους	5.667.000.000,00	6.081.960.900,00	5.865.677.887,73
111	Πληρωμές για έργα συγχρηματοδοτούμενα από ενωσιακούς πόρους	6.500.000.000,00	7.448.909.100,00	7.448.863.674,42
	ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ (ΠΑΕΟΝΑΣΜΑ/ΕΛΛΕΙΜΜΑ Π.Δ.Ε.)	0,00		0,00

²⁰ Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων (π.δ.ε.) αποτελεί το αναπτυξιακό σχέδιο του κράτους, δηλαδή το σύνολο των έργων και δράσεων που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους για την οικονομική ανάπτυξη, την περιφερειακή συνοχή και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 5140/2024 (Α' 154/2024), το ΠΔΕ έχει πολυετή διάρκεια και περιλαμβάνει έργα που υλοποιούνται μέσω εγκεκριμένων προγραμμάτων με συγκεκριμένους στόχους και προτεραιότητες. Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων, από την άλλη, είναι το χρηματοδοτικό εργαλείο του ΠΔΕ. Καθορίζει τις ετήσιες πιστώσεις που διατίθενται για την εκτέλεση των έργων του προγράμματος. Σύμφωνα με το άρθρο 57 του ν. 4270/2014 (Α' 143/2014), οι πιστώσεις αυτές εγγράφονται σε ειδικό πίνακα του Κρατικού Προϋπολογισμού και κατανέμονται σε Συλλογικές Αποφάσεις (ΣΑ) ανά φορέα.

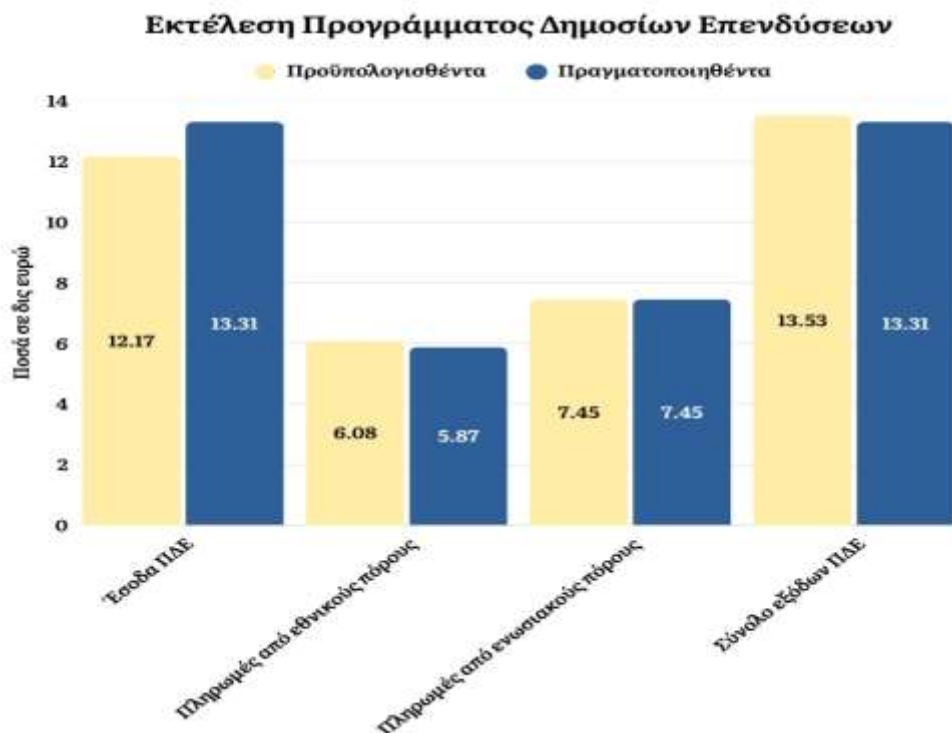
147. Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων εσωτερικού και οι απολήψεις από το Τ.Α.Α. υστέρησαν έναντι του Προϋπολογισμού κατά 24,20 εκατ. ευρώ και 2,57 δις ευρώ, αντίστοιχα.

148. Αντιθέτως, οι εισπράξεις επιχορηγήσεων επενδύσεων από την Ε.Ε. (απολήψεις από το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κ.λπ.), και τα λοιπά τρέχοντα έσοδα εμφανίζονται αυξημένα έναντι των προβλέψεων του Προϋπολογισμού κατά 127,92 εκατ. ευρώ και 300,46 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα.

149. Τα έξοδα (πληρωμές) του Π.Δ.Ε. ανήλθαν σε 13,31 δις ευρώ, ενώ είχαν προϋπολογιστεί σε 12,17 δις ευρώ, με συνέπεια να υπερβαίνουν τις αρχικές προβλέψεις κατά 1,15 δις ευρώ. Η υπέρβαση αφορά τις πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους κατά 198,68 εκατ. ευρώ και τις πληρωμές για έργα χρηματοδοτούμενα από πόρους της Ε.Ε. κατά 948,86 εκατ. ευρώ.

150. Από τις πιστώσεις του Π.Δ.Ε., όπως διαμορφώθηκαν, παρέμειναν αδιάθετες στη λήξη του οικονομικού έτους, πιστώσεις ποσού 192,13 εκατ. ευρώ.

Γράφημα 17
Εκτέλεση Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Για την αποτελεσματική υλοποίηση του π.δ.ε. κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση της διαχείρισης και παρακολούθησης των πόρων, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτιστοποίηση της απορρόφησης των πιστώσεων, ειδικά όσον αφορά τις απολήψεις από το Τ.Α.Α. που παρουσίασαν υστέρηση. Παράλληλα, συνιστάται να ενισχυθεί η ευθυγράμμιση μεταξύ εγγεγραμμένων πιστώσεων και πραγματικών αναγκών του π.δ.ε., με έμφαση στην έγκαιρη κατανομή και αξιοποίηση των πιστώσεων καθώς και στη μείωση των αδιάθετων υπολοίπων στο τέλος του έτους.

Ισοζύγιο οικονομικών σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση και με φορείς του εξωτερικού

Το πλεόνασμα των 2,94 δις ευρώ από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές με την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτυπώνει τις σημαντικές εισροές και επιχορηγήσεις επενδύσεων από τα ταμεία της Ε.Ε., οι οποίες υπερβαίνουν τις υποχρεώσεις της χώρας προς την Ε.Ε. Σε αντίθεση, το έλλειμμα των 218,37 εκατ. ευρώ σε συναλλαγές με φορείς του εξωτερικού οφείλεται κυρίως σε πληρωμές προς διεθνείς οργανισμούς και συμμετοχές σε έργα κοινού ενδιαφέροντος.

151. Το αποτέλεσμα των μη χρηματοοικονομικών συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους φορείς του εξωτερικού αντικατοπτρίζει τις καθαρές χρηματοδοτικές ροές που προκύπτουν από επιχορηγήσεις, μεταβιβάσεις και πληρωμές, ανεξαρτήτως χρέους και τόκων. Η ανάλυση αυτών των συναλλαγών είναι κρίσιμη για την αποτύπωση της δημοσιονομικής σχέσης της χώρας με το εξωτερικό και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

152. Το αποτέλεσμα από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές, πλην τόκων, με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) ανήλθε σε πλεόνασμα ποσού 2,94 δις ευρώ.

Πίνακας 19
Ισοζύγιο σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση		
ΑΛΕ	Ονομασία	Εισπραχθέντα (μετά τη μείωση επιστροφών) 2024
R132	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ε.Ε.	25.493.252,59
R13201	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από τα ταμεία της Ε.Ε.	22.833.252,59
R13202	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από τα Κράτη - Μέλη της Ε.Ε.	2.660.000,00
R135	Επιχορηγήσεις επενδύσεων από την Ε.Ε.	5.109.736.272,14
R13501	Επιχορηγήσεις επενδύσεων από ταμεία της Ε.Ε.	5.109.736.272,14
R1590310	Επιστροφές ιδίων πόρων Ε.Ε.	96.229.968,59
R1590310001	Επιστροφές ιδίων πόρων Ε.Ε.	96.229.968,59
Σύνολο εισροών:		5.231.459.493,32
Εκροές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση		
ΑΛΕ	Ονομασία	Πληρωμές 2024
C232	Τρέχουσες μεταβιβάσεις προς οργανισμούς και κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)	2.289.510.585,24
C23201	Αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)	2.289.510.585,24
Σύνολο εκροών:		2.289.510.585,24
Αποτέλεσμα από μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές πλην τόκων με ΕΕ (πλεόνασμα):		2.941.948.908,08

153. Οι εισπράξεις (μετά μείωση επιστροφών) από την Ε.Ε. ανήλθαν σε 5,23 δις ευρώ. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται τρέχουσες μεταβιβάσεις από τα ταμεία της Ε.Ε. και από κράτη – μέλη της Ε.Ε., ποσού 25,49 εκατ. ευρώ, επιχορηγήσεις επενδύσεων από ταμεία της Ε.Ε. ποσού 5,11 δις ευρώ, και επιστροφές ιδίων πόρων Ε.Ε. ποσού 96,23 εκατ. ευρώ.

154. Αντίστοιχα, οι πληρωμές προς την Ε.Ε. ανήλθαν σε 2,29 δις ευρώ. Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται ιδίως: (α) αποδόσεις στην Ε.Ε. βάσει Α.Ε.Π. ποσού 1,28 δις ευρώ, (β) αποδόσεις στην Ε.Ε. ιδίων πόρων που προέρχονται από τον Φ.Π.Α. ποσού 302,34 εκατ. ευρώ, (γ) αποδόσεις δασμών που βεβαιώθηκαν με βάση το κοινό εξωτερικό δασμολόγιο ποσού 357,52 εκατ. ευρώ, και (δ) ίδιος πόρος επί των μη ανακυκλούμενων πλαστικών συσκευασιών ποσού 184,62 εκατ. ευρώ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

155. Το αποτέλεσμα από συναλλαγές πλην τόκων με φορείς του εξωτερικού ανήλθε σε έλλειμμα ποσού 218,37 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 20
Ισοζύγιο σχέσεων με φορείς του εξωτερικού

Εισροές από φορείς του εξωτερικού		
ΑΛΕ	Ονομασία	Εισπραχθέντα (μετά τη μείωση επιστροφών) 2024
R133	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από φορείς του εξωτερικού	8.681.249,9
R13301	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από Διεθνείς Οργανισμούς	1.355.363,00
R13309	Τρέχουσες μεταβιβάσεις από λοιπούς φορείς του εξωτερικού	7.325.886,90
R494	Έξοδα τρίτων	33.880.485,64
R49402	Δαπάνες που χρηματοδοτούνται από το ΝΑΤΟ	33.880.485,64
Σύνολο εισροών:		42.561.735,54
Εκροές προς φορείς του εξωτερικού		
ΑΛΕ	Ονομασία	Πληρωμές 2024
C233	Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε φορείς του εξωτερικού	260.935.497,61
C23301	Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε διεθνείς οργανισμούς	195.315.289,54
C23309	Τρέχουσες μεταβιβάσεις σε λοιπούς φορείς του εξωτερικού	65.620.208,07
Σύνολο εκροών:		260.935.497,61
Αποτέλεσμα από συναλλαγές πλην τόκων με φορείς του εξωτερικού (έλλειμμα):		---218.373.762,07

156. Οι εισπράξεις (μετά μείωση επιστροφών) από φορείς του εξωτερικού ανήλθαν στο ποσό των 42,56 εκατ. ευρώ, εκ του οποίου 33,88 εκατ. ευρώ αντιστοιχούν σε εισφορές Ν.Α.Τ.Ο. για την εκτέλεση έργων κοινού ενδιαφέροντος και για χρήση του Πεδίου Βολής Κρήτης.

157. Αντίστοιχα, οι πληρωμές προς φορείς του εξωτερικού ανήλθαν στο ποσό των 260,94 εκατ. ευρώ, στο οποίο περιλαμβάνονται κυρίως εισφορές σε διεθνείς οργανισμούς (πολιτικούς, οικονομικούς, επιστημονικούς, πολιτιστικούς, υγείας, κ.λπ.), ποσού 143,91 εκατ. ευρώ, καθώς και συμμετοχή της Ελλάδας στα έργα του Ν.Α.Τ.Ο. που εκτελούνται στην Ελλάδα ή σε χώρες – μέλη, συνολικού ποσού 51,40 εκατ. ευρώ.

Δεδομένου του πλεονάσματος από τις μη χρηματοοικονομικές συναλλαγές με την Ε.Ε. και της σημαντικής εισροής ενωσιακών πόρων, κρίνεται σκόπιμη η συνεχής παρακολούθηση και διασφάλιση της ορθής απορρόφησης και καταγραφής των επιχορηγήσεων.

Κεφάλαιο 4

Δημοσιονομικός Έλεγχος, Παρακολούθηση Υποχρεώσεων και Διαχείριση Δημοσίων Δαπανών

158. Η ορθή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και η αποτελεσματική παρακολούθηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση. Η εφαρμογή μηχανισμών όπως το Μητρώο Δεσμεύσεων, η διαχείριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, ο έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών, καθώς και η διαχείριση των δημόσιων συμβάσεων, συμβάλλουν στην εξασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος.

Μητρώο Δεσμεύσεων

Η τήρηση του Μητρώου Δεσμεύσεων συμβάλλει καθοριστικά στη διασφάλιση της ορθής εκτέλεσης του Προϋπολογισμού, τον έλεγχο των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται και την αποφυγή δημιουργίας και σώρευσης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, η ελαχιστοποίηση των οποίων παραμένει αντικείμενο παρακολούθησης και υπό το καθεστώς της μεταπρογραμματικής παρακολούθησης, καθώς συμβάλλει καθοριστικά στην εξυγίανση του Προϋπολογισμού της Κ.Δ.

159. Κάθε φορέας της Γ.Κ. υποχρεούται να καταγράφει το σύνολο των υποχρεώσεών του στο Μητρώο Δεσμεύσεων, η τήρηση του οποίου αποσκοπεί στην παρακολούθηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων του κράτους, ώστε να διασφαλίζεται η εντός των ορίων του Προϋπολογισμού ανάληψη δαπανών, στην πρόληψη δημιουργίας ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, μέσω της έγκαιρης καταγραφής και παρακολούθησης των δεσμεύσεων και στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στη διαχείριση των δημόσιων πόρων.

160. Το σύνολο των απλήρωτων υποχρεώσεων της Κ.Δ. προς τρίτους (εκτός Γ.Κ.) την 31η.12.2024 ανήλθε σε 551,15 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 5,45% έναντι του έτους 2023, κατά το οποίο οι ίδιες υποχρεώσεις ανήλθαν σε 522,67 εκατ. ευρώ.

161. Αντίστοιχα, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους, κατά την ίδια ημερομηνία, ανήλθε σε 154,45 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 76,00% σε σχέση με το έτος 2023, κατά το οποίο οι ίδιες υποχρεώσεις ανήλθαν σε 87,75 εκατ. ευρώ.

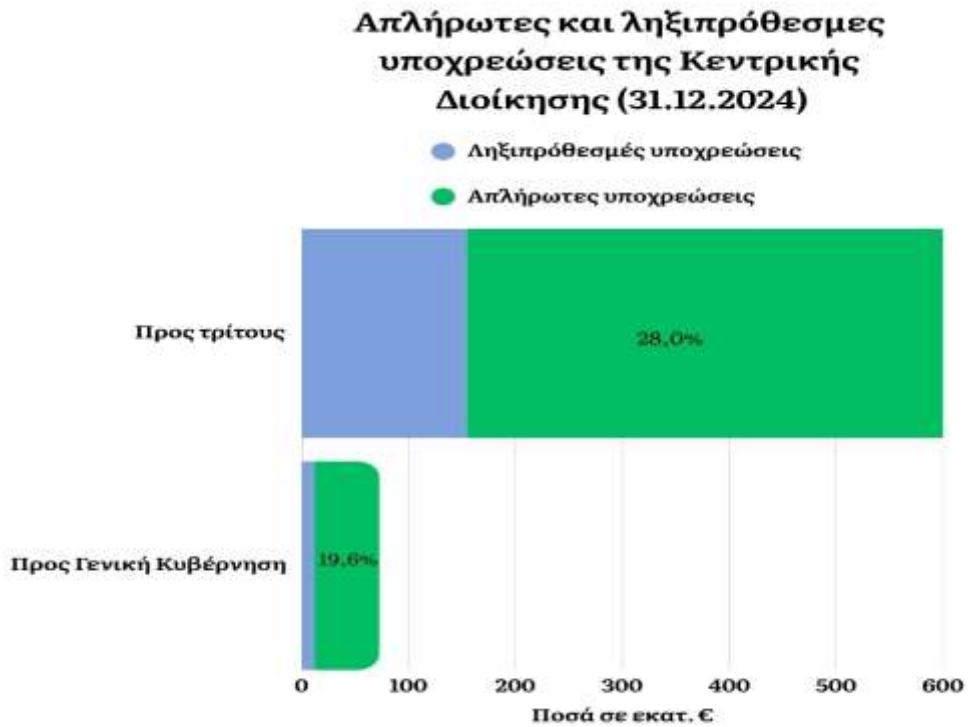
162. Το ύψος των απλήρωτων υποχρεώσεων προς Φορείς Γ.Κ. την 31η.12.2024 ανήλθε σε 60,95 εκατ. ευρώ, διαμορφώνοντας το συνολικό ύψος των απλήρωτων υποχρεώσεων σε 612,10 εκατ. ευρώ, έναντι 551,83 εκατ. ευρώ κατά το έτος 2023, παρουσιάζοντας αύξηση 10,92%.

163. Το ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς Φορείς Γ.Κ. την 31η.12.2024 ανήλθε σε 11,94 εκατ. ευρώ, διαμορφώνοντας το συνολικό ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε 166,38 εκατ. ευρώ.

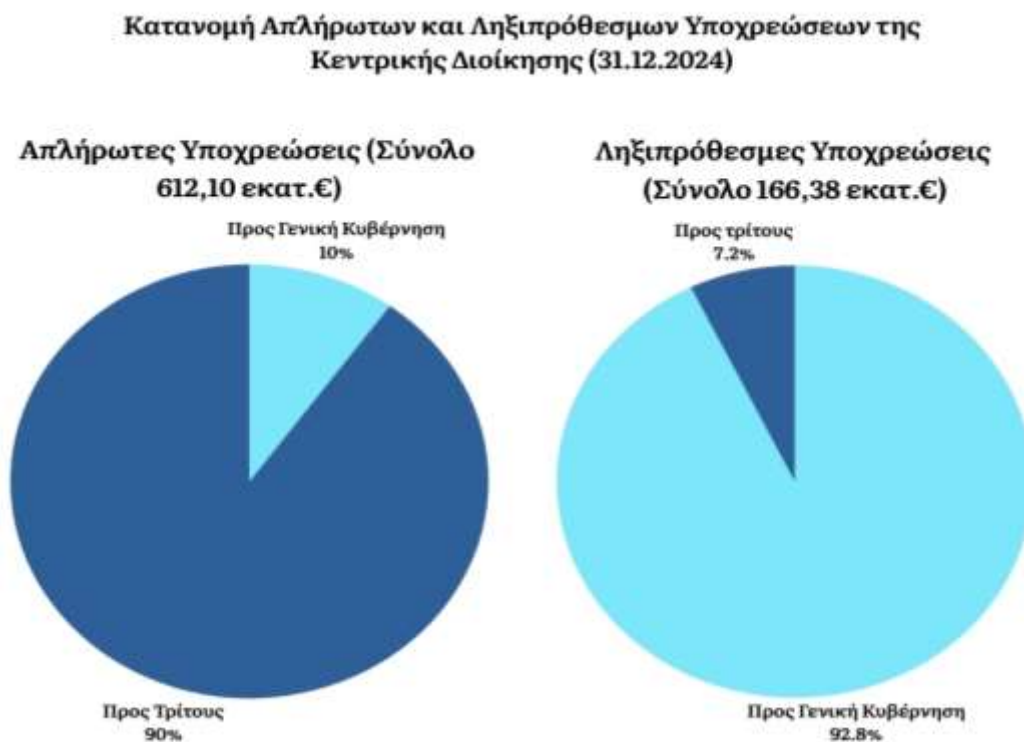
Γράφημα 18

Κατανομή απλήρωτων - ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (προς τρίτους, προς φορείς Γενικής Κυβέρνησης)

Γράφημα 19

Κατανομή απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε τρίτους και σε φορείς Γενικής Κυβέρνησης)

164. Η μεγαλύτερη συσσώρευση απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά το έτος 2024 εντοπίζεται στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής²¹.

Εντοπίστηκαν αποκλίσεις ως προς την πληρότητα και την ακρίβεια των καταχωρίσεων στο Μητρώο Δεσμεύσεων.

Η διατήρηση αξιόπιστου Μητρώου Δεσμεύσεων προϋποθέτει την αυστηρή συμμόρφωση των φορέων με τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις καταχώρισης. Τυχόν καθυστερήσεις ή ελλιπή στοιχεία επηρεάζουν τη διαφάνεια και την αξιοπιστία της δημοσιονομικής πληροφόρησης.

165. Υπογραμμίζεται ότι το πραγματικό ύψος των απλήρωτων υποχρεώσεων της Κ.Δ. δεν αποτυπώνεται με ακρίβεια, καθώς υφίστανται υποχρεώσεις οι οποίες δεν έχουν καταχωριστεί στο Μητρώο Δεσμεύσεων των φορέων, με αποτέλεσμα την υποεκτίμηση των σχετικών μεγεθών. Τέτοιες περιπτώσεις συνιστούν:

(α) Απλήρωτες και ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των Στρατιωτικών Νοσοκομείων που σχετίζονται με δαπάνες για την παροχή υπηρεσιών υγείας σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., τις οποίες το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας δεν καταχωρίζει στο Μητρώο Δεσμεύσεων ούτε περιλαμβάνει ενιαία στις σχετικές δημοσιονομικές αναφορές που παράγει και αποστέλλει στο Γ.Λ.Κ. Το ύψος των απλήρωτων υποχρεώσεων των Στρατιωτικών Νοσοκομείων την 31η.12.2024 ανήλθε σε 90,42 εκατ. ευρώ και το αντίστοιχο ύψος των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε 74,23 εκατ. ευρώ. Η πρακτική αυτή, ενόψει και του μεγάλου ύψους στο οποίο ανέρχονται τα σχετικά ποσά, οδηγεί σε μη ορθή δημοσιονομική πληροφόρηση σχετικά με το πραγματικό ύψος των απλήρωτων υποχρεώσεων του Υπουργείου.

(β) Απλήρωτες υποχρεώσεις λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, οι οποίες έχουν έσοδα από ίδια δραστηριότητα, ύψους 10,87 εκατ. ευρώ.

(γ) Απλήρωτες υποχρεώσεις του Υπουργείου Υγείας από προμήθειες αντιικών φαρμάκων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο αντιμετώπισης της νόσου COVID-19 κατά τα έτη 2023 και 2024, οι οποίες δεν έχουν καταχωριστεί στο Μητρώο Δεσμεύσεων του Υπουργείου. Οι απλήρωτες υποχρεώσεις την 31η.12.2024 ανέρχονταν σε 19,48 εκατ. ευρώ.

(δ) Απλήρωτες υποχρεώσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, ποσού 11,11 εκατ. ευρώ, οι οποίες αφορούν σε δαπάνες έργων του Π.Δ.Ε., για τις οποίες απαιτείται έκδοση εγκριτικής απόφασης αύξησης του Προϋπολογισμού ή ένταξη σε νέα έργα και, ως εκ τούτου, δεν αποτυπώνονται στο Μητρώο Δεσμεύσεων κατά την 31η.12.2024.

(ε) Λοιπές απλήρωτες υποχρεώσεις, ποσού 2,9 εκατ. ευρώ, των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη, Υγείας και Εσωτερικών, που αφορούν κυρίως σε λειτουργικές δαπάνες, για τις οποίες η προβλεφθείσα πίστωση δεν ήταν επαρκής.

Συνιστάται η πλήρης και έγκαιρη καταχώριση των δεσμεύσεων στο σχετικό μητρώο, ώστε να ενισχυθεί η διαφάνεια και να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το ισχύον δημοσιονομικό πλαίσιο.

166. Από τον έλεγχο διαπιστώθηκε ότι η λειτουργία του Μητρώου Δεσμεύσεων παρουσιάζει αδυναμίες. Συγκεκριμένα, προκειμένου για εμπορικές συναλλαγές που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2011/7/ΕΕ, η πλειονότητα των φορέων της Κ.Δ. δεν έχει δημιουργήσει κατάλληλο μηχανισμό υπολογισμού και πρόβλεψης τόκων υπερημερίας και εξόδων είσπραξης υπέρ των δανειστών τους.

167. Ακόμη, η ενημέρωση του Μητρώου Δεσμεύσεων από τους φορείς της Κ.Δ. γίνεται χειροκίνητα, χωρίς διασύνδεση με τα λοιπά πληροφοριακά συστήματα δημοσιονομικής διαχείρισης (Ο.Π.Σ.Δ.Π. και e-pde), με αποτέλεσμα να δημιουργείται εξ αντικειμένου κίνδυνος αριθμητικού σφάλματος ή/και μη ακριβούς αποτύπωσης των υποχρεώσεων σε πραγματικό χρόνο. Σε πολλές δε περιπτώσεις παρατηρήθηκε πλημμελής τήρηση του Μητρώου Δεσμεύσεων (μη ορθή καταχώριση

²¹ Πρόκειται για το έργο «Μέτρα για τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, τη συγκράτηση και τη συνοχή του πληθυσμού στα νησιά» (Μέτρο του Μεταφορικού Ισοδύναμου), του οποίου οι ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 31η.12.2024 ανέρχονταν σε 67,35 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων κατά το πρώτο εξάμηνο του 2025 αποπληρώθηκε ποσό 31,41 εκατ. ευρώ.

των ποσών πληρωμών, μη συμπλήρωση κρίσιμων πεδίων, μη ορθή καταχώριση των ημερομηνιών εκείνων που προσδιορίζουν τη δημιουργία της υποχρέωσης, με αποτέλεσμα να καθίσταται επισφαλής η αποτύπωση της πραγματικής εικόνας της δημοσιονομικής διαχείρισης των φορέων και δυσχερής η επιβεβαίωση της ορθότητας των παραγόμενων αναφορών (Υπουργεία Εσωτερικών, Δικαιοσύνης, Υγείας, Πολιτισμού). Επιπλέον, στα Υπουργεία Πολιτισμού και Μετανάστευσης και Ασύλου παρατηρήθηκαν ασυμφωνίες μεταξύ των στοιχείων που εξάγονται από τα επιμέρους πληροφοριακά συστήματα και αρχεία των φορέων.

168. Τέλος, στα Υπουργεία Εξωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων παρατηρήθηκαν περιπτώσεις σημαντικής καθυστέρησης στην καταχώριση των παραστατικών προς εξόφληση στο Μητρώο Δεσμεύσεων, με αποτέλεσμα τη μη ορθή αποτύπωση του ύψους και της ωρίμανσης των υφιστάμενων υποχρεώσεων σε πραγματικό χρόνο.

Η αξιοπιστία του Μητρώου Δεσμεύσεων επηρεάζεται από ελλείψεις στην καταγραφή κρίσιμων στοιχείων, καθυστερήσεις στην καταχώριση παραστατικών και απουσία αυτοματοποιημένων διασυνδέσεων με τα λοιπά πληροφοριακά συστήματα.

Συνιστάται η ενίσχυση της ακρίβειας και πληρότητας των καταχωρίσεων, καθώς και η προώθηση της διασύνδεσης του Μητρώου Δεσμεύσεων με τα λοιπά πληροφοριακά συστήματα, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία των στοιχείων σε πραγματικό χρόνο. Παράλληλα, απαιτείται η πρόβλεψη και συστηματική καταγραφή των τόκων υπερημερίας, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο.

Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Παρά τη θεσμική σύσταση των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου στους περισσότερους φορείς της Κ.Δ., η λειτουργία τους παραμένει ανεπαρκής λόγω υποστελέχωσης και έλλειψης βασικών εργαλείων, περιορίζοντας την ελεγκτική τους συνεισφορά.

169. Η εύρυθμη λειτουργία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (Μ.Ε.Ε.) αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της αξιοπιστίας και της διαφάνειας στους δημόσιους φορείς. Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία των Μ.Ε.Ε. των φορέων της Κ.Δ. αποτελεί η ενσωμάτωση των μεθοδολογικών εργαλείων και των βέλτιστων πρακτικών που υπαγορεύουν οι διατάξεις του νομοθετικού πλαισίου²² που διέπει τον εσωτερικό έλεγχο στον δημόσιο τομέα.

170. Αν και κατά το έτος αναφοράς η πλειονότητα των Υπουργείων είχε συστήσει Μ.Ε.Ε., η πρόοδος στην ουσιαστική εφαρμογή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου παρέμεινε περιορισμένη.

171. Παρά την ύπαρξη ορισμένων εσωτερικών δικλίδων, παραμένουν σημαντικές αδυναμίες στους τομείς της διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, της οικονομικής διαχείρισης και της καταπολέμησης της απάτης/διαφθοράς. Επιπλέον, δεν έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος όσον αφορά τις συστάσεις των προηγούμενων ελέγχων του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Οι υφιστάμενες δικλίδες δεν επαρκούν για την πρόληψη και αποτροπή παρατυπιών και σφαλμάτων στη λειτουργία των φορέων.

172. Από την επισκόπηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου των Φορέων προέκυψαν οι εξής ουσιαστικές αδυναμίες: (α) Υποστελέχωση των Μ.Ε.Ε. και καθυστερήσεις στην πιστοποίηση επάρκειας των εσωτερικών ελεγκτών, που επηρεάζουν την επιχειρησιακή τους ικανότητα. (β) Έλλειψη ενσωμάτωσης των αρμοδιοτήτων των Μ.Ε.Ε. στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας

²² Σχετ. οι ν. 4795/2021 «Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση» (Α' 62) και ν. 5013/2023 «Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, διαχείριση κινδύνων στον δημόσιο τομέα και άλλες διατάξεις» (Α' 12).

των φορέων. (γ) Μη εκπόνηση Εγχειριδίων Εσωτερικού Ελέγχου και Κανονισμών Λειτουργίας των Μ.Ε.Ε., παρά τη διαθεσιμότητα σχετικών εργαλείων από την Ε.Α.Δ. (δ) Αδυναμία συγκρότησης Επιτροπών Ελέγχου, λόγω απουσίας μητρώου μελών και χρονοβόρων διαδικασιών επιλογής. Το σύνολο των Φορέων Κ.Δ. δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση συγκρότησης των Επιτροπών. Η απουσία τους εν μέρει δικαιολογείται, καθόσον οι αιτήσεις υποψήφιων μελών του ως άνω Μητρώου είναι περιορισμένες και οι διαδικασίες επιλογής είναι χρονοβόρες και στην πλειονότητά τους αποβαίνουν άγονες. (ε) Μη σύσταση Μονάδων Διαχείρισης Κινδύνων ή ορισμού Υπευθύνων Διαχείρισης Κινδύνων και περιορισμένη πρόοδος στην πιστοποίηση επαγγελματικής επάρκειας Διαχειριστή Κινδύνων. (στ) Ανεπαρκής χαρτογράφηση των διαδικασιών παραγωγής πράξεων με δημοσιονομικές συνέπειες, των δημοσιονομικών κινδύνων και των δικλίδων αντιμετώπισής τους, γεγονός που περιορίζει το εύρος και το πεδίο των ελεγκτικών δραστηριοτήτων των Μ.Ε.Ε. ενώ δεν παρέχει επαρκή διασφάλιση για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των διενεργούμενων ελέγχων. (ζ) Ελλείπει των ανωτέρω, δεν υπάρχει συντονισμένος σχεδιασμός και ετήσιος προγραμματισμός των ελεγκτικών δραστηριοτήτων των Μ.Ε.Ε., με αποτέλεσμα την αδυναμία διεξαγωγής στοχευμένων ελέγχων και σύνταξης σχετικών εκθέσεων ελέγχου για τον εντοπισμό παρατυπιών – σφαλμάτων, καταγραφή παρατηρήσεων και συστάσεων βελτίωσης των επιμέρους λειτουργιών του φορέα.

173. Το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας δεν έχει συστήσει Μ.Ε.Ε., ούτε λειτουργεί σε αυτό οργανική μονάδα, οι αρμοδιότητες της οποίας να προσιδιάζουν σε αυτές των Μ.Ε.Ε., ενώ το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, παρότι διαθέτει Μ.Ε.Ε., κατά το έτος 2024 δεν ανέπτυξε καμία δραστηριότητα λόγω έλλειψης επαρκούς στελέχωσης.

Το σύνολο των φορέων της Κ.Δ. καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για την ενσωμάτωση των διαθέσιμων μεθοδολογικών ελεγκτικών εργαλείων και την υιοθέτηση της κουλτούρας του εσωτερικού ελέγχου, ωστόσο δεν επιτεύχθηκε σημαντική πρόοδος ως προς τη συμμόρφωσή τους με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, κατά το έτος 2024.

Συνιστάται η ενίσχυση της λειτουργικής και οργανωτικής επάρκειας των Μ.Ε.Ε. μέσω της πλήρους στελέχωσης και πιστοποίησης του προσωπικού, της ολοκλήρωσης του κανονιστικού πλαισίου (εγχειρίδια, κανονισμοί, χαρτογράφηση διαδικασιών), της άμεσης σύστασης Επιτροπών Ελέγχου και Μονάδων Διαχείρισης Κινδύνων, καθώς και της συστηματικής εφαρμογής ετήσιου ελεγκτικού προγραμματισμού με στοχευμένες παρεμβάσεις.

Έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας δαπανών - Διαδικασία αντιρρήσεων

Ο έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών διασφαλίζει τη σύννομη και ορθολογική διαχείριση των δημόσιων πόρων. Η διαδικασία αντιρρήσεων αποτελεί βασικό μηχανισμό για την άμεση διόρθωση τυχόν παρατυπιών και την προάσπιση της δημοσιονομικής διαφάνειας, ενισχύοντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

174. Ο έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δημοσίων δαπανών, σύμφωνα με τα άρθρα 26 και 91 του ν. 4270/2014, αποτελεί βασικό μηχανισμό διασφάλισης της ορθής και νόμιμης διαχείρισης των δημόσιων πόρων και της αποτροπής παρατυπιών ή μη σύννομων αναλήψεων υποχρεώσεων και διενέργειας μη νόμιμων δαπανών. Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της λειτουργίας των δημόσιων φορέων προβλέπεται η υποχρέωση υποβολής αντιρρήσεων από τον προϊστάμενο οικονομικών υπηρεσιών, αρνούμενου την εκτέλεση εντολής που έχει ως αποτέλεσμα την ανάληψη υποχρέωσης ή εκτέλεση δαπάνης που υπερβαίνει τα όρια του Προϋπολογισμού και των ποσοστών διάθεσης ή δεν είναι νόμιμη και κανονική, ενημερώνοντας εγγράφως την υπηρεσία. Η διαδικασία αυτή εντάσσεται στη γενικότερη αρχιτεκτονική του εσωτερικού ελέγχου και των δημοσιονομικών ελέγχων που προβλέπονται στον ν. 4270/2014 και υποστηρίζει την εύρυθμη και σύννομη εκτέλεση του Κ.Π.

Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου για το 2024 ανέδειξε παρατυπίες στη διαδικασία διενέργειας των δαπανών και αδυναμίες στην τήρηση της δικλίδας του άρθρου 26 του ν. 4270/2014.

175. Από τον δειγματοληπτικό έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας των εξοφληθέντων χρηματικών ενταλμάτων, αλλά και των χρηματικών ενταλμάτων που αφορούσαν σε δαπάνες για τις οποίες διατυπώθηκαν αντιρρήσεις του άρθρου 26 του ν. 4270/2014 του Γενικού Διευθυντή Οικονομικών Υπηρεσιών (Γ.Δ.Ο.Υ.) προς τον αρμόδιο Διατάκτη, κατά το έτος 2024, διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη ορθής τήρησης της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων, όπως οι εξής:

- (α) Επιλογή της διαδικασίας της απευθείας ανάθεσης στον ίδιο οικονομικό φορέα, μετά από κατάτμηση της συνολικής ποσότητας σε μικρότερες αντί της διεξαγωγής διαγωνισμού (Υπουργεία Προστασίας του Πολίτη και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας).
- (β) Απευθείας αναθέσεις των άρθρων 107²³ και 118²⁴ του ν. 4412/2016, αντί της διενέργειας ενός ενιαίου ανοιχτού διαγωνισμού, για όμοια και ομοειδή αγαθά (Υπουργεία Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Προστασίας του Πολίτη, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού).
- (γ) Μη έγκαιρος προγραμματισμός προμηθειών – υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να συναφθούν κατά το ίδιο χρονικό διάστημα περισσότερες ομοειδείς συμβάσεις με τον ίδιο οικονομικό φορέα, συνολικού ποσού άνω των ορίων της απευθείας ανάθεσης, χωρίς να διενεργηθεί διαγωνιστική διαδικασία (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας).
- (δ) Επιλογή της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση διακήρυξης, χωρίς να περιγράφονται οι ειδικότερες περιστάσεις, εκ των οριζόμενων στο άρθρο 32 του ν. 4412/2016, που δικαιολογούν τη χρήση αυτής της διαδικασίας ή να προκύπτει κατεπείγουσα ανάγκη οφειλόμενη σε γεγονότα απρόβλεπτα για την Αναθέτουσα Αρχή (Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης).
- (ε) Απευθείας ανάθεση παροχής υπηρεσιών αξίας 189.904,51 ευρώ μέσω προγραμματικής σύμβασης, χωρίς να πληρούνται τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της προγραμματικής σύμβασης του άρθρου 100 του ν. 3852/2010 και χωρίς ο Φορέας Υλοποίησης να διαθέτει ίδια τεχνικά μέσα ή μόνιμο προσωπικό για την εκτέλεση αυτής, αλλά αναθέτει το έργο σε εξωτερικούς συνεργάτες, κατά παράβαση και του άρθρου 12 του ν. 4412/2016 (Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής).

176. Ακόμη, διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη τήρησης της νομοθεσίας περί προσυμβατικού ελέγχου νομιμότητας. Συγκεκριμένα, συνήφθησαν συμβάσεις συνολικής αξίας 2,46 εκατ. ευρώ χωρίς να υποβληθούν σε προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο, παρόλο που η αξία τους υπερέβαινε το όριο άνω του οποίου διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας πριν από τη σύναψή τους (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου). Επιπλέον, εξοφλήθηκε δαπάνη για την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης όλων των μορφών επικοινωνίας προς τον ευρωπαϊκό αριθμό έκτακτης ανάγκης “112” για τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο και Οκτώβριο 2024, σε εκτέλεση σχετικής σύμβασης, η οποία είχε διέλθει του προσυμβατικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου πριν από την υπογραφή της, χωρίς όμως να τηρηθούν όροι του διατακτικού της σχετικής Πράξης του Ζ’ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας).

177. Περαιτέρω, διαπιστώθηκε περίπτωση δαπάνης μίσθωσης ακινήτου κατά παράβαση της αρχής της οικονομικότητας, με επιβάρυνση του Φορέα, ήδη από το 2019, ύστερα από διαδοχικές παρατάσεις του αρχικού συμφωνητικού μίσθωσης, καίτοι διαθέτει ιδιόκτητο ακίνητο, δεδομένου ότι δεν πραγματοποιήθηκαν οι εργασίες επισκευής του τελευταίου, ώστε να στεγάσει εκ νέου τις υπηρεσίες του (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας).

178. Επιπροσθέτως, στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη νόμιμων δαπανών μετακινήσεων, λόγω πλημμελειών στη διαδικασία εκκαθάρισης

²³ Ανάθεση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες.

²⁴ Απευθείας ανάθεση λόγω ποσού.

των δαπανών, και συγκεκριμένα: (α) μετακινήσεις μετακλητών συνεργατών στο εσωτερικό και εξωτερικό, οι οποίες δεν προκύπτουν από θεσμική εξουσιοδότηση και για τις οποίες δεν προσδιορίζεται επαρκώς ο σκοπός και η συνάφειά τους με τις αρμοδιότητες των μετακλητών ούτε προκύπτει τεκμηριωμένα το υπόλοιπο των ημερών απουσίας που αυτοί δικαιούνται, (β) πλημμελής έκδοση των εντολών μετακίνησης, καθώς εκδίδεται μία εντολή για πολλές και διαφορετικές μετακινήσεις του ιδίου ατόμου, οι οποίες τροποποιούνται συνεχώς, και (γ) από τα επισυναπτόμενα δικαιολογητικά, δεν αποδεικνύεται πάντα ο σκοπός της μετακίνησης.

179. Στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη υπήρξαν ενδείξεις παρατυπιών κατά την εξόφληση δαπανών μέσω πάγιας προκαταβολής, και συγκεκριμένα, (α) πληρωμές σε επιχειρήσεις με αναστολή καταχώρισης στο ΓΕΜΗ, (β) πληρωμές που η πλειονότητα των παραστατικών για την κάλυψη αναγκών μακροχρόνιας διαμονής εκδόθηκαν από μικρό αριθμό δικαιούχων νεοσύστατων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην εκμίσθωση και διαχείριση ακινήτων αποκλειστικά προς το προσωπικό του Υπουργείου σε διαφορετικές περιοχές ανά την Ελλάδα, τα δε παραστατικά, ακόμη και για διαμονή 180 ημερών, εκδίδονταν κάτω του ορίου των 500 ευρώ για το οποίο απαιτείται ηλεκτρονική πληρωμή και εξοφλούνταν ανά 3-4 ημέρες. Για τις ανωτέρω δαπάνες δεν εκδόθηκαν ηλεκτρονικά τιμολόγια. Επισημαίνεται, άλλωστε, ότι η ΚΥΑ 2/7200/0022/2001 (Β' 1702), η οποία καθορίζει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά πληρωμής των δαπανών διανυκτέρευσης στο μετακινούμενο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, χρήζει επικαιροποίησης, με σκοπό την προσαρμογή στις ισχύουσες απαιτήσεις νομιμότητας και διαφάνειας που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών φορέων.

180. Διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη εμπρόθεσμης απόδοσης λογαριασμού ΧΕΠ. Συγκεκριμένα: (α) Σε τριάντα επτά (37) περιπτώσεις, ποσού 271.060,88 ευρώ, δεν υποβλήθηκαν έγκαιρα τα δικαιολογητικά απόδοσης λογαριασμού από την εκκαθαρίζουσα Υπηρεσία προς τη Διεύθυνση Οικονομικής Διαχείρισης της Γ.Δ.Ο.Υ., μολοντί σχεδόν όλοι οι υπόλογοι των ΧΕΠ είχαν αποστείλει τα εν λόγω δικαιολογητικά (Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού). (β) Σε δύο (2) περιπτώσεις, ποσού 53.000 ευρώ, δεν υποβλήθηκαν τα δικαιολογητικά απόδοσης λογαριασμού από τους υπολόγους των ΧΕΠ (Υπουργεία Υγείας και Μετανάστευσης και Ασύλου).

181. Διαπιστώθηκαν περιπτώσεις μη τήρησης των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 100 του ν. 4270/2014 περί προϋποθέσεων έκδοσης ΧΕΠ, καθότι αφορούσαν δαπάνες για τις οποίες ήταν δυνατόν να ακολουθηθεί η διαδικασία της έκδοσης εντάλματος παγίας προκαταβολής ή τακτικού εντάλματος πληρωμής, αφού δεν προέκυπτε δυσχέρεια στην τήρηση των διατυπώσεων που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις για τη δικαιολόγησή τους (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

182. Διαπιστώθηκαν περιπτώσεις αχρεώστητης καταβολής τακτικών και πρόσθετων αποδοχών: (α) Λόγω εσφαλμένης μισθολογικής κατάταξης υπαλλήλων στους οποίους είχαν ανατεθεί καθήκοντα Αναπληρωτή Προϊσταμένου Γενικής Διεύθυνσης [Υπουργεία Εξωτερικών, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Προστασίας του Πολίτη και Εσωτερικών (τομέας Μακεδονίας - Θράκης)]. (β) Λόγω υπέρβασης των νόμιμων ορίων υπερωριακής απασχόλησης μετακλητών υπαλλήλων (Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής). (γ) Λόγω παραμονής στην υπηρεσία υπαλλήλων Ι.Δ.Α.Χ. μετά από τη συνταξιοδότησή τους (Υπουργεία Τουρισμού, Εθνικής Άμυνας, Πολιτισμού, Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, και Υποδομών και Μεταφορών, Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου).

183. Διαπιστώθηκαν περιπτώσεις συμψηφιστικών χρηματικών ενταλμάτων έτους 2024 που αφορούσαν τακτοποίηση πληρωμών προηγούμενων ετών του Υπουργείου Εξωτερικών, στις οποίες δεν τηρήθηκε η διαδικασία ανάκλησης της δεσμευθείσας πίστωσης και έκδοσης νέας απόφασης ανάληψης υποχρέωσης κατά το επόμενο οικονομικό έτος.

184. Στο Υπουργείο Εξωτερικών διαπιστώθηκε η εκπρόθεσμη υποβολή στο Ελεγκτικό Συνέδριο και τη Γενική Επιθεώρηση ΥΠΕΞ των ετήσιων Καταστάσεων Χρηματικής Διαχείρισης των Άμισθων Προξενικών Αρχών.

185. Στα Υπουργεία Εθνικής Άμυνας, Προστασίας του Πολίτη, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, και Πολιτισμού διαπιστώθηκαν εσφαλμένες καταχωρίσεις στο Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ. των στοιχείων των συμβάσεων (ως προς το συμβατικό τίμημα, στις περιγραφές των αντικειμένων των συμβάσεων, το είδος της σύμβασης καθώς και τη διαδικασία ανάθεσης), με συνέπεια την αλλοίωση της πραγματικής εικόνας, όσον αφορά στη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών αλλά και την ακριβή και ορθή πληροφόρηση των τρίτων.

186. Επί συνόλου δεκατριών (13) αντιρρήσεων, που υποβλήθηκαν από την αρμόδια ΔΥΕΕ στο στάδιο ελέγχου και εκκαθάρισης δαπανών, διαπιστώθηκε σε έντεκα (11) περιπτώσεις έλλειψη αντίκρουσης εκ μέρους του Διατάκτη των αιτιάσεων των αντιρρήσεων, και μόνον έκδοση εντολής εκτέλεσης της δαπάνης (Υπουργείο Πολιτισμού).

187. Τέλος, σημειώνεται ότι χρηματικά εντάλματα πληρωμής της Γ.Δ.Ο.Υ. Εσωτερικών και Οργάνωσης του Υπουργείου Εσωτερικών, συνολικού ποσού 147,68 εκατ. ευρώ, παραλείφθηκαν από την κατάσταση ενταλμάτων που υποβλήθηκαν για κατασταλτικό έλεγχο στην αρμόδια Υ.Ε.

Οι παραπάνω περιπτώσεις αξιολογούνται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες Επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή τις Διοικήσεις των Υπουργείων, κατά περίπτωση, προκειμένου να κριθεί αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις απόδοσης δημοσιονομικών ευθυνών και ανάκτησης μη νομίμως καταβληθεισών δαπανών.

Συνιστάται η ενίσχυση των διαδικασιών για την τήρηση της αρχής της νομιμότητας και η διενέργεια των δημοσίων δαπανών σε συμμόρφωση προς το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Δημόσιες Συμβάσεις και Δημοσιονομική Διαχείριση

Κατά την επισκόπηση των στοιχείων που αφορούν στις δημόσιες συμβάσεις των Υπουργείων, εντοπίστηκαν ζητήματα αξιοπιστίας, πληρότητας και ορθότητας στην καταγραφή, καθώς και ενδείξεις μη συμμόρφωσης με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο περί διαδικασιών ανάθεσης. Επίσης, παρατηρήθηκε περιορισμένος ανταγωνισμός κατά τη σύναψη μεγάλου μέρους των συμβάσεων.

188. Στο πλαίσιο του ελέγχου δημοσιονομικών επιδόσεων των Υπουργείων πραγματοποιήθηκε επισκόπηση για το έτος 2024 των συμβάσεων έργων, προμηθειών, υπηρεσιών και μελετών που είτε συνάφθηκαν εντός του έτους είτε είχαν συναφθεί σε προηγούμενο οικονομικό έτος και παρέμεναν ενεργές. Η επισκόπηση αφορούσε στο είδος της σύμβασης, το συμβατικό ποσό, τη διαδικασία ανάθεσης και τον αριθμό των συμμετεχόντων στις διαγωνιστικές διαδικασίες.

189. Η επισκόπηση πραγματοποιήθηκε κατόπιν επεξεργασίας των στοιχείων που παρασχέθηκαν από τους φορείς. Κατά τη διασταύρωση των στοιχείων με τα αντίστοιχα που τηρούνται στο Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ., σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρήθηκε ασυμφωνία ως προς το πλήθος των καταχωρισμένων συμβάσεων (Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, Προστασίας του Πολίτη) καθώς και εσφαλμένες καταχωρίσεις σε αυτό (Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Πολιτισμού, Προστασίας του Πολίτη).

190. Η απουσία ενός κεντρικού μητρώου συμβάσεων, στο οποίο θα τηρούνται με ενιαίο τρόπο τα στοιχεία των συμβάσεων, ιδίως στους φορείς για τους οποίους η αρμοδιότητα σύναψης συμβάσεων είναι καταναμεμημένη σε πλήθος αποκεντρωμένων υπηρεσιών (όπως π.χ. τα Υπουργεία Εθνικής Άμυνας, Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής), δυσχεραίνει τη λήψη αξιόπιστης πληροφόρησης, απαλλαγμένης από σφάλματα, ελλείψεις, διπλοκαταχωρίσεις κ.λπ. Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω περιορισμούς, η παρουσίαση αποσκοπεί στην εξαγωγή

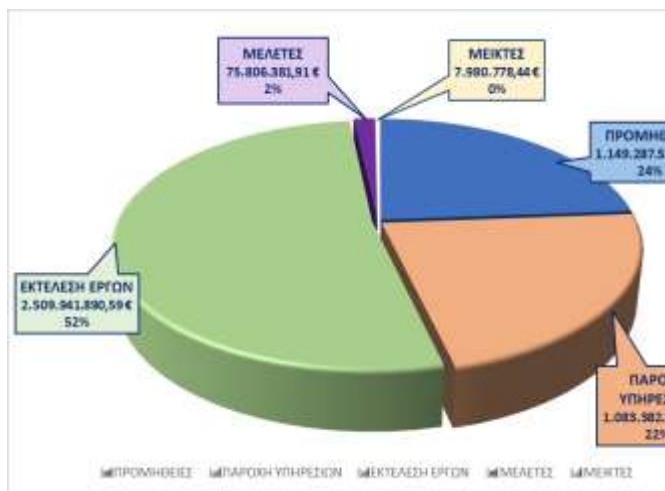

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

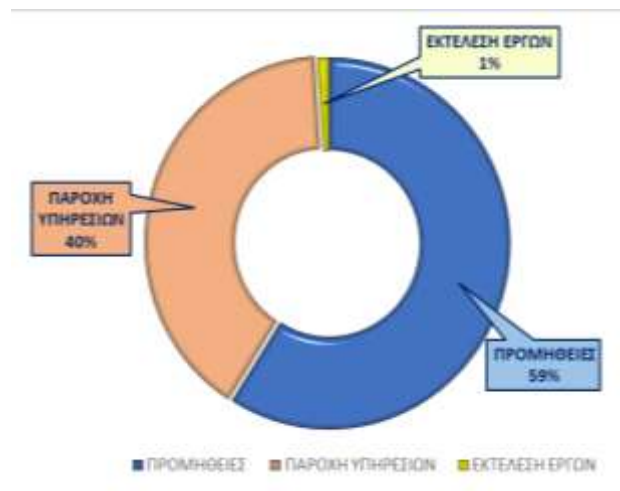
συμπερασμάτων βάσει δεικτών και κατανομών περί των διαδικασιών που ακολουθήθηκαν για την ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων από τους φορείς της Κ.Δ.

191. Με βάση τα ανωτέρω, συγκεντρώθηκαν στοιχεία για 18.078 συμβάσεις, συνολικής αξίας 4,8 δις ευρώ. Οι ανωτέρω συμβάσεις, ως προς το πλήθος, αφορούν κατά ποσοστό 59% συμβάσεις προμηθειών, ενώ με βάση την αξία, το μεγαλύτερο μέρος αφορά συμβάσεις έργων (52%). Στα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανομή των επισκοπούμενων συμβάσεων ανά αντικείμενο.

Γράφημα 20
Αξία Συμβάσεων ανά αντικείμενο

Γράφημα 21
Πλήθος Συμβάσεων ανά αντικείμενο

192. Ως προς τις ακολουθούμενες διαδικασίες ανάθεσης, παρατίθενται στοιχεία για 15.777 συμβάσεις, συνολικής αξίας 4,6 δις ευρώ. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διαδικασίες ανάθεσης των ανωτέρω συμβάσεων, κατά πλήθος και αξία.

Πίνακας 21
Διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων κατά πλήθος και αξία

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΘΕΣΗΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (ευρώ)	% ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ
Απευθείας ανάθεση	12.856	81,49%	307.054.136,62	6,67%
Ανοικτή διαδικασία	2143	13,58%	3.135.575.171,70	68,14%
Διαπραγμάτευση χωρίς δημοσίευση	649	4,11%	546.899.595,53	11,88%
Συνοπτικός Διαγωνισμός	78	0,49%	1.983.335,86	0,04%
Κλειστή διαδικασία	49	0,31%	163.545.573,61	3,55%
Ανταγωνιστικός διάλογος	2	0,01%	446.911.454,64	9,71%
ΣΥΝΟΛΟ	15.777	100%	4.601.969.267,96	100%

193. Σημειώνεται ότι, παρόλο που η διαδικασία του συνοπτικού διαγωνισμού έχει καταργηθεί ήδη από την 1η.9.2021²⁵, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν, εξακολουθεί να περιλαμβάνεται μεταξύ των διαδικασιών ανάθεσης που ακολούθησαν οι φορείς και κατά το μεταγενέστερο χρονικό

²⁵ Άρθρο 141 του ν.4782/2021 (Α' 36).

διάστημα (Υπουργεία Εθνικής Άμυνας, Προστασίας του Πολίτη, Υποδομών και Μεταφορών, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής).

Η ανεπαρκής ανάπτυξη ανταγωνισμού κατά τις διαγωνιστικές διαδικασίες για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων συνιστά παράγοντα που υπονομεύει τις θεμελιώδεις αρχές της διαφάνειας, της ισότητας συμμετοχής στη διαδικασία ανάθεσης και του ανόθευτου ανταγωνισμού και εν τέλει της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

194. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τις αξίες των ανωτέρω συμβάσεων για τις οποίες ακολουθήθηκε η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης. Όπως προκύπτει, εκ των 12.856 συμβάσεων, οι 12.677 αφορούσαν ποσά μέχρι το όριο που προβλέπει το άρθρο 118 του ν. 4412/2016, ήτοι 30.000 ευρώ προ Φ.Π.Α

Πίνακας 22
Αξία συμβάσεων με απευθείας ανάθεση

ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (με Φ.Π.Α.)	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (ευρώ)
0-10000	6.481	37.695.979,10
10000-20000	2.946	42.319.912,96
20000-30000	2.045	52.867.038,20
30000-37200	1.205	41.509.575,53
>37200	179	132.661.630,83
ΣΥΝΟΛΟ	12.856	307.054.136,62

195. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τις αξίες των συμβάσεων για τις οποίες ακολουθήθηκε η διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση.

Πίνακας 23
Αξία συμβάσεων με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση

ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (με Φ.Π.Α.)	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (ευρώ)
0-100000	466	9.298.005,65
100000-200000	131	20.565.127,92
200000-300000	12	2.841.272,43
300000-400000	4	1.347.696,09
>400000	36	512.847.493,44
ΣΥΝΟΛΟ	649	546.899.595,53

196. Αναφορικά με τον αριθμό των συμμετεχόντων στις διαδικασίες ανάθεσης, αξιοποιήθηκαν στοιχεία από 14.630 συμβάσεις, συνολικού ποσού 4,1 δις ευρώ. Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, ανά διαδικασία ανάθεσης.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Πίνακας 24
Πλήθος προσφορών ανά διαγωνιστική διαδικασία
(πλήθος συμβάσεων)

ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΝΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ				
	ΑΝΟΙΚΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΚΛΕΙΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1	734	29	52		815
2	328	5	7		340
3	199	4	12		215
4	129	4	4		137
5	96	-	-	2	98
>5	275	4	3		282
ΣΥΝΟΛΟ	1.761	46	78	2	1.887

Πίνακας 25
Πλήθος προσφορών ανά διαγωνιστική διαδικασία
(αξία συμβάσεων)

ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΝΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ				
	ΑΝΟΙΚΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΚΛΕΙΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1	723.978.986,53	153.870.384,17	1.349.673		879.199.043,65
2	279.770.152,86	2.436.062,44	217.258		282.423.472,80
3	283.744.621,92	1.494.896,01	157.692		285.397.210,26
4	462.824.028,21	3.456.889,40	123.263		466.404.180,14
5	189.356.456,26			446.911.454,64	636.267.910,90
>5	869.558.562,10	1.074.503,91	135.450,55		870.768.516,56
ΣΥΝΟΛΟ	2.809.232.807,88	162.332.735,93	1.983.335,86	446.911.454,64	3.420.460.334

197. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται τα αντίστοιχα στοιχεία για τις εξαιρετικές διαδικασίες ανάθεσης.

Πίνακας 26
Πλήθος προσφορών ανά εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης
(πλήθος και αξία συμβάσεων)

ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ	ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗ		ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΧΩΡΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	ΑΞΙΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
1	7.448	148.658.201,19	349	214.051.865,42	7.797	362.710.066,61
2	1.384	22.016.591,68	35	2.642.846,65	1.419	24.659.438,33
3	2.940	62.975.609,01	124	239.547.035,20	3.064	302.522.644,21
4	220	3.081.996,54	36	4.882.196,12	256	7.964.192,66
5	123	1.815.557,68	9	272.423,85	132	2.087.981,53
>5	74	1.071.175,45	1	1.824.046,21	75	2.895.221,66
ΣΥΝΟΛΟ	12.189	239.619.131,56	554	463.220.413,45	12.743	702.839.545,01

198. Τα αποτελέσματα της επισκόπησης ανέδειξαν ότι στις περιπτώσεις τόσο των αγωνιστικών διαδικασιών όσο και των εξαιρετικών διαδικασιών, σε μεγάλο βαθμό δεν επιτυγχάνεται ικανός ανταγωνισμός, καθώς στο 43% των συμβάσεων που έχουν ανατεθεί κατόπιν προκήρυξης αγωνισμού (αντιστοιχεί στο 25% της αξίας των εν λόγω συμβάσεων), και στο 61% των συμβάσεων που έχουν συναφθεί με απευθείας ανάθεση ή κατόπιν διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (αντιστοιχεί στο 52% της αξίας των εν λόγω συμβάσεων), έχει ληφθεί μία (1) προσφορά.

Προτείνεται η ενίσχυση της διαχειριστικής εποπτείας και ο συντονισμός της καταγραφής των δημοσίων συμβάσεων μέσω ενιαίου, λειτουργικού και επικαιροποιημένου μητρώου, καθώς και η εντατικοποίηση των ελέγχων για την τήρηση των διαδικασιών ανάθεσης, με στόχο τη διαφάνεια, τον επαρκή ανταγωνισμό και την πληρέστερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

Κεφάλαιο 5

Δημοσιονομικές Παρεμβάσεις και Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις

199. Οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης και στη μακροπρόθεσμη σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών. Η υλοποίηση των δράσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η προώθηση της λογιστικής μεταρρύθμισης συμβάλλουν στην ενίσχυση των μηχανισμών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αποτύπωσης των δημοσιονομικών μεγεθών. Παράλληλα, το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων συμβάλλει στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, στη μείωση του δημόσιου χρέους και στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, ενισχύοντας την αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας.

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

200. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο του ευρωπαϊκού προγράμματος NextGenerationEU, που θεσπίστηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τη στήριξη της ανάκαμψης μετά από την κρίση της COVID-19, μέσω παροχής χρηματοδοτικής στήριξης στα κράτη μέλη για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων συμβατών με τους γενικούς στόχους του μηχανισμού²⁶.

201. Στο πλαίσιο του μηχανισμού αυτού, κάθε κράτος-μέλος υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας (Σ.Α.Α.) εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ε.Ε. στις 13 Ιουλίου 2021²⁷ και η τελευταία τροποποίησή του ήδη στις 17 Ιουλίου 2025²⁸ και περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, συνολικού εκτιμώμενου κόστους 36,37 δις ευρώ.

202. Το Τ.Α.Α. αποτελεί, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/241, το χρηματοδοτικό εργαλείο του μηχανισμού. Για την εκταμίευση των κονδυλίων του Τ.Α.Α., αποτελεί προϋπόθεση η επίτευξη των οροσήμων και στόχων του Σ.Α.Α. Αυτό συνδέει στενά τη δημοσιονομική διαχείριση με την αποτελεσματικότητα υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων.

203. Η συνολική προβλεπόμενη χρηματοδοτική στήριξη της Ελλάδας από το Τ.Α.Α. ανέρχεται σε 35,95 δις ευρώ, η οποία αναλύεται σε χρηματοδοτική συνεισφορά ύψους 18,22 δις ευρώ (μη επιστρεπτέα στήριξη) και δανειακή στήριξη ύψους 17,73 δις ευρώ. Το χρονοδιάγραμμα των αιτημάτων πληρωμής της χρηματοδοτικής συνεισφοράς και της δανειακής στήριξης, ανά ημερολογιακό τρίμηνο, καθορίζεται, μεταξύ άλλων, στο Παράρτημα της Συμφωνίας Επιχειρησιακών Ρυθμίσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελλάδας, όπως ισχύει²⁹.

204. Κατά τα έτη 2021-2024, έχουν ληφθεί από το Τ.Α.Α. συνολικά χρηματοδοτική συνεισφορά ύψους 8,59 δις ευρώ και δάνεια ύψους 9,62 δις ευρώ.

205. Η απορρόφηση πιστώσεων από το Τ.Α.Α. κατά το έτος 2024 ανήλθε περίπου σε ποσοστό 94% αλλά παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις ανά Υπουργείο, με ορισμένα να υστερούν σημαντικά.

206. Στον κατωτέρω πίνακα παρουσιάζεται η απορρόφηση των πιστώσεων του Τ.Α.Α. κατά την εκτέλεση του Π.Δ.Ε. ανά φορέα κατά το οικονομικό έτος 2024.

²⁶ Το πεδίο εφαρμογής του μηχανισμού διαρθρώνεται σε έξι πυλώνες και συγκεκριμένα: α) πράσινη μετάβαση, β) ψηφιακός μετασχηματισμός, γ) βιώσιμη ανάπτυξη, δ) κοινωνική και εδαφική συνοχή, ε) υγεία και στ) πολιτικές για την επόμενη γενιά.

²⁷ Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου της 13.7.2021, έγγραφα ST 10152/21 και ST 10152/21 ADD 1.

²⁸ Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου της 15.7.2025, έγγραφα ST 11101/25 και ST 11101/25 ADD 1.

²⁹ Βλ. ANNEX II Recovery and Resilience Facility -First modification to the Operational arrangements between the European Commission and Greece (12.6.2024), για τη χρηματοδοτική συνεισφορά, και Second modification to the Operational arrangements between the European Commission and Greece (13.6.2025), για τη δανειακή στήριξη.

Πίνακας 27
Π.Α.Ε. Εθνικό σκέλος-Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

ΦΟΡΕΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛ/ΣΕΣ	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦ/ΣΕΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΜΗ ΔΙΑΤΕΘΕΙΜΕΣ	
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	1007 - 702	101.000.000,00	129.300.000,00	129.279.880,56	20.119,44	0,02%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	1009- 702	4.000.000,00	4.000.000,00	0,00	4.000.000,00	100,00%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	1015- 702	256.000.000,00	401.408.000,00	401.407.568,84	431,16	0,00%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	1017 - 702	43.000.000,00	43.000.000,00	39.820.071,76	3.179.928,24	7,40%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	1020- 702	400.000.000,00	400.000.000,00	316.125.742,35	83.874.257,65	20,97%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	1022- 702	106.000.000,00	141.820.000,00	141.817.470,44	2.529,56	0,00%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	1024- 702	53.000.000,00	53.000.000,00	48.269.301,03	4.730.698,97	8,93%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	1029- 702	127.000.000,00	127.000.000,00	102.841.647,40	24.158.352,60	19,02%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	1031- 702	798.000.000,00	908.452.068,88	908.451.772,19	296,69	0,00%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	1032- 702	374.000.000,00	104.690.000,00	93.762.372,30	10.927.627,70	10,44%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	1034- 702	140.000.000,00	140.000.000,00	116.873.355,14	23.126.644,86	16,52%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	1036- 702	204.000.000,00	140.980.000,00	140.479.625,56	500.374,44	0,35%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ & ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	1039- 702	393.000.000,00	393.000.000,00	391.498.146,61	1.501.853,39	0,38%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΑΙΑΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	1041- 702	5.000.000,00	5.000.000,00	4.075.240,55	924.759,45	18,50%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	1045- 702	79.000.000,00	45.780.000,00	40.855.298,59	4.924.701,41	10,76%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	1053- 702	418.000.000,00	450.120.000,00	450.116.915,11	3.084,89	0,00%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	1055- 702	9.000.000,00	22.450.000,00	22.446.868,53	3.131,47	0,01%
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	1060- 702	107.000.000,00	107.000.000,00	52.878.720,84	54.121.279,16	50,58%
	ΣΥΝΟΛΟ	3.617.000.000,00	3.617.000.068,88	3.400.999.997,80	216.000.071,08	5,97%

207. Χαμηλή απορρόφηση πιστώσεων από το Τ.Α.Α. εμφανίζουν κυρίως τα Υπουργεία Παιδείας, Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, με αδιάθετες πιστώσεις ποσού 83,87 εκατ. ευρώ, 54,12 εκατ. ευρώ, 24,16 εκατ. ευρώ και 23,13 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, ενώ στο Υπουργείο Εξωτερικών η απορρόφηση ήταν μηδενική.

Είναι αναγκαία η ενίσχυση της διαχείρισης και του συντονισμού στα Υπουργεία με χαμηλή απορρόφηση, προκειμένου να επιταχυνθεί η χρήση των διαθέσιμων πόρων και να αποφευχθεί η συσσώρευση αδιάθετων πιστώσεων.

Επισκόπηση πορείας υλοποίησης έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

208. Στο πλαίσιο του ελέγχου δημοσιονομικών επιδόσεων των Υπουργείων πραγματοποιήθηκε επισκόπηση για το έτος 2024 των δράσεων που υλοποιούν ή εποπτεύουν και χρηματοδοτούνται από το Τ.Α.Α., προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την πορεία υλοποίησης των σχετικών έργων. Παράλληλα, λήφθηκαν συγκεντρωτικά στοιχεία για τα ανωτέρω από την Ειδική

Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης (Ε.Υ.Σ.Τ.Α.)³⁰.

Τα έργα που εντάχθηκαν έως το 2024 ανέρχονται σε 840 με συνολικό προϋπολογισμό 25,28 δις ευρώ και εμπλέκουν το σύνολο σχεδόν των Υπουργείων. Παρά τις πληρωμές ύψους 8,64 δις ευρώ από την έναρξη του προγράμματος, η συνολική απορρόφηση ανέρχεται μόλις στο 34,17%, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των Υπουργείων.

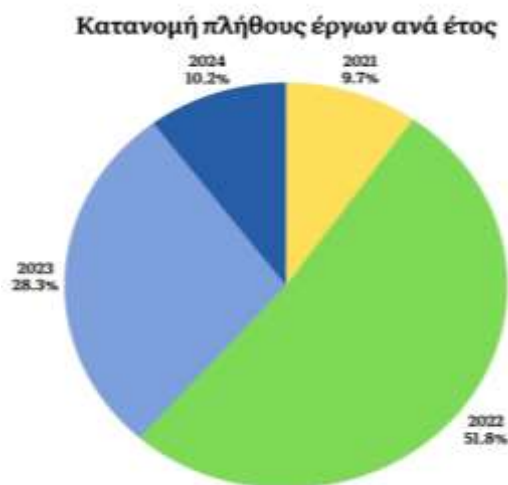
209. Από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, προκύπτει ότι το σύνολο των έργων που χρηματοδοτούνται από την Κ.Δ. με πόρους του Τ.Α.Α. και είτε υλοποιούνται είτε εμποτεύονται από αυτήν, για τα οποία οι αποφάσεις ένταξης εκδόθηκαν έως και το έτος 2024, ανέρχεται σε 840, εκ των οποίων 792 με οικονομικό αντικείμενο συνολικού προϋπολογισμού 25,28 δις ευρώ. Οι εμπλεκόμενοι φορείς περιλαμβάνουν το σύνολο των Υπουργείων, με εξαίρεση τα Υπουργεία Εθνικής Άμυνας και Προστασίας του Πολίτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στα έργα του Τ.Α.Α. καταλαμβάνει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (31,96% του συνολικού προϋπολογισμού των έργων).

210. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθεται η κατανομή των έργων (με οικονομικό αντικείμενο) ανά έτος ένταξης. Όπως παρατηρείται, το μεγαλύτερο μέρος των έργων σε πλήθος και αξία εντάχθηκαν κατά το έτος 2022 (47,71%).

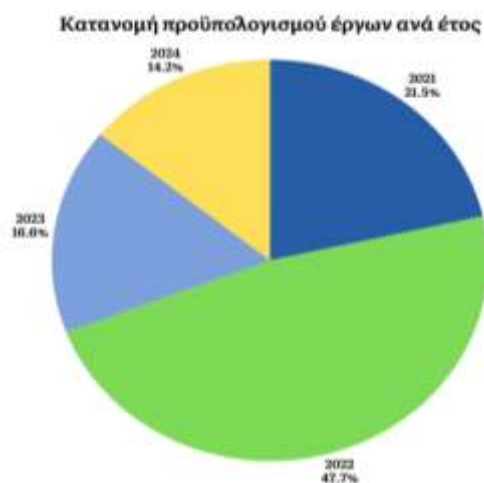
Πίνακας 28
Κατανομή έργων Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
Φορέων Κ.Δ. ανά έτος ένταξης

Έτος ένταξης	Πλήθος έργων	% επί συνόλου (πλήθος)	Συνολικός Προϋπολογισμός Έργων	% επί συνόλου (προϋπολογισμός έργων)
2021	77	9,72%	5.426.538.384,92	21,46%
2022	410	51,77%	12.063.656.395,10	47,71%
2023	224	28,28%	4.205.388.394,17	16,63%
2024	81	10,23%	3.589.348.349,61	14,20%
Σύνολο	792	100%	25.284.931.523,80	100%

Γράφημα 22
Κατανομή πλήθους έργων ανά έτος

Γράφημα 23
Κατανομή προϋπολογισμού έργων ανά έτος

³⁰ Στην επισκόπηση λήφθηκαν υπόψη τα διορθωμένα στοιχεία που εστάλησαν από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης (μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 2.10.2025 της Προϊσταμένης Διεύθυνσης Αναφορών & Δημοσιότητας, Γενικής Διεύθυνσης Αναφορών και Θεσμικής Υποστήριξης της Ε.Υ.Σ.Τ.Α.).

211. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθεται η κατανομή των έργων με οικονομικό αντικείμενο ανά Υπουργείο³¹, σύμφωνα με τα στοιχεία που λήφθηκαν από την Ε.Υ.Σ.Τ.Α.

Πίνακας 29
Κατανομή έργων Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Φορέας	Πλήθος έργων	% επί συνόλου (πλήθος έργων)	Συνολικός Προϋπολογισμός Έργων	% επί συνόλου (προϋπολογισμός έργων)	Σύνολο πληρωμών από έναρξη	Ποσοστό υλοποίησης
Περιβάλλοντος και Ενέργειας	75	9,47%	8.081.627.952,60	31,96%	2.973.892.326,36	36,80%
Ψηφιακής Διακυβέρνησης	98	12,37%	3.216.715.444,81	12,72%	1.052.498.651,02	32,72%
Υποδομών και Μεταφορών	25	3,16%	3.203.346.433,25	12,67%	802.898.138,34	25,06%
Υγείας	46	5,81%	2.153.280.819,91	8,52%	690.780.904,88	32,08%
Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης	73	9,22%	1.977.567.603,37	7,82%	813.670.249,85	41,15%
Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού	24	3,03%	1.114.094.011,26	4,41%	678.141.152,58	60,87%
Ανάπτυξης	38	4,80%	1.096.809.929,10	4,34%	392.224.872,81	35,76%
Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	14	1,77%	805.114.662,90	3,18%	210.467.607,19	26,14%
Πολιτισμού	213	26,89%	672.499.488,57	2,66%	181.676.475,28	27,02%
Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας	25	3,16%	657.153.662,05	2,60%	57.835.867,70	8,80%
Εσωτερικών	14	1,77%	630.589.442,09	2,49%	369.714.183,68	58,63%
Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (συμπ. ΑΑΔΕ)	48	6,06%	455.559.834,20	1,80%	153.170.449,48	33,62%
Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας	21	2,65%	391.966.567,14	1,55%	116.873.354,14	29,82%
Τουρισμού	15	1,89%	374.989.175,20	1,48%	41.430.701,39	11,05%
Δικαιοσύνης	26	3,28%	199.907.158,56	0,79%	50.140.443,78	25,08%
Μετανάστευσης και Ασύλου	16	2,02%	155.768.760,10	0,62%	49.927.742,58	32,05%
Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	20	2,53%	88.193.806,69	0,35%	4.686.261,92	5,31%
Εξωτερικών	1	0,13%	9.746.772,00	0,04%	-	0,00%
	792	100,00%	25.284.931.523,80	100%	8.640.029.382,98	34,17%

212. Το ποσοστό υλοποίησης του οικονομικού αντικείμενου των έργων που χρηματοδοτούνται από το Τ.Α.Α. συνολικά ανέρχεται σε 34,17%, με το μεγαλύτερο ποσοστό να εντοπίζεται στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (60,87%) και το χαμηλότερο στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (5,31%). Το ποσοστό υλοποίησης του Υπουργείου Εξωτερικών ήταν μηδενικό.

213. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, μόλις 48 έργα με οικονομικό αντικείμενο είχαν ημερομηνία ολοκλήρωσης μέχρι 31.12.2024, ενώ για τα υπόλοιπα 744 η ημερομηνία λήξης τους εκτείνεται στα έτη 2025 (459 έργα) και 2026 (285 έργα).

214. Σύμφωνα με τα στοιχεία προϋπολογισμού και πληρωμών³² ανά έργο που λήφθηκαν από την Ε.Υ.Σ.Τ.Α., με βάση τη λήξη των έργων, κατά τη διετία 2025 – 2026 πρέπει να υλοποιηθούν έργα αξίας 16,6 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 6,7 δις ευρώ εντός του 2025.

³¹ Στις περιπτώσεις όπου έχει μεταβληθεί ο φορέας χρηματοδότησης, λόγω λ.χ. μεταφοράς αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων, για τις ανάγκες αποτύπωσης τα έργα έχουν συμπεριληφθεί ως προς το πλήθος και τον προϋπολογισμό τους στο Υπουργείο της πλέον πρόσφατης ταξινόμησης, ενώ οι πληρωμές εμφανίζονται απολογιστικά στους φορείς από όπου πραγματικά χρηματοδοτήθηκαν. Για τον λόγο αυτό, το ποσοστό υλοποίησης του οικονομικού αντικείμενου των έργων ανά Υπουργείο δεν αποτυπώνεται με απόλυτη ακρίβεια.

³² Οι συνολικές πληρωμές σύμφωνα με τα διορθωμένα (βλ. υποσημείωση 31) στοιχεία της Ε.Υ.Σ.Τ.Α. (ΟΠΣ ΤΑΑ, όπως ενημερώνεται από το e-rde), υπερβαίνουν κατά 204.269,21 ευρώ τα μεγέθη που αποτυπώνονται στους Απολογισμούς των ετών 2021-2024. Η διαφορά εντοπίζεται σε πληρωμές έργων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ετών 2021-2023 και μέχρι τη σύνταξη της παρούσας δεν έχει αιτιολογηθεί.

215. Ως προς τα ορόσημα και τους στόχους του Σ.Α.Α., συνολικά, τα ενταχθέντα έργα συνδέονται με 281 ορόσημα, 57 στόχους και 133 ενδιάμεσους στόχους παρακολούθησης. Εξ αυτών, μέχρι την ημερομηνία άντλησης των στοιχείων, έχουν επιτευχθεί 148 ορόσημα και 25 στόχοι (ποσοστό επίτευξης 52,7% και 43,9% αντίστοιχα), τα οποία συνδέονται με την υποβολή του 6^{ου} αιτήματος πληρωμής, το οποίο σύμφωνα με το ισχύον χρονοδιάγραμμα προβλεπόταν να υποβληθεί ήδη από το β' τρίμηνο 2025.

216. Για τις καθυστερήσεις στην επίτευξη οροσήμων που σχετίζονται με την υλοποίηση των έργων, προβάλλονται ως αιτίες:

- πολύπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία που απαιτείται για την ψήφιση των απαιτούμενων νόμων (Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης),
- εμπλοκές στις αδειοδοτήσεις που απαιτούντο για την κατασκευή και επέκταση κτηρίων,
- καθυστερήσεις στην έναρξη αλλά και την ολοκλήρωση των διαγωνιστικών διαδικασιών, λόγω άσκησης ένδικων μέσων και προδικαστικών προσφυγών (Υπουργείο Ανάπτυξης),
- χρονοβόρες διαδικασίες αναφορικά με απαλλοτριώσεις, Οργανισμούς Κοινής Ωφελείας και Υπηρεσίες αρχαιολογίας,
- αιτήματα παράτασης από τους αναδόχους για την οριστικοποίηση των συμβάσεων, λόγω της πολυπλοκότητας και του μεγέθους των έργων (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων),
- ανάγκη συντονισμού πολλών φορέων και υπηρεσιών για τον σχεδιασμό των διαδικασιών και τη διαχείριση των τεχνικών απαιτήσεων, καθώς και
- περιορισμένο ενδιαφέρον από δικαιούχους (Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας).

217. Λόγω εμπλοκών που εμποδίζουν την έγκαιρη υλοποίηση των έργων εντός του χρονοδιαγράμματος που ορίζεται στο Σ.Α.Α., ζητήθηκε η απένταξη αυτών (Υπουργείο Εξωτερικών, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής)³³.

218. Τα ανωτέρω καταδεικνύουν αδυναμίες στον προγραμματισμό και τη στόχευση των έργων που έχουν ενταχθεί στο Τ.Α.Α., καθώς η ένταξη έργων χωρίς ώριμες τεχνικές, διοικητικές και νομικές προϋποθέσεις, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα που εμποδίζει την αποτελεσματική υλοποίηση αυτών.

219. Τέλος, διαπιστώθηκε πλημμελής τήρηση των διαδικασιών που προβλέπονται στο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) των δράσεων και έργων του Τ.Α.Α., αναφορικά με την έγκαιρη και ορθή υποβολή των εντύπων Δελτίων Προόδου Ενεργειών Ωρίμανσης και Δελτίων Παρακολούθησης Υλοποίησης Έργων, με αποτέλεσμα τη μη πλήρη και ακριβή αποτύπωση του σταδίου υλοποίησης των έργων / δράσεων του Τ.Α.Α. και των ενεργειών που υπολείπονται.

220. Οι συνολικές πληρωμές για τα έργα που έχουν ενταχθεί από την έναρξη του προγράμματος μέχρι 31.12.2024 ανήλθαν στο ποσό των 8,64 δις ευρώ εκ των οποίων πληρωμές ύψους 3,4 δις ευρώ πραγματοποιήθηκαν εντός του οικονομικού έτους 2024.

221. Οι συνολικές πληρωμές κατ' έτος απολογισμού για τις δαπάνες του Τ.Α.Α. κατά την περίοδο 2021 - 2024 απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα.

³³ Βλ. Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου για την τροποποίηση της εκτελεστικής απόφασης της 13.7.2021 για την έγκριση και αξιολόγηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την Ελλάδα (11101/25), στο σκεπτικό της οποίας αναφέρεται ότι ζητείται η τροποποίηση του Σ.Α.Α. καθώς η επίτευξή του εν μέρει δεν είναι πλέον εφικτή λόγω αντικειμενικών περιστάσεων (λόγω απρόβλεπτων καθυστερήσεων που σχετίζονται με τις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, νομικών ζητημάτων, τεχνικών προκλήσεων, διαταραχών στην αλυσίδα εφοδιασμού, λόγω χαμηλότερης της αναμενόμενης ζήτησης καθώς και προκειμένου να εφαρμοστούν καταλληλότερες εναλλακτικές επιλογές που επιτρέπουν τη μείωση του διοικητικού φόρτου).

Πίνακας 30
Πληρωμές Π.Α.Ε. Εθνικό σκέλος-Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
2021 - 2024

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 2021	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 2022	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 2023	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 2024	ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ		134.662.551,11	100.000.000,00	120.000.000,00	354.662.551,11
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (τομέας Ανθρώπινου Δυναμικού)		247.919,40	5.523.832,61	9.279.880,56	15.051.632,57
ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ					0,00
ΥΓΕΙΑΣ		207.701.159,69	81.672.176,35	401.407.568,84	690.780.904,88
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ		1.798.118,19	8.522.253,83	39.820.071,76	50.140.443,78
ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	98.399.552,15	36.247.862,33	227.367.995,75	316.125.742,35	678.141.152,58
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ		4.112.193,31	35.746.811,53	141.817.470,44	181.676.475,28
ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ		435.293,93	88.998.181,63	43.280.503,44	132.713.979,00
Α.Α.Δ.Ε.		5.005.767,42	10.461.905,47	4.988.797,59	20.456.470,48
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ		25.295.368,23	82.330.591,56	102.841.647,40	210.467.607,19
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	97.310.955,95	1.268.561.470,28	699.568.127,94	908.451.772,19	2.973.892.326,36
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		418.454.723,18	301.453.154,37	93.762.372,30	813.670.249,85
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ				116.873.355,14	116.873.355,14
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ		84.768.806,69	166.976.440,56	140.479.625,56	392.224.872,81
ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	103.547.494,00	226.707.216,63	81.145.281,10	391.498.146,61	802.898.138,34
ΝΑΥΤΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ			611.021,37	4.075.240,55	4.686.261,92
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		36.270,00	539.132,80	40.855.298,59	41.430.701,39
ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	148.800,00	415.788.714,02	186.444.222,89	450.116.915,11	1.052.498.652,02
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	7.134.199,88	12.238.076,98	8.108.597,19	22.446.868,53	49.927.742,58
ΚΑΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ		937.298,60	4.019.848,26	52.878.720,84	57.835.867,70
ΣΥΝΟΛΟ	306.541.001,98	2.842.998.809,99	2.089.489.575,21	3.400.999.997,80	8.640.029.384,98

222. Από την επισκόπηση διαπιστώθηκε ότι τα αιτήματα για την άντληση των κεφαλαίων τόσο της επιχορήγησης όσο και του δανεισμού υποβάλλονται με καθυστέρηση έως έξι μηνών σε σχέση με το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα.

223. Ως αιτίες των υστερήσεων στις πληρωμές των έργων που έχουν ενταχθεί στο Τ.Α.Α. αναφέρονται: η αναμονή οριστικοποίησης ελέγχων δαπανών από ανεξάρτητο ελεγκτή, η καθυστέρηση της ολοκλήρωσης διαγωνισμών ή η κήρυξη αυτών ως άγονων (Υπουργείο Ανάπτυξης), η καθυστέρηση υπογραφής των εκτελεστικών συμβάσεων, με αποτέλεσμα τη

μετατόπιση του χρονοδιαγράμματος ολοκλήρωσης των έργων (Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού), αλλά και η μη έγκριση αιτημάτων πληρωμών (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) και η καθυστέρηση στην αποστολή δικαιολογητικών για την εκκαθάριση των δαπανών (Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας).

224. Σημειώνεται ότι κατά τη λήξη του οικονομικού έτους δεν πραγματοποιήθηκαν πληρωμές, λόγω αναστολής του συστήματος e-pde την 26η.12.2024, με αποτέλεσμα αυτές να εκτελεστούν στο επόμενο οικονομικό έτος (2025). Κατά την 31η.12.2024, καταγράφονται απλήρωτες υποχρεώσεις δαπανών του Τ.Α.Α. ύψους 102,29 εκατ. ευρώ, κυρίως των Υπουργείων Τουρισμού, Μετανάστευσης και Ασύλου, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα χρονοδιαγράμματα που έχουν τεθεί για την υλοποίηση των έργων, την επίτευξη των οροσήμων και στόχων και την υποβολή των αιτημάτων πληρωμής για τη λήψη των πόρων του Τ.Α.Α., συνιστάται η επίσπευση των απαιτούμενων ενεργειών από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (Υπουργεία ευθύνης, φορείς υλοποίησης) προκειμένου να ολοκληρωθούν οι επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται στο Σ.Α.Α. με τη μέγιστη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων.

Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων

Το 2024 εισπράχθηκαν από το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 4,13 δις ευρώ. Το συνολικό ποσό των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις κατά την περίοδο 2011-2024 ανήλθε σε 11,96 δις ευρώ.

225. Το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων αποτελεί διαρθρωτικό εργαλείο της δημοσιονομικής πολιτικής, με στόχο την αξιοποίηση και την αποδοτικότερη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας. Μετά από την ενσωμάτωση του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ.) στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (Ε.Ε.ΣΥ.Π.), η υλοποίηση του προγράμματος τελεί υπό την εποπτεία της τελευταίας.

226. Οι αποκρατικοποιήσεις και λοιπές πράξεις αξιοποίησης περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου αποσκοπούν όχι μόνο στην προσέλκυση επενδύσεων και στη βελτίωση της αποδοτικότητας της οικονομίας, αλλά και στη δημιουργία δημοσιονομικού χώρου για τη μείωση και αποπληρωμή του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3986/2011. Παράλληλα, το πρόγραμμα συμβάλλει στη διαμόρφωση σταθερού και διαφανούς επενδυτικού περιβάλλοντος, ενισχύοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, σε συνέργεια με τις μεταρρυθμίσεις που υποστηρίζονται από το Τ.Α.Α.

Ολοκληρωθείσες αποκρατικοποιήσεις

227. Κατά τη διάρκεια του έτους 2024, ολοκληρώθηκαν πέντε σημαντικές αποκρατικοποιήσεις. Συγκεκριμένα, η πώληση ποσοστού 30% του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, η 25ετής παραχώρηση της Αττικής Οδού, καθώς και η αξιοποίηση λιμενικών υποδομών μέσω της παραχώρησης του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου και της υποπαραχώρησης τμήματος του εμπορικού λιμένα «Φύλιππος Β΄» στην Καβάλα. Ολοκληρώθηκε, επίσης, η πώληση ακινήτου στη θέση Σάνη Χαλκιδικής.

Αποκρατικοποιήσεις σε εξέλιξη

228. Κατά το έτος 2024, σε εξέλιξη βρέθηκαν η 35ετής παραχώρηση της Εγνατίας Οδού, η αξιοποίηση των ιαματικών πηγών Καμμένων Βούρλων, Λουτρόπολης και Κονιαβίτη, η πώληση ποσοστού 31,22% της Hellenic Energy (πρώην ΕΛΠΕ), η παραχώρηση λιμένων κρουαζιέρας (Καβάλα, Κατάκολο, Πάτρα), καθώς και η παραχώρηση μαρινών (Πύλου, Κέρκυρας, Αργοστολίου). Επίσης, βρίσκονταν σε εξέλιξη οι διαδικασίες αξιοποίησης των Οργανισμών

Λιμένος Λαυρίου και Πάτρας, καθώς και ακινήτου στη θέση Σάνη Βόρειο Τμήμα Αγροτικού Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσάνδρας και σειράς τουριστικών ακινήτων, όπως το κάμπινγκ Αγίας Τριάδας και η Ακτή Ποσειδίου Κασσάνδρας.

Αποκρατικοποιήσεις υπό προετοιμασία

229. Παράλληλα, σειρά έργων βρέθηκε σε φάση προετοιμασίας, με αντικείμενο κυρίως την αξιοποίηση τουριστικών και λιμενικών υποδομών, όπως οι μαρίνες Ιτέας, Σκιάθου, Ζακύνθου, Λευκίμης (Κέρκυρα), Ημερολιάς (Κέρκυρα), Καλαμαριάς (Αρετσού), Μυκόνου, Μανδρακίου (Ρόδος), Πάτρας, καθώς και το Ολυμπιακό Κέντρο Μαρκόπουλου. Στο ίδιο στάδιο βρέθηκαν η αξιοποίηση ακινήτου του πρώην ΕΟΜΜΕΧ στον Ταύρο, ακινήτου στη θέση Βερβερόντα στο Πόρτο Χέλι, η αξιοποίηση των ιαματικών πηγών Υπάτης, Θερμοπυλών και Πλατυστόμου, καθώς και σειράς παραθαλάσσιων ακινήτων στη θέση Καραθώνας, στο Ναύπλιο, στην Ασπροβάλτα, στην Κρυοπηγή και στη Σαμπάριζα.

Η εξέλιξη του προγράμματος καταδεικνύει τη συνέχιση των προσπάθειών για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας και την ενίσχυση των δημοσιονομικών εσόδων, συμβάλλοντας παράλληλα στη δημιουργία σταθερού και διαφανούς επενδυτικού περιβάλλοντος.

Προτείνεται η διατήρηση συστηματικού μηχανισμού παρακολούθησης της εξέλιξης των έργων του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, ιδίως όσων βρίσκονται στα προκαταρκτικά στάδια, με στόχο τη διασφάλιση της ομαλής προώθησης των διαδικασιών και την έγκαιρη αντιμετώπιση ενδεχόμενων καθυστερήσεων ή διοικητικών δυσκολιών.

Λογιστική μεταρρύθμιση

Η Λογιστική Μεταρρύθμιση της Κ.Δ. συνιστά ένα πολύπλοκο και με ιδιαίτερες απαιτήσεις έργο, που θα αναβαθμίσει την ποιότητα της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η εφαρμογή του νέου Λογιστικού Πλαισίου καθυστερεί, παρά τις εν εξελίξει ενέργειες. Η μετάβαση επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος, ενώ οι οργανωτικές προσαρμογές στην εσωτερική διάρθρωση των φορέων είναι περιορισμένες.

230. Η λογιστική μεταρρύθμιση της Κ.Δ. εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της δημοσιονομικής διαχείρισης και ενίσχυσης της διαφάνειας στη χρήση των δημόσιων πόρων. Αποσκοπεί στη μετάβαση σε ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο λογιστικό πλαίσιο, εναρμονισμένο με τα διεθνή πρότυπα του δημόσιου τομέα, ώστε να αποτυπώνονται με μεγαλύτερη ακρίβεια η πραγματική οικονομική θέση και οι υποχρεώσεις του κράτους.

231. Η Λογιστική Μεταρρύθμιση της Γ.Κ. - τμήμα της οποίας αποτελεί η Κ.Δ. - θεσμοθετήθηκε το πρώτον το 2014³⁴ και το 2018³⁵ καθορίστηκε το περιεχόμενο του νέου Λογιστικού Πλαισίου της Γ.Κ. (ΛΠΓΚ), με βάση τα διεθνώς κρατούντα λογιστικά πρότυπα και χάριν της προαγωγής της ευχερούς κατανόησης των δημοσίων λογαριασμών από ένα ευρύτερο κοινό και της συγκρισιμότητάς τους με τα αντίστοιχα στοιχεία των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών.

232. Το νέο Λογιστικό Πλαίσιο προβλέφθηκε να εφαρμοστεί πρωτίστως στην Κ.Δ. και δε σταδιακά από την 1η.1.2019 με καταληκτική ημεροχρονολογία για την πλήρη εφαρμογή του αρχικά την 1η.1.2023 και ακολούθως την 1η.1.2025. Ήδη όμως έχει παρατηρηθεί σημαντική καθυστέρηση, καθώς τόσο η αρχικά (1η.1.2023) όσο και η μεταγενέστερα (1η.1.2025) ορισθείσα προθεσμία για την πλήρη εφαρμογή του νέου Λογιστικού Πλαισίου δεν έχουν τηρηθεί.

³⁴ Με το άρθρο 156 του ν. 4270/2014.

³⁵ Με το π.δ. 54/2018 (Α' 103).

233. Στο πλαίσιο αυτό, εκδόθηκε η 2/30886 /ΔΛΓΚ/23.7.2020 απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών (ΛΠΠΕ), με αντικείμενο την κατάρτιση και παρουσίαση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων κατά τη μεταβατική (ενδιάμεση) περίοδο. Όσον αφορά την Κ.Δ., η εφαρμογή κατά τη μεταβατική περίοδο της Λογιστικής Πολιτικής, δηλαδή του λογιστικού πλαισίου που αποτελεί τη «γέφυρα» από το π.δ. 15/2011 - το προϋφιστάμενο λογιστικό πλαίσιο για την Κ.Δ. που στηριζόταν στη διπλογραφική λογιστική τροποποιημένης ταμειακής βάσης - στο π.δ. 54/2018, δεν είναι πλήρης, καθώς σε σειρά ζητημάτων (π.χ. επιμετρήσεις κάποιων περιουσιακών στοιχείων ή/και υποχρεώσεων) εφαρμόζονται οι λογιστικές πολιτικές που ίσχυαν μέχρι την 31η.12.2018, αν και το π.δ. 15/2011, σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 5 του π.δ/τος 54/2018, δεν αποτελεί πλέον (από 1η.1.2019) ισχύον δίκαιο.

234. Το κομβικό έργο της Λογιστικής Μεταρρύθμισης έχει ενταχθεί στο Τ.Α.Α. και υλοποιείται με 5 υποέργα. Στο πλαίσιο αυτό, το έτος 2022 συνήφθη (στις 6.5.2022) συμφωνία πλαίσιο για το έργο «Μεταρρύθμιση του Δημοσιονομικού Συστήματος στην Κ.Δ. και τη Λοιπή Γ.Κ. (gon ERP)». Το έτος 2023 συνήφθησαν η 1η (3η.4.2023) και η 2η (29η.12.2023) εκτελεστικές συμβάσεις της ανωτέρω συμφωνίας πλαίσιο. Σύμφωνα με τον τελικό σχεδιασμό, το νέο πληροφοριακό σύστημα (gon ERP) αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία την 1η.1.2027.

235. Όσον αφορά την επιμόρφωση του στελεχιακού δυναμικού, από το 2022 έχουν επιμορφωθεί στην εφαρμογή του λογιστικού πλαισίου και των λογιστικών πολιτικών στον δημόσιο τομέα περισσότερα από 200 στελέχη των οικονομικών υπηρεσιών τόσο της Κ.Δ. όσο και των φορέων της Γ.Κ. Επιπλέον, από το 4ο τρίμηνο του 2024 στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.) λειτουργεί σχετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Λογιστική Μεταρρύθμιση: Βασικές Αρχές του π.δ. 54/2018 & Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις στον Δημόσιο Τομέα», το οποίο είναι επικεντρωμένο στο π.δ. 54/2018.

236. Σχετικά με τον σχεδιασμό αλλαγών στα Οργανογράμματα των Γ.Δ.Ο.Υ. και των Οικονομικών Υπηρεσιών των φορέων της Κ.Δ. για τη δημιουργία δομών που θα ασχολούνται με την εφαρμογή του Λ.Π.Γ.Κ., πλην της Α.Α.Δ.Ε., όπου έχει συσταθεί Διεύθυνση Λογιστικής και βρίσκεται σε στάδιο στελέχωσης, στις υπόλοιπες Γ.Δ.Ο.Υ. των Υπουργείων δεν έχουν πραγματοποιηθεί αλλαγές στη λειτουργία τους.

237. Προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή του Λ.Π.Γ.Κ. και των λογιστικών πολιτικών για την Κ.Δ., το 2024 εκδόθηκαν: α) η εγκύκλιος 2/37910/ΔΛΓΚ/15.3.2024, σχετικά με την «Αρχική Απογραφή Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων Κ.Δ. (αρχική αναγνώριση και επιμέτρηση)», η οποία αποσκοπεί στην παροχή οδηγιών για τον λογιστικό χειρισμό των ενσώματων και των άυλων περιουσιακών στοιχείων από όλους τους φορείς της Κ.Δ. κατά την πρώτη απογραφή για τη δημιουργία Μητρώου Παγίων και β) η εγκύκλιος 2/98317/ΔΛΓΚ/31.10.2024 σχετικά με την «Αρχική Απογραφή Αποθεμάτων Κ.Δ. (αρχική αναγνώριση και επιμέτρηση)», η οποία αποσκοπεί στην παροχή οδηγιών για τον λογιστικό χειρισμό των αποθεμάτων από όλους τους φορείς της Κ.Δ. κατά την πρώτη απογραφή και τη δημιουργία μητρώου αποθεμάτων.

Ενόψει και της καθυστέρησης που έχει ήδη διαπιστωθεί, πρέπει οι σχετικώς αναλαμβανόμενες δράσεις (χρηματοδότηση, ανθρώπινοι πόροι κ.λπ.) να είναι τέτοιας έντασης και έκτασης ώστε να επισπευσθεί η πλήρης εφαρμογή του νέου λογιστικού πλαισίου (π.δ. 54/2018). Έμφαση πρέπει να δοθεί στη στελέχωση και προσαρμογή των σχετικών υπηρεσιών, καθώς και στη συνέχιση της επιμόρφωσης και της λειτουργικής προετοιμασίας, ώστε να υποστηριχθεί ρεαλιστικά η μετάβαση ενόψει του νέου χρονοδιαγράμματος.

Δεύτερο μέρος

**Ισολογισμός της 31ης Δεκεμβρίου 2024 και
λοιπές χρηματοοικονομικές καταστάσεις**

Κεφάλαιο 6

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης του Κράτους (Ισολογισμός) της 31ης Δεκεμβρίου 2024

	<u>31/12/2024</u>	<u>31/12/2023</u>
<i>(ποσά σε €)</i>		
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
Κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία		
Ταμιακά διαθέσιμα και ισοδύναμα	20.111.553.731,64	23.001.602.563,72
Απαιτήσεις	10.996.755.279,55	10.318.621.684,73
Προκαταβολές	2.378.993.823,66	2.363.990.387,63
Σύνολο κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων	33.487.302.834,85	35.684.214.636,08
Μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία		
Επενδύσεις σε ελεγχ. οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες	23.149.639.082,79	22.619.142.044,76
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία	13.612.985.431,77	13.238.343.836,56
Υποδομές	0,00	0,00
Εξοπλισμός	0,00	0,00
Λοιπά στοιχεία	0,00	0,00
Σύνολο μη κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων	36.762.624.514,56	35.857.485.881,32
Σύνολο περιουσιακών στοιχείων	70.249.927.349,41	71.541.700.517,40
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		
Πληρωτέες υποχρεώσεις	18.338.482.885,52	16.393.889.709,25
Βραχυπρόθεσμα δάνεια	65.360.352.100,00	66.526.745.400,43
Βραχυπρόθεσμο μέρος μακροπρόθεσμων δανείων	5.535.264.009,98	5.459.744.513,10
Άλλες υποχρεώσεις	180.135.010,92	159.163.158,97
Παροχές σε εργαζομένους	3.425.482,28	2.514.637,77
Σύνολο βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων	89.417.659.488,70	88.542.057.419,52
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις		
Μακροπρόθεσμα δάνεια	334.639.613.070,89	336.352.853.705,11
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	0,00	0,00
Άλλες υποχρεώσεις	9.549.991.141,64	8.666.702.564,03
Σύνολο μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων	344.189.604.212,53	345.019.556.269,14
Σύνολο υποχρεώσεων	433.607.263.701,23	433.561.613.688,66
ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ/ΘΕΣΗ		
Διαφορές Απογραφής	(104.501.545,84)	1.815.287.757,29
Σωρευμένο πλεόνασμα/έλλειμμα	(362.019.913.171,26)	(354.346.667.984,24)
Έλλειμμα περιόδου	(1.232.921.634,72)	(9.488.532.944,31)
Σύνολο καθαρής περιουσίας/ θέσης	(363.357.336.351,82)	(362.019.913.171,26)

Ισολογισμός

238. Ο Ισολογισμός (Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης) παρέχει πληροφορίες για τη σύνθεση του ενεργητικού και του παθητικού, καθώς και για το ύψος και τη δομή της Καθαρής Θέσης. Οι πληροφορίες αυτές, εκτός από τις ανάγκες της λογοδοσίας, επιτρέπουν την εκτίμηση της ικανότητας της Κ.Δ. να αντιμετωπίσει τις υποχρεώσεις της, αλλά και την πρόβλεψη των μελλοντικών δανειακών αναγκών της και της ικανότητά της να αντλήσει τα απαραίτητα δανειακά κεφάλαια. Απεικονίζει, τα Κυκλοφορούντα (βραχυπρόθεσμα) και Μη Κυκλοφορούντα (μακροπρόθεσμα) Περιουσιακά Στοιχεία, τις Υποχρεώσεις (βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες) και την Καθαρή Θέση.

Γράφημα 24
Περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της 31ης Δεκεμβρίου 2024

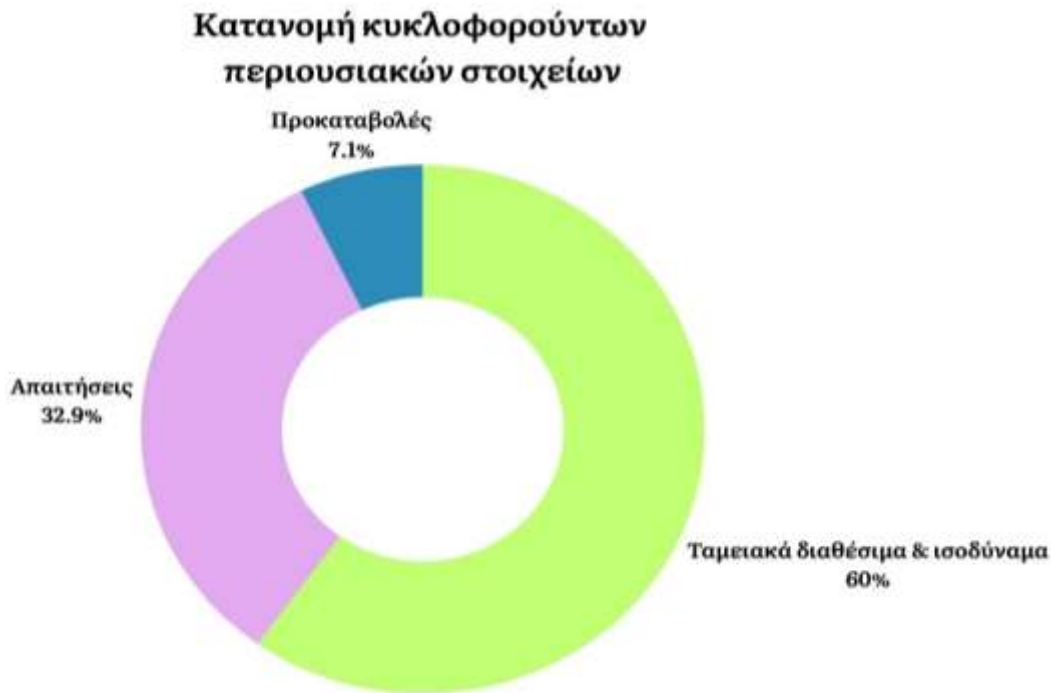
Περιουσιακά στοιχεία

Κυκλοφορούντα Περιουσιακά Στοιχεία

239. Τα κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία της Κ.Δ. περιλαμβάνουν τα στοιχεία εκείνα που αναμένεται να ρευστοποιηθούν ή να αναλωθούν εντός του οικονομικού έτους. Αυτά περιλαμβάνουν ταμειακά διαθέσιμα, απαιτήσεις από τρίτους, προκαταβολές και λοιπά βραχυπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία.

Γράφημα 25
Κατανομή κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων

Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα

240. Τα Ταμειακά διαθέσιμα περιλαμβάνουν τα μετρητά στα δημόσια ταμεία και τα υπόλοιπα λογαριασμών της Κ.Δ. στην Τράπεζα της Ελλάδος ή σε άλλες τράπεζες. Τα Ισοδύναμα ταμειακών διαθεσίμων περιλαμβάνουν βραχυπρόθεσμες επενδύσεις υψηλής ρευστότητας που μπορούν να μετατραπούν άμεσα σε μετρητά με ασήμαντο κίνδυνο μεταβολής της αξίας τους.

241. Το ύψος των ταμειακών διαθεσίμων, σύμφωνα με την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης της Κ.Δ., ανήλθε την 31η.12.2024 στο ποσό των 20,11 δις ευρώ, μειωμένο κατά 2,89 δις ευρώ ή ποσοστό 12,56% σε σχέση με το έτος 2023, γεγονός το οποίο οφείλεται, κυρίως, στη χρήση ταμειακών διαθεσίμων για την πρόωγη πληρωμή δόσεων για διμερή δάνεια του πρώτου προγράμματος Greek Loan Facility (G.L.F.).

242. Το υπόλοιπο της 31ης.12.2024 καθώς και η μεταβολή των ταμειακών διαθεσίμων της Κ.Δ. της περιόδου 2023 - 2024, αποτυπώνονται ανά κατηγορία διαχείρισης στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 31
Ταμειακά Διαθέσιμα και Ισοδύναμα

Κατηγορία	2024	2023	Μεταβολή 2024 - 2023	Μεταβολή % 2024 - 2023
Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ)	16.051.507.412,73	20.745.579.699,25	-4.694.072.286,52	-22,63%
Εμπορικές Τράπεζες	1.945.923.231,65	253.426.197,23	1.692.497.034,42	667,85%
Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων	969.902.105,96	921.358.212,58	48.543.893,38	5,27%
Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDR)	1.032.351.733,60	977.007.755,64	55.343.977,96	5,66%
Ταμειακά διαθέσιμα Δ.Ο.Υ.	111.869.247,70	104.230.699,02	7.638.548,68	7,33%
Σύνολο	20.111.553.731,64	23.001.602.563,72	-2.890.048.832,08	-12/56

243. Από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, παρατηρείται σημαντική αύξηση στο ύψος των ταμειακών διαθεσίμων και ισοδυνάμων που τηρούνται στις Εμπορικές Τράπεζες. Συγκεκριμένα, κατά την 31η.12.2024 το υπόλοιπο που τηρείται στις Εμπορικές Τράπεζες ανήλθε σε 1,95 δις ευρώ, έναντι 253,43 εκατ. ευρώ που ανερχόταν κατά την προηγούμενη οικονομική χρήση 2023,

σημειώνοντας άνοδο κατά 1,70 δις ευρώ ή ποσοστό 667,85%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην τοποθέτηση ταμειακών διαθεσίμων του Ε.Δ. σε Εμπορικές Τράπεζες, με τη μορφή προθεσμιακών καταθέσεων συνολικής αξίας 1,67 δις ευρώ.

244. Στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα περιλαμβάνεται το υπόλοιπο ενεργών Ειδικών Λογαριασμών της Κ.Δ. το οποίο κατά την 31η.12.2024 ανερχόταν σε 7,95 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη χρήση κατά 233,80 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 2,94%. Οι εν λόγω λογαριασμοί, παρά τις νομοθετικές ρυθμίσεις (από το 1995) περί κατάργησης ή εξορθολογισμού τους, τηρούνται στην ΤτΕ και λειτουργούν εκτός Προϋπολογισμού, ήτοι οι κινήσεις τους δεν παρακολουθούνται αναλυτικά.

245. Στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα εσφαλμένως περιλαμβάνονται ποσά συνολικού ύψους 886,98 εκατ. ευρώ, τα οποία έχουν διατεθεί σε φορείς της Κ.Δ., υπό την ευθύνη Υπολόγων Διαχειριστών, για την πληρωμή δαπανών κατόπιν έκδοσης χρηματικών ενταλμάτων προπληρωμής (Χ.Ε.Π). Τα ποσά αυτά έπρεπε να εμφανίζονται και να παρακολουθούνται στον λογαριασμό «Προκαταβολές» της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης, δοθέντος ότι δεν τεκμηριώνεται η συνδρομή των κριτηρίων της παρ. 14 της ΛΠΠΕ για την αναγνώρισή τους ως περιουσιακών στοιχείων υπό τον έλεγχο της Κ.Δ.

246. Στο πλαίσιο της άσκησης από την «Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε.» του προβλεπόμενου δικαιώματος προαίρεσης για την απόκτηση των Τίτλων Κτήσης Μετοχών του Ε.Δ. έγινε εσφαλμένη αποτίμηση της αγοραίας αξίας τους, με αποτέλεσμα την είσπραξη ποσού μειωμένου κατά 4,26 εκατ. ευρώ, και την, συνεπεία αυτού, ισόποση υποεκτίμηση του υπολοίπου των ταμειακών διαθεσίμων της Κ.Δ. της χρήσης 2024.

247. Στο υπόλοιπο των λογαριασμών ταμειακών διαθεσίμων έτους 2024 δεν έχουν αναγνωριστεί ως ταμειακά διαθέσιμα ποσά συνολικού ύψους 338,2 εκατ. ευρώ που τηρούνται στην ΤτΕ, ως «Καταθέσεις Τρίτων», τα οποία, ωστόσο, δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθούν, λόγω ελλιπούς τεκμηρίωσης του περιεχομένου και της λειτουργίας τους από το Γ.Λ.Κ.

248. Κατά την επαλήθευση του υπολοίπου των λογαριασμών της κατηγορίας των ταμειακών διαθεσίμων που τηρούνται στην ΤτΕ, διαπιστώθηκε απόκλιση ποσού 65,54 εκατ. ευρώ μεταξύ του υπολοίπου έναρξης της 01ης.01.2024 στο Ισοζύγιο Λογιστικής του λογαριασμού «4.2.2.01.01: ΤτΕ Συγκέντρωση εισπράξεων και πληρωμών» και του αντίστοιχου υπολοίπου στο Ισοζύγιο της ΤτΕ του κεντρικού τραπεζικού λογαριασμού «No 200: ΕΔ- Συγκέντρωση Εισπράξεων και Πληρωμών». Η εν λόγω διαφορά εμφανίζεται διαχρονικά και μετακυλίνεται στα επόμενα έτη, από το έτος 2022. Σύμφωνα με το Γ.Λ.Κ. οφείλεται στον ετεροχρονισμό καταχώρισης συναλλαγών καθώς και σε τεχνικά ζητήματα των πληροφοριακών εφαρμογών καταγραφής και παρακολούθησης των κινήσεων των Δ.Ο.Υ., που ακόμη και μετά από την παρέλευση τριών (3) οικονομικών χρήσεων δεν έχουν διευθετηθεί. Αναμένεται όπως το Γ.Λ.Κ. προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες και ενόψει της επικείμενης υλοποίησης του νέου πληροφοριακού συστήματος GOV-ERP να διασφαλίσει την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα των πληροφοριακών εφαρμογών της ταμειακής διαχείρισης.

249. Διαπιστώθηκε ότι μονάδες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας τηρούν διαθέσιμα, με υπόλοιπο την 31η.12.2024 ποσού 51,83 εκατ. ευρώ³⁶, από την παροχή αγαθών και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση έργων ή σκοπών κοινής ωφελείας, εκτός του Σ.Λ.Θ., παραβιάζοντας τις διατάξεις του άρθρου 69Α του ν. 4270/2014 (Α' 143) και του άρθρου 14 της ΛΠΠΕ. Τα εν λόγω ποσά τελούν υπό τον έλεγχο της Κ.Δ. και έπρεπε να έχουν αναγνωριστεί ως ταμειακά διαθέσιμα.

Κατά τον έλεγχο των λογιστικών εγγραφών στον λογαριασμό των ταμειακών διαθεσίμων εντοπίστηκαν σφάλματα τα οποία σχετίζονται με την ορθότητα, την πληρότητα και την ορθή ταξινόμηση των στοιχείων του ενεργητικού. Τα σφάλματα αυτά είχαν ως συνέπεια, κατά περίπτωση, την υπερεκτίμηση ή την υποεκτίμηση του συνόλου των ταμειακών διαθεσίμων, με

³⁶ Σύμφωνα με επικαιροποιημένα στοιχεία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ηλεκτρονική αλληλογραφία 06 - 07.10.2025)

τελικό αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση κατά 830,89 εκατ. ευρώ, επηρεάζοντας την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων του φορέα.

Συνιστάται η επανεξέταση και, όπου απαιτείται, η διόρθωση των λογιστικών εγγραφών των ταμειακών διαθεσίμων, καθώς και η ενίσχυση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και συμφωνίας, με σκοπό την εξασφάλιση της ακρίβειας, της πληρότητας και της ορθής απεικόνισης των σχετικών στοιχείων.

Απαιτήσεις

250. Απαιτήσεις είναι το δικαίωμα λήψεως ταμειακών διαθεσίμων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων. Περιλαμβάνουν, κατ' ελάχιστον, απαιτήσεις από φόρους, από κοινωνικές εισφορές, από μεταβιβάσεις, από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, από τόκους, από λοιπά έσοδα, από πωλήσεις τιμαλφών, από πωλήσεις παγίων, από συναλλαγές επί χρηματοοικονομικών στοιχείων.

251. Οι συνολικές απαιτήσεις κατά την ημερομηνία αναφοράς ανήλθαν σε 11,00 δις ευρώ, έναντι ποσού 10,31 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 678,13 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 6,57%. Η αύξηση των απαιτήσεων οφείλεται κυρίως στην αύξηση των απαιτήσεων από φόρους κατά 556,61 εκατ. ευρώ και στην αύξηση των απαιτήσεων από λοιπούς χρεώστες (Δ.Ε.Η. Α.Ε.) κατά 409,31 εκατ. ευρώ.

252. Οι συνολικές απαιτήσεις αναλύονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 32
Εισπραξιμο ποσό απαιτήσεων

	2024	2023	Μεταβολή
Απαιτήσεις από Φόρους	4.710.252.894,79	4.153.639.314,68	13,40%
Απαιτήσεις από Κοινωνικές Εισφορές	122.891,11	122.935,56	-0,04%
Απαιτήσεις από Μεταβιβάσεις	22.053.166,10	12.057.734,58	82,90%
Πωλήσεις Αγαθών	5.951.027,52	6.467.505,37	-7,99%
Τόκοι	188.879,97	175.342,46	7,72%
Λοιπά Έσοδα	342.529.509,03	344.453.442,43	-0,56%
Σύνολο Απαιτήσεων	5.081.098.368,52	4.516.916.275,08	12,49%
Ταμείο Εγγυοδοσίας	1.845.143.809,00	1.879.437.312,00	-1,82%
Ταμείο Αλληλεγγύης	49.509.529,02	37.557.277,35	31,82%
Λοιπές Απαιτήσεις από Τόκους	259.390,89	44.332,00	485,11%
Απαιτήσεις από Διάθεση Παγίων	3.608.906,00	3.596.784,79	0,34%
Απαιτήσεις από Συναλλαγές επί Χημ/κών	123.853.567,49	209.243.237,31	-40,81%
Τακτοποιητέες εισπράξεις μέσω τραπεζών	849.651.863,68	1.033.616.204,33	-17,80%
Ενδιάμεσος λογ/σμός Προξενίων	115.753.060,83	87.538.664,52	32,23%
Απαιτήσεις από ΜΤΣ	88.692.652,05	95.692.652,05	-7,32%
Λοιποί Χρεώστες	2.499.804.701,26	2.090.489.235,53	19,58%
Διάφορες Απαιτήσεις	2.323.289,43	2.694.578,26	-13,78%
Επιστροφές φόρων μέσω τραπεζών & πιστωτικών ιδρυμάτων	385.791.980,33	385.791.980,33	0,00%
Λοιποί ενδιάμεσοι λογ/σμοί Δ.Ο.Υ.	-48.735.838,95	-32.981.407,86	47,77%
Λοιπές απαιτήσεις από Μεταβιβάσεις	0,00	8.984.559,04	-100,00%
Σύνολο Λοιπών Απαιτήσεων	5.915.656.911,03	5.801.705.409,65	1,96%
Σύνολο	10.996.755.279,55	10.318.621.684,73	6,57%

253. Ως απαιτήσεις αναγνωρίστηκαν τα ποσά που βεβαιώθηκαν από τις αρμόδιες αρχές (Δ.Ο.Υ. κ.λπ.), τα οποία δεν έχουν εισπραχθεί και δεν έχουν διαγραφεί. Λογιστικά, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 19 της ΛΠΠΕ, οι απαιτήσεις επιμετρώνται στο χρηματοοικονομικά ανακτήσιμο ποσό κατά το τέλος του οικονομικού έτους, δηλαδή εκείνο που εύλογα αναμένεται να εισπραχθεί, με απομείωση βάσει κινητού μέσου όρου συντελεστών εισπραξιμότητας πενταετίας.

254. Ωστόσο, η αναγνώριση των απαιτήσεων της Κ.Δ. συνεχίζει να γίνεται με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31η.12.2018 αναγνωρίζοντας μόνο τα εισπρακτέα ποσά της επόμενης χρήσης και χρησιμοποιώντας απλό μέσο όρο εισπραξιμότητας, χωρίς να εφαρμόζεται πλήρως τη μεθοδολογία της ΛΠΠΕ, γεγονός που περιορίζει τη ρεαλιστική αποτύπωση των απαιτήσεων, και χωρίς στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων να περιέχεται γνωστοποίηση της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την περίοδο αναφοράς σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρήση (2023) ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, ούτε να γίνεται επίκληση συγκεκριμένης χρονολογίας, έστω κατ' εκτίμηση, κατά την οποία θα επιτευχθεί η προσαρμογή στις απαιτήσεις του Λογιστικού Πλαισίου Γ.Κ.

255. Ο υπολογισμός των απομειώσεων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του Μέσου Όρου των συντελεστών εισπραξιμότητας για τις περιόδους 2020 - 2024.

Ο Συντελεστής Εισπραξιμότητας (Μέσος Όρος για τις περιόδους 2020-2024), ενδεικτικά, είναι 23,96% για τις απαιτήσεις από τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας (υψηλότερος συντελεστής), 18,94% για τις απαιτήσεις από φόρο κεφαλαίου, 13,28% για τις απαιτήσεις από φόρο εισοδήματος και μόλις 0,26% για τις απαιτήσεις από πρόστιμα, ποινές και καταλογισμούς (χαμηλότερος συντελεστής).

256. Οι απαιτήσεις που αναγνωρίστηκαν κατά την 31η.12.2024 ανήλθαν σε 121,71 δις ευρώ (έναντι 117,81 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση), συμπεριλαμβανομένων των τελωνειακών απαιτήσεων. Από αυτές ως εισπράξιμο εγγράφηκε το ποσό των 5,08 δις ευρώ (έναντι ποσού 4,52 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση), μετά από την αφαίρεση του απομειωθέντος, το οποίο ανήλθε σε 116,63 δις ευρώ.

Το συνολικό ποσό των απομειώσεων που προέκυψε, ποσού 116,63 δις ευρώ, συμπεριλαμβανομένων των τελωνειακών απαιτήσεων, επιβαρύνει σωρευτικά την Καθαρή Θέση των Πολιτών.

257. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 73 του ν. 4978/2022, το ποσό των βεβαιωθείσων απαιτήσεων που έχουν χαρακτηριστεί ως ανεπίδεκτες είσπραξης έως την 31η.12.2024 ανέρχεται σε 27,59 δις ευρώ³⁷, εκ των οποίων 397,27 εκατ. ευρώ χαρακτηρίστηκαν ως ανεπίδεκτες είσπραξης εντός του 2024.

258. Οι απαιτήσεις εμφανίζονται υποεκτιμημένες, καθώς δεν έχει καταχωριστεί ως απαίτηση ποσό ύψους 784,80 εκατ. ευρώ, που, σύμφωνα με την παραδοχή του δεδουλευμένου, όπως ορίζεται στο π.δ. 54/2018 και τις διατάξεις της σύμβασης παραχώρησης της Αττικής Οδού, συνιστά ανείσπρακτο υπόλοιπο έως την 31η.12.2024 και αποτελεί μέρος του εφάπαξ τιμήματος των 3,27 δις ευρώ για την παραχώρησή της. Επίσης, δεν έχει καταχωριστεί ως απαίτηση, έστω και ως εκτίμηση, ποσό για την ετήσια αμοιβή από την παραχώρηση υπηρεσιών της Αττικής Οδού για το έτος 2024 σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σχετική σύμβαση παραχώρησης.

259. Οι απαιτήσεις εμφανίζονται υπερεκτιμημένες, καθόσον δεν έχουν αναγνωριστεί υποχρεώσεις της Κ.Δ. για την επιστροφή φόρων: (α) από Α.Φ.ΕΚ.³⁸ που έχουν εκδοθεί αλλά δεν έχουν εξοφληθεί

³⁷ Το ποσό των 27,59 δις ευρώ είναι αναθεωρημένο, σε σχέση με τις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, καθόσον σύμφωνα με τα στοιχεία του από 19.09.2025 εγγράφου της Δ/νσης Επιχειρησιακού Σχεδιασμού Εισπράξεων και Επιστροφών – Τμήμα Δ, το ορθό ύψος των βεβαιωθείσων απαιτήσεων που έχουν χαρακτηριστεί ως ανεπίδεκτες είσπραξης για οφειλές < 1,5 εκατ. ευρώ, ανέρχεται σε 1,31 δις ευρώ αντί 1,30 δις που είχε αρχικώς δηλωθεί. Η διαφορά ποσού 10,3 εκατ. ευρώ οφείλεται σε λειτουργική δυσλειτουργία, η οποία αποκαταστάθηκε εντός του επόμενου οικονομικού έτους. Η διαφορά ποσού 2,32 εκατ. ευρώ στο ποσό "Οφειλές χαρακτηρισμένες ως ανεπίδεκτες είσπραξης προ του 2024" (27.181.814.561,51) των Σημειώσεων επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων έτους 2024 σε σχέση το ποσό "Σύνολο ανεπίδεκτων είσπραξης έτους 2023" (27.179.490.213,07) των αντίστοιχων Σημειώσεων έτους 2023, οφείλεται σε υφιστάμενη συστηματική λειτουργικότητα που επιτρέπει την τροποποίηση στοιχείων σε μεταγενέστερο χρόνο.

³⁸ Στο Δελτίο μηνιαίων στοιχείων Γ.Κ. Δεκεμβρίου 2024, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών-Γ.Λ.Κ. (σελ. 22 - Πίνακας Δ.1: Εκκρεμείς και ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις από επιστροφές φόρων και σελ.27) αναφέρεται ποσό 731 εκατ. ευρώ

μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους, και (β) από γραμμάτια τρίτων που παραμένουν εκκρεμή έως την 31^η.12.2024 και εκδόθηκαν εξαιτίας τακτοποίησης Α.Φ.ΕΚ. Για την ακριβή απεικόνιση των επιστροφών στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν απομειώσεις που έχουν διενεργηθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 19 της ΛΠΠΕ, επί των απαιτήσεων με τις οποίες σχετίζονται.

260. Για τα βεβαιωθέντα και ανείσπρακτα τελωνειακά έσοδα κατά τη λήξη του οικονομικού έτους, διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ των στοιχείων που εμφανίζονται στο Ο.Π.Σ.Δ.Π.-SAP και των αντίστοιχων που αντλούνται από το πληροφοριακό σύστημα των τελωνείων.

Η αποτίμηση των απαιτήσεων συνεχίζει να γίνεται με βάση την πολιτική του 2018 και όχι σύμφωνα με την παρ. 19 της ΛΠΠΕ.

Κατά την 31.12.2024, οι απαιτήσεις της Κ.Δ. για τις οποίες εφαρμόζεται η μεθοδολογία απομείωσης της παρ. 19 της ΛΠΠΕ, ανήλθαν σε 121,71 δις ευρώ, εκ των οποίων μόνο 5,08 δις ευρώ επιμετρώνται ως χρηματοοικονομικά ανακτήσιμα. Οι συντελεστές εισπραξιμότητας παραμένουν χαμηλοί, ιδίως για πρόστιμα και ποινές.

Δεν έχει καταχωριστεί απαίτηση από τη σύμβαση παραχώρησης της Αττικής Οδού, ενώ σε άλλες περιπτώσεις διαπιστώθηκαν αποκλίσεις ή ενδεχόμενες υπερεκτιμήσεις.

Διαπιστώθηκε ότι κατά την επιμέτρηση των απαιτήσεων δεν έχουν αναγνωριστεί αντίστοιχες υποχρεώσεις για επιστροφές φόρων, για τον ακριβή προσδιορισμό των οποίων πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν διενεργηθείσες απομειώσεις επί των απαιτήσεων με τις οποίες σχετίζονται.

Υπάρχουν ασυμφωνίες στοιχείων μεταξύ λογιστικών συστημάτων.

Συνιστάται η αναγνώριση των σχετικών απαιτήσεων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, η ενίσχυση της πληρότητας και ακρίβειας της απεικόνισής τους και η αναγνώριση των υφιστάμενων υποχρεώσεων, ώστε να απεικονίζεται η πραγματική καθαρή αξία των απαιτήσεων.

261. Στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης εγγράφηκαν λοιπές απαιτήσεις, συνολικού ποσού 5,92 δις ευρώ (έναντι 5,80 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση). Αυτές περιλαμβάνουν, κυρίως, προκαταβολές προς τη Δ.Ε.Η. ΑΕ (κατηγορία «λοιποί χρεώστες»), απαιτήσεις από τη χρηματοδότηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας για τη λειτουργία του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID-19, καθώς και ενδιάμεσους λογαριασμούς που αφορούν τη λειτουργία των Δ.Ο.Υ. (τακτοποιητές εισπράξεις μέσω τραπεζών, επιστροφές φόρων μέσω τραπεζών κ.λπ.).

262. Ειδικότερα, το υπόλοιπο των προκαταβολών που έχουν χορηγηθεί στη Δ.Ε.Η. Α.Ε. έναντι των συνολικών ετήσιων υποχρεώσεων για δαπάνη εξόφλησης λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος Φορέων της Γ.Κ. για τα έτη 2020, 2021, 2022, 2023 και 2024, 2025 ανήλθε, κατά την 31^η.12.2024, στο ποσό των 2,44 δις ευρώ (έναντι 2,04 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση), εκ του οποίου ποσό 950,56 εκατ. ευρώ αφορά σε προκαταβολές των ετών 2020, 2021, 2022 και 2023.

263. Οι εν λόγω προκαταβολές, σύμφωνα με τις υπουργικές αποφάσεις³⁹ που εκδόθηκαν για τη χορήγησή τους, επιστρέφονται τμηματικά από το προϊόν της εξόφλησης των λογαριασμών ηλεκτρικής ενέργειας εκάστου έτους των Φορέων Γενικής Κυβέρνησης μέχρι την 30^η Απριλίου του επόμενου έτους, μετά δε από την προθεσμία αυτή τυχόν υπόλοιπο επιστρέφεται ολοσχερώς. Ο προμηθευτής ηλεκτρικής ενέργειας υποχρεούται σε μηνιαία βάση να αποστέλλει, μεταξύ άλλων, στη Γ.Δ.Ο.Υ. του Υπουργείου Οικονομικών ηλεκτρονικό αρχείο με αναλυτικά στοιχεία των Φορέων Γενικής Κυβέρνησης που δεν εξόφλησαν τους λογαριασμούς τους εντός δύο μηνών από τη λήξη της προθεσμίας πληρωμής τους, προκειμένου η εξόφληση να πραγματοποιηθεί από την ανωτέρω Γ.Δ.Ο.Υ., κατόπιν μεταφοράς πιστώσεων από τον προϋπολογισμό του εκάστοτε φορέα της Κ.Δ. που

που αφορά σε συνολικές επιστροφές φόρων προς φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης, για τις οποίες έχουν εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ., με εξαίρεση εκείνες που παραμένουν σε καθεστώς νομικής αντιδικίας. Δεν περιλαμβάνονται οι εκκρεμείς επιστροφές από τα Τελωνεία και ειδικά για τις κατηγορίες Ε.Φ.Κ. και Φ.Π.Α. σε βιομηχανίες, ξενοδοχεία, αλιευτικά σκάφη και πλοία, καθώς και όποιες επιστροφές πραγματοποιούνται από τα Τελωνεία και αφορούν ιδιώτες ή ελεύθερους επαγγελματίες.

³⁹ ΥΑ 2/112937/ΔΑΤΠ(Α), Β' 6656/09.12.2024, ΥΑ 2/109984/ΔΑΤΠ(Α), Β' 7030/13.12.2023, ΥΑ 2/186981/ΔΑΤΠ(Α), Β' 6354/14.12.2022, ΥΑ 2/120354/ΔΑΤΠ(Α), Β' 5826/14.12.2021, ΥΑ 2/82824/ΔΑΤΠ(Α), Β' 5721/24.12.2020, ΥΑ 2/10850/ΔΑΤΠ(Α), Β' 645/27.2.2020.

εποπτεύει τον Φορέα της Γενικής Κυβέρνησης που καθυστερεί την πληρωμή. Η ανωτέρω, ωστόσο, διαδικασία εφαρμόζεται πλημμελώς τόσο από τον πάροχο όσο και από το Υπουργείο Οικονομικών, με αποτέλεσμα τη συσσώρευση σημαντικού ύψους απαιτήσεων, η τακτοποίηση των οποίων εκκρεμεί επί μακρόν, ενισχύοντας την ταμειακή ρευστότητα του παρόχου ηλεκτρικής ενέργειας σε βάρος της αποτελεσματικής διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων της Κ.Δ.

264. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις επιστολές εκκαθάρισης των χρηματικών προκαταβολών, όπως αποστέλλονται από τη Δ.Ε.Η. Α.Ε.: (α) για το έτος 2020 δεν έχει επιστραφεί από τη Δ.Ε.Η. Α.Ε. το επιστρεπτέο υπόλοιπο της δοθείσας προκαταβολής, ποσού 27,04 εκατ. ευρώ, (β) υφίστανται ληξιπρόθεσμες οφειλές από λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας Φορέων Γ.Κ., ποσού 370,59 εκατ. ευρώ για τα έτη 2021 και 2022, καθόσον η αρμόδια Γ.Δ.Ο.Υ. δεν έχει προβεί στην εκτέλεση των προβλεπόμενων ενεργειών και (γ) για το υπόλοιπο προκαταβολών έτους 2023, ποσού 552,92 εκατ. ευρώ, υφίστανται ληξιπρόθεσμες οφειλές από λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας ποσού 207,68 εκατ. ευρώ από Φορείς Γ.Κ., καθόσον η αρμόδια Γ.Δ.Ο.Υ. δεν έχει προβεί στην υλοποίηση των προβλεπόμενων ενεργειών, ενώ το ποσό των 345,24 εκατ. ευρώ εν τέλει επεστράφη από τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας στις 16.04.2025, με καθυστέρηση μεγαλύτερη του ενός έτους. Επιπλέον, για το έτος 2024, το υπόλοιπο προκαταβολών που έχει χορηγηθεί, ανήλθε την 31η.12.2024 σε 676,01 εκατ. ευρώ και εκκρεμεί η ολοκλήρωση της εκκαθάρισής του. Τέλος, για το έτος 2025, το υπόλοιπο προκαταβολών που έχει χορηγηθεί ανερχόταν την 31η.12.2024 σε 818,30 εκατ. ευρώ.

265. Οι απαιτήσεις από τη χρηματοδότηση της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας για τη λειτουργία του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID-19 κατά την 31^η.12.2024 ανήλθαν στο ποσό των 1,85 δις ευρώ. Το ποσό, ωστόσο, αυτό είναι υποεκτιμημένο κατά 120,56 εκατ. ευρώ, λόγω του μη ορθού σωρευτικού υπολογισμού των απομειώσεων, με βάση τις εκτιμήσεις των ποσών για τυχόν αναμενόμενες ζημιές πιστώσεων του Εγγυοδοτικού Προγράμματος. Οι απομειώσεις που έπρεπε να αναγνωριστούν για το ανωτέρω Ταμείο ανέρχονται σε 34,29 εκατ. ευρώ αντί του ποσού των 154,86 εκατ. ευρώ.

266. Εσφαλμένα δεν αναγνωρίστηκε απαίτηση από χρηματοοικονομικές συναλλαγές ποσού 303,5 εκατ. ευρώ, το οποίο αφορά στο 50% του αντισταθμίسمatos για την επαναμεταβίβαση της Ε.Υ.Δ.Α.Π. και της Ε.Υ.Α.Θ. από την Ε.Ε.Σ.Υ.Π. στο Ε.Δ. και το οποίο με βάση το άρθρο 15 του ν. 5131/2024 προορίζεται για πληρωμή διεθνών υποχρεώσεων του Ε.Δ.

267. Στις λοιπές απαιτήσεις δεν περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις των Στρατιωτικών Νοσοκομείων, που συνιστούν Υπηρεσίες (μονάδες) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, κατά του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., από την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του. Οι σχετικές απαιτήσεις κατά την 31^η.12.2024 ανερχόταν σε 165,72 εκατ. ευρώ.

268. Μεταξύ των λογαριασμών απαιτήσεων περιλαμβάνονται λογαριασμοί με σημαντικά μεταφερόμενα υπόλοιπα που παραμένουν αμετάβλητα από προηγούμενες χρήσεις και τα οποία προέρχονται από τη μετάπτωση στοιχείων στο πληροφοριακό σύστημα (Ο.Π.Σ.Δ.Π.) που έλαβε χώρα το έτος 2019 (π.χ. επιστροφές φόρων μέσω Τραπεζών, με υπόλοιπο 385,79 εκατ. ευρώ, απαιτήσεις από συναλλαγές επί χρηματοοικονομικών στοιχείων, με υπόλοιπο 123,86 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τουλάχιστον 121,66 εκατ. ευρώ προέρχονται από την ως άνω μετάπτωση). Οι αρμόδιες υπηρεσίες (Γ.Λ.Κ., Α.Α.Δ.Ε.) πρέπει να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να επαληθευτεί η ύπαρξη και το ύψος των ανωτέρω απαιτήσεων και σε αντίθετη περίπτωση να εξετάσουν το ενδεχόμενο διαγραφής/απομείωσης αυτών, προκειμένου οι απαιτήσεις να απεικονίζονται ορθά και με ακρίβεια στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις της Κ.Δ.

Διαπιστώθηκαν ελλείψεις στην καταγραφή των λοιπών απαιτήσεων που αφορούν σε μεταβιβάσεις σε ειδικούς φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, σε απαιτήσεις των Στρατιωτικών Νοσοκομείων κατά του Ε.Ο.Π.Π.Υ., καθώς στην επαναμεταβίβαση των μετοχών της Ε.Υ.Δ.Α.Π. και της Ε.Υ.Α.Θ. από την Ε.Ε.Σ.Υ.Π. στο Ε.Δ., και αδυναμίες στην οικονομική τακτοποίηση ορισμένων εξ αυτών, με αποτέλεσμα οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να μην απεικονίζουν

ορθά και με ακρίβεια τα σχετικά ποσά και οι λοιπές απαιτήσεις να είναι υποεκτιμημένες κατά 589,78 εκατ. ευρώ.

Υπάρχουν εκκρεμότητες στο λογιστικό σύστημα από το έτος 2019.

Συνιστάται η έγκαιρη εκκαθάριση και επιστροφή των προκαταβολών της Δ.Ε.Η. Α.Ε., η ορθή αποτίμηση των απαιτήσεων με βάση τις προβλεπόμενες απομειώσεις, και η πλήρης καταγραφή όλων των υφιστάμενων απαιτήσεων, ώστε να αποτυπώνεται με ακρίβεια η χρηματοοικονομική θέση της Κ.Δ.

Προκαταβολές

269. Προκαταβολές είναι τα Ταμειακά διαθέσιμα που έχουν καταβληθεί από την Κ.Δ. έναντι μελλοντικής παραλαβής αγαθών ή υπηρεσιών. Σε αυτές περιλαμβάνονται προκαταβολές παροχών σε εργαζομένους, που αφορούν τη μισθοδοσία του προσωπικού και τις καταβαλλόμενες από την Κ.Δ. συντάξεις, τα οποία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία προκαταβάλλονται, και προκαταβολές προς δημόσιους διαχειριστές, οι οποίες αφορούν ποσά που έχουν τεθεί στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών, υπό την ευθύνη υπολόγων διαχειριστών (μέσω παγίων προκαταβολών ή χρηματικών ενταλμάτων προπληρωμής) και δεν αναγνωρίζονται ως ταμειακά διαθέσιμα.

270. Οι Προκαταβολές επιμετρώνται στο ανακτήσιμο ποσό τους. Κατά την ημερομηνία αναφοράς, το υπόλοιπο των προκαταβολών ανήλθε σε 2,38 δις ευρώ έναντι 2,36 δις ευρώ κατά την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, σημειώνοντας αύξηση κατά 15 εκατ. ευρώ. Στον λογαριασμό αυτό περιλαμβάνονται «Προκαταβολές παροχών σε εργαζόμενους», ποσού 446,47 εκατ. ευρώ, «Προκαταβολές σε δημόσιους διαχειριστές», ποσού 1,88 δις ευρώ, και λοιπές προκαταβολές, ποσού 44,21 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 33
Προκαταβολές

	2024	2023	Μεταβολή
Προκαταβολές παροχών σε εργαζόμενους	446.467.810,52	446.771.819,93	-304.009,41
Προκαταβολές σε δημόσιους διαχειριστές	1.888.314.047,29	1.862.856.172,18	25.457.875,11
Λοιπές προκαταβολές	44.211.965,85	54.362.395,52	-10.150.429,67
Σύνολο	2.378.993.823,66	2.363.990.387,63	15.003.436,03

271. Στο υπόλοιπο του λογαριασμού «Προκαταβολές» δεν περιλαμβάνεται ποσό 886,98 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο των τραπεζικών λογαριασμών που τηρούνται στην ΤτΕ την 31^η.12.2024, στο πλαίσιο έκδοσης άγιας προκαταβολής ή χρηματικού εντάλματος προπληρωμής. Το ποσό αυτό αποτελεί απαίτηση της Κ.Δ. έναντι των υπολόγων διαχειριστών, και εσφαλμένα έχει συμπεριληφθεί στα ταμειακά διαθέσιμα.

272. Στο υπόλοιπο του λογαριασμού «Προκαταβολές» περιλαμβάνονται ατακτοποιήτα αντίτιμα, συνολικού ύψους 14,63 εκατ. ευρώ, τα οποία δεν συνδέονται με περιπτώσεις καταλογιστέου ελλείμματος. Η λογιστική αυτή εκκρεμότητα μπορεί να τακτοποιηθεί με την έκδοση της προβλεπόμενης από τις διατάξεις του άρθρου 92 παρ.4α του ν. 4270/2014 και την ΥΑ 2/55258/24.12.2011 εγκριτικής απόφασης.

Διαπιστώθηκε εσφαλμένη ταξινόμηση ποσού μεταξύ ταμειακών διαθεσίμων και προκαταβολών, με αποτέλεσμα την υποεκτίμηση των προκαταβολών κατά 886,98 εκατ. ευρώ.

Διαπιστώθηκαν ατακτοποιήτα αντίτιμα που μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την υποεκτίμηση ή εσφαλμένη απεικόνιση των προκαταβολών.

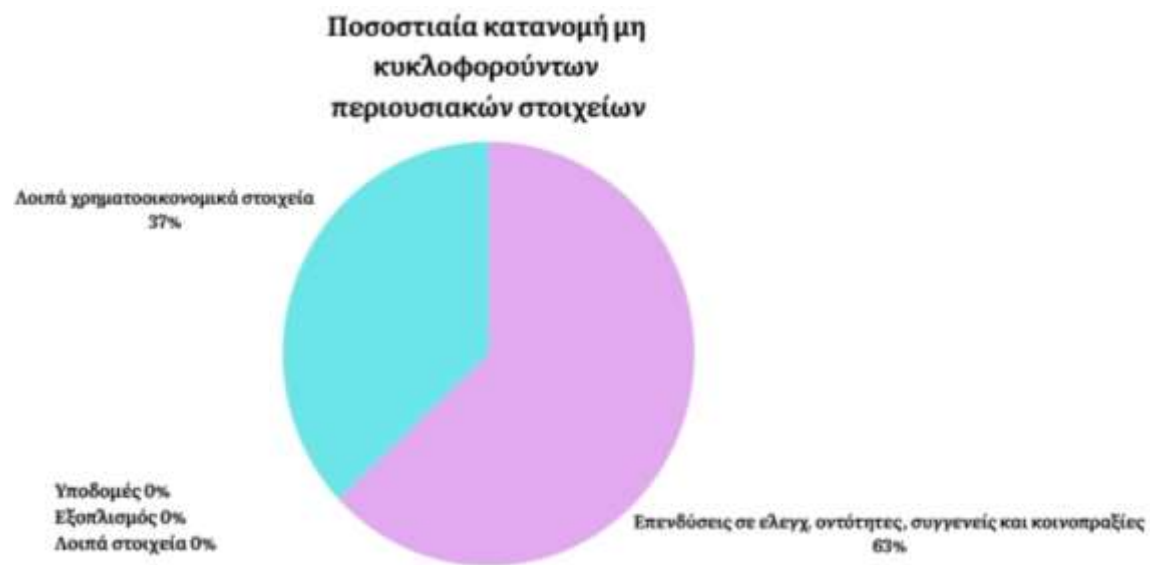
Συνιστάται η διενέργεια διορθωτικών εγγραφών για την ορθή λογιστική απεικόνιση και την κατάλληλη ταξινόμηση των σχετικών ποσών και την τακτοποίηση των αντίτιμων.

Μη Κυκλοφορούντα Περιουσιακά Στοιχεία

273. Μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία είναι τα στοιχεία του ενεργητικού που ανήκουν στην Κ.Δ. και προορίζονται για μακροχρόνια χρήση στην άσκηση των λειτουργιών της. Περιλαμβάνουν ενσώματα (κτήρια και εγκαταστάσεις, υποδομές, μηχανήματα, εξοπλισμός, οχήματα, γαίες και οικόπεδα, έργα υπό εκτέλεση κ.α.) και άυλα (λογισμικό, δικαιώματα χρήσης, άδειες, πληροφοριακά συστήματα κ.α.) πάγια στοιχεία, χρηματοοικονομικές συμμετοχές (επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες), και λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία (οντότητες που δεν ταξινομούνται στις ελεγχόμενες, συγγενείς ή κοινοπραξίες, συμμετοχές σε Διεθνείς Οργανισμούς, μακροπρόθεσμοι τίτλοι και δάνεια, λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι, παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα). Τα στοιχεία αυτά επιμετρώνται σύμφωνα με τις διατάξεις των ΛΠΠΕ, στο κόστος κτήσης τους μείον τις σωρευμένες αποσβέσεις και τυχόν απομειώσεις.

Γράφημα 26
Κατανομή μη κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων

Επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες

274. Στον λογαριασμό «Επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες» παρακολουθούνται: (α) οι οντότητες στις οποίες η Κ.Δ. ασκεί έλεγχο, υπό την έννοια της κατοχής (άμεσα ή έμμεσα) άνω του 50% των δικαιωμάτων ψήφου, (β) οι οντότητες στις οποίες η Κ.Δ. ασκεί ουσιώδη επιρροή (συγγενείς), υπό την έννοια της δυνατότητας συμμετοχής της στις αποφάσεις της οικονομικής και επιχειρησιακής πολιτικής της οντότητας και (γ) οι κοινοπραξίες, οι συμφωνίες δηλαδή όπου τα μέρη έχουν από κοινού τον έλεγχο, καθώς και τα δικαιώματα επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της οντότητας.

275. Η αξία των επενδύσεων σε ελεγχόμενες και συγγενείς οντότητες κατά την 31η.12.2024 ανήλθε σε 23,15 δις ευρώ έναντι 22,62 δις ευρώ της αντίστοιχης ημερομηνίας του προηγούμενου έτους.

276. Η αξία τους αναλύεται στον παρακάτω πίνακα ως εξής:

Πίνακας 34
Επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες

Επενδύσεις σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες	Αξία 31/12/2024 της	Αξία 31/12/2023 της	Μεταβολή 2024-2023
Μετοχές ελεγχόμενων οντοτήτων εισηγμένων στο Χ.Α.	472.554.623,40	535.160.976,30	-62.606.352,90
Μετοχές συγγενών εισηγμένων στο Χ.Α.	720.483.021,72	724.402.198,40	-3.919.176,68
Σύνολο οντοτήτων εισηγμένων στο Χ.Α.	1.193.037.645,12	1.259.563.174,70	-66.525.529,58
Μη εισηγμένες μετοχές ελεγχόμενων οντοτήτων εσωτερικού	21.861.898.302,67	21.353.046.356,97	508.851.945,70
Μη εισηγμένες μετοχές συγγενών εσωτερικού	94.703.135,00	6.532.513,09	88.170.621,91
Σύνολο οντοτήτων μη εισηγμένων στο Χ.Α.	21.956.601.437,67	21.359.578.870,06	597.022.567,61
Γενικό Σύνολο	23.149.639.082,79	22.619.142.044,76	530.497.038,03

277. Η αξία των επενδύσεων σε οντότητες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο (ελεγχόμενες και συγγενείς) εμφανίζεται μειωμένη κατά 66,52 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την προηγούμενη οικονομική χρήση. Η μεταβολή αυτή οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην αρνητική μεταβολή ύψους 62,60 εκατ. ευρώ της αποτίμησης των εταιρειών Ε.Υ.Δ.Α.Π. και Ε.Υ.Α.Θ. κατά την 31η.12.2024, σε σχέση με την προηγούμενη οικονομική χρήση (535,16 εκ. ευρώ την 31^η12.2023 – 472,55 εκ. ευρώ την 31^η.12.2024).

278. Η αποτίμηση των εν λόγω εταιρειών κατά την 31η.12.2024 καθώς και την προηγούμενη οικονομική χρήση, πραγματοποιήθηκε στη χρηματιστηριακή αξία των μετοχών τους, η οποία θεωρήθηκε ως εύλογη, γεγονός που δεν είναι ορθό, δεδομένου ότι προκειμένου να υπολογιστεί το ποσό του αντισταθμίسمatos που κατέβαλε το Ε.Δ. στην Ε.Ε.ΣΥ.Π. για την επανάκτηση των εν λόγω εταιρειών, ανέθεσε σε διεθνή χρηματοοικονομικό οίκο να εκτιμήσει την εύλογη αξία των μεταβιβασθέντων ποσοστών (50%+1 μετοχή) και των δύο εταιρειών.

279. Με βάση την εκτίμηση του χρηματοοικονομικού οίκου η δίκαιη και εύλογη αξία των μεταβιβασθέντων ποσοστών (50%+1 μετοχή) ορίστηκε στο ποσό των 607 εκατ. ευρώ, το οποίο αποτέλεσε και το τίμημα της μεταβίβασης. Συνεπώς, αυτή αποτελεί τελικώς την εύλογη αξία της αρχικής αναγνώρισης των μεταβιβασθέντων ποσοστών στο μετοχολόγιο του Ε.Δ., σύμφωνα και με την παρ. 15 της ΛΠΠΕ. Δεδομένου δε ότι ποσοστά ύψους 11,33% της Ε.Υ.Δ.Α.Π και 24,02% της Ε.Υ.Α.Θ., ήταν ήδη εγγεγραμμένα στο μετοχολόγιο του Ε.Δ. στην αναλογούσα αξία της Καθαρής Θέσης την 31η.12.2018, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 16 της ΛΠΠΕ, με την αξία των συμμετοχών και για τις δύο εταιρείες να ανέρχεται σε 149,16 εκατ. ευρώ, κατά την 31η.12.2024 η αξία των συμμετοχών του συνόλου των μετοχών που κατέχει το Ε.Δ. στις εν λόγω εταιρείες, ήτοι 61,33% στην Ε.Υ.Δ.Α.Π και 74,02% στην Ε.Υ.Α.Θ., πρέπει να ανέρχεται την 31^η.12.2024 σε 756,16 εκατ. ευρώ, αντί του ποσού των 472,55 εκατ. ευρώ, στο οποίο αποτιμήθηκε στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η ορθή δηλαδή λογιστική αποτύπωση απαιτούσε αύξηση της συμμετοχής κατά 221 εκατ. ευρώ (756,16 εκατ. ευρώ την 31^η.12.2024 - 535,16 εκ. ευρώ την 31^η12.2023 =221 εκατ. ευρώ).

280. Επιπροσθέτως, κατ' εφαρμογή της παρ. 16 της ΛΠΠΕ, με την οποία ορίζεται ότι οι συμμετοχές σε ελεγχόμενες οντότητες, συγγενείς και κοινοπραξίες επιμετρώνται μεταγενέστερα στο κόστος κτήσης μείον ζημιές απομείωσης, εσφαλμένα πραγματοποιήθηκε αποτίμηση των εν λόγω συμμετοχών στην Ε.Υ.Δ.Α.Π και Ε.Υ.Α.Θ., λαμβάνοντας υπόψη τη χρηματιστηριακή αξία τους κατά την 31η.12.2024, επιβαρύνοντας την αποτίμησή τους κατά 62,60 εκατ. ευρώ από τη μεταβολή της χρηματιστηριακής αξίας των ετών 2023 και 2024. Λόγω των ανωτέρω εσφαλμένων χειρισμών, η συνολική αξία των εισηγμένων συμμετοχών του Ε.Δ. εμφανίζεται υποεκτιμημένη κατά 283,60 εκατ. ευρώ.

281. Όσον αφορά την αξία των επενδύσεων σε ελεγχόμενες οντότητες μη εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, εμφανίζεται αυξημένη, κατά 508,85 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή οφείλεται, συνδυαστικά: (α) Στο θετικό αποτέλεσμα ύψους σε 494,36 εκατ. ευρώ, που προέκυψε από την

ενσωμάτωση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από την Ε.Ε.ΣΥ.Π., το οποίο όμως υπολογίστηκε εσφαλμένα, δεδομένου ότι ως βάση υπολογισμού χρησιμοποιήθηκε η καθαρή θέση του Τ.Χ.Σ. της 30^{ης}.09.2024 αντί της 31ης.12.2024, με αποτέλεσμα η συμμετοχή στην Ε.Ε.Σ.Υ.Π. να εμφανίζεται αυξημένη κατά 257,72 εκατ. ευρώ. (β) Στην καταβολή ποσού 17,26 εκατ. ευρώ στην εταιρεία Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα (ΕΑΣ) Α.Β.Ε.Ε. (γ) Στην καταβολή ποσού 40,00 εκατ. ευρώ στην εταιρεία Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία Α.Ε. (Ε.Α.Β.). (δ) Στην ενσωμάτωση της εταιρείας «Ελληνική Εταιρεία Εξαγωγικών Πιστώσεων Α.Ε» ύψους 184,58 εκατ. ευρώ, κατόπιν σχετικής παρατήρησης του ελέγχου της προηγούμενης οικονομικής χρήσης. (ε) Στην καταβολή ποσού 1 εκατ. ευρώ στην εταιρεία Ελληνικό Κέντρο Αμυντικής Καινοτομίας Α.Ε. (ΕΛΚΑΚ). (στ) Στην καταβολή ποσού 3 εκατ. ευρώ στο Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Οπτικοακουστικών Μέσων και Δημιουργίας Α.Ε.- Creative Greece S.A. (ζ) Στην καταβολή ποσού 21,68 εκατ. ευρώ στον Οργανισμό Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) (προσθήκες / αυξήσεις). (η) Στην πώληση του 67% των μετοχών του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου ΑΕ που κατείχε το Τ.Α.Ι.ΠΕ.Δ., (λογιστικής) αξίας 17,76 εκατ. ευρώ (διαγραφές / μειώσεις).

282. Η αξία των επενδύσεων σε μη εισηγμένες μετοχές συγγενών εσωτερικού, εμφανίζεται αυξημένη κατά 88,17 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αναγνώριση για πρώτη φορά της συμμετοχής του Ε.Δ. με ποσοστό 45,90% επί της εταιρείας Διεθνής Αερολιμένας Ηρακλείου. Η αποτίμηση της συμμετοχής έγινε στην καθαρή θέση της εταιρείας κατά την 31η.12.2024 και ανήλθε σε 82,31 εκατ. ευρώ. Όμως, το Ε.Δ. συμμετείχε στην εν λόγω εταιρεία ήδη από το 2020. Συνεπώς, η συμμετοχή έπρεπε να έχει εγγραφεί με την αναλογία της καθαρής θέσης έτους 2020, η οποία ανέρχεται σε 33,29 εκατ. ευρώ. Συνεπώς, οι συμμετοχές σε μη εισηγμένες μετοχές συγγενών εσωτερικού είναι υπερεκτιμημένες κατά 49,01 εκατ. ευρώ.

Κατά τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, διαπιστώθηκε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η αποτίμηση επενδύσεων του Δημοσίου σε ελεγχόμενες και συγγενείς εταιρείες πραγματοποιήθηκε με χρήση μεθόδου που δεν συνάδει με τα προβλεπόμενα από το εφαρμοζόμενο λογιστικό πλαίσιο.

Συνεπεία αυτού, η αξία των επενδύσεων σε οντότητες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο (ελεγχόμενες και συγγενείς) εμφανίζεται υποεκτιμημένη κατά 283,60 εκατ. ευρώ και η αξία των επενδύσεων σε οντότητες μη εισηγμένες στο Χρηματιστήριο (ελεγχόμενες και συγγενείς) εμφανίζεται υπερεκτιμημένη, κατά 306,73 εκατ. ευρώ.

Η Κ.Δ. οφείλει να επανεξετάσει και να προσαρμόσει τη μεθοδολογία αποτίμησης των επενδύσεων σε ελεγχόμενες και συγγενείς εταιρείες, ώστε να διασφαλιστεί η συνέπεια, η διαφάνεια και η πλήρης συμμόρφωση με το εφαρμοζόμενο λογιστικό πλαίσιο στις επόμενες χρήσεις.

Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία

283. Ως Λοιπά Χρηματοοικονομικά Στοιχεία θεωρούνται οι επενδύσεις της Κ.Δ. σε: α) οντότητες που δεν ταξινομούνται στις ελεγχόμενες, συγγενείς ή κοινοπραξίες, β) συμμετοχές σε Διεθνείς Οργανισμούς, γ) μακροπρόθεσμους τίτλους και δάνεια, δ) λοιπούς συμμετοχικούς τίτλους (ΤτΕ) και ε) παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα, σε περίπτωση αποτίμησής τους με θετική εύλογη αξία.

284. Η αξία των Λοιπών Χρηματοοικονομικών Στοιχείων αναλύεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 35
Λοιπά χρηματοοικονομικά στοιχεία

	2024	2023	Μεταβολή	%
Λοιπές επενδύσεις σε μη εισηγμένες	1.024.169,20	1.024.169,20	-	-
Λοιπές επενδύσεις σε εισηγμένες	143.105.950,02	121.122.908,70	21.983.041,32	18,15%
Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς	6.040.946.554,63	5.890.415.187,12	150.531.367,51	2,56%
Λοιποί μακροπρόθεσμοι τίτλοι	1.059.957.651,00	1.059.957.651,00	-	-
Λοιπά μακροπρόθεσμα δάνεια	1.467.351,43	4.648.569,33	-3.181.217,90	-68,43%
Μακροπρόθεσμα δάνεια προς επιχειρήσεις από διαχείριση πόρων Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	2.540.188.768,23	1.051.599.027,24	1.488.589.740,99	141,55%
Λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι (ΤΤΕ)	25.901.684,80	26.167.798,00	-266.113,20	-1,02%
Παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα	3.790.611.952,49	5.083.408.525,97	-1.292.796.573,48	-25,43%
Τίτλοι επενδυτικών κεφαλαίων ΕΑΤΕ	9.781.349,97	0	9.781.349,97	-
Σύνολο	13.612.985.431,77	13.238.343.836,56	374.641.595,21	2,83%

285. Η αύξηση κατά 374,64 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 2,83% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, η οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση κατά 1,49 δις ευρώ των Μακροπρόθεσμων Δανείων προς επιχειρήσεις από πόρους του Τ.Α.Α. και στην αύξηση των συμμετοχών του Ε.Δ. σε Διεθνείς Οργανισμούς κατά 150,53 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή αντισταθμίστηκε εν μέρει από τη μείωση της εύλογης αξίας των Παράγωγων Χρηματοοικονομικών Μέσων κατά 1,29 δις ευρώ.

286. Το υπόλοιπο της 31ης.12.2024 των Μακροπρόθεσμων Δανείων για τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσω αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων του Τ.Α.Α. ανήλθε σε 2,54 δις ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,49 δις ευρώ ή ποσοστό 141,55% έναντι του προηγούμενου έτους. Αντιστοίχως, τα έσοδα από τόκους, που περιλήφθηκαν στα Λοιπά Τρέχοντα Έσοδα της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης, ανήλθαν σε 21,52 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 10,48 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

287. Οι συμμετοχές του Ε.Δ. σε Διεθνείς Οργανισμούς την 31^η.12.2024 ανήλθαν σε 6,04 δις ευρώ. Η αύξηση των συμμετοχών σε ποσοστό 2,56% έναντι του προηγούμενου έτους οφείλεται: (α) στην αναδρομική αναπροσαρμογή των συμμετοχών του Ε.Δ. στον Διεθνή Οργανισμό Χρηματοδότησης, με αύξηση του κεφαλαίου του κατά 43,95 εκατ. ευρώ και μηδενισμό της εισφοράς στο Ταμείο Αρωγής & Ανάσχεσης Καταστροφών, ποσού 9,32 εκατ. ευρώ, καθώς βάσει της ΛΠΠΕ δεν πληρούνται τα κριτήρια αναγνώρισης της εν λόγω δαπάνης ως συμμετοχής σε κεφάλαιο ξένου οργανισμού και (β) στην προσθήκη ποσών 2,69 εκατ. ευρώ στον Διεθνή Οργανισμό Ανάπτυξης και 18 εκατ. ευρώ στην Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης.

288. Εντούτοις, δεν έχει αναγνωριστεί η συμμετοχή του Ε.Δ. στην αύξηση του εγγεγραμμένου μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 18 εκατ. ευρώ, η καταβολή των οποίων, σύμφωνα με την Υ.Α. 116319/2024 (Β' 4822), θα πραγματοποιηθεί τα έτη 2025 και 2026. Ακόμη, δεν έχει αναγνωριστεί η συμμετοχή του Ε.Δ. στη Δέκατη Ογδοή Αναπλήρωση των Πόρων του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 2,88 εκατ. ευρώ, η καταβολή των οποίων, σύμφωνα με την Υ.Α. 45993/2017 (Β' 1445) θα πραγματοποιηθεί τα έτη 2025 και 2026. Τα ανωτέρω δεν έχουν αναγνωριστεί ούτε ως υποχρεώσεις.

289. Τα εγκεκριμένα να καταβληθούν αλλά μη εισέτι καταβληθέντα κεφάλαια σε Διεθνείς Οργανισμούς από το Ε.Δ., που γνωστοποιούνται στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, ανέρχονται σε ποσό 21,27 δις ευρώ. Εντούτοις, δεν έχουν γνωστοποιηθεί εγκεκριμένα αλλά μη ακόμη καταβληθέντα κεφάλαια ποσού 151,80 εκατ. ευρώ στην Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης Ευξείνου Πόντου και ποσού 54,25 εκατ. ευρώ στην Τράπεζα Ανάπτυξης

του Συμβουλίου της Ευρώπης, προκειμένου να επιτευχθεί ορθότερη αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής θέσης της Κ.Δ. (βλ. και παρ. 45 και 46 της ΛΠΠΕ).

290. Η εύλογη αξία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων της 31ης.12.2024 ανήλθε σε 3,79 δις ευρώ και εμφανίζεται ως θετική αποτίμηση (απαίτηση), γεγονός που οφείλεται στα αυξημένα επίπεδα του κυμαινόμενου επιτοκίου δανεισμού, με συνέπεια οι υπάρχουσες πράξεις διαχείρισης να παρουσιάζουν θετική παρούσα αξία των υπολειπόμενων μελλοντικών ροών, ενώ η αρνητική διαφορά, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, ύψους 1,29 δις ευρώ, αναγνωρίστηκε στα αποτελέσματα χρήσης.

291. Διαπιστώθηκε, ωστόσο, ότι ο λογαριασμός Παράγωγων Χρηματοοικονομικών Μέσων, είναι υποεκτιμημένος κατά 12,80 εκατ. ευρώ, καθόσον δεν έχει αναγνωριστεί αποτίμηση παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που σχετίζονται με τοποθετήσεις σε προθεσμιακές καταθέσεις. Αντίστοιχα, υπερεκτιμημένες είναι οι ζημίες εύλογης αξίας από παράγωγα και παροχές της χρήσης και υποεκτιμημένη η Καθαρή Θέση Πολιτών.

292. Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται η συμφωνία του λογαριασμού «Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Μέσα» και, ειδικότερα, η επιμέτρηση των παραγώγων κατά τον Ισολογισμό έναρξης (1η.1.2024) και λήξης (31η.12.2024), καθώς και οι σχετικές εισπράξεις και πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν εντός του έτους 2024.

Πίνακας 36
Λογαριασμός «Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Μέσα»
(Ποσά σε ευρώ)

Λογαριασμός "Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Μέσα"	
Εύλογη αξία παραγώγων Ισολογισμού Έναρξης (1η.1.2024)	5.083.408.525,97
Εισπράξεις ελεγχόμενου έτους	-2.657.161.287,29
Πληρωμές ελεγχόμενου έτους	1.423.835.357,63
Διαφορά εύλογης αξίας της 31ης.12.2024 (με ισόποση μείωση των αποτελεσμάτων)	-59.470.643,82
Εύλογη αξία παραγώγων της 31ης.12.2024	3.790.611.952,49

293. Εσφαλμένα η αναγνώριση των καταβολών χρεολυσίων για το δάνειο προς τη Δημοκρατία της Αλβανίας, σωρευτικού ποσού 1,35 εκατ. ευρώ πραγματοποιείται απ' ευθείας στην Καθαρή Θέση, με αποτέλεσμα οι μακροπρόθεσμες απαιτήσεις να εμφανίζονται υπερεκτιμημένες κατά 1,43 εκατ. ευρώ, ενώ ποσό ύψους 79,32 χιλ. ευρώ αποτελεί βραχυπρόθεσμη υποχρέωση. Επισημαίνεται ότι η καταβολή των χρεολυσίων έχει ήδη ξεκινήσει από το οικονομικό έτος 2008.

294. Η επιμέτρηση των λοιπών μακροπρόθεσμων τίτλων και των λοιπών μακροπρόθεσμων δανείων της Κ.Δ., ύψους 1,06 δις ευρώ και 1,47 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31η.12.2018 - δηλαδή στην ονομαστική τους αξία - και όχι με βάση τα οριζόμενα στην παρ. 18 της ΛΠΠΕ (επιμέτρηση στην εύλογη αξία ή στο αποσβέσιμο κόστος, κατά περίπτωση). Ωστόσο, στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται γνωστοποίηση της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την περίοδο αναφοράς σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρήση (2023) ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, ούτε γίνεται αναφορά συγκεκριμένης χρονολογίας, έστω κατ' εκτίμηση, κατά την οποία θα επιτευχθεί η προσαρμογή στις απαιτήσεις του Λογιστικού Πλαισίου Γ.Κ. (βλ. και παρ. 45 και 46 της ΛΠΠΕ).

295. Ως προς τις υπόλοιπες κατηγορίες που περιλαμβάνονται στα «Λοιπά Χρηματοοικονομικά Στοιχεία» διαπιστώθηκε ότι:

(α) Οι λοιπές επενδύσεις σε εισηγμένες παρουσιάζουν αύξηση κατά 21,98 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 18,15%, λόγω διαφορών αποτίμησης.

(β) Τα λοιπά μακροπρόθεσμα δάνεια, που αφορούν σε δάνεια που έχουν χορηγηθεί προς τη Δημοκρατία της Αλβανίας, παρουσιάζουν μείωση κατά 3,18 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 68,43%, καθώς

κατά τη διάρκεια του 2024⁴⁰ ολοκληρώθηκε η εξόφληση δανείου προς τη Δημοκρατία της Αλβανίας ποσού 3,18 εκατ. ευρώ. Εσφαλμένα η αναγνώριση των εισπράξεων χρεολυσίων για ένα από τα δάνεια προς τη Δημοκρατία της Αλβανίας, σωρευτικού ποσού 1,35 εκατ. ευρώ, πραγματοποιείται απ' ευθείας στην Καθαρή Θέση, με αποτέλεσμα οι μακροπρόθεσμες απαιτήσεις να εμφανίζονται υπερεκτιμημένες κατά 1,43 εκατ. ευρώ, ενώ ποσό ύψους 79,32 χιλ. ευρώ αποτελεί βραχυπρόθεσμη απαίτηση. Επισημαίνεται ότι η καταβολή των χρεολυσίων έχει ήδη ξεκινήσει από το οικονομικό έτος 2008.

(γ) Οι λοιποί συμμετοχικοί τίτλοι, οι οποίοι αφορούν συμμετοχή της Κ.Δ. στην Τράπεζα της Ελλάδος, παρουσιάζουν μείωση κατά 266,13 χιλ. ευρώ ή ποσοστό -1,02%.

(δ) Η επένδυση κεφαλαίων από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΑΤΕ), σε επιχειρήσεις και επενδυτικά έργα που προέρχονται από πόρους του Τ.Α.Α., πραγματοποιήθηκε το έτος 2024 και ανήλθε σε 9,78 εκατ. ευρώ.

(ε) Καμία μεταβολή δεν παρουσιάζεται στις λοιπές επενδύσεις σε μη εισηγμένες, στους λοιπούς μακροπρόθεσμους τίτλους.

Δεν έχει αναγνωριστεί η συμμετοχή του Ε.Δ στο εγγεγραμμένο μετοχικό κεφάλαιο του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 2,88 εκατ. ευρώ και της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 18 εκατ. ευρώ, παρότι οι σχετικές υποχρεώσεις έχουν εγκριθεί με υπουργικές αποφάσεις και η καταβολή τους έχει προγραμματιστεί για τα έτη 2025 και 2026.

Συνιστάται η πληρέστερη αποτύπωση και γνωστοποίηση τέτοιων υποχρεώσεων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, προς ενίσχυση της διαφάνειας και της πληροφόρησης για τη συνολική δημοσιονομική δέσμευση.

Δεν έχουν γνωστοποιηθεί στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων εγκεκριμένα αλλά μη ακόμη καταβληθέντα κεφάλαια ποσού 206,05 εκατ. ευρώ σε Διεθνείς Οργανισμούς, γεγονός που δυσχεραίνει την ορθή αξιολόγηση των ενδεχόμενων υποχρεώσεων και της συνολικής χρηματοοικονομικής θέσης της Κ.Δ.

Συνιστάται να γνωστοποιούνται όλες οι δεσμεύσεις και υποχρεώσεις σύμφωνα με τις παρ. 45-46 της ΛΠΠΕ.

Η επιμέτρηση των λοιπών μακροπρόθεσμων τίτλων και των λοιπών μακροπρόθεσμων δανείων της Κ.Δ., ύψους 1,06 δις ευρώ και 1,47 εκατ. ευρώ, αντιστοίχως, εξακολουθεί να πραγματοποιείται στην ονομαστική τους αξία, σύμφωνα με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31.12.2018.

Ενδείκνυται να προσαρμοστεί η επιμέτρηση σύμφωνα με την παρ. 18 της ΛΠΠΕ και να γνωστοποιηθεί η πρόοδος συμμόρφωσης.

Διαπιστώθηκε ότι δεν έχει αναγνωριστεί αποτίμηση παραγώγων προϊόντων που σχετίζονται με τοποθετήσεις σε προθεσμιακές καταθέσεις, με αποτέλεσμα ο λογαριασμός να εμφανίζεται υποεκτιμημένος κατά 12,80 εκατ. ευρώ, γεγονός που επηρεάζει την ορθότητα της παρουσίασης.

Η παράλειψη αυτή έχει ως συνέπεια την υπερεκτίμηση των ζημιών εύλογης αξίας που καταχωρίστηκαν στα αποτελέσματα χρήσης, καθώς και την υποεκτίμηση της καθαρής θέσης.

Η Κ.Δ. ενδείκνυται να αποτιμήσει όλα τα παράγωγα χρηματοοικονομικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με προθεσμιακές καταθέσεις, στην εύλογη αξία τους κατά την ημερομηνία αναφοράς, ώστε να διασφαλιστεί η ορθή παρουσίαση των αποτελεσμάτων και της καθαρής θέσης.

Διαπιστώθηκε ότι οι καταβολές χρεολυσίων που σχετίζονται με το διακρατικό με ένα από τα δάνεια προς τη Δημοκρατία της Αλβανίας, σωρευτικού ποσού 1,35 εκατ. ευρώ, καταχωρίζονται απευθείας στην Καθαρή Θέση.

⁴⁰ Εσφαλμένα η αναγνώριση των καταβολών χρεολυσίων για το δάνειο προς την Αλβανική Δημοκρατία ποσού 3,00 εκατ. ευρώ πραγματοποιούνταν απ' ευθείας στην Καθαρή Θέση. Η λογιστική αποτύπωση των εισπράξεων χρεολυσίων με μείωση των μακροπρόθεσμων απαιτήσεων πραγματοποιήθηκε στη χρήση 2024 με αποτέλεσμα στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις έτους 2023 οι μακροπρόθεσμες απαιτήσεις να εμφανίζονταν υπερεκτιμημένες κατά 3,00 εκατ. ευρώ, οι δε οι βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις υποεκτιμημένες κατά 171,96 χιλ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι η καταβολή τους έχει ήδη ξεκινήσει από το οικονομικό έτος 2006.

Η πρακτική αυτή έχει ως αποτέλεσμα την υπερεκτίμηση των μακροπρόθεσμων απαιτήσεων κατά 1,43 εκατ. ευρώ και την υποεκτίμηση των βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων κατά 79,32 χιλ. ευρώ, καθώς δεν γίνεται η ορθή λογιστική απεικόνιση της εξόφλησης του δανείου. Ενδείκνυται να καταχωρίζονται οι καταβολές χρεολυσίων του διακρατικού δανείου σε μείωση της μακροπρόθεσμης απαίτησης και η αναγνώριση της αντίστοιχης βραχυπρόθεσμης απαίτησης, ώστε να αποτυπώνονται ορθά τα σχετικά μεγέθη και η καθαρή θέση.

Ενσώματα και Άυλα Πάγια

296. Σύμφωνα με την παρ. 30 της ΛΠΠΕ, τα ενσώματα και άυλα πάγια που αποκτώνται κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, αλλά πριν να καταστεί εφικτή η τήρηση των απαραίτητων για την αναγνώριση και επιμέτρησή τους λογιστικών αρχείων και μητρώων, καταχωρίζονται μεν στους προβλεπόμενους λογαριασμούς, πλην όμως μεταφέρονται στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης της περιόδου αναφοράς που πραγματοποιήθηκαν ως έξοδα.

297. Επομένως, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, έως ότου τεθεί σε λειτουργία το πλήρες σύστημα λογιστικών μητρώων για την παρακολούθηση και επιμέτρησή τους, το κόστος των παγίων μεταφέρεται στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης της περιόδου κατά την οποία πραγματοποιήθηκε η απόκτηση, ως έξοδα. Η πρακτική αυτή επιβαρύνει ωστόσο προσωρινά το λειτουργικό αποτέλεσμα.

298. Σε προηγούμενες Διαδηλώσεις του το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει επανειλημμένα επισημάνει⁴¹ την αναγκαιότητα δημιουργίας μηχανισμού συνολικής καταγραφής όλων των ενσώματων και άυλων παγίων στοιχείων της Κ.Δ. με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας, την πληρότητα της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης, την αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης μέσω αυτής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και την προστασία και διαφύλαξη της δημόσιας περιουσίας.

299. Για το οικονομικό έτος 2024, εκδόθηκε την 15η.03.2024 η εγκύκλιος 2/37910/ΔΛΓΚ «Αρχική Απογραφή Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων Κ.Δ. (αρχική αναγνώριση και επιμέτρηση)», προκειμένου να δώσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την επιμέτρηση κατά την αρχική αναγνώριση κάθε κατηγορίας περιουσιακού στοιχείου.

Παράλληλα, υπό τις οδηγίες του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής, Διεύθυνση Λογιστικής Γ.Κ.) συστάθηκαν στα Υπουργεία και στους Φορείς αυτών ομάδες έργου για τον συντονισμό της Υλοποίησης της Λογιστικής Μεταρρύθμισης, αρχής γενομένης από την αρχική αναγνώριση και επιμέτρηση των Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων.

300. Στο πλαίσιο αυτό, εκδόθηκε από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους ένας οδικός χάρτης ο οποίος απεστάλη στις προαναφερθείσες ομάδες έργου, προκειμένου να παρακολουθείται η πρόοδος της αρχικής αναγνώρισης και επιμέτρησης των παγίων. Η διαδικασία αρχικής αναγνώρισης και επιμέτρησης των Παγίων Περιουσιακών Στοιχείων βρίσκεται σε εξέλιξη.

301. Κατά το έτος 2024, η αξία των ενσώματων και άυλων στοιχείων της Κ.Δ. (Υποδομές – Εξοπλισμός – Ακίνητα - Άυλα και Λοιπά στοιχεία) ανήλθε σε 3,29 δις ευρώ και μεταφέρθηκε στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης ως έξοδα («Αποσβέσεις») επιβαρύνοντας ισόποσα το αποτέλεσμα της οικονομικής χρήσης.

302. Τα ποσά που μεταφέρθηκαν στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

⁴¹ Βλ. ενδεικτικά σελ. 59, 70, 90 και 124 των Εκθέσεων επί του Απολογισμού, του Ισολογισμού (Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης) και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κ.Δ. της 31ης Δεκεμβρίου 2020, 31ης Δεκεμβρίου 2021, 31ης Δεκεμβρίου 2022 και 31ης Δεκεμβρίου 2023 αντίστοιχα .

Πίνακας 37
Ενσώματα και Άυλα Στοιχεία

Κατηγορία	2024 (σε ευρώ)	2023 (σε ευρώ)	Μεταβολή
Υποδομές	1.053.801.692,46 €	983.244.337,13 €	70.557.355,33 €
Εξοπλισμός	330.174.924,28 €	130.389.459,74 €	199.785.464,54 €
Ακίνητα	99.258.673,80 €	62.472.885,08 €	36.785.788,72 €
Άυλα Στοιχεία	50.623.295,14 €	31.273.008,57 €	19.350.286,57 €
Λοιπά στοιχεία	1.751.578.112,79 €	2.697.580.092,26 €	- 946.001.979,47 €
ΣΥΝΟΛΟ	3.285.436.698,47 €	3.904.959.782,78 €	- 619.523.084,31 €

303. Η μεγαλύτερη μεταβολή μεταξύ των δύο χρήσεων μεταβολή παρατηρείται στην κατηγορία «Εξοπλισμός» και στην κατηγορία «Λοιπά στοιχεία».

304. Στην κατηγορία «Εξοπλισμός» οι αγορές το έτος 2024 ανήλθαν σε 330 εκατ. ευρώ έναντι 130 εκατ. ευρώ το 2023, αυξημένες κατά 153% και αυτό οφείλεται κυρίως στην αγορά εναέριων μέσων από το Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, που από 16,89 εκατ. ευρώ το 2023 ανήλθε σε 143,89 εκατ. ευρώ το έτος 2024.

305. Στην κατηγορία «Λοιπά στοιχεία» οι αγορές ανήλθαν σε 1,75 δις ευρώ το 2024 έναντι 2,70 δις ευρώ το έτος 2023, μειωμένες κατά 35%. Οι αγορές οπλικών συστημάτων ανήλθαν σε 1,68 δις ευρώ το έτος 2024 έναντι 2,60 δις ευρώ το έτος 2023 μειωμένες επίσης κατά 35%.

Η μη συμπερίληψη της αξίας των ενσώματων και άυλων πάγιων στοιχείων στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης θέτει ζήτημα πληρότητας της Κατάστασης αυτής, ενώ επηρεάζει αρνητικά τη συνολική αξία των περιουσιακών στοιχείων της Κ.Δ. και, κατ' αποτέλεσμα, το ύψος στο οποίο διαμορφώνεται η Καθαρή Θέση των Πολιτών, η οποία αποτελεί υπολειμματικό μέγεθος εάν από τα περιουσιακά στοιχεία αφαιρεθούν οι υποχρεώσεις.

Υποχρεώσεις

306. Υποχρεώσεις είναι οι παρούσες δεσμεύσεις της Κ.Δ. που απορρέουν από παρελθόντα γεγονότα ή συναλλαγές, των οποίων η τακτοποίηση αναμένεται να οδηγήσει σε εκροή πόρων. Διακρίνονται σε Βραχυπρόθεσμες και Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις

307. Είναι οι υποχρεώσεις που αναμένεται να διακανονιστούν εντός δώδεκα (12) μηνών από την ημερομηνία αναφοράς. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υποχρεώσεις προς προμηθευτές και τρίτους, δεδουλευμένες αποδοχές, φόρους και εισφορές πληρωτέες, τόκους και χρεολύσια πληρωτέα εντός 12 μηνών, καθώς και λοιπές υποχρεώσεις από παρεχόμενα αγαθά ή υπηρεσίες.

308. Στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Κ.Δ., συνολικού ποσού 89,42 δις ευρώ, περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι κατηγορίες «Πληρωτέες υποχρεώσεις», «Άλλες υποχρεώσεις» και «Παροχές σε εργαζομένους».

Πληρωτέες υποχρεώσεις

309. Οι πληρωτέες υποχρεώσεις, που ανήλθαν κατά την περίοδο αναφοράς σε 18,34 δις ευρώ, σημειώνοντας αύξηση ύψους 1,94 δις ευρώ έναντι του προηγούμενου έτους, αναλύονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 38
Πληρωτέες υποχρεώσεις

Κατηγορία	2024	2023	Μεταβολή
Υποχρεώσεις από κοινωνικές παροχές	81.223,91	127.091,70	-45.867,79
Υποχρεώσεις από μεταβιβάσεις	398.377.022,99	248.590.662,02	149.786.360,97
Υποχρεώσεις από αγορές αγαθών & υπηρεσιών	79.512.057,43	45.695.169,83	33.816.887,60
Υποχρεώσεις από επιδοτήσεις	0,00	450.000,00	-450.000,00
Υποχρεώσεις από τόκους	17.730.217.975,33	15.835.876.662,23	1.894.341.313,10
Υποχρεώσεις από λοιπές δαπάνες	5.636,07	21.082,90	-15.446,83
Υποχρεώσεις από απόκτηση παγίων περιουσιακών στοιχείων	130.288.969,79	263.129.040,57	-132.840.070,78
Σύνολο πληρωτέων υποχρεώσεων	18.338.482.885,52	16.393.889.709,25	1.944.593.176,27

310. Η αύξηση των πληρωτέων υποχρεώσεων σε σχέση με το έτος 2023 οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των πληρωτέων υποχρεώσεων από τόκους, που κατά την 31η.12.2024 ανήλθαν σε 17,73 δις ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,89 δις ευρώ ή ποσοστό 11,96% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η μεταβολή αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των δεδουλευμένων τόκων μακροπρόθεσμων δανείων εξωτερικού που την 31η.12.2024 ανήλθαν σε 15,10 δις ευρώ, και εδράζεται στην αναβολή καταβολής τόκων για δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), καθώς και στην αύξηση των επιτοκίων δανεισμού.

311. Στις υποχρεώσεις από τόκους συμπεριλαμβάνεται ποσό 14,34 δις ευρώ, που αντιστοιχεί σε μακροπρόθεσμες πληρωτέες υποχρεώσεις και επομένως πρέπει να αναταξινομηθεί για λόγους ορθής απεικόνισης, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΛΠΠΕ και του π.δ. 54/2018. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνεται ποσό 13,86 δις ευρώ που αφορά σε αναβαλλόμενους τόκους των δανείων του E.F.S.F. των οικονομικών χρήσεων 2012-2024, των οποίων η καταβολή θα ξεκινήσει από το οικονομικό έτος 2032 και ποσό 478,31 εκατ. ευρώ που αφορά σε τόκους αναπροσαρμογής του κεφαλαίου τιμαριθμοποιημένων ομολόγων, των οποίων η λήξη είναι πέραν του έτους.

312. Για τις υποχρεώσεις από τόκους δεν εφαρμόστηκε η παρ. 25 της ΛΠΠΕ για τον υπολογισμό τους με τη μέθοδο του αποτελεσματικού επιτοκίου, που προϋποθέτει την αρχική αναγνώριση στην εύλογη αξία μειωμένη με τα κόστη συναλλαγής και τη μεταγενέστερη επιμέτρηση στο αποσβέσιμο κόστος των δανείων, ομολόγων κ.λπ., για τα οποία οφείλονται οι τόκοι.

313. Οι πληρωτέες υποχρεώσεις περιλαμβάνουν τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της Κ.Δ., οι οποίες αναγνωρίστηκαν με βάση τα στοιχεία του Μητρώου Δεσμεύσεων. Αυτό σημαίνει ότι οι υποχρεώσεις από αγορές αγαθών και λήψη υπηρεσιών αναγνωρίζονται με τη λήψη τιμολογίου ή ισοδύναμου παραστατικού που αποδεικνύει την ύπαρξη της οφειλής. Σύμφωνα, όμως, με την παρ. 27 της ΛΠΠΕ, η οποία δεν εφαρμόστηκε εν προκειμένω, η υποχρέωση καθίσταται δεδουλευμένη όταν αποκτάται ο έλεγχος επί των αγαθών ή λαμβάνονται οι υπηρεσίες, δηλαδή με τη φυσική παραλαβή τους, ανεξάρτητα αν έχει παραληφθεί τιμολόγιο ή άλλο ισοδύναμο παραστατικό, καθίσταται δε πληρωτέα με τη λήψη του τελευταίου. Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις στο τέλος της χρήσης εμφανίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις υποεκτιμημένες κατά 134,79 εκατ. ευρώ τουλάχιστον και αφορούν σε απλήρωτες υποχρεώσεις εκτός Μητρώου Δεσμεύσεων.

314. Δεν έχουν αναγνωριστεί υποχρεώσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 19 της ΛΠΠΕ, που αφορούν στα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων 2025, τα οποία αναγνωρίστηκαν εσφαλμένα ως έσοδο του ελεγχόμενου οικονομικού έτους, το ύψος του οποίου δεν προσδιορίστηκε από τις φορολογικές αρχές.

315. Δεν έχουν αναγνωριστεί υποχρεώσεις ποσού 23,53 εκατ. ευρώ, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 19 της ΛΠΠΕ., που αφορά σε προμήθειες του προγράμματος «Ηρακλής» έτους 2025, το οποίο αναγνωρίστηκε εσφαλμένα ως έσοδο του ελεγχόμενου οικονομικού έτους.

316. Δεν έχει αναγνωριστεί υποχρέωση για τη συμμετοχή του Ε.Δ. στη Δέκατη Όγδοη Αναπλήρωση των Πόρων του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 1,44 εκατ. ευρώ, το οποίο, σύμφωνα με την αριθμ. Υ.Α. 45993/2017 (Β' 1445), θα καταβληθεί το έτος 2025.

317. Δεν έχει αναγνωριστεί υποχρέωση για τη συμμετοχή του Ε.Δ. στην αύξηση του εγγεγραμμένου μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 9,00 εκατ. ευρώ, το οποίο, σύμφωνα με την αριθμ. Υ.Α. 116319/2024 (Β' 4822), θα καταβληθεί το έτος 2025.

Η επιμέτρηση των πληρωτέων υποχρεώσεων από αγορές αγαθών, λήψη υπηρεσιών και τόκους δεν πραγματοποιήθηκε με βάση τα οριζόμενα στις παρ. 27 και 25 της ΛΠΠΕ.

Δεν παρέχονται επαρκείς γνωστοποιήσεις για την πρόοδο προσαρμογής του συστήματος, ούτε σαφές χρονοδιάγραμμα συμμόρφωσης με τη νέα λογιστική πολιτική.

Διαπιστώθηκε εσφαλμένη ταξινόμηση τόκων ποσού 14,34 δις ευρώ που αφορούν σε μακροπρόθεσμες οφειλές που εμφανίζονται ως βραχυπρόθεσμες.

Διαπιστώθηκε υποεκτίμηση ποσού τουλάχιστον 168,76 εκατ. ευρώ λόγω μη αναγνώρισης συγκεκριμένων υποχρεώσεων που επηρεάζουν την ακρίβεια των καταστάσεων.

Συνιστάται να υιοθετηθούν πλήρως οι διατάξεις της ΛΠΠΕ ως προς την επιμέτρηση και την ταξινόμηση των πληρωτέων υποχρεώσεων, να αναγνωριστούν όλες οι υφιστάμενες οφειλές και να γίνει ορθή διάκριση μεταξύ βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων.

Άλλες βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις

318. Στην κατηγορία αυτή αναγνωρίζονται υποχρεώσεις από καταβολή μισθοδοσίας που προκύπτουν όταν μετά από την αρχική εκταμίευση των ποσών, λόγω προβλημάτων στους τραπεζικούς λογαριασμούς των δικαιούχων, τα ποσά επιστρέφουν σε λογαριασμό της Κ.Δ., ώστε να καταβληθούν εκ νέου κατόπιν αντιμετώπισης των σχετικών προβλημάτων. Επίσης περιλαμβάνονται υποχρεώσεις από εισφορές Κρατών Μελών του ΝΑΤΟ για την πραγματοποίηση δαπανών σε εγκαταστάσεις του στην Ελλάδα, καθώς και υποχρεώσεις από εισπράξεις ποσών για λογαριασμό τρίτων προς την Κ.Δ. οντοτήτων, που στη συνέχεια αποδίδονται σε αυτές.

319. Οι άλλες βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις κατά την 31^η.12.2024 ανήλθαν σε 180,13 εκατ. ευρώ και είναι αυξημένες σε σχέση με την προηγούμενη χρήση κατά 20,97 εκατ. ευρώ, ήτοι κατά ποσοστό 13,18%.

Παροχές σε εργαζόμενους

320. Στην κατηγορία αυτή αναγνωρίζονται οι δεδουλευμένες υποχρεώσεις από μισθοδοσία εργαζομένων. Κατά την ημερομηνία αναφοράς το ποσό των υποχρεώσεων αυτών ανήλθε σε 3,43 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 910,84 χιλ. ευρώ, ήτοι ποσοστό 36%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Χρέος Κεντρικής Διοίκησης

321. Το χρέος της Κ.Δ. συνιστά το μεγαλύτερο μέρος των συνολικών υποχρεώσεών της, οι οποίες, όπως εμφανίζονται στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης, ανέρχονται σε 433,61 δις ευρώ.

322. Η διάρθρωση του Δ.Χ. της Κ.Δ. παρουσιάζεται στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 39
(Ποσά σε εκατ. ευρώ)

Δημόσιο Χρέος ⁴²	31/12/2024	31/12/2023	Μεταβολή	% Μεταβολή	% επί του συνόλου ΔΧ 2023
Είδος Υποχρέωσης	[1]	[1]	[3]=[1]-[2]	[4]=[3]/[2]	
Χρεωστικοί τίτλοι	105.285,69	102.446,45	2.839,24	2,77%	26,07%
Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι - Έντοκα γραμμάτια	8.415,89	11.987,58	-3.571,69	-29,79%	2,08%
Μακροπρόθεσμοι τίτλοι	96.869,80 ⁴³	90.458,88 ⁴⁴	6.410,92	7,09%	23,99%
Δάνεια	298.574,98	304.076,46	-5.501,47	-1,81%	73,93%
Βραχυπρόθεσμο δάνεια (repas)	56.944,46	54.539,17	2.405,29	4,41%	14,10%
Μακροπρόθεσμο δάνεια	241.630,52 ⁴⁵	249.537,29 ⁴⁶	-7.906,76	-3,17%	59,83%
Έναντι εσωτερικού	139,29	155,40	-16,11	-10,37%	0,03%
Έναντι εξωτερικού (ΕΤΧΣ/ΕΜΣ/ΔΝΤ/Λοιπά)	241.491,23	249.381,88	-7.890,65	-3,16%	59,80%
Γενικό σύνολο	403.860,68	406.522,91	-2.662,23	-0,65%	100,00%

323. Την 31η.12.2024 το υπόλοιπο του χρέους της Κ.Δ. ανήλθε σε 403,86 δις ευρώ και είναι μειωμένο σε σχέση με εκείνο των 406,52 δις ευρώ του προηγούμενου οικονομικού έτους κατά 2,66 δις ευρώ ή ποσοστό 0,65%. Η μεταβολή οφείλεται στη μείωση του μακροπρόθεσμου δανεισμού κατά 7,89 δις ευρώ και των βραχυπρόθεσμων τίτλων σε έντοκα γραμμάτια κατά 3,57 δις ευρώ, καθώς και στην αύξηση των μακροπρόθεσμων τίτλων κατά 6,41 δις ευρώ.

324. Στο χρέος της Κ.Δ. δεν συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους 13,86 δις ευρώ που αφορά σε αναβαλλόμενους τόκους των δανείων του Ε.Φ.Σ.Φ. των οικονομικών χρήσεων 2012 - 2024, των οποίων η καταβολή θα ξεκινήσει από το οικονομικό έτος 2032. Οι ανωτέρω τόκοι έχουν αναγνωριστεί ως δεδουλευμένοι και απεικονίζονται στις πληρωτέες υποχρεώσεις της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης και σύμφωνα με τις νέες μεθοδολογικές οδηγίες της Eurostat, συνυπολογίζονται στο χρέος της Γ.Κ. (Χρέος κατά Μάαστριχτ).

Την 31η.12.2024 το υπόλοιπο του χρέους της Κ.Δ. ανήλθε σε 403,86 δις ευρώ και είναι μειωμένο κατά 2,66 δις ευρώ ή ποσοστό 0,65% σε σχέση με εκείνο του προηγούμενου οικονομικού έτους.

Στο χρέος της Κ.Δ. δεν συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους 13,86 δις ευρώ, που αφορά σε αναβαλλόμενους τόκους των δανείων του Ε.Φ.Σ.Φ. των οικονομικών χρήσεων 2012 – 2024.

⁴² Δεν περιλαμβάνονται πράξεις παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων.

⁴³ Περιλαμβάνεται 2,37 δις ευρώ που αφορά στο βραχυπρόθεσμο μέρος σε Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου που λήγει εντός του έτους 2025

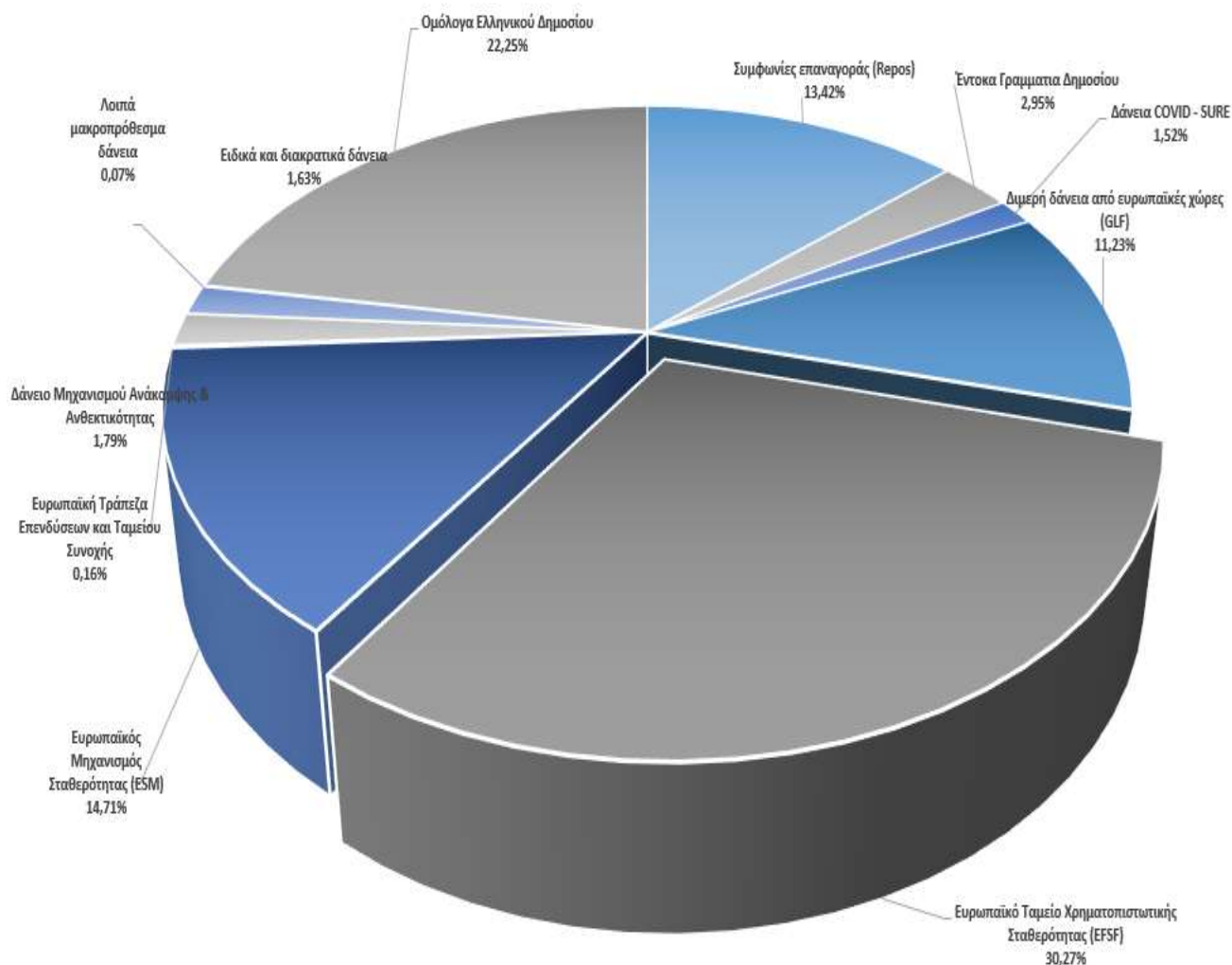
⁴⁴ Περιλαμβάνεται ποσό 3,2 δις ευρώ που αφορά στο βραχυπρόθεσμο μέρος σε Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου που έληξε εντός του έτους 2024

⁴⁵ Περιλαμβάνεται ποσό 3,16 δις που αφορά στο βραχυπρόθεσμο μέρος των μακροπρόθεσμων δανείων που λήγει εντός του έτους 2025

⁴⁶ Περιλαμβάνεται ποσό 2,25 δις που αφορά στο βραχυπρόθεσμο μέρος των μακροπρόθεσμων δανείων που έληξε εντός του έτους 2024

Γράφημα 27
Ανάλυση Δημοσίου Χρέους Κ.Δ. ανά Φορέα Δανεισμού

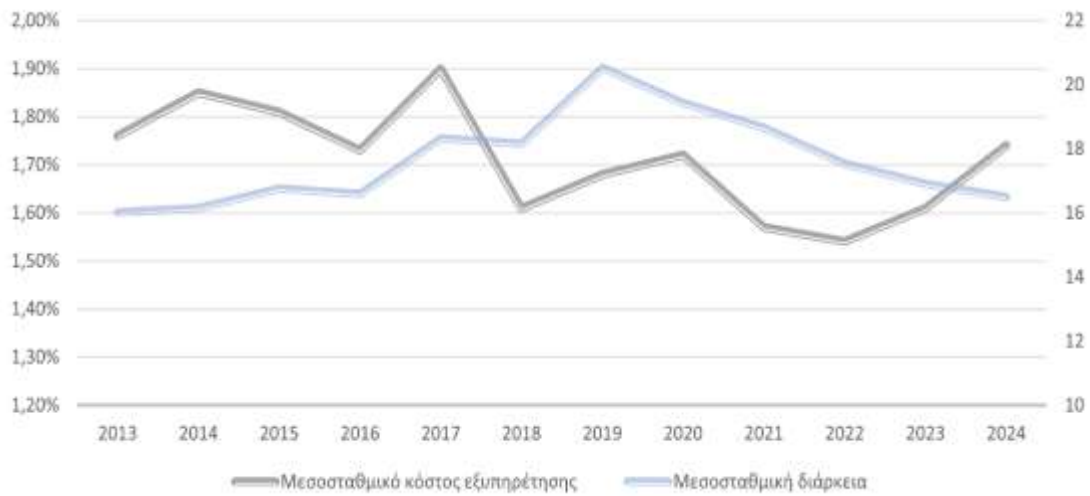

325. Η μεσοσταθμική διάρκεια του νέου δανεισμού για το έτος 2024 διαμορφώθηκε στα 16,54 έτη, έναντι διάρκειας 7,46 ετών για το έτος 2023, ενώ το μεσοσταθμικό κόστος του νέου δανεισμού - εκτός των τίτλων με συμφωνία επαναγοράς (repos) - ανήλθε σε 3,43%, έναντι κόστους 3,71% το έτος 2023.

326. Το μεσοσταθμικό κόστος εξυπηρέτησης του χρέους το έτος 2024, σε ταμειακή βάση, ανήλθε σε 1,74% (2023:1,61%), η δε μεσοσταθμική διάρκειά του διαμορφώθηκε στα 16,49 έτη (2023:16,91 έτη).

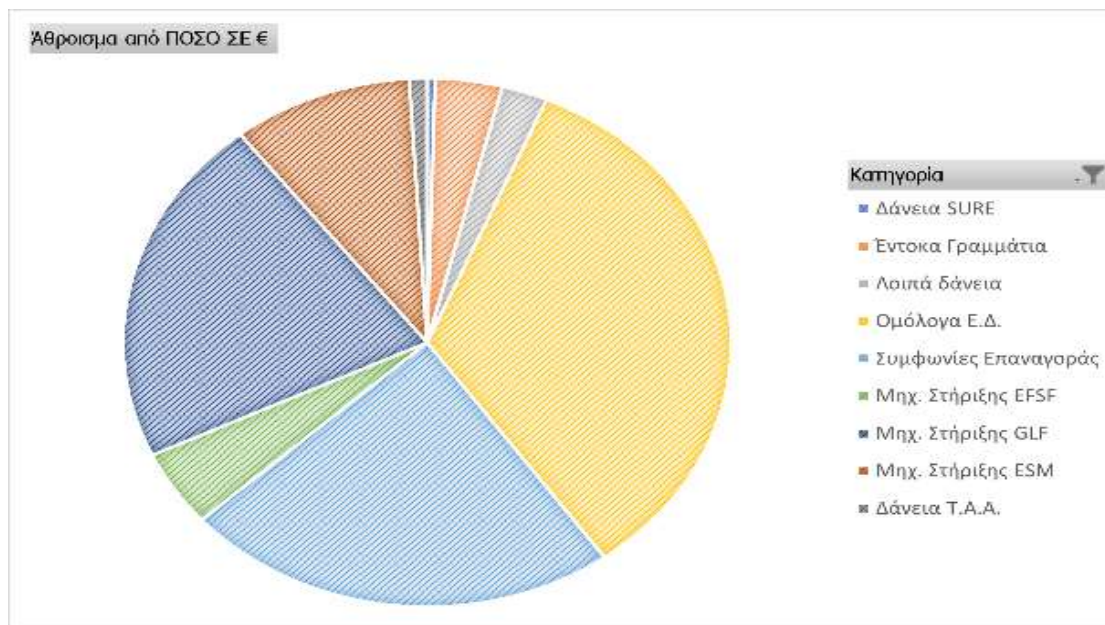

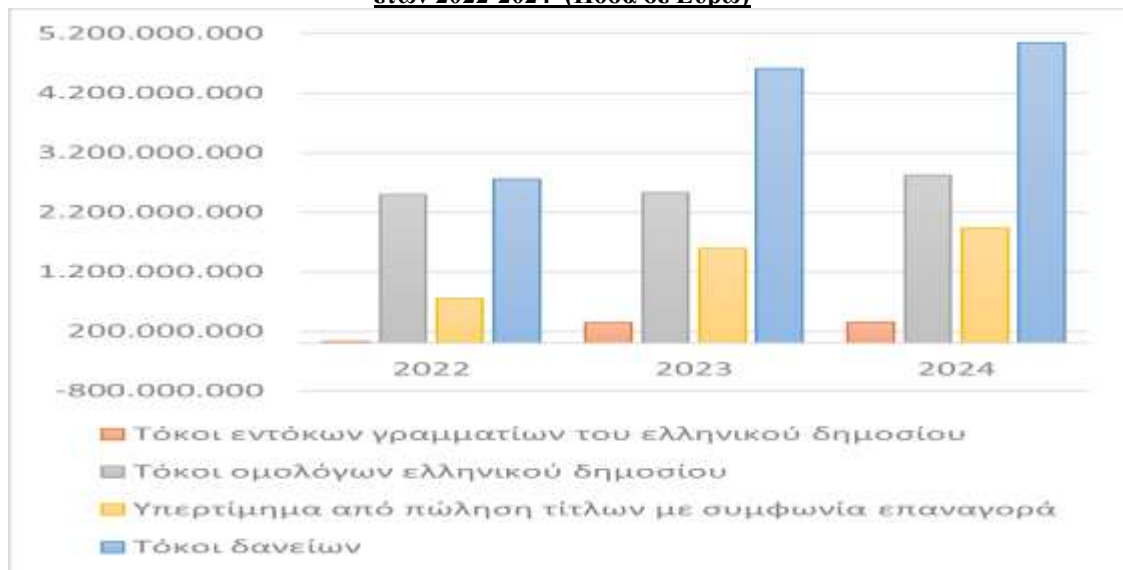
Γράφημα 28
Δείκτες Δημοσίου Χρέους Κ.Δ. (σε ταμειακή βάση)

327. Οι τόκοι που καταβλήθηκαν, κατά την οικονομική χρήση 2024, σε ταμειακή βάση, για την εξυπηρέτηση του Δ.Χ., ανήλθαν σε 8,32 δις ευρώ. Η ανάλυση αυτών ανά είδος υποχρέωσης καθώς και η διαχρονική εξέλιξή τους στα έτη 2022-2024 αποτυπώνονται στα παρακάτω γραφήματα.

Γράφημα 29
Κατανομή καταβληθέντων τόκων έτους 2024 σε (Ποσά σε Ευρώ)

Γράφημα 30**Λισχρονική εξέλιξη καταβληθέντων τόκων
ετών 2022-2024 (Ποσά σε Ευρώ)**

328. Κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου οικονομικού έτους, ο Ο.Δ.ΔΗ.Χ. αναφορικά με την διαχείριση παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, προχώρησε στο κλείσιμο υφιστάμενων θέσεων, στη σύναψη νέων συμφωνιών ανταλλαγής επιτοκίων για το μακροπρόθεσμο μέρος της καμπύλης επιτοκίων και αντιστάθμισης κινδύνου πληθωρισμού σε υφιστάμενο τιμαριθμοποιημένο ομόλογο του Ε.Δ. καθώς και στην εκτέλεση αντίστροφων συμφωνιών (mirror swaps) σε υφιστάμενες θέσεις ανταλλαγής επιτοκίων με τμηματική είσπραξη θετικών αξιών με χρονικό ορίζοντα τη δεκαετία.

Λόγω της διευρυμένης χρήσης παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, ο επιτοκιακός κίνδυνος με τη συμμετοχή υποχρεώσεων κυμαινόμενου επιτοκίου στο σύνολο του χαρτοφυλακίου δημοσίου χρέους έχει εξαλειφθεί για το έτος 2024. Περαιτέρω, η σταδιακή μείωση του κυμαινόμενου επιτοκίου Euribor κατά τη διάρκεια του έτους 2024 είχε ως αποτέλεσμα μειωμένες θετικές αξίες στην αποτίμηση υφιστάμενων θέσεων επιτοκιακών παραγώγων.

329. Το ύψος των μακροπρόθεσμων τίτλων, ήτοι των ομολόγων του Ε.Δ., ανήλθε σε 96,87 δις ευρώ, αυξημένο κατά 6,4 δις ευρώ ή ποσοστό 7,09%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η αύξηση οφείλεται στο γεγονός ότι το Ε.Δ. συνέχισε το έτος 2024 την εκδοτική του δραστηριότητα αντλώντας 9,54 δις ευρώ (ταμειακή εισροή)⁴⁷ ενώ οι πληρωμές για χρεολύσια ανήλθαν σε 3,21 δις ευρώ. Περαιτέρω, από τις νέες εκδόσεις αναγνωρίστηκαν διαφορές υπέρ/υπό το άρτιο ύψους 48,39 εκατ. ευρώ, οι αποσβέσεις δε των ανωτέρω διαφορών για το ελεγχόμενο έτος ανήλθαν 94,49 εκατ. ευρώ.

⁴⁷ Η ονομαστική αξία των εκδόσεων χρέους ανήλθε σε 9,59 δις ευρώ. Η διαφορά 48,39 εκατ. ευρώ αφορά σε συνολική διαφορά υπό το άρτιο και εγγράφεται στους σχετικούς λογαριασμούς της Γενικής Λογιστικής.

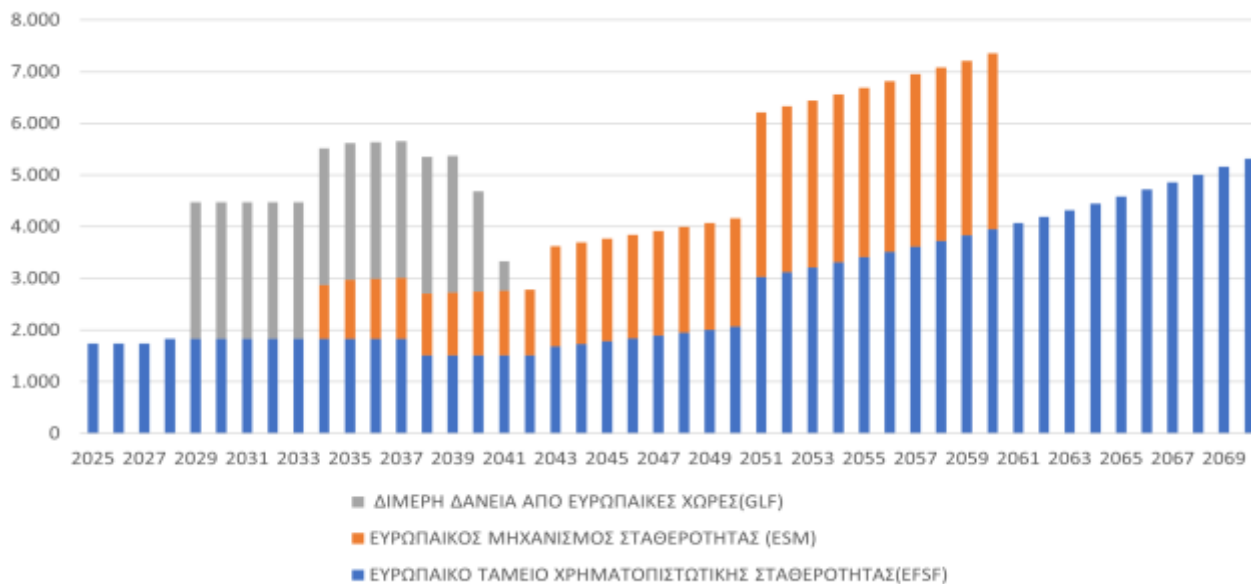
Πίνακας 40
Εκδοτικής δραστηριότητας
(Ποσά σε Ευρώ)

Ημ/νια δημοπρασίας	Ημ/νια λήξης	Ημ/νια έκδοσης	Ποσό έκδοσης	Αξία διακανονισμού (Ταμειακή εισροή)	Προσφερόμενο ποσό	Επιτόκιο	Απόδοση	Τιμή
Κοινοπρακτική Έκδοση								
06/02/2024	15/06/2034	06/02/2024	4.000.000.000	3.965.200.000		3,375%	3,478%	99,13%
02/05/2024	15/06/2034	02/05/2024	3.000.000.000	2.941.710.000		4,125%	4,241%	98,057%
Επανεκδόσεις μέσω δημοπρασίας								
24/01/2024	15/06/2028	05/04/2023	250.000.000	261.725.000	1.086.000.000	3,875%	2,720%	104,690%
21/02/2024	15/06/2028	05/04/2023	200.000.000	208.160.000	623.000.000	3,875%	2,854%	104,080%
21/02/2024	15/06/2033	24/01/2023	200.000.000	214.660.000	711.000.000	4,250%	3,320%	107,330%
27/03/2024	15/06/2028	05/04/2023	250.000.000	260.025.000	929.000.000	3,875%	2,850%	104,010%
24/04/2024	15/06/2035	04/02/2020	200.000.000	169.400.000	714.000.000	1,875%	3,613%	84,700%
29/05/2024	15/06/2034	06/02/2024	250.000.000	247.277.500	835.000.000	3,375%	3,506%	98,911%
26/06/2024	15/06/2034	06/02/2024	200.000.000	197.000.000	727.000.000	3,375%	3,556%	98,500%
24/07/2024	15/06/2029	05/04/2023	250.000.000	261.425.000	906.000.000	3,875%	2,807%	104,570%
29/05/2024	15/06/2034	06/02/2024	250.000.000	255.400.000	924.000.000	3,375%	3,110%	102,160%
23/10/2024	15/06/2029	05/04/2023	250.000.000	265.350.000	939.000.000	3,875%	2,381%	106,140%
27/11/2024	15/06/2034	06/02/2024	250.000.000	254.275.000	957.000.000	3,375%	3,160%	101,710%
Ειδική Έκδοση ΕΤΕΑΝ								
18/09/2024	18/09/2025		40.000.000	40.000.000		6M Euribor+0,63%		100,00%
Σύνολο εκδοτικής δραστηριότητας			9.590.000.000	9.541.607.500				

330. Το μερίδιο των μεσομακροπρόθεσμων υποχρεώσεων στο τέλος του έτους 2024 αποτελεί το 82,86% του συνολικού χαρτοφυλακίου, με τον επίσημο τομέα να κατέχει το 54,18% του χρέους της Κ.Δ. με μέσο σταθμικό επιτόκιο εξυπηρέτησης 1,36%⁴⁸ (2023:1,24%).

331. Το ανεξόφλητο υπόλοιπο των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης ανήλθε σε 218,83 δις ευρώ. Ειδικότερα, από τα διμερή δάνεια από χώρες της Ε.Ε. (G.L.F.) του πρώτου προγράμματος το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 31,61 δις ευρώ, του οποίου η αποπληρωμή θα ολοκληρωθεί το 2040. Από τα δανειακά κεφάλαια του Ε.Φ.Σ.Φ. το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 127,43 δις ευρώ, η δε αποπληρωμή τους ξεκίνησε το 2024 και θα ολοκληρωθεί το 2070. Αναφορικά με τα δανειακά κεφάλαια του Ε.Σ.Μ., τα οποία συνήφθησαν κατά τη διάρκεια του 3^{ου} προγράμματος, το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 59,79 δις ευρώ. Τέλος, σημειώνεται ότι τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. έχουν πλήρως εξοφληθεί από το οικονομικό έτος 2022.

⁴⁸ Συνυπολογιζόμενων των αναβαλλόμενων τόκων των δανείων του ΕFSF, των οποίων έχει αναβληθεί η καταβολή τους έως το 2032.

Γράφημα 31**Χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής δανείων Μηχανισμού Στήριξης (ποσά σε εκατ. ευρώ)**

332. Το απόθεμα (stock) των εντόκων γραμματίων μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος (8,42 δις ευρώ), ενώ το απόθεμα των τίτλων με συμφωνία επαναγοράς (repos) αυξήθηκε κατά 2,41 δις ευρώ και στο τέλος του 2024 διαμορφώθηκε σε 56,94 δις ευρώ.

333. Οι Μικτές Χρηματοδοτικές Ανάγκες του Κ.Π. κατά το έτος 2024 (εξαιρουμένου του αποθέματος του βραχυπρόθεσμου χρέους εντόκων και repos) ανήλθαν στο ποσό των 15,04 δις ευρώ ήτοι σε ποσοστό 6,35% του Α.Ε.Π., λόγω των πρωτογενών πλεονασμάτων, των χαμηλών ετήσιων χρεολυσίων και των υψηλών ταμειακών διαθεσίμων, έχοντας ως αποτέλεσμα μειωμένο κίνδυνο ρευστότητας.

334. Η αρχική αναγνώριση και η μεταγενέστερη επιμέτρηση των υποχρεώσεων που σχετίζονται με το χρέος της Κ.Δ. πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη λογιστική πολιτική που ίσχυε κατά την 31.12.2018 και όχι με βάση τα οριζόμενα στην παρ. 25 της ΛΠΠΕ. Επιπλέον εκκρεμεί η αναδρομική εφαρμογή των αλλαγών της λογιστικής πολιτικής αναφορικά με την αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων – υποχρεώσεων σύμφωνα με τη μέθοδο του αποτελεσματικού επιτοκίου, όπως ορίζεται στην παρ. 11 της ΥΑ 2/87749/ΔΛΓΚ/14.07.2021 (Β' 3082) «Λογιστικές πολιτικές, μεταβολές λογιστικών εκτιμήσεων και λαθών» διότι, σύμφωνα με το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και τον Ο.Δ.ΔΗ.Χ., απαιτούνται προσαρμογές στις λογιστικές πρακτικές και στα πληροφοριακά συστήματα. Ωστόσο, στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται γνωστοποίηση της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την περίοδο αναφοράς σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρήση (2023) ως προς το ζήτημα αυτό, ούτε γίνεται αναφορά συγκεκριμένης χρονολογίας, έστω κατ' εκτίμηση, κατά την οποία θα επιτευχθεί η προσαρμογή στις απαιτήσεις της νέας Λογιστικής Πολιτικής (βλ. και παρ. 45 και 46 της ΛΠΠΕ).

335. Στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το Δημόσιο Χρέος, εντοπίστηκαν αδυναμίες. Συγκεκριμένα:

(α) Δεν έχουν αναληφθεί ενέργειες από τη Διεύθυνση Δανεισμού και Διαχείρισης του Ο.Δ.ΔΗ.Χ. για τη διευκόλυνση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς τίτλων του Ε.Δ. μέσω πράξεων αγορών, πωλήσεων ή δανεισμού τίτλων, εντός προκαθορισμένων ορίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 1^α περ. ν. του ν. 4941/2022, για την περαιτέρω διασφάλιση της επάρκειας διαπραγμάτευσης των Ο.Ε.Δ.

(β) Δεν έχουν καθοριστεί από τον Ο.Δ.ΔΗ.Χ. σε ετήσια βάση ενοποιημένα όρια κινδύνου αντισυμβαλλομένου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 62 παρ. 1. περ. β. του ν. 4941/2022. Εντούτοις, έχουν προβλεφθεί και εφαρμόζονται κριτήρια επιλογής των βασικών διαπραγματευτών αγοράς σύμφωνα τον Κανονισμό Λειτουργίας τους.

(γ) Δεν διενεργούνται έλεγχοι από το Τμήμα Συμμόρφωσης του Ο.Δ.ΔΗ.Χ. αναφορικά με την εφαρμογή των εσωτερικών του πολιτικών, την τήρηση των ρυθμιστικών του υποχρεώσεων και τη συμμόρφωση της λειτουργίας του με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, όπως προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 1γβ περ. ii. του ν. 4941/2022.

(δ) Το Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου του Ο.Δ.ΔΗ.Χ., η αποστολή και οι αρμοδιότητες του οποίου προβλέπονται στις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 1 στ του ν. 4941/2022, λειτούργησε το πρώτον κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου έτους, εντούτοις παραμένει υποστελεχωμένο. Το εν λόγω Τμήμα βρίσκεται σε διαδικασία καταγραφής και επεξεργασίας εγχειριδίου εσωτερικού ελέγχου του φορέα και καταγραφής διαδικασιών σχετικών με το Δ.Χ. με δημοσιονομικές συνέπειες ή που να ενέχουν κινδύνους πιστωτικούς, ρευστότητας, αγοράς κ.λπ.

336. Ως βασική αιτία των ανωτέρω αδυναμιών προβάλλεται η υποστελέχωση του Οργανισμού, η οποία σε συνδυασμό με τον απαιτούμενο σημαντικό χρόνο εκπαίδευσης, λόγω του εξειδικευμένου χαρακτήρα του αντικείμενου ενασχόλησης, αναδεικνύεται σε βασικό παράγοντα λειτουργικού κινδύνου για τον Οργανισμό.

337. Περαιτέρω, αναφορικά με τα πληροφοριακά συστήματα που είναι σε παραγωγική λειτουργία στον Ο.Δ.ΔΗ.Χ., εντοπίζονται ελλείψεις σε δικλίδες ελέγχου υποχρεωτικών πεδίων και λογικών ελέγχων, στο ιστορικό καταγραφής ενεργειών καθώς και σε αυτοματοποιημένες διαδικασίες παραγωγής αναφορών. Εντούτοις, ο Οργανισμός βρίσκεται σε διαδικασία προμήθειας και εγκατάστασης νέου ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος (Treasury Management System) με σκοπό την επίλυση υφιστάμενων δυσχερειών και την απόκτηση εργαλείων και δυνατοτήτων για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του Δημοσίου Χρέους.

338. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι δεν έχει διενεργηθεί για το έτος 2024 ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις της περίπτωσης δ της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του ν. 4270/2014.

Δεν έχει ολοκληρωθεί η προσαρμογή στο νέο λογιστικό πλαίσιο για τις υποχρεώσεις χρέους, ενώ απουσιάζουν επαρκείς γνωστοποιήσεις προόδου και σαφές χρονοδιάγραμμα συμμόρφωσης.

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει το Δημόσιο Χρέος εφαρμόζεται ελλιπώς: δεν υλοποιούνται πράξεις για την ενίσχυση της δευτερογενούς αγοράς τίτλων, δεν έχουν τεθεί ενιαία όρια κινδύνου αντισυμβαλλομένων, ενώ οι έλεγχοι συμμόρφωσης και εσωτερικού ελέγχου παραμένουν ανεπαρκείς λόγω υποστελέχωσης.

Τα υφιστάμενα πληροφοριακά συστήματα παρουσιάζουν ελλείψεις σε ελέγχους και αυτοματισμούς, περιορίζοντας την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων.

Δεν εκπονήθηκε για το έτος 2024 η προβλεπόμενη από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους.

Συνιστάται να ολοκληρωθεί άμεσα η μετάβαση στο νέο λογιστικό πλαίσιο και να βελτιωθούν οι γνωστοποιήσεις προόδου. Να ενισχυθεί ο Ο.Δ.ΔΗ.Χ. με το αναγκαίο προσωπικό με εξειδικευμένη τεχνογνωσία, προκειμένου να περιοριστεί ο λειτουργικός κίνδυνος. Να υλοποιηθούν οι θεσμικές προβλέψεις για πράξεις στη δευτερογενή αγορά, για όρια κινδύνου και για συστηματικούς ελέγχους συμμόρφωσης και εσωτερικού ελέγχου. Να τεθεί σε πλήρη παραγωγική λειτουργία το νέο πληροφοριακό σύστημα με ισχυρές δικλίδες ελέγχου και αυτοματοποιημένες διαδικασίες αναφορών. Να διασφαλιστεί η τακτική διενέργεια της ανάλυσης βιωσιμότητας του χρέους από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, όπως απαιτείται από το θεσμικό πλαίσιο.

Σχέση δημοσίου χρέους και Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

339. Ο «Δείκτης Χρέους/Α.Ε.Π.» βελτιώθηκε σημαντικά κατά την περίοδο αναφοράς (2024), καθώς ανήλθε σε ποσοστό 170,60% (403,86/236,74) έναντι 180,93% (406,52/224,69) το έτος 2023 (βάσει της αναθεωρημένης εκτίμησης για το Α.Ε.Π.). Το αποτέλεσμα αυτό υπερβαίνει τη σχετική πρόβλεψη του Προϋπολογισμού, καθώς τα μεγέθη του δημοσίου χρέους και του Α.Ε.Π. που είχαν προβλεφθεί για το 2024 θα οδηγούσαν σε ΔΧ/Α.Ε.Π.=171,53%.

Γράφημα 32
Διαχρονική εξέλιξη χρέους Κ.Δ. σε σχέση με το ΑΕΠ

Ο δείκτης Δημοσίου Χρέους/Α.Ε.Π. της Κ.Δ. την 31η.12.2024 υπολογίστηκε σε ποσοστό 170,60%, μειωμένος κατά 10,33 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με τον πραγματικό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης και τον πληθωρισμό να έχουν καθοριστική επίδραση στο ως άνω αποτέλεσμα.

Εντούτοις, ο Δείκτης Χρέους/Α.Ε.Π. εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ η σταδιακή αναχρηματοδότηση των δανειακών υποχρεώσεων της Κ.Δ. προς τον επίσημο τομέα με όρους αγοράς αυξάνει την έκθεση του Ε.Δ. στους κινδύνους επιτοκίου, αναχρηματοδότησης και αγοράς.

Άλλες μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις

340. Η ανάλυση των άλλων μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 41
Άλλες Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (Ποσά σε ευρώ)

	2024	2023	Μεταβολή
Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDRs)	3.902.928.312,13	3.786.929.316,55	115.998.995,58
Κέρματα σε κυκλοφορία	161.916.729,04	97.819.070,28	64.097.658,76
Υποχρεώσεις στην ΤτΕ για συμμετοχή στο κεφάλαιο του ΔΝΤ	5.485.146.100,47	4.781.954.177,20	703.191.923,27
- Δάνειο σε χρυσό	2.474.909.819,84	1.840.931.432,57	633.978.387,27
- Δάνεια σε ευρώ	3.010.236.280,63	2.941.022.741,63	69.213.539,00
Σύνολο	9.549.991.141,64	8.666.702.564,03	883.288.577,61

341. Στον λογαριασμό «Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα (SDRs)» εμφανίζεται η υποχρέωση της Κ.Δ. προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο από Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα. Οι μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο οικονομικό έτος οφείλονται σε συναλλαγματικές διαφορές.

342. Στις μακροχρόνιες υποχρεώσεις της Κ.Δ. δεν έχει αναγνωριστεί υποχρέωση για την συμμετοχή του Ε.Δ. στη Δέκατη Όγδοη Αναπλήρωση των Πόρων του Διεθνούς Οργανισμού Ανάπτυξης για μερίδια ποσού 1,44 εκατ. ευρώ, το οποίο, σύμφωνα με την Υ.Α. 45993/2017 (Β' 1445), θα καταβληθεί το έτος 2026.

343. Ακόμη δεν έχει αναγνωριστεί υποχρέωση για τη συμμετοχή του Ε.Δ. στην αύξηση του εγγεγραμμένου μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης για μερίδια ποσού 9,00 εκατ. ευρώ, το οποίο, σύμφωνα με την Υ.Α. 116319/2024 (Β' 4822), θα καταβληθεί το έτος 2026.

344. Δεν συμπεριλαμβάνεται ποσό 14,34 δις ευρώ, που αντιστοιχεί σε μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις τόκων, οι οποίες έχουν περιληφθεί στις (βραχυπρόθεσμες) πληρωτέες υποχρεώσεις και επομένως πρέπει να αναταξινομηθεί για λόγους ορθής απεικόνισης, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΛΠΠΕ και του π.δ. 54/2018.

Διαπιστώθηκε εσφαλμένη ταξινόμηση τόκων ποσού 14,34 δις ευρώ που αφορούν σε μακροπρόθεσμες οφειλές που εμφανίζονται ως βραχυπρόθεσμες.

Δεν έχουν αναγνωριστεί μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις που αφορούν τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου σε διεθνείς οργανισμούς, παρότι η καταβολή τους έχει ήδη προβλεφθεί με κανονιστικές πράξεις.

Η μη αναγνώριση αυτών των υποχρεώσεων οδηγεί σε υποεκτίμηση του ύψους των μακροχρόνιων οφειλών, κατά 10,44 εκατ. ευρώ, και σε ελλιπή απεικόνιση των δεσμεύσεων της Κ.Δ.

Συνιστάται η έγκαιρη καταχώριση των υποχρεώσεων στις μακροπρόθεσμες οφειλές, σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές, ώστε να αποτυπώνεται με πληρότητα η οικονομική θέση και η θέσπιση διαδικασιών τακτικής παρακολούθησης και έγκαιρης αναγνώρισης συναφών υποχρεώσεων.

Προβλέψεις

345. Σύμφωνα με την Απόφαση Αριθμ. 2/308886/ΔΛΓΚ σχετικά με την εφαρμογή της Λ.Π.Π.Ε. (Λογιστική Πολιτική για την Πρώτη Εφαρμογή του Λογιστικού Πλαισίου της Γ.Κ.), η Κ.Δ. οφείλει: α) κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου να αναπτύξει το λογιστικό της σύστημα ώστε να καταρτίσει μητρώα παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων που απορρέουν από τους σημαντικότερους χρηματοοικονομικούς κινδύνους όπως εισπραξιμότητα απαιτήσεων, καταπτώσεις εγγυήσεων, δικαστικές διεκδικήσεις τρίτων, για τους οποίους πρέπει να αναγνωρίζονται οι αναλογούσες απομειώσεις και προβλέψεις (παρ. 11 της ΛΠΠΕ) και β) να γνωστοποιεί τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις και τα ενδεχόμενα περιουσιακά στοιχεία στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις και να διενεργεί προβλέψεις για υποχρεώσεις που αφορούν την περίοδο αναφοράς και βαρύνουν τα αποτελέσματα (παρ. 33 της ΛΠΠΕ).

346. Από τον έλεγχο δεν προέκυψε ότι έχει καταρτιστεί αντίστοιχο μητρώο. Συνεπεία αυτού δεν έχουν υπολογιστεί και αναγνωριστεί τυχόν προβλέψεις από καταπτώσεις εγγυήσεων ή δικαστικές διεκδικήσεις τρίτων προς το Ε.Δ. Επιπλέον δεν έχουν γνωστοποιηθεί στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων ενδεχόμενες υποχρεώσεις από δικαστικές αποφάσεις, εκτελεστικές αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων αρμοδίων οργάνων που να σχετίζονται με αποκλεισμό από χρηματοδοτήσεις, δημοσιονομικές διορθώσεις, αγροτικές ενισχύσεις, παράνομες κρατικές ενισχύσεις κ.λπ.

347. Ενδεικτικά:

(α) Το ανεξόφλητο υπόλοιπο των δανείων που έχουν χορηγηθεί με την εγγύηση του Ε.Δ. ανήλθε την 31η.12.2024 σε 26,16 δις ευρώ. Ειδικά οι εγγυήσεις που χορηγήθηκαν σε τιτλοποιήσεις

πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» ανήλθαν κατά την ίδια ημερομηνία σε 17,33 δις ευρώ. Σημειώνεται ότι οι συνολικές ανακτήσεις, ήτοι από καταβολές δόσεων δανείων, ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων, πωλήσεις χαρτοφυλακίων και τιτλοποιήσεις υπολείπονται σε ποσοστό 24,09% σε σχέση με τις προϋπολογισθείσες ανακτήσεις των διαχειριστών για τα έτη 2020 - 2024. Από το σύνολο των δεκαεννέα (19) τιτλοποιήσεων, οι επτά παρουσιάζουν αποκλίσεις άνω του 20%. Για τα ποσά αυτά δεν αναγνωρίστηκαν προβλέψεις για καταπτώσεις εγγυήσεων ούτε προβάλλεται σαφής ισχυρισμός της Κ.Δ. περί της ανυπαρξίας κινδύνου κατάπτωσης έστω μέρους των εγγυήσεων αυτών. Συναφώς σημειώνεται ότι κατά την τελευταία πενταετία οι καταπτώσεις από εγγυήσεις του Ε.Δ. ανέρχονται κατά μέσο όρο σε 390,92 εκατ. ευρώ.

(β) Η Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤ.Α.Δ. Α.Ε.) είναι άμεση θυγατρική της Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (Υπερταμείο - GrowthFund), της οποίας μέτοχος σε ποσοστό 100% είναι το Ε.Δ.. Σύμφωνα με τις Σημειώσεις επί των τελευταίων δημοσιευμένων Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της ΕΤ.Α.Δ. (οικονομικού έτους 2023), εκκρεμούν σε βάρος της Διαιτητικές Αποφάσεις επί αγωγών της εταιρείας ΑΤΤΙΚΟΣ ΗΛΙΟΣ Α.Ε. (τις οποίες άσκησε μαζί με τις εταιρείες ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε. και ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΛΙΟΣ Α.Ε.) για επιδικασθέντα ποσά συνολικού ύψους 573 εκατ. ευρώ περίπου, χωρίς τους αναλογούντες τόκους⁴⁹. Ενόψει της νομικής σχέσης του Ε.Δ. με την ΕΤ.Α.Δ. Α.Ε. και το Υπερταμείο, δεν προκύπτει ότι έχουν αξιολογηθεί από την Κ.Δ. τυχόν ενδεχόμενες υποχρεώσεις της λόγω των ως άνω δικαστικών διεκδικήσεων ούτε υπάρχει εκτίμηση ότι από την ανωτέρω αιτία δεν μπορεί να προκύψει οποιαδήποτε υποχρέωση για το Ε.Δ., καθώς στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται κάποια σχετική γνωστοποίηση.

(γ) Στις Μηνιαίες Συνοπτικές Εκθέσεις Απλήρωτων και Ληξιπρόθεσμων Υποχρεώσεων των φορέων Κ.Δ. μηνός Δεκεμβρίου 2024 καταγράφονται ενδεχόμενες υποχρεώσεις ύψους συνολικά 24,47 εκατ. ευρώ. Αυτές αφορούν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους δαπάνες Π.Δ.Ε. του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (16,51 εκατ. ευρώ), για τις οποίες τα τιμολόγια παρουσιάζουν θέματα κανονικότητας καθώς και υποχρεώσεις από συμβάσεις που δεν υποβλήθηκαν ως όφειλαν σε προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επίσης, ποσό 3,67 εκατ. ευρώ αφορά σε εκκρεμείς δεσμεύσεις για τη συμμετοχή της Ελλάδας στις δαπάνες συντήρησης και περιπολίας πάγων στον Βόρειο Ατλαντικό, ετών 2013 και 2015-2022, για τις οποίες δεν έχουν αποσταλεί πλήρη δικαιολογητικά από τον δικαιούχο, προκειμένου να οριστικοποιηθεί το ποσό της υποχρέωσης. Το υπόλοιπο ποσό (4,29 εκατ. ευρώ) αφορά λοιπές υποχρεώσεις υπό αμφισβήτηση, δικαστική διεκδίκηση κλπ. των Υπουργείων Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

(δ) Σύμφωνα με την εκτελεστική απόφαση 2025/1147 της 11ης.06.2025 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποκλείστηκαν από την ενωσιακή χρηματοδότηση δαπάνες ποσού 415,05 εκατ. ευρώ του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. ως διαπιστευμένου οργανισμού πληρωμών για τις αγροτικές ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν έχει αξιολογηθεί από την Κ.Δ. εάν από την ανωτέρω αιτία μπορεί να προκύψει οποιαδήποτε υποχρέωση για το Ε.Δ., καθώς στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται κάποια σχετική γνωστοποίηση.

(ε) Σύμφωνα με την 1/2024 Ειδική Έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου και παρά την απόδοση ποσού 617,41 εκατ. ευρώ προς το Α.Κ.Α.Γ.Ε. εντός του οικονομικού έτους 2024, εξακολουθούν να υφίστανται οφειλές του Ε.Δ. προηγούμενων ετών, οι οποίες δεν έχουν γνωστοποιηθεί στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων.

(στ) Στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται γνωστοποίηση για τις εκκρεμείς επιστροφές φόρων για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ. κατά την 31η.12.2024⁵⁰.

(ζ) Σε σχέση με τα Μακροπρόθεσμα Δάνεια για τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσω αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων του Τ.Α.Α. δεν έχει διερευνηθεί εάν υφίστανται εκτιμήσεις για τυχόν αναμενόμενες ζημίες πιστώσεων.

⁴⁹ Πρόκειται για τις Διαιτητικές Αποφάσεις 20/2019 (58 εκατ. ευρώ περίπου), 24/2019 (66 εκατ. ευρώ περίπου), 03/2020 (68 εκατ. ευρώ περίπου), 04/2020 (27,5 εκατ. ευρώ περίπου), 01/2020 (294 εκατ. ευρώ περίπου), 02/2020 (45 εκατ. ευρώ περίπου) και 28/2019 (15 εκατ. ευρώ περίπου). Βλ. σχετικά τις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της ΕΤΑΔ οικονομικού έτους 2023.

⁵⁰ Το ποσό των συνολικών εκκρεμών επιστροφών φόρων για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί Α.Φ.ΕΚ. κατά την 31η.12.2024, σύμφωνα με την Έκθεση Απολογισμού 2024 και Προγραμματισμού Δραστηριοτήτων για το 2025, Μάρτιος 2025, https://www.aade.gr/sites/default/files/2025-04/ekthesi_apologismou2024.pdf της Α.Α.Δ.Ε. ανέρχεται σε 312,19 εκατ. ευρώ.

Η Κ.Δ. δεν έχει καταρτίσει μητρώο παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων, όπως απαιτείται από τη ΛΠΠΕ, ούτε έχουν αναγνωριστεί προβλέψεις για κινδύνους από καταπτώσεις εγγυήσεων ή δικαστικές διεκδικήσεις.

Δεν έχουν γνωστοποιηθεί στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων σημαντικές ενδεχόμενες υποχρεώσεις που αφορούν:

- καταπτώσεις εγγυήσεων δανείων και τιτλοποιήσεων,
- διαιτητικές αποφάσεις σε βάρος θυγατρικών εταιρειών του Ε.Δ.,
- εκκρεμείς δεσμεύσεις από δαπάνες Π.Δ.Ε. και λοιπές συμβάσεις,
- αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για αποκλεισμό δαπανών από ενωσιακή χρηματοδότηση,
- υφιστάμενες οφειλές προς το Α.Κ.Α.Γ.Ε.,
- εκκρεμείς επιστροφές φόρων χωρίς Α.Φ.ΕΚ.

Η μη αναγνώριση και γνωστοποίηση αυτών των στοιχείων οδηγεί σε σημαντική υποεκτίμηση των κινδύνων που βαρύνουν την Κ.Δ.

Συνιστάται να καταρτιστεί άμεσα μητρώο παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων, όπως απαιτείται από τη ΛΠΠΕ. Να αναγνωριστούν οι αναγκαίες προβλέψεις για κινδύνους που πληρούν τα κριτήρια της παρ. 33 της ΛΠΠΕ και να γνωστοποιηθούν οι ενδεχόμενες υποχρεώσεις που απορρέουν από εγγυήσεις, δικαστικές αποφάσεις, αποφάσεις της Ε.Ε. και λοιπές δεσμεύσεις. Να προβλεφθεί σύστημα τακτικής ενημέρωσης των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων με όλες τις σχετικές εκκρεμότητες, ώστε να αποτυπώνεται η πραγματική έκθεση της Κ.Δ. σε κινδύνους και υποχρεώσεις.

Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου

348. Το ανεξόφλητο υπόλοιπο των δανείων που έχουν χορηγηθεί με την εγγύηση του Ε.Δ. ανήλθε την 31η.12.2024 στο ποσό των 26,16 δις ευρώ, μειωμένο κατά 603,94 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 2,31% έναντι του προηγούμενου έτους (2023), κατά το οποίο είχε διαμορφωθεί στο ποσό των 26,76 δις ευρώ.

349. Η μείωση κατά 2,31% του ανεξόφλητου υπολοίπου δανείων υπέρ των οποίων έχει εγγυηθεί το Ε.Δ. έως την 31η.12.2024, οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση των εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί αφενός σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, ΔΕΚΟ και δημόσιους οργανισμούς των οποίων τα δάνεια δεν εξυπηρετούνται από τη Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων (Δ.Κ.Ε.Κ.Κ.) και αφετέρου για το πρόγραμμα ενίσχυσης επιχειρηματικότητας ΜΜΕ & MidCaps.

350. Παράλληλα, σημειώθηκε αύξηση σε ποσοστό 3,28% των εγγυήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» (από 16,78 δις ευρώ διαμορφώθηκαν σε 17,33 δις ευρώ). Οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν το 66,24% του συνόλου του εγγυήσεων. Ωστόσο, οι τελευταίες αυτές εγγυήσεις, οι οποίες εφαρμόζονται στο πλαίσιο προγραμμάτων με σκοπό τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τελούν υπό την έγκριση και τη σύμφωνη γνώμη των αρμοδίων ευρωπαϊκών θεσμών και εποπτικών μηχανισμών, εμπεριέχουν σημαντικούς δημοσιονομικούς κινδύνους που πηγάζουν από το ενδεχόμενο κατάπτωσης της εγγύησης. Το Ε.Δ. έχει εισπράξει, κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου έτους, προμήθειες ασφαλείας ποσού ύψους 195,48 εκατ., για την παροχή εγγύησης στα πλαίσια του ανωτέρου προγράμματος.

351. Το ανεξόφλητο υπόλοιπο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» αφορά στο ανεξόφλητο υπόλοιπο μηνός Οκτωβρίου 2024 και όχι της ημερομηνίας αναφοράς των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το ανεξόφλητο υπόλοιπο της 31ης.12.2024, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη τις εισπράξεις έως την ημερομηνία αναφοράς, ανέρχεται σε 16,97 δις ευρώ ενώ το ποσό των εγγυήσεων του Ε.Δ. για δάνεια από τράπεζες του εσωτερικού και του εξωτερικού ανέρχεται σε 25,81 δις ευρώ.

Το ανεξόφλητο υπόλοιπο δανείων με εγγύηση Ε.Δ. μειώθηκε λόγω μείωσης εγγυήσεων προς ιδιωτικές επιχειρήσεις, ΔΕΚΟ και δημόσιους οργανισμούς και για το πρόγραμμα ενίσχυσης επιχειρηματικότητας ΜΜΕ & MidCaps, ενώ αυξήθηκαν οι εγγυήσεις στο πρόγραμμα «ΗΡΑΚΛΗΣ», που φέρουν δημοσιονομικούς κινδύνους.

Το ανεξόφλητο υπόλοιπο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» που εμφανίζεται στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις αναφέρεται στον Οκτώβριο 2024 και όχι στην ημερομηνία αναφοράς (31.12.2024).

Συνιστάται η ακριβέστερη απεικόνιση των δεδομένων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

352. Τα ανεξόφλητα υπόλοιπα των εγγυήσεων του Ε.Δ της 31ης.12.2024, απεικονίζονται αναλυτικά, ανά κατηγορία δανειοληπτών, στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 42
Υπόλοιπα των Εγγυήσεων που έχει αναλάβει το Ε.Δ.
ανά κατηγορία δανειοληπτών

ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ Ε.Δ. ΓΙΑ ΑΝΕΞΟΦΛΗΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΔΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΝ 31.12.2024					
Κατηγορία εγγυήσεων	31.12.2024	31.12.2023	Μεταβολή	% Μεταβολή	% επί του συνόλου των εγγυήσεων
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΗΡΑΚΛΗΣ"	17.326.999.120,43	16.783.824.239,96	543.174.880,47	3,13%	66,24%
ΔΕΚΟ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΤΟΥΣ	3.850.860.254,79	4.334.734.047,00	-483.873.792,21	-12,57%	14,72%
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, ΑΓΡΟΤΕΣ & ΛΟΙΠΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	2.054.802.488,06	2.493.952.001,75	-439.149.513,69	-21,37%	7,86%
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΜΕ & MidCaps - ΔΑΝΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΕΠ ΜΕ ΤΗΝ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΟΥ Ε.Δ.	1.355.209.326,69	1.759.481.898,51	-404.272.571,82	-29,83%	5,18%
ΔΕΚΟ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΜΕ ΔΑΝΕΙΑ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΑΙ από τη Δ/ση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων	915.172.466,90	648.100.164,00	267.072.302,90	29,18%	3,50%
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "SURE"	342.618.750,00	342.618.750,00	-	-	1,31%
ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ	266.109.875,59	352.996.758,77	-86.886.883,18	-32,65%	1,02%
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΜΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ	45.269.735,00	45.269.735,00	-	-	0,17%
Γενικό Σύνολο	26.157.042.017,46	26.760.977.594,99	-603.935.577,53	-2,31%	100,00%

Χορήγηση νέων εγγυήσεων

353. Οι νέες εγγυήσεις που χορήγησε η Κ.Δ. για δάνεια για την οικονομική χρήση 2024 αναλύονται ως ακολούθως:

(α) Παροχή εγγύησης ύψους 300 εκατ. ευρώ προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την κάλυψη ισόποσου δανείου του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, για τη χορήγηση από μέρους του, δανείων στους Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, στους συνδέσμους Δήμων και στα νομικά πρόσωπα των Ο.Τ.Α., για την υλοποίηση έργων στο πλαίσιο του προγράμματος ανάπτυξης και αλληλεγγύης της τοπικής αυτοδιοίκησης «Αντώνης Τρίτσης».

(β) Παροχή εγγυήσεων ύψους 31,63 εκατ. ευρώ που χορηγήθηκαν προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για τη χρηματοδότηση πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Ενίσχυσης Επιχειρηματικότητας, Ενεργειακής Απόδοσης και Χρηματοδοτικής Μίσθωσης.

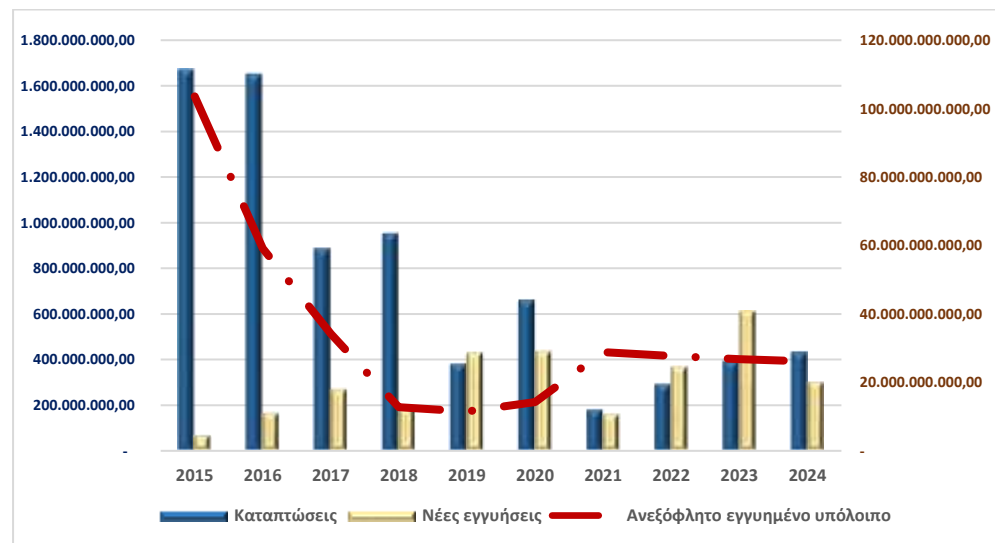
354. Περαιτέρω, κατά τη διάρκεια του έτους 2024 χορηγήθηκαν εγγυήσεις, στο πλαίσιο προγράμματος παροχής εγγύησης σε τιτλοποιήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων «Ηρακλής», ποσού 1,71 δις ευρώ.

Πίνακας 43
Χορήγηση νέων εγγυήσεων του Ε.Δ., στο πλαίσιο
του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»

ΝΕΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ «ΗΡΑΚΛΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2024		
Κατηγορία εγγυήσεων	31.12.2024	Αρ. Απόφασης
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ - SUNRISE III	142.592.398	2/815/0025/25.01.2024
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ -Frontier II	360.000.000	2/4076/0025/15.02.2024
ΑΤΤΙΚΗΣ - RHODIUM I	476.000.000	2/114981/0025/30.12.2024
ΑΤΤΙΚΗΣ - DOMUS 1	728.000.000	2/114982/0025/30.12.2024
Γενικό Σύνολο	1.706.592.398	

355. Η διαχρονική εξέλιξη του ύψους του ανεξόφλητου υπολοίπου των χορηγηθέντων δανείων με εγγύηση του Ε.Δ., της παροχής νέων εγγυήσεων και των δαπανών πληρωμής καταπτώσεων εγγυήσεων, κατά τη χρονική περίοδο 2015 – 2024, απεικονίζονται στο Γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 33
Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων και νέες εγγυήσεις Ε.Δ.
για τα έτη 2015-2024
(συμπεριλαμβάνονται δάνεια προς τράπεζες εσωτερικού και εξωτερικού)

356. Από το ανωτέρω Γράφημα, προκύπτει ότι το ύψος του ανεξόφλητου υπολοίπου των δανείων παρουσίασε μέχρι και το έτος 2019, κατά μέσο όρο μειωτική τάση, ίση με ποσοστό 40%, ενώ στη συνέχεια δεν σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές και κατά την περίοδο 2021-2024 παρέμεινε σχεδόν σταθερό, περίπου στα 27,35 δις ευρώ, κατά μέσο όρο. Η προαναφερόμενη εξελικτική πορεία των εν λόγω μεγεθών, κατά την περίοδο 2015 - 2019 οφείλεται στην ανάγκη παροχής έκτακτης ενίσχυσης της ρευστότητας (μηχανισμός ELA - Emergency Liquidity Assistance) των ελληνικών τραπεζών για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της οικονομίας.

357. Σημαντικές διακυμάνσεις σημειώθηκαν στη διαχρονική εξέλιξη του ύψους παροχής νέων εγγυήσεων του Ε.Δ. για τη χορήγηση δανείων, η αξία των οποίων ανήλθε κατά μέσο όρο σε 298 εκατ. ευρώ και παρουσίασε σημαντική αύξηση κατά τα έτη 2020 (434,20 εκατ. ευρώ) και 2023

(611,45 εκατ. ευρώ). Η αξία παροχής νέων εγγυήσεων του Ε.Δ. για το έτος 2024 μειώθηκε κατά 50,94% έναντι του προηγούμενου έτους.

Καταπτώσεις εγγυήσεων

358. Οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων του Ε.Δ. για δάνεια τρίτων (ΑΛΕ C23901) ανήλθαν σε 432,68 εκατ. ευρώ και υπολείπονται της αρχικής πρόβλεψης του Προϋπολογισμού κατά 682,52 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 61,20%. Ειδικότερα, οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων του Ε.Δ. για φυσικά πρόσωπα ανήλθαν σε 346,40 εκατ. ευρώ, για επιχειρήσεις και λοιπά νομικά πρόσωπα σε 86,27 εκατ. ευρώ και προς την Ευρωπαϊκή Ένωση σε 7 χιλ. ευρώ.

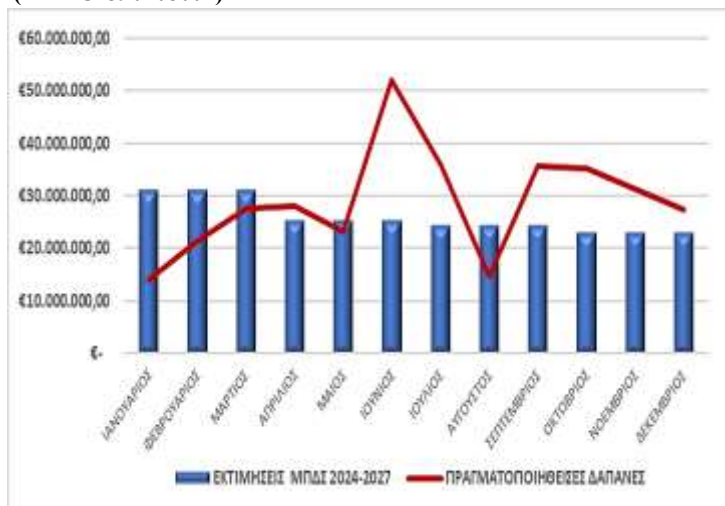
359. Η αξία των πληρωμών για καταπτώσεις εγγυήσεων για επιχειρήσεις και λοιπά νομικά πρόσωπα σημείωσε σημαντική αρνητική απόκλιση ποσοστού 83,45% έναντι του ύψους της αρχικά προβλεφθείσας πίστωσης του Προϋπολογισμού. Για τις πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων για ιδιώτες, το αντίστοιχο ποσοστό ανήλθε σε 36,85%.

360. Επίσης, σημαντικές αποκλίσεις σημειώθηκαν μεταξύ του ύψους των πληρωμών για καταπτώσεις εγγυήσεων του Ε.Δ. για δάνεια τρίτων (ΑΛΕ C2390108001 και ΑΛΕ C2390108001) και των εκτιμήσεων / προβλέψεων για το έτος 2024 του Μ.Π.Δ.Σ. 2023 – 2027. Συγκεκριμένα, η αξία των πληρωμών καταπτώσεων εγγυήσεων για επιχειρήσεις και λοιπά νομικά πρόσωπα σημείωσε σημαντική αρνητική απόκλιση ποσοστού 87,26% έναντι του ύψους της σχετικής εκτίμησης του Μ.Π.Δ.Σ. για το έτος 2024, ενώ αντίστοιχα σημειώθηκε θετική απόκλιση ποσοστού 10,64% για πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων για ιδιώτες.

361. Στα γραφήματα που ακολουθούν απεικονίζονται για κάθε επιμέρους ΑΛΕ, οι εντοπιζόμενες διαφορές για το έτος 2024, σε μηνιαία βάση.

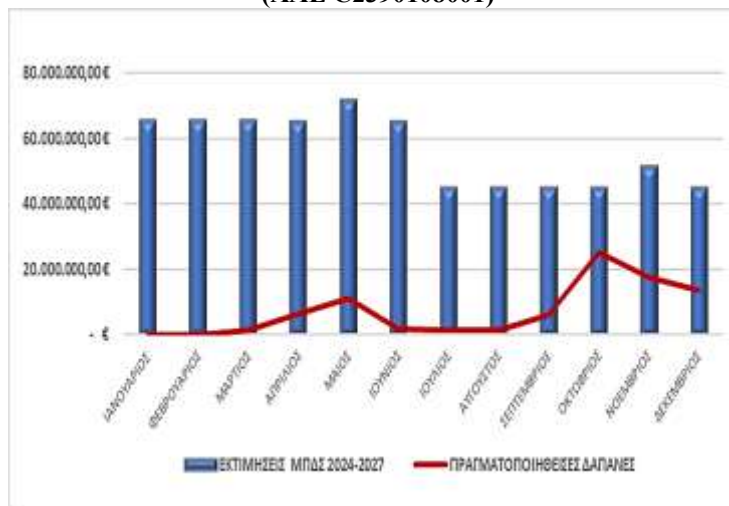
Γράφημα 34

Εκτιμήσεις πληρωμών ΜΠΔΣ 2023-2027 / Πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων για ιδιώτες έτους 2024 (ΑΛΕ C2390108001)

Γράφημα 35

Εκτιμήσεις πληρωμών ΜΠΔΣ 2023-2027 / Πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων για επιχειρήσεις έτους 2024 (ΑΛΕ C2390108001)

362. Διαπιστώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην εκκαθάριση και στις πληρωμές αιτημάτων καταπτώσεων, καθώς σύμφωνα με το επικαιροποιημένο πλάνο εκκαθάρισης έχουν πραγματοποιηθεί πληρωμές για το 63,58% των αιτημάτων καταπτώσεων για φυσικά πρόσωπα και μόλις για το 14,83% των αιτημάτων καταπτώσεων για νομικά πρόσωπα, για τα δε εκκρεμής υφίστανται ένδικες αξιώσεις, η έκβαση των οποίων δεν δύναται να προβλεφθεί με ασφάλεια.

363. Ο αριθμός εκκρεμών αιτημάτων καταπτώσεων την 31η.12.2024 για φυσικά πρόσωπα ανήλθε σε 229.258, ποσού 287,32 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση 50,45% σε σχέση με το

προηγούμενο έτος, παραμένοντας όμως σε υψηλά επίπεδα. Περαιτέρω, το πλήθος των απορριφθέντων αιτημάτων που ενδέχεται να επανεξεταστούν είτε λόγω τροποποίησης του νομοθετικού πλαισίου είτε λόγω δικαστικών αποφάσεων την 31η.12.2024 για φυσικά πρόσωπα ανήλθε σε 65.348, συνολικού ποσού 278,09 εκατ. ευρώ.

364. Ο αριθμός εκκρεμών αιτημάτων καταπτώσεων την 31η.12.2024 για νομικά πρόσωπα ανήλθε σε 3.528, ποσού 85,63 εκατ. ευρώ. Το πλήθος των απορριφθέντων αιτημάτων που ενδέχεται να επανεξεταστούν είτε λόγω τροποποίησης του νομοθετικού πλαισίου είτε λόγω δικαστικών αποφάσεων την 31η.12.2024 για νομικά πρόσωπα ανήλθε σε 37.389, συνολικού ποσού 955,24 εκατ. ευρώ.

365. Κατά την επισκόπηση της διαδικασίας διαχείρισης τραπεζικών αιτημάτων καταπτώσεων εγγυήσεων δανείων του Ε.Δ.⁵¹ που έχουν παρασχεθεί για τη χορήγηση δανείων σε νομικά πρόσωπα, διαπιστώθηκαν αδυναμίες και παραλείψεις που οφείλονται κυρίως στην απουσία εσωτερικών δικλίδων για τη διασφάλιση των συμφερόντων του Ε.Δ. και την αποφυγή του κινδύνου απώλειας δημοσιονομικών πόρων της Κ.Δ..

366. Ειδικότερα, δεν εφαρμόζονται επαρκείς εσωτερικές τυποποιημένες διαδικασίες σχετικά με τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εμπλεκόμενων⁵² μερών σε όλα τα επιμέρους στάδια διαχείρισης των αιτημάτων καταπτώσεων, με αποτέλεσμα:

- την έλλειψη πληρότητας και ομοιομορφίας των δικαιολογητικών, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε ελεγχόμενης υπόθεσης (λ.χ. είδος ασφαλειών και εξασφαλίσεων δανείου),
- τη μη έγκαιρη ολοκλήρωση του ελέγχου των δικαιολογητικών (απόρριψη, ακύρωση, έγκριση του αιτήματος) και κατά συνέπεια τη μη έγκαιρη αποδέσμευση του Ε.Δ. από την εγγυητική του ευθύνη ή αντίστοιχα την προσήκουσα πληρωμή του οφειλόμενου εγγυημένου ποσού,
- την ελλιπή ενημέρωση της Διεύθυνσης Εγγυήσεων, αναφορικά με την εξελικτική πορεία των υφιστάμενων αγωγών καθώς και των εκκρεμών υποθέσεων για παροχή γνώμης από το ΝΣΚ που σχετίζονται με τα αιτήματα καταπτώσεων και την εξέλιξη αυτών (λ.χ. τυχόν διενέργεια πλειστηριασμού κ.λπ.)
- τον κίνδυνο της αχρεώστητης πληρωμής οφειλόμενων ποσών λόγω καταπτώσεων εγγυήσεων, καθόσον δεν έχουν συσταθεί διαδικασίες άμεσης ενημέρωσης της Διεύθυνσης Εγγυήσεων για την τυχόν αποπληρωμή ή μη του δανείου από τον δανειολήπτη, σε στάδιο μεταγενέστερο της πληρωμής του ποσού της κατάπτωσης. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση εξόφλησης του υπολοίπου της οφειλής του δανείου από τον δανειολήπτη, η είσπραξη και η επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών πραγματοποιείται εάν και εφόσον το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα προβεί αυτοβούλως στις απαραίτητες ενέργειες για την ενημέρωση της Δ.Κ.Ε.Κ.Κ. και αντιστοίχως της Γ.Δ.Ο.Υ. του ΥΠ.ΟΙΚ., ειδάλλως δεν έχει σχετική εικόνα για την εξόφληση της οφειλής από τον οφειλέτη,
- τον κίνδυνο μη είσπραξης απαιτήσεων του Ε.Δ. που απορρέουν από την πλήρη υποκατάσταση του Ε.Δ. στις εμπράγματα, ενοχικές και λοιπές ασφάλειες επί της χορηγηθείσας εγγύησης (λ.χ. μη είσπραξης εσόδων από συμμετοχή του Ε.Δ. στη διανομή του εκπλειστηριασματος) σε στάδιο μεταγενέστερο της πληρωμής του ποσού της κατάπτωσης. Η είσπραξη των ανωτέρω ποσών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο ενημερώνει εκ των υστέρων τη Δ.Κ.Ε.Κ.Κ.

367. Σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στις παρ. 11, 26 και 28 της ΛΠΠΕ: (α) δεν πραγματοποιήθηκε με τη μορφή προβλέψεων η αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων που παρέχονται από την Κ.Δ. μετά από την έναρξη της μεταβατικής περιόδου στην εύλογη αξία και η μεταγενέστερη επιμέτρηση αυτών στην παρούσα αξία των καθαρών αναμενόμενων ζημιών, (β) δε γνωστοποιήθηκε στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων για το σύνολο των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων το ύψος των χρηματοοικονομικών κινδύνων που αυτές ενέχουν, (γ) δεν έχει καταρτιστεί μητρώο εγγυήσεων ομαδοποιημένων ως προς τους κινδύνους που ενέχουν, καθώς και μητρώο παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων που απορρέουν από τους σημαντικότερους χρηματοοικονομικούς κινδύνους, όπως είναι και οι καταπτώσεις εγγυήσεων και (δ) δεν παρακολουθούνται σε δεδουλευμένη βάση οι

⁵¹ Αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων του ΥΠΟΙΚ.

⁵² Ήτοι η Δ.Κ.Ε.Κ.Κ., η ΓΔΟΥ, το ΥΠΟΙΚ, η Α.Α.Δ.Ε., το ΝΣΚ, τα Πιστωτικά Ιδρύματα.

σχετικοί λογαριασμοί γενικής λογιστικής που αφορούν σε καταπτώσεις εγγυήσεων, διότι, σύμφωνα με το Γ.Λ.Κ., απαιτούνται προσαρμογές στις λογιστικές πρακτικές και στα πληροφοριακά συστήματα. Στις Σημειώσεις επί των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων δεν περιέχεται γνωστοποίηση της προόδου που επιτεύχθηκε κατά την περίοδο αναφοράς σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρήση (2023) ως προς τα ζητήματα αυτά, ούτε γίνεται αναφορά συγκεκριμένης χρονολογίας, έστω κατ' εκτίμηση, κατά την οποία θα επιτευχθεί η προσαρμογή στις απαιτήσεις του Λογιστικού Πλαισίου Γ.Κ. (βλ. και παρ. 45 και 46 της ΛΠΠΕ).

368. Δεν κατέστη δυνατή η παροχή στοιχείων αναφορικά με: (α) το συνολικό ποσό των ενδίκων αξιώσεων και τον αριθμό των αγωγών, με τους αναλογούντες τόκους, που ασκούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα και τις εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, λόγω της εκ μέρους των ανωτέρω επίκλησης της κατάπτωσης των εγγυήσεων του Ε.Δ. για δάνεια σε επιχειρήσεις και (β) τις δικαστικές αποφάσεις που σχετίζονται με τις πληρωμές λόγω καταπτώσεων εγγυήσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου οικονομικού έτους, καθώς η αρμόδια Διεύθυνση δεν διαθέτει ηλεκτρονικό σύστημα καταχώρισης παρακολούθησης των ενδίκων μέσων.

Δεν αναγνωρίστηκαν με τη μορφή προβλέψεων οι χρηματοοικονομικές εγγυήσεις στην εύλογη αξία, ούτε μετρήθηκαν μεταγενέστερα στην παρούσα αξία των καθαρών αναμενόμενων ζημιών, όπως απαιτεί η ΛΠΠΕ.

Δεν καταρτίστηκε μητρώο εγγυήσεων και μητρώο παρακολούθησης ζημιών/υποχρεώσεων, ενώ δεν γνωστοποιήθηκαν στις Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις το ύψος και η φύση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που συνεπάγονται.

Δεν παρακολουθούνται σε δεδουλευμένη βάση οι λογαριασμοί γενικής λογιστικής για καταπτώσεις εγγυήσεων, λόγω αδυναμιών στις λογιστικές πρακτικές και τα πληροφοριακά συστήματα.

Δεν υπάρχουν στοιχεία για το σύνολο των ενδίκων αξιώσεων και δικαστικών αποφάσεων που σχετίζονται με καταπτώσεις, καθώς δεν λειτουργεί ηλεκτρονικό σύστημα παρακολούθησης.

Υπάρχει σημαντική καθυστέρηση στην εκκαθάριση και πληρωμή αιτημάτων καταπτώσεων.

Εντοπίζονται ελλείψεις σε εσωτερικές δικλίδες ελέγχου.

Συνιστάται να εφαρμοστούν πλήρως οι προβλέψεις της ΛΠΠΕ με αναγνώριση, επιμέτρηση και γνωστοποίηση των χρηματοοικονομικών εγγυήσεων. Να καταρτιστεί και να τηρείται μητρώο εγγυήσεων, με ομαδοποίηση κατά κατηγορία κινδύνου. Να αναβαθμιστούν τα πληροφοριακά συστήματα ώστε να παρακολουθούνται σε δεδουλευμένη βάση οι σχετικοί λογαριασμοί και να καταγράφονται οι δικαστικές αποφάσεις και ένδικες αξιώσεις. Να θεσπιστούν τυποποιημένες διαδικασίες για την επικοινωνία και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων μερών, με στόχο τον έγκαιρο έλεγχο και εκκαθάριση αιτημάτων, την αποφυγή αχρεώστητων πληρωμών, και την πλήρη αξιοποίηση των εξασφαλίσεων υπέρ του Ε.Δ.

Εγγυήσεις Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας

369. Οι εγγυήσεις της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας (EAT AE) υπέρ του πρώην Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ETEAN AE) και συναφών ταμείων, όπως το Ταμείο Επιχειρηματικότητας και το Ταμείο Εγγυοδοσίας COVID-19, δεν παρακολουθούνται από το Υπουργείο Οικονομικών. Ωστόσο, αποτυπώνονται στα Δελτία Δημοσίου Χρέους που δημοσιεύει στον ιστότοπό του ο Ο.Δ.ΔΗ.Χ. και, σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, το συνολικό ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο την 31^η.12.2024 ανερχόταν σε 1,97 δις ευρώ. Σημειώνεται ότι, σε ενδεχόμενο κατάπτωσης των εγγυήσεων της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, δεν υπάρχει επίπτωση στο δημόσιο χρέος παρά μόνο στο έλλειμμα, δηλαδή στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα του Κράτους.

Κεφάλαιο 7

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης του Κράτους της 31ης Δεκεμβρίου 2024

(σε ευρώ)	Από 1.1. 31.12.2024 έως	Από 1.1. 31.12.2023 έως
Έσοδα		
Φόροι	64.191.562.237,06	59.929.218.125,83
Κοινωνικές εισφορές	60.877.261,24	57.661.701,99
Μεταβιβάσεις	6.111.482.603,12	7.824.877.608,66
Πωλήσεις	3.492.378.088,52	889.424.390,77
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	4.815.402.356,65	2.079.620.276,23
Σύνολο εσόδων	78.671.702.546,59	70.780.802.103,48
Έξοδα		
Παροχές σε εργαζόμενους	(11.754.494.087,82)	(11.142.482.451,03)
Κοινωνικές παροχές	(353.363.001,54)	(536.355.184,09)
Μεταβιβάσεις	(45.016.613.569,82)	(44.477.824.123,54)
Αναλώσεις αγαθών και υπηρεσιών	(3.588.013.293,95)	(3.069.062.940,22)
Επιδότησεις	(1.182.225.063,04)	(1.492.563.946,81)
Τόκοι	(10.202.469.249,78)	(9.099.131.474,72)
Λοιπές δαπάνες	(117.445.700,15)	(49.045.541,20)
Αποσβέσεις	(3.285.436.698,47)	(3.904.959.782,78)
Σύνολο Εξόδων	(75.500.060.664,57)	(73.771.425.444,39)
Λειτουργικό αποτέλεσμα	3.171.641.882,02	(2.990.623.340,91)
Λοιπά έσοδα και κέρδη	3.756.492.313,03	3.163.034.742,34
Λοιπά έξοδα και ζημίες	(8.161.055.829,77)	(9.660.944.345,74)
Αποτέλεσμα από λοιπά έσοδα και κέρδη/έξοδα και ζημίες	(4.404.563.516,74)	(6.497.909.603,40)
Καθαρό πλεόνασμα ή έλλειμμα περιόδου	(1.232.921.634,72)	(9.488.532.944,31)

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης

370. Η Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις πηγές εσόδων της Κ.Δ. καθώς και τον τρόπο διαχείρισης των δαπανών της κατά τη διάρκεια της χρήσης. Εκτός της κάλυψης σκοπών δημοσιονομικής διαφάνειας και λογοδοσίας, η κατάσταση αυτή συμβάλλει στην αξιολόγηση της ικανότητας της Κ.Δ. να δημιουργεί μελλοντικά χρηματικά διαθέσιμα. Απεικονίζει τα Έσοδα, τα οποία αυξάνουν την καθαρή θέση χωρίς τη δημιουργία αντίστοιχων υποχρεώσεων, τα Έξοδα, τα οποία μειώνουν την καθαρή θέση, καθώς και το προκύπτον δημοσιονομικό αποτέλεσμα (πλεόνασμα ή έλλειμμα) της περιόδου.

371. Κατά το οικονομικό έτος 2024, το αποτέλεσμα από λειτουργικές δραστηριότητες της Κ.Δ. εμφανίζει πλεόνασμα 3,17 δις ευρώ, έναντι ελλείμματος 2,99 δις ευρώ κατά το οικονομικό έτος 2023.

372. Για τη μεταβολή αυτή, ποσού 6,16 δις ευρώ, επέδρασε θετικά η αύξηση, (α) κατά 4,26 δις ευρώ (ποσοστό 7,11%) των εσόδων από φόρους και, κυρίως, η αύξηση κατά 3,22 δις ευρώ των εσόδων από φόρους εισοδήματος και κατά 1,22 δις ευρώ των φόρων επί αγαθών και υπηρεσιών, (β) κατά 2,60 δις ευρώ των εσόδων από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών, η οποία οφείλεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στην είσπραξη ποσού ύψους 2,46 δις ευρώ από την παραχώρηση της Αττικής Οδού για 25 έτη, και (γ) κατά 2,74 δις ευρώ που καταγράφεται στα λοιπά τρέχοντα έσοδα σε σχέση με την προηγούμενη χρήση, η οποία οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι, στα έσοδα του 2023, δεν περιλαμβάνονταν ποσό 2,37 δις ευρώ, το οποίο αφορούσε βεβαιωθείσες οφειλές από την Επιστρεπτέα Προκαταβολή που είχε χορηγηθεί σε επιχειρήσεις πληγείσες από την πανδημία Covid-19 κατά τα έτη 2020–2021. Εξαιρουμένης της επίδρασης αυτής, για λόγους ορθής σύγκρισης των οικονομικών στοιχείων, τα λοιπά τρέχοντα έσοδα —στα οποία περιλαμβάνονται έσοδα από τόκους, μερίσματα, πρόστιμα, ενοίκια φυσικών πόρων και λοιπές επιστροφές— παρουσίασαν πραγματική αύξηση ύψους 403,71 εκατ. ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση. Αρνητικά επέδρασε η μείωση, κατά 1,71 δις ευρώ των εσόδων από μεταβιβάσεις, κυρίως λόγω της μείωσης κατά 2,25 δις ευρώ των απολήψεων από το Τ.Α.Α., η αύξηση κατά 1,10 δις ευρώ ή ποσοστό 12,13%, των πληρωτέων τόκων⁵³, η οποία οφείλεται, κυρίως, στην αύξηση κατά 307,83 εκατ. ευρώ του υπερτιμήματος από πώληση τίτλων με συμφωνία επαναγοράς, στην αύξηση κατά 146,14 εκατ. ευρώ των τόκων που αφορούν στην εξυπηρέτηση των δανείων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης και στην αύξηση κατά 284,90 εκατ. ευρώ των τόκων που αφορούν στα ομόλογα του Ε.Δ. λόγω της σταδιακής αναχρηματοδότησης των δανειακών υποχρεώσεων της Κ.Δ. προς τον επίσημο τομέα με όρους αγοράς, και, τέλος, η αύξηση των παροχών σε εργαζομένους κατά 612,01 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται κυρίως στην αύξηση του μισθολογικού κόστους στον Δημόσιο Τομέα.

373. Το αποτέλεσμα από λοιπά έσοδα και κέρδη/έξοδα και ζημίες εμφανίζεται αρνητικό κατά 4,40 δις ευρώ, μειωμένο κατά 2,10 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

374. Για τη μεταβολή αυτή, θετικά επέδρασε, αφενός, η αύξηση των λοιπών εσόδων και κερδών από τη διάθεση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων κατά 528,53 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα κατά την ελεγχόμενη χρήση αναγνωρίστηκαν κέρδη ύψους 556,73 εκ. ευρώ από την πώληση 90 εκ. μετοχών του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών και 27,56 εκ. ευρώ από την πώληση του 67% του Μετοχικού Κεφαλαίου του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου. Αφετέρου, η μείωση των ζημιών από απομειώσεις απαιτήσεων κατά 1,49 δις ευρώ.

375. Αρνητικά επέδρασε, αφενός, η αύξηση κατά 587,91 εκατ. ευρώ των λοιπών εξόδων/ ζημιών από συναλλαγματικές διαφορές από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις, κυρίως λόγω αύξησης των συναλλαγματικών διαφορών που προέρχονται από δανειακές συμβάσεις που αφορούν τη συμμετοχή της χώρας στο κεφάλαιο του Δ.Ν.Τ., αφετέρου, η μείωση κατά 826,34 εκατ. ευρώ των κερδών από την επιμέτρηση στην εύλογη αξία των παράγωγων χρηματοοικονομικών μέσων και τέλος, η αύξηση των λοιπών εξόδων και ζημιών από την αποτίμηση στην εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων κατά 159,30 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα κατά την ελεγχόμενη χρήση αναγνωρίστηκαν, αφενός, κέρδη ύψους 494,36 εκ. ευρώ, που προέκυψαν από την ενσωμάτωση του Τ.Χ.Σ. στην Ε.Ε.ΣΥ.Π. και, αφετέρου, ζημίες ύψους 669,61 εκ. ευρώ λόγω επιμέτρησης των ελεγχόμενων εταιρειών Ε.ΥΔ.Α.Π. & Ε.Υ.Α.Θ.

376. Οι συνολικές ζημίες της χρήσης 2024 ανήλθαν σε 1,23 δις ευρώ, μειωμένες κατά 8,23 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

⁵³ Οι τόκοι απεικονίζονται σε ακαθάριστη βάση, καθώς σύμφωνα με το π.δ. 54/2018 οι λογαριασμοί τόκων που αφορούν σε συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων απεικονίζεται σε λογαριασμούς κερδών/ ζημιών.

Το αποτέλεσμα από λειτουργικές δραστηριότητες της Κ.Δ. κατά το έτος 2024 εμφανίζει πλεόνασμα ύψους 3,17 δις ευρώ.
Το αποτέλεσμα από λοιπά έσοδα και κέρδη/έξοδα και ζημίες κατά το έτος 2024 εμφανίζεται αρνητικό κατά 4,40 δις ευρώ.
Το καθαρό έλλειμμα κατά το έτος 2024 ανήλθε σε 1,23 δις ευρώ, μειωμένο κατά 87,01% σε σχέση με το έλλειμμα των 9,49 δις ευρώ για το έτος 2023.

Παρατηρήσεις επί των εσόδων

377. Αναφορικά με την αναγνώριση και επιμέτρηση των εσόδων της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης διαπιστώθηκαν σφάλματα που είχαν ως συνέπεια την υπερεκτίμησή τους.

378. Ειδικότερα, στα έσοδα από φόρους, εσφαλμένα δεν έχει αναγνωριστεί ποσό επιστροφής Φ.Π.Α. ύψους 784,80 εκατ. ευρώ, για το οποίο εκδόθηκαν τα σχετικά Α.Φ.ΕΚ. τον μήνα Ιανουάριο της επόμενης χρήσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 33 της Σύμβασης Παραχώρησης για τη χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση της Αττικής Οδού. Το ανωτέρω γεγονός, το οποίο έλαβε χώρα μετά από την ημερομηνία αναφοράς και πριν από την έγκριση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, δεν αντιμετωπίστηκε ως διορθωτικό, σύμφωνα με τη Λογιστική Πολιτική «Γεγονότα μετά την Ημερομηνία Αναφοράς» (Β' 3082/14.7.2021, βλ. και παρ. 19 της ΛΠΠΕ). Συνεπώς τα έσοδα από φόρους είναι ισόποσα υπερεκτιμημένα.

379. Επίσης, εσφαλμένα αναγνωρίστηκαν ως έσοδο της ελεγχόμενης χρήσης τα τέλη κυκλοφορίας του έτους 2025. Επισημαίνεται ότι το ύψος των εν λόγω εσόδων δεν προσδιορίστηκε από τις φορολογικές αρχές.

380. Ακόμη, εσφαλμένα έχουν αναγνωριστεί έσοδα που αφορούν στα έσοδα Φ.Π.Α. περιόδου Δεκεμβρίου 2023 που βεβαιώθηκαν εντός της ελεγχόμενης χρήσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν από τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε. το ανωτέρω ποσό ανέρχεται σε 1,36 δις ευρώ. Σημειώνεται ωστόσο ότι, δεδομένης της έλλειψης διασύνδεσης ανάμεσα στα πληροφοριακά συστήματα NEOTAXIS⁵⁴ και ΟΠΣΔΠ SAP και της παραγωγής διαφορετικών αναφορών από αυτά, τα ανωτέρω στοιχεία δεν είναι συγκρίσιμα με τα μεγέθη των ελεγχόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

381. Ακόμη, δεν έχουν αναγνωριστεί τυχόν επιστροφές φόρων από Α.Φ.ΕΚ. και γραμμάτια τρίτων που έχουν εκδοθεί αλλά δεν έχουν εξοφληθεί μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους.

382. Στα έσοδα από πωλήσεις αγαθών εσφαλμένα αναγνωρίστηκε ως έσοδο της ελεγχόμενης χρήσης ποσό ύψους 23,53 εκατ. ευρώ, που προέρχεται από προμήθειες του προγράμματος «Ηρακλής». Συγκεκριμένα αναγνωρίστηκε συνολικό ποσό 195,48 εκατ. ευρώ αντί του ορθού 171,95 εκατ. ευρώ. Η εν λόγω διαφορά, σύμφωνα με την παραδοχή του δεδουλευμένου και τις διατάξεις της ΛΠΠΕ, αφορά σε προείσπραξη προμήθειων έτους 2025.

383. Στα έσοδα που προέρχονται από διανεμόμενο εισόδημα εταιρειών, συνολικού ποσού, κατά την περίοδο αναφοράς, 679,84 εκατ. ευρώ, περιλαμβάνονται έσοδα από μερίσματα προηγούμενων χρήσεων, ποσού ύψους 546,86 εκατ. ευρώ, παραβιάζοντας την παραδοχή του δεδουλευμένου. Επίσης, εντοπίστηκαν εγγραφές που αφορούσαν στην είσπραξη μερισμάτων της ελεγχόμενης χρήσης, μετά την ημερομηνία αναφοράς και πριν την έγκριση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, ποσού

⁵⁴ Η Α.Α.Δ.Ε. υλοποιεί το έργο «Νέο TAXIS – Ανάπτυξη νέου ενοποιημένου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Φορολογίας (TAXIS, TAXISnet, ELENXIS)». Το έργο εντάχθηκε στο Πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» με απόφαση που αναφέρει ως έναρξη 01.01.2023 και λήξη 30.06.2026 για το πρώτο στάδιο. Το έργο περιλαμβάνει τα πρώτα επιμέρους υποσυστήματα προβλέπεται να τεθούν σε λειτουργία «από το τέλος του 2026». Η αντικατάσταση των σημερινών τριών συστημάτων: TAXIS, TAXISnet, ELENXIS. Μέχρι να ολοκληρωθεί πλήρως το νέο σύστημα, τα υφιστάμενα συστήματα (TAXISnet κ.ά.) παραμένουν σε λειτουργία.

ύψους 138,10 εκατ. ευρώ, οι οποίες θα έπρεπε να αναγνωριστούν ως έσοδα από διανεμόμενο εισόδημα εταιρειών της ελεγχόμενης χρήσης.

384. Δεν έχουν αναγνωριστεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 19 της ΛΠΠΕ, ως έσοδα τρέχουσας χρήσης τα έσοδα από τον ΦΠΑ περιόδου Δεκεμβρίου 2024, τα οποία βεβαιώθηκαν σε μεταγενέστερη ημερομηνία της ημερομηνίας αναφοράς, αλλά πριν από τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν από τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε. το ανωτέρω ποσό ανέρχεται σε 1,03 δις ευρώ. Σημειώνεται ωστόσο ότι, δεδομένης της έλλειψης διασύνδεσης ανάμεσα στα πληροφοριακά συστήματα ΝΕΟΤΑΧΙΣ και ΟΠΣΔΠ SAP και της παραγωγής διαφορετικών αναφορών από αυτά, τα ανωτέρω στοιχεία δεν είναι συγκρίσιμα με τα μεγέθη των ελεγχόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

385. Επίσης, ποσό 784,80 εκ. ευρώ από το εφάπαξ τίμημα της σύμβασης παραχώρησης της Αττικής Οδού, το οποίο εισπράχθηκε τον Ιανουάριο του 2025, δεν αναγνωρίστηκε ως έσοδο από πωλήσεις της ελεγχόμενης περιόδου, σύμφωνα τις διατάξεις των άρθρων 2.1' και 2.4 του Παραρτήματος 5 του π.δ. 54/2018.

386. Εσφαλμένα δεν αναγνωρίστηκε ως έσοδο από διανεμόμενο εισόδημα της ελεγχόμενης χρήσης ποσό 303,5 εκ. ευρώ που αντιστοιχεί στο 50% του αντισταθμίسمatos για την απόκτηση των μετοχών των εταιρειών Ε.Υ.Δ.Α.Π. και Ε.Υ.Α.Θ. από την Ε.Ε.ΣΥ.Π.

387. Εσφαλμένα δεν έχει αναγνωριστεί ως έσοδο της κατηγορίας «Λοιπά έσοδα» το ποσό της ετήσιας αμοιβής για το έτος 2024 από την παραχώρηση της Αττικής Οδού, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σχετική σύμβαση.

388. Δεν έχουν αναγνωριστεί, στα λοιπά έσοδα, (α) τα έσοδα των Στρατιωτικών Νοσοκομείων από την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., (β) έσοδα από ίδια δραστηριότητα, ποσού 34,90 εκατ. ευρώ, λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (Στρατιωτικό Φαρμακείο Αθηνών, Υπηρεσία Φάρων, Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής, Υδρογραφική Υπηρεσία κ.λπ., πλην στρατιωτικών εκμεταλλεύσεων), και (γ) έσοδα του ίδιου Υπουργείου από διάθεση αγαθών και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση έργων ή σκοπών κοινής ωφελείας κ.α., ποσού 6,62 εκατ. ευρώ.

389. Δεν καταχωρίστηκαν στο ΟΠΣΔΠ εγγραφές ποσού 4,72 εκατ. ευρώ που αφορούν σε εισπράξεις τόκων του προγράμματος «Διευκόλυνση για την μείωση της φτώχειας και την ανάπτυξη» του Δ.Ν.Τ. στο οποίο συμμετέχει η Ελλάδα.

390. Αδυναμία του συστήματος παρακολούθησης αποτελεί και η έλλειψη πληροφόρησης των υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών σε νόμισμα διαφορετικό του νομίσματος αναφοράς, με αποτέλεσμα να υφίσταται κίνδυνος μη εντοπισμού, σε μηνιαίες/ετήσιες συμφωνίες, λαθών, όπως η μη καταχώριση εγγραφών.

Κατά τον έλεγχο των εσόδων της χρήσης, εντοπίστηκαν περιπτώσεις υπερεκτίμησης, τουλάχιστον κατά 808,33 εκατ. ευρώ, λόγω πρόωρης αναγνώρισης ή αναγνώρισης εσόδων προηγούμενων χρήσεων, όπως προείσπραξη προμηθειών, τέλη κυκλοφορίας επόμενης χρήσης και μερίσματα προηγούμενων χρήσεων καθώς και μη αναγνώρισης επιστροφών φόρων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε υποεκτίμηση, τουλάχιστον κατά 1,13 δις ευρώ, καθώς δεν αναγνωρίστηκαν δεδουλευμένα έσοδα της χρήσης, όπως εισπράξεις παραχωρήσεων μετά από την ημερομηνία αναφοράς, έσοδο από το αντιστάθμισμα για την πληρωμή διεθνών υποχρεώσεων του Ε.Δ., ΦΠΑ τρέχουσας περιόδου, αμοιβές παραχώρησης, έσοδα από μερίσματα, λοιπά έσοδα από υπηρεσίες και τόκοι.

Συνιστάται η πλήρης συμμόρφωση με την αρχή του δεδουλευμένου και η καθιέρωση διαδικασιών διασταύρωσης και τεκμηρίωσης όλων των γεγονότων μετά από την ημερομηνία αναφοράς.

Παρατηρήσεις επί των εξόδων

391. Αναφορικά με την αναγνώριση και επιμέτρηση των εξόδων της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης διαπιστώθηκε ότι τα έξοδα της χρήσης 2024 είναι υποεκτιμημένα. Συγκεκριμένα, δεν έχουν περιληφθεί σε αυτά: (α) δαπάνες των Στρατιωτικών Νοσοκομείων, που συνιστούν Υπηρεσίες (μονάδες) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, (β) δαπάνες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και ειδικότερα των οργανικών μονάδων με έσοδα από ίδια δραστηριότητα, ποσού 32,72 εκατ. ευρώ, (γ) δαπάνες του Υπουργείου Υγείας από προμήθειες αντιιικών φαρμάκων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο αντιμετώπισης της νόσου COVID-19 και από λοιπές υποχρεώσεις, ποσού 19,35 εκατ. ευρώ, (δ) λειτουργικές δαπάνες των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη, ποσού 2,57 εκατ. ευρώ, και (ε) δαπάνες του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, στο πλαίσιο του Π.Δ.Ε., ποσού 6,50 εκατ. ευρώ.

Τα έξοδα της χρήσης 2024 είναι υποεκτιμημένα τουλάχιστον κατά 61,14 εκατ. ευρώ, λόγω μη αναγνώρισης δαπανών των Στρατιωτικών Νοσοκομείων, οργανικών μονάδων του Υπουργείου Άμυνας, του Υπουργείου Υγείας, των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη και Εσωτερικών, καθώς και του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Συνιστάται η πλήρης καταγραφή όλων των δεδουλευμένων εξόδων με βελτίωση των διαδικασιών παρακολούθησης και διασταύρωσης στοιχείων πριν από την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων.

Παρατηρήσεις επί των λοιπών εσόδων και κερδών/εξόδων και ζημιών

392. Αναφορικά με την αναγνώριση και επιμέτρηση των λοιπών εσόδων και κερδών/εξόδων και ζημιών της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης εντοπίστηκαν θέματα που επηρέασαν τη διαμόρφωση του αποτελέσματος από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

393. Κατά την προηγούμενη οικονομική χρήση μεταβιβάστηκε στο Ε.Δ. το σύνολο των μετοχών κυριότητας της Ε.Ε.ΣΥ.Π. των εταιρειών Ε.ΥΔ.ΑΠ. και Ε.Υ.Α.Θ., άνευ ανταλλάγματος, σύμφωνα τις διατάξεις του άρθρου 64 του ν. 5045/2023. Κατά την 31η.12.2023, η αποτίμηση των ανωτέρω συμμετοχών, σύμφωνα με τη χρηματιστηριακή τους αξία, ανήλθε σε 386,00 εκατ. ευρώ, αυξάνοντας ισόποσα την καθαρή θέση της προηγούμενης χρήσης.

394. Κατά την ελεγχόμενη χρήση, για την ανωτέρω επαναμεταβίβαση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 5131/2024 (Α' 128), ορίστηκε καταβολή αντισταθμίματος από το Ε.Δ. ύψους 607 εκ. ευρώ στην Ε.Ε.ΣΥ.Π. (Υπερταμείο). Στο ποσό αυτό προσδιορίστηκε από τον ορισθέντα χρηματοοικονομικό οίκο η δίκαιη και εύλογη αξία των μεταβιβασθέντων ποσοστών (50%+1 μετοχή). Το ποσό των 607 εκ. ευρώ αποτυπώθηκε λογιστικά αυξάνοντας ισόποσα το ποσό της συμμετοχής του Ε.Δ. στις εν λόγω εταιρείες. Στη συνέχεια η αποτίμηση των συμμετοχών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης χρήσης έγινε λαμβάνοντας υπόψη τη χρηματιστηριακή αξία της 31ης.12.2024, η οποία ανήλθε σε 472,55 εκατ. ευρώ, με αποτέλεσμα να επιβαρυνθούν τα αποτελέσματα χρήσεως κατά 669,61 εκατ. ευρώ, ήτοι κατά 607 εκατ. ευρώ από το αντιστάθμισμα και κατά 62,60 εκατ. ευρώ από τη μεταβολή της χρηματιστηριακής αξίας των ετών 2023 και 2024 (535,16 εκ. ευρώ – 472,55 εκ. ευρώ).

395. Δεδομένου, ωστόσο, ότι ήδη από την προηγούμενη οικονομική χρήση είχε αναγνωριστεί θετική εύλογη αξία ποσού 386 εκατ. ευρώ, εσφαλμένα, κατά την τρέχουσα χρήση, αναγνωρίστηκε εξ ολοκλήρου το ποσό του τιμήματος ως αύξηση της αξίας της συμμετοχής. Η ορθή λογιστική αποτύπωση απαιτούσε αύξηση της συμμετοχής κατά 221 εκατ. ευρώ, δηλαδή τη διαφορά μεταξύ της αναγνωρισθείσας αξίας την 31η.12.2023 και του τελικά ορισθέντος εύλογου τιμήματος, καθώς και αντίστοιχη μείωση της καθαρής θέσης κατά 386 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο κέρδος της προηγούμενης χρήσης. Επιπλέον, εσφαλμένα, η επιμέτρηση των συμμετοχών την 31η.12.2024 έγινε με βάση τη χρηματιστηριακή τους αξία, ενώ σύμφωνα με την παρ. 16 της ΛΠΠΕ οι

συμμετοχές σε ελεγχόμενες οντότητες επιμετρώνται στο κόστος κτήσης μείον τυχόν ζημίες απομείωσης. Τέλος, δεδομένου ότι σύμφωνα με το άρθρο 15 του ν. 5131/2024 το 50% του αντισταθμίματος (303,5 εκατ. ευρώ) προορίζεται για την πληρωμή διεθνών υποχρεώσεων του Ε.Δ. μέσω επιστροφής από την Ε.Ε.Σ.Υ.Π. προς το Ε.Δ., εσφαλμένα δεν αναγνωρίστηκε αντίστοιχη απαίτηση από χρηματοοικονομικές συναλλαγές ούτε ισόποσο έσοδο από διανεμόμενο εισόδημα της χρήσης.

396. Κατόπιν των ανωτέρω λογιστικών χειρισμών, τα αποτελέσματα της ελεγχόμενης χρήσης είναι υποεκτιμημένα κατά 972,61 εκατ. ευρώ (669,61 εκατ. ευρώ + 303 εκατ. ευρώ).

397. Το αποτέλεσμα (κέρδος/ζημία) της ενσωμάτωσης, δυνάμει του άρθρου 15 του ν. 3151/2024 (Α'128), του Τ.Χ.Σ. στην Ε.Ε.Σ.Υ.Π. προκύπτει από τη διαφορά (θετική/αρνητική) μεταξύ της καθαρής θέσης του Τ.Χ.Σ. κατά την 31η.12.2018, οπότε και έγινε η αρχική αναγνώριση στην κατηγορία των συμμετοχών της Κ.Δ. και της καθαρής θέσης κατά την ημερομηνία της ενσωμάτωσης, δηλαδή την 31η.12.2024. Όπως όμως διαπιστώθηκε, εσφαλμένα υπολογίστηκε η αξία της καθαρής θέσης κατά την 30η.09.2024 αντί της 31ης.12.2024. Δεδομένου δε ότι η καθαρή θέση της 31ης.12.2024 ήταν μικρότερη κατά 257,72 εκ. ευρώ από αυτήν της 30η.09.2024, τα κέρδη από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι ισόποσα αυξημένα.

Τα λοιπά έξοδα και ζημίες από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι υπερεκτιμημένα κατά 669,61 εκατ. ευρώ, καθόσον η αποτίμηση της αξίας συμμετοχών έγινε χωρίς να ληφθεί υπόψη η ορθή εύλογη αξία, και οι εν λόγω συμμετοχές επιμετρήθηκαν με βάση τη χρηματιστηριακή αξία αντί για το κόστος κτήσης μείον τυχόν ζημίες απομείωσης. Τα λοιπά έσοδα και κέρδη από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι υπερεκτιμημένα κατά 257,72 εκατ. ευρώ γιατί υπολογίστηκε λανθασμένη αξία ενσωμάτωσης στις συμμετοχές.

Συνιστάται η αναθεώρηση των λογιστικών χειρισμών ώστε τα αποτελέσματα χρήσης και η αξία των συμμετοχών να απεικονίζονται με ακρίβεια.

398. Ως προς τη διαμόρφωση του αποτελέσματος από την εύλογη αξία χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, διαπιστώθηκε ότι δεν έχει αναγνωριστεί θετική αποτίμηση παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που σχετίζονται με τοποθετήσεις σε προθεσμιακές καταθέσεις, με αποτέλεσμα οι ζημίες εύλογης αξίας από παράγωγα της χρήσης να είναι υπερεκτιμημένες κατά 12,80 εκατ. ευρώ.

399. Ως προς τη διαμόρφωση του αποτελέσματος από συναλλαγματικές διαφορές από χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις διαπιστώθηκε ότι τα κέρδη είναι υπερεκτιμημένα κατά 4,72 εκατ. ευρώ, καθόσον στο λογαριασμό Γ.Λ. του τραπεζικού λογαριασμού «Ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (SDR) HOLDINGS» δεν είχαν καταχωριστεί εγγραφές ισόποσης αξίας⁵⁵ με αποτέλεσμα κατά τον υπολογισμό των συναλλαγματικών διαφορών της 31ης.12.2024 να προκύπτει αντίστοιχη διαφορά.

400. Τέλος, ως προς τη διαμόρφωση του αποτελέσματος από απομειώσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, διαπιστώθηκε ότι εσφαλμένα αναγνωρίστηκαν ζημίες απομειώσεων των απαιτήσεων από μεταβιβάσεις στο Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων Covid -19. Για τον ορθό υπολογισμό των απομειώσεων έπρεπε να έχει πραγματοποιηθεί αντιστροφή απομειώσεων προηγούμενων χρήσεων, ποσού 86,27 εκατ. ευρώ, και το ύψος των απομειώσεων του ανωτέρου Ταμείου να προσδιοριστεί σε 34,29 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα χρήσης είναι υποεκτιμημένα κατά 120,56 εκατ. ευρώ.

⁵⁵ Εισπράξεις από έσοδα PRGT.

Εντοπίστηκαν υπερεκτιμήσεις στις ζημίες από παράγωγα και στα κέρδη από συναλλαγματικές διαφορές, καθώς και υπερεκτίμηση των ζημιών από απομειώσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, λόγω εσφαλμένων καταχωρίσεων και μη αντιστροφής προηγούμενων απομειώσεων. Συνεπεία των ανωτέρω, τα λοιπά έξοδα και ζημίες είναι υπερεκτιμημένα κατά 128,65 εκατ. ευρώ.

Από τη συνολική αξιολόγηση των ανωτέρω λογιστικών αναγνωρίσεων προκύπτει ότι το καθαρό αποτέλεσμα (έλλειμμα) της χρήσης 2024 της Κ.Δ. δεν απεικονίζει με ακρίβεια τη δημοσιονομική πραγματικότητα.

Ειδικότερα:

Το λειτουργικό αποτέλεσμα εμφανίζεται υποεκτιμημένο κατά 265,06 εκατ. ευρώ, λόγω μη ορθής αναγνώρισης εσόδων και δαπανών της περιόδου.

Το (αρνητικό) αποτέλεσμα από λοιπά έσοδα και κέρδη/έξοδα και ζημίες εμφανίζεται υπερεκτιμημένο κατά 540,54 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω εσφαλμένων αποτιμήσεων χρηματοοικονομικών στοιχείων και μη ορθής καταχώρισης συναλλαγών.

Κατά συνέπεια, το καθαρό έλλειμμα της περιόδου 2024 εκτιμάται ότι είναι υπερεκτιμημένο κατά 796,80 εκατ. ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου ποσού 8,80⁵⁶ εκατ. ευρώ που αφορά στο αποτέλεσμα από έσοδα και δαπάνες των λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας που έχουν έσοδα από ίδια δραστηριότητα και των υπηρεσιών και εκμεταλλεύσεων του ίδιου Υπουργείου από διάθεση αγαθών και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση έργων ή σκοπών κοινής ωφελείας.

Η ορθή λογιστική απεικόνιση των σχετικών συναλλαγών θα είχε ως αποτέλεσμα βελτίωση του καθαρού αποτελέσματος κατά το ανωτέρω ποσό και αντίστοιχη μείωση της επιβάρυνσης της Καθαρής Θέσης Πολιτών.

Εντοπίζονται περιπτώσεις λανθασμένης αναγνώρισης ή μη αναγνώρισης και επιμέτρησης των εσόδων και εξόδων της Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Επίδοσης (τέλη κυκλοφορίας, Φ.Π.Α., εκκρεμείς επιστροφές φόρων, αμοιβές παραχώρησης, έσοδα από μερίσματα, έσοδα και δαπάνες Στρατιωτικών Νοσοκομείων), των οποίων η επίδραση τόσο στο λειτουργικό αποτέλεσμα όσο και στο καθαρό έλλειμμα περιόδου δεν δύναται να προσδιοριστεί.

Προτείνεται να επανεξεταστούν οι λογιστικές αναγνωρίσεις και οι αποτιμήσεις, σύμφωνα με τις αρχές της ΛΠΠΕ, ώστε τα έσοδα και έξοδα να απεικονίζονται στην ορθή χρήση και να αποτυπώνεται με ακρίβεια το δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

⁵⁶ Η διαχείριση των εσόδων και δαπανών πραγματοποιείται μέσω: α) τραπεζικών λογ/σμων που τηρούνται στην ΤτΕ, οι οποίοι δεν παρακολουθούνται αναλυτικά και η μεταβολή τους περιλαμβάνεται στο κονδύλι «Διαφορές απογραφής» και β) τραπεζικών λογ/σμων που τηρούνται σε λοιπές εμπορικές τράπεζες, οι οποίοι δεν έχουν αναγνωριστεί στα ταμειακά διαθέσιμα της Κ.Δ.

Κεφάλαιο 8

Κατάσταση Ταμειακών Ροών της 31ης Δεκεμβρίου 2024

(σε ευρώ)	2024	2023
Ταμειακές Ροές από Λειτουργικές Δραστηριότητες		
Εισπράξεις		
Εισπράξεις από φόρους	60.907.013.761,93	54.765.225.002,65
Εισπράξεις από κοινωνικές εισφορές	60.877.261,24	57.674.856,83
Εισπράξεις από μεταβιβάσεις	5.738.114.223,12	7.498.510.271,67
Εισπράξεις από πωλήσεις	3.485.991.235,70	884.281.830,58
Εισπράξεις από λοιπά τρέχοντα έσοδα	3.929.976.492,46	3.664.754.523,82
Σύνολο Εισπράξεων	74.121.972.974,46	66.870.446.485,55
Πληρωμές		
Πληρωμές για παροχές σε εργαζόμενους	(11.753.584.389,86)	(11.143.846.623,50)
Πληρωμές για κοινωνικές παροχές	(349.936.734,06)	(535.144.989,29)
Πληρωμές για μεταβιβάσεις	(44.878.521.616,31)	(44.197.350.264,89)
Πληρωμές για αγορές αγαθών και υπηρεσιών	(3.680.257.342,19)	(3.033.276.765,66)
Πληρωμές για επιδοτήσεις	(1.182.675.063,04)	(1.493.098.733,70)
Πληρωμές για τόκους	(8.373.130.666,77)	(7.705.999.858,29)
Πληρωμές για λοιπά έξοδα	(117.486.146,98)	(49.024.478,62)
Σύνολο Πληρωμών	(70.335.591.959,22)	(68.157.741.713,95)
Λοιπά (Εισπράξεις & Πληρωμές) από Λειτουργικές Δραστηριότητες	(145.049.760,90)	(1.108.348.431,68)
Καθαρές ταμειακές ροές από Λειτουργικές Δραστηριότητες	3.641.331.254,34	(2.395.643.660,08)
Ταμειακές ροές από Επενδυτικές Δραστηριότητες		
Πληρωμές για απόκτηση παγίων	(3.425.184.617,66)	(2.605.764.286,94)
Εισπράξεις από πώληση παγίων	40.192.893,53	5.642.206,57
Πληρωμές για απόκτηση επενδύσεων	(2.260.714.839,70)	(945.431.805,14)
Εισπράξεις από πώληση επενδύσεων	899.337.400,09	376.435.201,83
Καθαρές ταμειακές ροές από Επενδυτικές Δραστηριότητες	(4.746.369.163,74)	(3.169.118.683,68)
Καθαρές ταμειακές ροές από Λειτουργικές & Επενδυτικές Δραστηριότητες	(1.105.037.909,40)	(5.564.762.343,76)
Ταμειακές ροές από χρηματοδοτικές δραστηριότητες		
Εισπράξεις από δάνεια	1.451.362.023.115,40	1.624.322.263.787,51
Εξοφλήσεις δανείων	(1.452.803.442.492,84)	(1.616.943.947.730,71)
Λοιπά (Εισπράξεις & Πληρωμές)	64.097.658,76	6.406.597,80
Καθαρές ταμειακές ροές από χρηματοδοτικές δραστηριότητες	(1.377.321.718,68)	7.384.722.654,60
Καθαρή αύξηση/(μείωση) στα ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα	(2.482.359.628,08)	1.819.960.310,84
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα στην αρχή της περιόδου	23.001.602.563,72	20.068.492.982,36
Συναλλαγματικές διαφορές	35.209.440,47	-28.051.952,70
Διαθέσιμα εξ απογραφής	(442.898.644,48)	1.141.201.223,23
Ταμειακά διαθέσιμα και ισοδύναμα στη λήξη της περιόδου	20.111.553.731,63	23.001.602.563,72

Κατάσταση Ταμειακών Ροών

401. Με την Κατάσταση Ταμειακών Ροών, παρέχονται πληροφορίες για τις ταμειακές εισροές, τον τρόπο με τον οποίο αντλήθηκαν χρηματικά διαθέσιμα που χρηματοδότησαν τις δραστηριότητες της Κ.Δ. καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αυτά χρησιμοποιήθηκαν.

402. Η Κατάσταση Ταμειακών Ροών διαρθρώνεται σε τρεις βασικές κατηγορίες: Ταμειακές Ροές από Λειτουργικές Δραστηριότητες, όπου περιλαμβάνονται εισπράξεις από φόρους, εισπράξεις από την ΕΕ, εισπράξεις από λοιπά μη φορολογικά έσοδα, πληρωμές για αμοιβές, συντάξεις κ.λπ. Ταμειακές Ροές από Επενδυτικές Δραστηριότητες, όπου περιλαμβάνονται εισπράξεις από πώληση παγίων και επενδύσεων, πληρωμές για αγορά παγίων και επενδύσεων. Ταμειακές Ροές από Χρηματοδοτικές Δραστηριότητες, όπου περιλαμβάνονται εισπράξεις από δάνεια και παρεμφερή εργαλεία, πληρωμές από δάνεια και παρεμφερή εργαλεία.

403. Οι καθαρές ταμειακές ροές από **λειτουργικές δραστηριότητες** της Κ.Δ. για το οικονομικό έτος 2024 παρουσιάζουν θετικό πρόσημο και ανέρχονται σε 3,64 δις ευρώ, βελτιωμένες κατά 6,04 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση (-2,40 δις ευρώ).

404. Οι καθαρές ταμειακές ροές από **επενδυτικές δραστηριότητες** παραμένουν αρνητικές (-4,75 δις ευρώ), εμφανίζοντας αύξηση δαπανών κατά 1,58 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση (-3,17 δις ευρώ).

405. Στις καθαρές ταμειακές ροές από **χρηματοδοτικές δραστηριότητες** παρουσιάζεται έλλειμμα, το οποίο ανέρχεται σε 1,38 δις ευρώ, έναντι αντίστοιχου πλεονάσματος 7,38 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση.

406. Στο κονδύλι «Διαθέσιμα εξ απογραφής» της Κατάστασης Ταμειακών Ροών έτους 2024 αναγνωρίζεται μείωση ποσού 442,90 εκατ. ευρώ, το οποίο δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί, λόγω ελλιπούς τεκμηρίωσης της σχετικής εγγραφής από το Γ.Λ.Κ. Το ποσό αυτό αφορά σε αναγνώριση διαθεσίμων φορέων της Κ.Δ., τα οποία δεν παρακολουθούνται αναλυτικά (προέλευση, ιστορικό μεταβολών).

Οι καθαρές ταμειακές ροές από λειτουργικές και επενδυτικές δραστηριότητες της Κ.Δ. παρουσιάζουν συνολικό έλλειμμα ύψους 1,11 δις ευρώ, μειωμένο κατά 4,46 δις ευρώ σε σχέση με την προηγούμενη χρήση. Οι καθαρές ταμειακές ροές από χρηματοδοτικές δραστηριότητες παρουσιάζουν έλλειμμα 1,38 δις ευρώ, έναντι πλεονάσματος 7,38 δις ευρώ κατά την προηγούμενη χρήση.

Κεφάλαιο 9

Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης της 31ης Δεκεμβρίου 2024

(σε ευρώ)	Σωρευμένο /(έλλειμμα)	πλεόνασμα	Σύνολο Θέσης	Καθαρής
Υπόλοιπο 1.1.2023	(354.346.667.984,24)		(354.346.667.984,24)	
Πλεόνασμα/έλλειμμα περιόδου	(9.488.532.944,31)		(9.488.532.944,31)	
Διαφορές απογραφής	1.815.287.757,29		1.815.287.757,29	
Σύνολο καθαρής θέσης 31.12.2023	(362.019.913.171,26)		(362.019.913.171,26)	
Σύνολο καθαρής θέσης 1.1.2024	(362.019.913.171,26)		(362.019.913.171,26)	
Πλεόνασμα/έλλειμμα περιόδου	(1.232.921.634,72)		(1.232.921.634,72)	
Διαφορές απογραφής	(104.501.545,84)		(104.501.545,84)	
Σύνολο καθαρής θέσης 31.12.2024	(363.357.336.351,82)		(363.357.336.351,82)	

Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης

407. Με την Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης Πολιτών παρέχονται πληροφορίες για τη συνολική μεταβολή της Καθαρής Θέσης Πολιτών, παρουσιάζοντας ξεχωριστά τη μεταβολή που προέρχεται από την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Επίδοσης, από τις μεταβολές που αναγνωρίστηκαν απευθείας στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης. Η καθαρή θέση πολιτών είναι η θεωρητική διαφορά μεταξύ του ενεργητικού και του παθητικού, δηλαδή η καθαρή αξία που θα απομείνει αν το κράτος εκποιήσει όλα τα περιουσιακά του στοιχεία και εξοφλήσει όλα τα χρέη του.

408. Η Καθαρή Θέση Πολιτών διαμορφώνεται σε αρνητική κατά το ποσό των 363,36 δις ευρώ, επιβαρυνμένη σε σχέση με την προηγούμενη οικονομική χρήση κατά 1,34 δις ευρώ.

409. Η επιβάρυνση αυτή αντανακλά κατά βάση το καθαρό έλλειμμα της περιόδου, το οποίο ανήλθε σε 1,23 δις ευρώ, λόγω κυρίως των αυξημένων τόκων και των σημαντικών απομειώσεων των απαιτήσεων. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι το έλλειμμα της χρήσης 2024 είναι υπερεκτιμημένο κατά 796,80 εκατ. ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου ποσού 8,80 εκατ. ευρώ που αφορά στο αποτέλεσμα από έσοδα και δαπάνες των λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας που έχουν έσοδα από ίδια δραστηριότητα και των υπηρεσιών και εκμεταλλεύσεων του ίδιου Υπουργείου από διάθεση αγαθών και υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση έργων ή σκοπών κοινής ωφελείας.

410. Επίσης, αναγνωρίστηκαν διαφορές απογραφής ύψους 104,5 εκατ. ευρώ, οι οποίες επηρεάζουν αρνητικά την Καθαρή Θέση, εκ των οποίων 460,29 εκατ. ευρώ (αρνητική μεταβολή) αφορούν σε αναγνώριση διαθεσίμων της Κ.Δ. στην ΤτΕ και στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα οποία δεν παρακολουθούνται αναλυτικά, ενώ 335,79 εκατ. ευρώ (θετική μεταβολή) αφορούν σε τακτοποιητικές εγγραφές συμμετοχών καθώς και είσπραξη τιμημάτων από πώληση περιουσιακών στοιχείων, που δεν είχαν προηγουμένως αναγνωριστεί. Σημειώνεται ότι το ποσό των 460,29 εκ. ευρώ, δεν κατέστη δυνατό να επιβεβαιωθεί, λόγω ελλιπούς τεκμηρίωσης της σχετικής εγγραφής από το Γ.Λ.Κ. (προέλευση, ιστορικό μεταβολών).

411. Κατά την ελεγχόμενη οικονομική χρήση, αναγνωρίστηκε συμμετοχή του Ε.Δ. στον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου με βάση την καθαρή θέση της εταιρείας κατά την 31η.12.2024. Εντούτοις, το Ε.Δ. συμμετείχε στην εν λόγω εταιρεία από το 2020. Συνεπώς, έπρεπε να εγγραφεται στις συμμετοχές με βάση την καθαρή θέση της εταιρείας το 2020. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση της συμμετοχής υπερεκτιμημένης κατά 49,01 εκατ. ευρώ με ισόποση υπερεκτίμηση των διαφορών απογραφής.

412. Εντοπίστηκαν περιπτώσεις λανθασμένης αναγνώρισης και επιμέτρησης εσόδων (τέλη κυκλοφορίας, φόρος προστιθέμενης αξίας, εκκρεμείς επιστροφές φόρων, αμοιβές παραχώρησης και διανεμόμενο εισόδημα) των οποίων η επίδραση στο καθαρό έλλειμμα περιόδου και συνακόλουθα στην Καθαρή Θέση δεν δύναται να προσδιοριστεί.

413. Η Καθαρή Θέση της 31ης.12.2023 εμφανίζεται υποεκτιμημένη κατά 4,26 εκατ. ευρώ, λόγω εσφαλμένης αποτίμησης της αγοραίας αξίας των δικαιωμάτων κτήσης μετοχών της Αεροπορία Αιγαίου Α.Ε., κατά 51,83 εκατ. ευρώ, λόγω μη αναγνώρισης ταμειακών διαθεσίμων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, καθώς και κατά 165,72 εκατ. ευρώ, λόγω μη αναγνώρισης απαιτήσεων των Στρατιωτικών Νοσοκομείων από την παροχή υγειονομικών υπηρεσιών σε ασφαλισμένους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.

414. Παράλληλα, η Καθαρή Θέση της 31ης.12.2024 εμφανίζεται υπερεκτιμημένη κατά 49,01 εκατ. ευρώ, λόγω εσφαλμένης αρχικής αναγνώρισης της συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου στον Διεθνή Αερολιμένα Ηρακλείου, καθώς και κατά 106,36 εκατ. ευρώ, λόγω μη αναγνώρισης απλήρωτων υποχρεώσεων εκτός Μητρώου Δεσμεύσεων. Οι τελευταίες αφορούν κυρίως δαπάνες των Στρατιωτικών Νοσοκομείων (90,42 εκατ. ευρώ), λοιπών οργανικών μονάδων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας που διαθέτουν ίδια έσοδα (10,89 εκατ. ευρώ), καθώς και δαπάνες παλαιότερων ετών των Υπουργείων Υγείας, Μετανάστευσης και Ασύλου, και Προστασίας του Πολίτη.

415. Κατόπιν συμψηφισμού των ανωτέρω, η Καθαρή Θέση της 31ης.12.2024 εκτιμάται ότι είναι τελικώς υποεκτιμημένη κατά 863,23 εκατ. ευρώ.

Η Καθαρή Θέση της Κεντρικής Διοίκησης παραμένει αρνητική, επιβαρυνόμενη κυρίως από το καθαρό έλλειμμα της περιόδου, το οποίο προκύπτει από αυξημένες δαπάνες τόκων και απομειώσεις απαιτήσεων.

Το έλλειμμα της χρήσης 2024 εκτιμάται ότι είναι υπερεκτιμημένο κατά 796,80 εκατ. ευρώ, λόγω μη ορθής αναγνώρισης ορισμένων εσόδων και δαπανών.

Συνολικά, η Καθαρή Θέση εμφανίζεται υποεκτιμημένη κατά 863,23 εκατ. ευρώ, ως αποτέλεσμα της υπερεκτίμησης του ελλείμματος, της μη αναγνώρισης διαθεσίμων, απαιτήσεων και απλήρωτων υποχρεώσεων εκτός Μητρώου Δεσμεύσεων, καθώς και της εσφαλμένης αποτίμησης συμμετοχών.

Συνιστάται η ενίσχυση των διαδικασιών παρακολούθησης, απογραφής και αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων και συμμετοχών, προκειμένου να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η πληρότητα των λογιστικών καταχωρίσεων και η αξιοπιστία της Καθαρής Θέσης.

Τρίτο μέρος

Συμπεράσματα και συστάσεις

Κεφάλαιο 10 Συμπέρασμα και Συστάσεις

Συμπέρασμα

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, αφού έλαβε υπόψη:

Ως προς τον Απολογισμό του οικονομικού έτους 2024, τις εκθέσεις δημοσιονομικών επιδόσεων και τα αποτελέσματα των ελέγχων των απολογιστικών στοιχείων και των συστημάτων δημοσιονομικής διαχείρισης που διενήργησαν οι αρμόδιες Υπηρεσίες Επιτρόπου στους φορείς Κ.Δ.

Ως προς τον Ισολογισμό (Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης) του Κράτους της 31ης.12.2024 και τις λοιπές Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις, τις διαπιστώσεις που προέκυψαν από την εξέταση των τηρούμενων από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους λογιστικών αρχείων.

Αποφαινεται:

Υπέρ της ορθότητας και αξιοπιστίας του Απολογισμού του οικονομικού έτους 2024, καθώς και του Ισολογισμού (Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης) και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους της 31ης.12.2024, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώνονται στα επιμέρους Κεφάλαια της Έκθεσης αυτής.

Συστάσεις

Για την ενίσχυση της διαφάνειας, της ακρίβειας και της αξιοπιστίας κατά την κατάρτιση των δημοσιονομικών στοιχείων και της αποτελεσματικότητας της δημοσιονομικής διαχείρισης.

Συστήνει:

1. Ενίσχυση της ακρίβειας, πληρότητας και αξιοπιστίας του Κρατικού Προϋπολογισμού

Την ενίσχυση των διαδικασιών καταγραφής όλων των εσόδων και εξόδων στον Κρατικό Προϋπολογισμό, ώστε να περιορίζονται οι αποκλίσεις και να ενισχύεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των δημοσιονομικών μεγεθών μέσω ρεαλιστικότερων προβλέψεων.

2. Αναβάθμιση της τεκμηρίωσης και διαφάνειας στις επιστροφές εσόδων

Την ενίσχυση της ακρίβειας και πληρότητας των καταχωρίσεων που αφορούν στις επιστροφές φόρων, συμπεριλαμβανομένων των επιστροφών από τα Τελωνεία, μέσω της βελτίωσης των δικλίδων κατά τη βεβαίωση των εσόδων.

3. Βελτίωση της διαχείρισης ανείσπρακτων απαιτήσεων

Την ενίσχυση των εργαλείων ανάλυσης κινδύνου είσπραξης, την τακτική εκκαθάριση ανεπίδεκτων είσπραξης ποσών και τη συνεχή επικαιροποίηση των στοιχείων του εισπρακτέου υπολοίπου.

4. Διαφάνεια και λογοδοσία στις δημόσιες δαπάνες

Την αυστηρή τήρηση των όρων χρήσης των αποθεματικών, με πλήρη τεκμηρίωση και αιτιολόγηση των αιτημάτων διάθεσης.

Τη βελτίωση της διαχείρισης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των επιχορηγήσεων και λοιπών μεταβιβαστικών πληρωμών.

5. Ενίσχυση του ταμειακού σχεδιασμού και της χρηματοδοτικής διαχείρισης

Την αξιοποίηση των διαθέσιμων ιστορικών στοιχείων που αφορούν το ύψος της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης μέσω συμφωνιών επαναγοράς (repay), ώστε να ενισχυθεί η αξιοπιστία του Προϋπολογισμού και να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη διαχείριση των χρηματοδοτικών αναγκών της Κεντρικής Διοίκησης.

6. Βελτίωση του προγραμματισμού, των δεσμεύσεων και των επενδυτικών δαπανών

Την αντιστοίχιση των εγγεγραμμένων πιστώσεων με τις πραγματικές ανάγκες του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και την έγκαιρη αξιοποίησή τους.

Την πλήρη και έγκαιρη καταχώριση των υποχρεώσεων στο Μητρώο Δεσμεύσεων, με ενίσχυση της ακρίβειας, της πληρότητας και της διασύνδεσης των πληροφοριακών συστημάτων.

7. Ενδυνάμωση του ελέγχου, της νομιμότητας και της οργανωτικής επάρκειας

Την ενίσχυση της λειτουργικής και οργανωτικής επάρκειας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου, μέσω στελέχωσης, πιστοποίησης του προσωπικού, σύστασης Επιτροπών Ελέγχου και Μονάδων Διαχείρισης Κινδύνων, καθώς και την εντατικοποίηση των ελέγχων νομιμότητας και την ενδυνάμωση της τήρησης της δικλίδας του άρθρου 26 του ν. 4270/2014.

8. Πλήρης εφαρμογή και συμμόρφωση με το νέο λογιστικό πλαίσιο (Π.Δ. 54/2018 – ΛΠΠΕ)

Την επίσπευση της εφαρμογής του νέου λογιστικού πλαισίου, με έμφαση στη στελέχωση, επιμόρφωση και προσαρμογή των υπηρεσιών.

Την ενίσχυση των εσωτερικών ελέγχων και διαδικασιών, με σκοπό την εξασφάλιση της ορθής αποτίμησης των απαιτήσεων, επενδύσεων και υποχρεώσεων και της ακρίβειας, πληρότητας και ορθής απεικόνισης των σχετικών στοιχείων, ώστε να αποτυπώνεται με ακρίβεια η χρηματοοικονομική θέση της Κ.Δ.

9. Διασφάλιση της ακρίβειας και πληρότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Την πλήρη και ορθή αποτύπωση όλων των περιουσιακών στοιχείων της Κ.Δ., συμπεριλαμβανομένων των ταμειακών διαθεσίμων, των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων, των παγίων, των απαιτήσεων, των υποχρεώσεων προς Διεθνείς Οργανισμούς και των εγγυήσεων.

Τη δημιουργία μητρώου παρακολούθησης ζημιών και κινδύνων.

Την ενίσχυση των διοικητικών λειτουργιών που σχετίζονται με τη διαχείριση του δημοσίου χρέους, την πλήρη λειτουργία των πληροφοριακών συστημάτων με αυτοματοποιημένες διαδικασίες και τη συστηματική ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους.

10. Ψηφιακή αναβάθμιση και διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων

Την προώθηση της διασύνδεσης και αυτοματοποίησης των πληροφοριακών συστημάτων δημοσιονομικής διαχείρισης (π.χ. Μητρώο Δεσμεύσεων, ΟΠΣΔΠ, SAP του ΓΛΚ), για την έγκαιρη και αξιόπιστη εξαγωγή δεδομένων κατά τον έλεγχο και την ενίσχυση της διαφάνειας.

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε, στις 17 Νοεμβρίου 2025, με την εξής σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρος, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Μαρία Αθανασοπούλου, Βασιλική Ανδρεοπούλου και Δημήτριος Πέππας, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκευή, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Ασημίνα Σακελλαρίου, Κωνσταντίνος Κρέπης, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκώρου, Βασιλική Πέππα, Γρηγόριος Βαλληνδράς, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Δημήτριος Κοκοτσής, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα, Ιωάννα Ρούλια, Ιωάννης Καλακίκος, Ιωάννης Βασιλόπουλος, Άννα Παπαπαναγιώτου, Ελένη Σκορδά, Νικόλαος Βόγκας, Εριέττα Πίσχου, Βιολέττα Τηνιακού, Ευθύμιος Καρβέλης, Χρυσούλα Μιχαλάκη, Ιωάννα Ευθυμιάδου, Ευπραξία Δημολιού και Αικατερίνη Σπηλιοπούλου, Σύμβουλοι. Οι Αντιπρόεδροι Αγγελική Μαυρουδή, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ευαγγελία-Ελισάβετ Κουλουμπίνη και Ελένη Λυκεσά και οι Σύμβουλοι Δέσποινα Καββαδία-Κωνσταντάρα, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Αργυρώ Μαυρομάτη, Αντιγόνη Στίνη, Γεώργιος Παπαϊσιδώρου και Ευαγγελία Πασπάτη απουσίασαν δικαιολογημένα, ενώ η Σύμβουλος Ιουλία Παπαθεοδώρου αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 18 του ν. 4820/2021.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ: Σταμάτιος Πουλής, Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Μαρία Δανιήλ, Προϊσταμένη Τμήματος, η οποία αναπληρώνει νόμιμα την Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου στην Υπηρεσία Σταυρούλα Τσάλα.

Βάσει των άρθρων

- (1) 98 παρ. 1 (ε) και 79 παρ. 7 του Συντάγματος,
- (2) 31 και 167 του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143),
- (3) 26, 53 και 54 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4820/2021, Α' 130), όπως ισχύει μετά από τον ν. 5130/2024 (Α' 127), και

Αφού έλαβε υπόψη

(α) Το σχέδιο της έκθεσης για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα οικονομικού έτους 2024, που εγκρίθηκε κατά την από 13.11.2025 Συνεδρίαση του Όγδου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, και

(β) την ενώπιον της Ολομέλειας εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κρέπη, όπως διατυπώθηκε στην 13^η συνεδρίαση αυτής της 17^{ης} Νοεμβρίου 2025 (Θέμα Β').

Και άκουσε

Τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ενέκρινε ομόφωνα

Τη συνημμένη έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα οικονομικού έτους 2024.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ α.α.

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ

Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας

STAVROULA TSALA

19/11/2025 10:33

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΚΘΕΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ
ΕΤΟΥΣ 2024

Αθήνα, Νοέμβριος 2025

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΨΗ.....	5
ΠΟΡΕΙΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	9
Το Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) - Προσέγγιση Δαπάνης.....	9
Οι συνιστώσες του Πραγματικού ΑΕΠ	9
Το Ονομαστικό ΑΕΠ και οι συνιστώσες του	11
Λοιποί Βασικοί Μακροοικονομικοί Δείκτες	12
Πληθωρισμός.....	13
Απασχόληση - Ανεργία.....	15
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης – Πρωτογενές Ισοζύγιο.....	16
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	17
ΕΞΟΠΛΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	23
Γενικά.....	23
Δημοσιονομικά μεγέθη εξοπλιστικών προγραμμάτων	23
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	25
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	27
Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.....	27
Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης.....	29
Η πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας	30
Κόστος δανεισμού και τόκοι δημοσίου χρέους	30
Αναλύσεις βιωσιμότητας του χρέους	31
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	33
ΤΗΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	35
Το θεσμικό πλαίσιο του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου»	35
Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2024.....	36
Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024	36
Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028.....	37
Έκθεση Προόδου 2025.....	38
Έκθεση 2025 της Επιτροπής	38
Εκθέσεις Μεταπρογραμματικής Εποπτείας.....	40
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	41
ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	43
Γενικά.....	43
Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα	43
Η Δημόσια Ασφάλιση (1ος πυλώνας ασφάλισης)	44
Σύνοψη δημογραφικών δεδομένων	44
Τα κρίσιμα δεδομένα της δημόσιας ασφάλισης.....	46
Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης – Ομαδικά Ασφαλιστήρια Συνταξιοδοτικά Συμβόλαια (2ος πυλώνας ασφάλισης).....	51
Ιδιωτική ασφάλιση – Ατομικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια (3ος πυλώνας ασφάλισης).....	52
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	53
ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	55
Γενικά.....	55
Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.....	55
Δείκτης υλικής και κοινωνικής στέρησης	57
Παιδική υλική στέρηση	58
Κοινωνικές μεταβιβάσεις και κίνδυνος φτώχειας.....	58
Δείκτης μέτρησης της άνισης κατανομής εισοδήματος - Gini.....	59
Το νέο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη (Ελλάδα 2021-2027).....	60

Συμπεράσματα – Προκλήσεις.....	62
ΣΥΣΤΗΜΙΚΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ: Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ	
ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ.....	63
Γενικά.....	63
Νομισματική Πολιτική	63
Ευρωπαϊκός Εποπτικός Τραπεζικός Τομέας.....	64
Εγχώριος Τραπεζικός Κλάδος.....	66
Θεμελιώδη μεγέθη εγχώριου τραπεζικού τομέα	67
Κεφαλαιακή επάρκεια	68
Ρευστότητα.....	69
Ποιότητα δανειακού χαρτοφυλακίου.....	69
Κερδοφορία.....	70
Μακροπροληπτική πολιτική	70
Συμπεράσματα - Προκλήσεις	71
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	73
Γενικά	73
Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κρίσης στην αγορά οικιστικών ακινήτων.....	73
Πτώση οικοδομικής δραστηριότητας.....	74
Άνοδος κατασκευαστικού κόστους.....	74
Άνοδος τιμών κατοικιών σε σχέση με τους μέσους μισθούς	75
Υπερβολική επιβάρυνση από το κόστος στέγασης.....	76
Μείωση ιδιοκατοίκησης.....	76
Μεγάλος αριθμός αδρανών ή κλειστών ακινήτων.....	77
Επέκταση βραχυχρόνιας μίσθωσης.....	78
Άνοδος ξένων άμεσων επενδύσεων σε ακίνητα - πρόγραμμα «Χρυσή Βίζα» (Golden Visa)	78
Μείωση στεγαστικής πίστης.....	79
Συμπεράσματα – Προκλήσεις.....	80

ΣΥΝΟΨΗ

Μακροοικονομικά

Η Ελλάδα το 2024 πέτυχε ικανοποιητική ανάπτυξη σε πραγματικούς όρους, αρκετά υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Κατέγραψε μία από τις ισχυρότερες δημοσιονομικές επιδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), επιτυγχάνοντας ταυτόχρονα πρωτογενές και δημοσιονομικό πλεόνασμα, σε μια συγκυρία κατά την οποία η πλειονότητα των κρατών μελών παρουσίασε ελλείμματα.

Η επίτευξη δημοσιονομικής σταθερότητας δεν δικαιολογεί πάντως εφησυχασμό, καθώς εξακολουθούν να υφίστανται σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες συνδεδεμένες με το λεγόμενο «παραγωγικό μοντέλο» της χώρας. Ειδικότερα, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, στη χώρα μας διαχρονικά η συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι πολύ υψηλή, τροφοδοτούμενη κατά ένα μεγάλο μέρος από εισαγωγές, με τις επενδύσεις να διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα και τις καθαρές εξαγωγές (διαφορά εξαγωγών-εισαγωγών) να έχουν έντονη αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό, η διόρθωση του επίμονου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η κάλυψη του επενδυτικού κενού και η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, λαμβανομένων υπόψη και των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων, εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία.

Ο πληθωρισμός συνέχισε να αποκλιμακώνεται, ωστόσο το πρόβλημα της ακρίβειας παραμένει ιδίως στα είδη πρώτης ανάγκης. Η ανεργία μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ σημαντική αύξηση -πολύ πάνω από τον πληθωρισμό- παρουσίασε ο μέσος μηνιαίος μισθός στον ιδιωτικό τομέα.

Εξοπλιστικά Προγράμματα

Η Ελλάδα δαπανά διαχρονικά για τις ανάγκες της άμυνας πάνω από το όριο του 2% του ΑΕΠ που έχει τεθεί από το ΝΑΤΟ αλλά και πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, με σημαντικό τμήμα των αμυντικών δαπανών να κατευθύνεται στην υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων. Το 2024 οι δαπάνες για εξοπλιστικά προγράμματα κυμάνθηκαν εντός των ορίων δαπανών που επιβάλλονται από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ). Παράλληλα, η επιβάρυνση από τις προγραμματισμένες αμυντικές δαπάνες της περιόδου 2025-2028 εκτιμάται ότι θα είναι διαχειρίσιμη, αν και θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι προβλέψεις του ΜΠΔΣ 2025-2028 δεν έχουν ενσωματώσει τις επικείμενες αυξήσεις των αμυντικών δαπανών στο πλαίσιο της ΕΕ και του ΝΑΤΟ.

Η συστηματική παρακολούθηση της πορείας των αμυντικών δαπανών και της μελλοντικής εξέλιξής τους -ανεξαρτήτως της ρήτηρας διαφυγής και του τρόπου υπολογισμού τους κατά ESA 2010- είναι ζωτικής σημασίας για τη δημοσιονομική σταθερότητα ώστε να αποτραπούν πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα και ιδίως στο δημόσιο χρέος. Σημείο προσοχής πρέπει να αποτελούν και οι επιπτώσεις των αμυντικών δαπανών στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Η περαιτέρω ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας αναμένεται να είναι αποφασιστικής σημασίας για τη δημοσιονομική και μακροοικονομική σταθερότητα, ενόψει της σχεδιαζόμενης ουσιαστικής αύξησης των αμυντικών δαπανών. Σημαντικές και βιώσιμες επενδύσεις στον συγκεκριμένο κλάδο μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη, την απασχόληση, τα δημόσια έσοδα και τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας, αντισταθμίζοντας σταδιακά τις δυσμενείς επιπτώσεις στο έλλειμμα του

ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών λόγω της προέλευσης των οπλικών συστημάτων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους από τρίτες χώρες.

Δημόσιο Χρέος

Η Ελλάδα εξακολουθεί να κατέχει την πρώτη θέση στην ΕΕ ως προς το δημόσιο χρέος σε σχέση με το ΑΕΠ, παρά τη συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση του σχετικού δείκτη (σωρευτικά κατά 43,1 ποσοστιαίες μονάδες την τριετία 2022-2024). Ειδικά για το έτος 2024, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 10,1 ποσοστιαίες μονάδες, με τις ακαθάριστες (μικτές) χρηματοδοτικές ανάγκες να παραμένουν εντός των αποδεκτών ορίων που έχει θέσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και έχει υιοθετήσει η ΕΕ. Επίσης, συνεχίστηκε η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας μας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης, γεγονός που ενίσχυσε την εμπιστοσύνη των επενδυτών, με θετική επίπτωση στο κόστος δανεισμού. Σημαντική θετική παράμετρος για τη βιωσιμότητα του χρέους παραμένει η διάρθρωσή του, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του αφορά δάνεια του επίσημου τομέα με ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Ωστόσο, καθώς τα δάνεια αυτά σταδιακά αντικαθίστανται από νέο δανεισμό μέσω των αγορών, αυξάνεται η έκθεση της χώρας στον επιτοκιακό κίνδυνο.

Οι αναλύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΔΝΤ αλλά και της Τράπεζας της Ελλάδος συγκλίνουν στην εκτίμηση ότι η βιωσιμότητα του ελληνικού δημοσίου χρέους κρίνεται διασφαλισμένη, υπό την προϋπόθεση της διατήρησης ρεαλιστικών πρωτογενών πλεονασμάτων, της αποτελεσματικής αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων και της συνέχισης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Ωστόσο, η εμφάνιση στο μέλλον απρόβλεπτων υπό τα τωρινά δεδομένα εσωτερικών ή εξωτερικών κινδύνων μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς το κόστος δανεισμού, με αντίκτυπο στη βιωσιμότητα του χρέους, επαναφέροντας στην τρέχουσα επικαιρότητα τη συζήτηση για το μεγάλο ύψος του σε σχέση με το ΑΕΠ.

Τήρηση των δημοσιονομικών υποχρεώσεων της χώρας

Ο μετασχηματισμός της αρχιτεκτονικής της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, ο οποίος έλαβε χώρα το 2024, διαφοροποίησε τη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Στο νέο αυτό πλαίσιο η Ελλάδα υπέβαλε το Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο για τα έτη 2025-2028, το οποίο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο και καθορίστηκε η πορεία των καθαρών δαπανών, ο ετήσιος μέσος όρος αύξησης των οποίων καθορίστηκε σε ποσοστό 3,3%. Το 2024 η Ελλάδα βελτίωσε περαιτέρω τους οικονομικούς της δείκτες και σημείωσε πρόοδο στην υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει ως μέλος της ΕΕ. Εξακολουθεί όμως, σύμφωνα με τις εκθέσεις-αξιολογήσεις των ευρωπαϊκών οργάνων, να αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με το υψηλό ακόμα δημόσιο χρέος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, την ανεργία, την έγκαιρη υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, την αποτελεσματική εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την προσέγγιση με τους μέσους όρους της ΕΕ στην πλειοψηφία των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και γενικότερα τη συμμόρφωση με τις συστάσεις του Συμβουλίου σε ορισμένους τομείς όπου η πρόοδος δεν είναι ικανοποιητική.

Δημόσια Ασφάλιση

Η σχεδόν απόλυτη εξάρτηση του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος από τον διανεμητικό πρώτο πυλώνα ασφάλισης το καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτο απέναντι στις δημογραφικές εξελίξεις. Οι βασικοί δημογραφικοί δείκτες για τη χώρα μας βαίνουν συνεχώς επιδεινούμενοι, κάτι που αναμένεται να δοκιμάσει τις αντοχές του συστήματος

μελλοντικά τόσο στο πεδίο της βιωσιμότητάς του όσο και στο επίπεδο της επάρκειας των χορηγούμενων παροχών. Είναι χαρακτηριστικό ότι, σε αντίθεση με τα διεθνώς ισχύοντα, ούτε η επαγγελματική ασφάλιση ούτε και η εθελοντική ιδιωτική ασφάλιση έχουν αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό στην Ελλάδα ώστε να αποτελούν ένα αντίβαρο ικανό να αντισταθμίσει, έστω μερικώς, τους κινδύνους που ελλοχεύουν για το εισόδημα και το επίπεδο ζωής των μελλοντικών συνταξιούχων. Από την άλλη πλευρά, θεσμοί όπως το ΤΕΚΑ, που δημιουργήθηκαν για την ενδυνάμωση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, αναμένεται να αποδώσουν απτά αποτελέσματα κατά τη σταδιακή ωρίμανση των σχετικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, δηλαδή σε πολύ μεταγενέστερο χρόνο.

Σε αυτό το περιβάλλον, το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ισχυρές προκλήσεις που συνίστανται, ιδίως, στη λήψη πρωτοβουλιών για τη σταδιακή βελτίωση των δυσμενών δημογραφικών δεικτών, τη διαρκή και ενδεδειγμένη παρακολούθηση των βασικών παραμετρικών συνιστωσών του ασφαλιστικού συστήματος ύστερα από προσεκτική αξιολόγηση των σχετικών εισηγήσεων της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, την αποτελεσματική διαχείριση των σωρευμένων και μεγάλου ύψους ασφαλιστικών οφειλών και την επανεξέταση των κινήτρων συμμετοχής στα σχήματα του δεύτερου και τρίτου πυλώνα ασφάλισης ώστε να λειτουργήσει εν τοις πράγμασι, έστω μακροπρόθεσμα, η «πολυεπίπεδη» προστασία του εισοδήματος των μελλοντικών συνταξιούχων. Ιδιαίτερης σημασίας είναι, επίσης, η διασφάλιση των πόρων του ΑΚΑΓΕ, που είναι το ισχυρότερο αντίβαρο απέναντι στις πιέσεις που πιθανολογείται ότι θα δεχθεί μελλοντικά το διανεμητικό σύστημα.

Δαπάνες κοινωνικής προστασίας

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας συνεχίζει να είναι κατακερματισμένο ως προς τις κοινωνικές δαπάνες, καθώς χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό επιδομάτων. Αν και η Ελλάδα εμφανίζει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις στους βασικούς κοινωνικούς δείκτες (κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, δείκτης υλικής και κοινωνικής στέρησης, δείκτης παιδικής υλικής στέρησης, δείκτης Gini), η άμβλυνση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στηρίζεται στη χώρα μας κυρίως στην καταβολή συντάξεων και δευτερευόντως στις λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις, καθώς τα επιδόματα επιφέρουν μικρή μόνο μείωση της φτώχειας, κατ' απόκλιση από τα ισχύοντα στις λοιπές χώρες της ΕΕ όπου η αντίστοιχη συμβολή είναι ουσιαστικά μεγαλύτερη. Η καλύτερη στόχευση των επιδομάτων, ώστε αυτά να χορηγούνται σε αυτούς που τα έχουν πραγματικά ανάγκη, συνιστά μέγιστη πρόκληση για τους φορείς άσκησης κοινωνικής πολιτικής, αν και απαιτεί τη συνδυασμένη δράση και τον συντονισμό περισσότερων φορέων, με κυρίαρχο τον ρόλο της φορολογικής διοίκησης. Το ύψος των κοινωνικών δαπανών της περιόδου αναφοράς κινήθηκε πλησίον των πληρωμών του προηγούμενου έτους και, λαμβανομένων υπόψη των θετικών δημοσιονομικών επιδόσεων της χώρας, δεν προκύπτει δυσμενής επίδραση στη δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Συστημικοί δημοσιονομικοί κίνδυνοι: Η έκθεση των συστημικών τραπεζών στη συγκυρία

Η σημαντική βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών και εποπτικών δεικτών των ελληνικών τραπεζών, σε συνδυασμό με τις ικανοποιητικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας και την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας της χώρας μας από τους οίκους αξιολόγησης, ενίσχυσαν τη σταθερότητα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, οι τράπεζες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις που συνίστανται, ιδίως, στην ανάγκη διατήρησης ισχυρής κεφαλαιακής βάσης, την περαιτέρω ενίσχυση της κερδοφορίας

τους, την επιτάχυνση απόσβεσης της αναβαλλόμενης φορολογίας και την περαιτέρω μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η ενδυνάμωση της επιχειρησιακής ανθεκτικότητας και η ουσιαστική συμβολή των τραπεζών στη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας (πιστωτική επέκταση) αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης καταθετών και επενδυτών στο τραπεζικό σύστημα.

Στεγαστική κρίση

Η χαμηλή κατασκευαστική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο μεγάλος αριθμός κενών κατοικιών, η ζήτηση κατοικίας από μη κατοίκους και η επενδυτική εκμετάλλευση των οικιστικών ακινήτων, ιδίως μέσω της βραχυχρόνιας μίσθωσης, ενέτειναν τις πιέσεις στην αγορά κατοικίας. Η βασική αιτία εντοπίζεται στη στενότητα της προσφοράς κατοικιών, η οποία αδυνατεί να ανταποκριθεί στην υφιστάμενη εγχώρια και διεθνή ζήτηση. Η ανισορροπία αυτή ασκεί ισχυρή ανοδική πίεση στις τιμές των ακινήτων, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εξεύρεση κατοικίας από τα νοικοκυριά σε προσιτές τιμές.

Η ένταση της στεγαστικής κρίσης, που ήδη δοκιμάζει την κοινωνική συνοχή, απαιτεί, παράλληλα με τη διατήρηση (ή/και ενίσχυση) των μέτρων τόνωσης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών ώστε να έχουν πρόσβαση σε στέγη, την κατά κύριο λόγο επικέντρωση στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων ενίσχυσης της προσφοράς ώστε να αντιστραφεί η αποεπένδυση σε κατοικίες που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης και να επέλθει σταδιακά η πλήρης εξισορρόπηση της αγοράς.

ΠΟΡΕΙΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

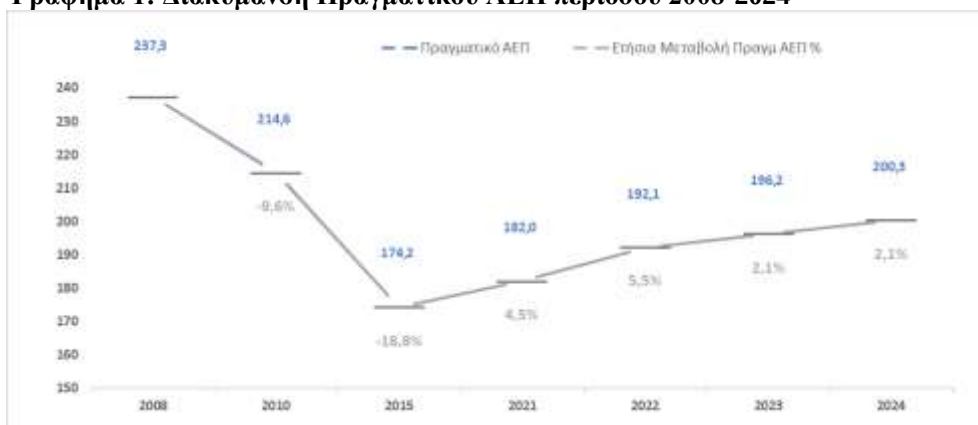
Το Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) - Προσέγγιση Δαπάνης

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ)¹, το Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)² το έτος 2024 ανήλθε σε 200,3 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση σε ποσοστό 2,1% σε σχέση με το 2023.³ Παρά τον υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές εξακολουθεί να υπολείπεται ουσιαστικά των αντίστοιχων επιδόσεων -ενδεικτικά- του 2008 (237,34 δις ευρώ) αλλά και του 2009 (227,56 δις ευρώ).

Θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι η επίδοση της χώρας ως προς το ΑΕΠ είναι πολύ καλύτερη των αντίστοιχων επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας στα χρόνια της κρίσης (ενδεικτικά, το Πραγματικό ΑΕΠ ανήλθε σε 174,64 δις ευρώ το 2014, σε 174,2 δις ευρώ το 2015 και σε 174,18 δις ευρώ το 2016), ενώ και ο ρυθμός ανάπτυξης (2,1%) είναι εμφανώς υψηλότερος της ανάπτυξης που πέτυχαν οι λοιπές χώρες της Ευρωζώνης (κατά μέσο όρο 0,9%).⁴

Στο Γράφημα 1 απεικονίζεται η διακύμανση του Πραγματικού ΑΕΠ κατά την περίοδο 2008-2024.

Γράφημα 1: Διακύμανση Πραγματικού ΑΕΠ περιόδου 2008-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Οι συνιστώσες του Πραγματικού ΑΕΠ

Σε πραγματικούς όρους οι συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το έτος 2024 διαμορφώθηκαν ως εξής:

α) **Η εγχώρια ιδιωτική κατανάλωση** αυξήθηκε κατά 2,5% σε σχέση με το 2023 και ανήλθε σε 143,21 δις ευρώ. Αντιστοιχεί σε ποσοστό 71,4% του ΑΕΠ, κάτι που αντανακλά και τη μεγάλη εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από την κατανάλωση (εγχώρια ζήτηση από την πλευρά των ιδιωτών), η οποία κατά ένα μεγάλο μέρος τροφοδοτείται από εισαγωγές.

β) **Η τελική καταναλωτική δαπάνη της Γενικής Κυβέρνησης (δημόσια κατανάλωση)** ανήλθε σε 38,95 δις ευρώ, μειωμένη κατά 2,6% σε σχέση με το 2023.

¹ Σχετικό το από 16.10.2025 Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ «Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί-Έτος 2024 & αναθεώρηση ετών 2022-2023».

² Το Πραγματικό ΑΕΠ σε σταθερές τιμές του 2020 (προσέγγιση δαπάνης) δεν περιλαμβάνει τις ετήσιες μεταβολές των τιμών. Αυξάνεται μόνο όταν αυξάνονται οι παραγόμενες ποσότητες και όχι οι τιμές τους.

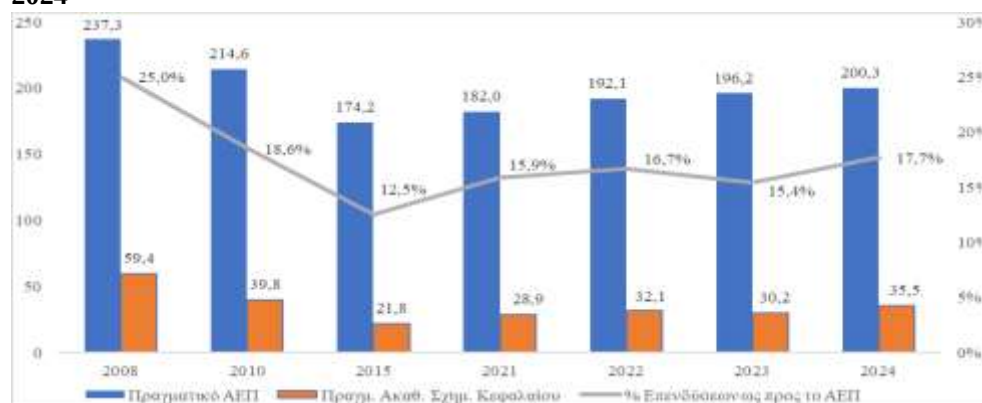
³ Το Πραγματικό ΑΕΠ του 2023 σε σταθερές τιμές έτους 2020 ανήλθε σε 196,2 δις ευρώ.

⁴ Πηγή: Eurostat.

γ) Ο **ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου ή αλλιώς πραγματικές συνολικές επενδύσεις**⁵ διαμορφώθηκε σε 35,48 δις ευρώ, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση κατά 17,4% σε σχέση με το 2023 (30,22 δις ευρώ). Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι επενδύσεις ανήλθαν σε 17,7%, επίδοση υψηλότερη του 2023 (15,4%), που όμως απέχει αρκετά από προηγούμενες επιδόσεις της χώρας, ιδίως κατά την προ κρίσης περίοδο. Ενδεικτικά, το 2008, ο αντίστοιχος δείκτης ήταν στο 25% (59,45 δις ευρώ), αν και σημαντικό τμήμα αυτών αφορούσε επενδύσεις σε κατοικίες.⁶

Στο Γράφημα 2 απεικονίζεται το ύψος των συνολικών πραγματικών επενδύσεων και το ποσοστό τους ως προς το Πραγματικό ΑΕΠ για την περίοδο 2008-2024.

Γράφημα 2: Επενδύσεις ως προς το ΑΕΠ (σε πραγματικούς όρους), περιόδου 2008-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕλΣυν

δ) Οι **καθαρές εξαγωγές** (εξαγωγές μείον εισαγωγές) στη χώρα μας παρουσιάζουν διαχρονικά αρνητικό πρόσημο (δηλαδή οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών υπερβαίνουν κατά πολύ τις αντίστοιχες εξαγωγές), κάτι που αποτελεί μόνιμη «ανοικτή πληγή» της ελληνικής οικονομίας, αντανakλώντας το οξύ πρόβλημα ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα, κατά το έτος αναφοράς οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, σε πραγματικούς όρους (όγκου), ανήλθαν σε 88,83 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,8% σε σχέση με το 2023 (84,79 δις ευρώ). Αντίστοιχα, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών ανήλθαν σε 71,78 δις ευρώ, παρουσιάζοντας οριακή αύξηση κατά 1% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (71,09 δις ευρώ). Ως εκ τούτου, ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών υπερέβη τον αντίστοιχο των εξαγωγών, κάτι που αποτελεί αρνητική εξέλιξη για την ελληνική οικονομία, με τις καθαρές εξαγωγές να παραμένουν για μια ακόμη χρονιά έντονα αρνητικές (-17,05 δις ευρώ ή ποσοστό 8,5% του ΑΕΠ). Σημειώνεται συναφώς ότι οι καθαρές εξαγωγές το 2008 ήταν αρνητικές κατά το ποσό των 26,12 δις ευρώ (11% του ΑΕΠ) και το 2015 κατά το ποσό των 3,34 δις ευρώ (1,92% του ΑΕΠ).⁷

Το Γράφημα 3 παρουσιάζει τις συνιστώσες του Πραγματικού ΑΕΠ για το έτος 2024, καθώς και την ετήσια μεταβολή τους σε σχέση με το 2023.

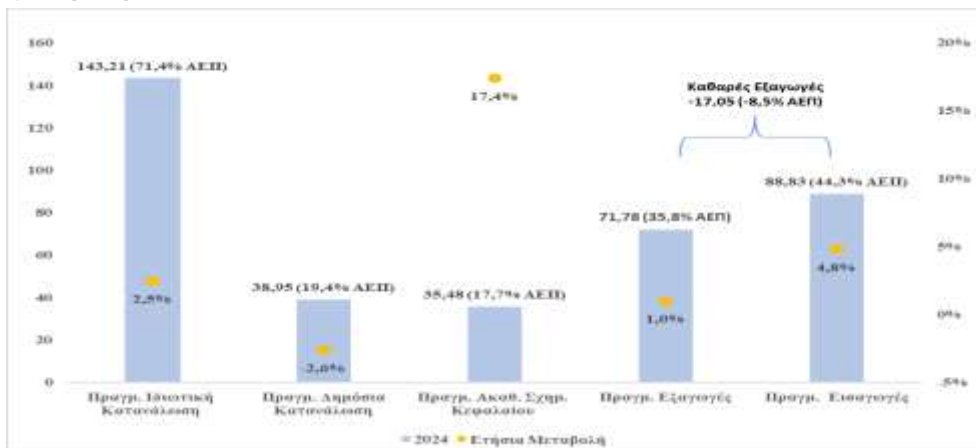
⁵ Ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου περιλαμβάνει τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου και τη μεταβολή αποθεμάτων/αποκτήσεις μείον διαθέσιμες τιμαλφών.

⁶ Σε τρέχουσες τιμές οι επενδύσεις σε κατοικίες ανήλθαν σε 19,63 δις ευρώ ή ποσοστό 8,2% του ΑΕΠ (238,7 δις ευρώ).

⁷ Σχετικό το από 16.10.2025 Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ «Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί Έτος 2024 & αναθεώρηση ετών 2022-2023».

Γράφημα 3: Πορεία Συνιστωσών Πραγματικού ΑΕΠ έτους 2024 και ετήσια μεταβολή

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Το Ονομαστικό ΑΕΠ και οι συνιστώσες του

Το Ονομαστικό ΑΕΠ⁸ ανήλθε σε 236,74 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση σε ποσοστό 5,4% σε σχέση με το 2023.⁹ Σε μεγάλο βαθμό η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα της ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών (πληθωρισμός).

Η ιδιωτική κατανάλωση ενισχύθηκε κατά 4,6%, ενώ η δημόσια κατανάλωση παρέμεινε σχεδόν στάσιμη (0,7%). Οι επενδύσεις παρουσίασαν ισχυρή αύξηση κατά 19,2%, με την επίδοση αυτή να οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη μεταβολή των αποθεμάτων, τα οποία εκτινάχθηκαν από 0,64 δις ευρώ το 2023 σε 5,33 δις ευρώ το 2024 (αύξηση κατά 4,69 δις ευρώ ή ποσοστό 2% του ΑΕΠ).

Η διακύμανση των συνιστωσών του Ονομαστικού ΑΕΠ (ιδιωτική κατανάλωση, δημόσια κατανάλωση, συνολικές επενδύσεις και καθαρές εξαγωγές) από το 2022 έως το 2024 για την Ελλάδα και την Ευρωζώνη απεικονίζεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 1: Συνιστώσες του ΑΕΠ ως ποσοστό % για την περίοδο 2022-2024 - Σύγκριση με Ευρωζώνη (σε ονομαστικούς όρους)

Ιδιωτική Κατανάλωση				Δημόσια Κατανάλωση			
(ως % του ΑΕΠ)	2022	2023	2024	(ως % του ΑΕΠ)	2022	2023	2024
Ευρωζώνη	52,8%	52,9%	52,7%	Ευρωζώνη	21,4%	21,1%	21,4%
Ελλάδα	71,0%	69,2%	68,7%	Ελλάδα	19,9%	19,4%	18,6%

Συνολικές Επενδύσεις				Καθαρές εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών			
(ως % του ΑΕΠ)	2022	2023	2024	(ως % του ΑΕΠ)	2022	2023	2024
Ευρωζώνη	23,9%	22,4%	21,5%	Ευρωζώνη	1,9%	3,6%	4,4%
Ελλάδα	18,8%	16,2%	18,3%	Ελλάδα	-9,7%	-4,8%	-5,6%

Πηγή: Eurostat

⁸ Το Ονομαστικό ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) δείχνει την αξία των παραγόμενων ειδών συμπεριλαμβανομένης και της επίδρασης του πληθωρισμού σε αυτήν.

⁹ Το Ονομαστικό ΑΕΠ του 2023 σε αγοραίες (τρέχουσες) τιμές ανήλθε σε 224,69 δις ευρώ.

Η σύγκριση της Ελλάδας με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης καταδεικνύει την έντονη εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία υπερβαίνει σταθερά και κατά πολύ (πάνω από 15%) τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, την ίδια στιγμή που οι συνολικές επενδύσεις παραμένουν αισθητά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ. Παράλληλα, οι καθαρές εξαγωγές είναι έντονα αρνητικές, δηλαδή έχουν αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ, σε αντίθεση με την Ευρωζώνη όπου καταγράφονται θετικές επιδόσεις.

Λοιποί Βασικοί Μακροοικονομικοί Δείκτες

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ)¹⁰ αποτελούν σημαντικό τμήμα των επενδύσεων από το εξωτερικό, γιατί αφορούν μακροπρόθεσμα κεφάλαια τοποθέτησης σε παραγωγικές μονάδες της Ελλάδας. Στις ΞΑΕ περιλαμβάνονται και οι επενδύσεις σε ακίνητα (νεόδομητα ή μη).

Το 2010 οι ΞΑΕ ήταν μόλις 250 εκατ. ευρώ, ενώ στα χρόνια της κρίσης και ειδικότερα μετά το 2016 αυξήθηκαν σημαντικά. Το 2024 ανήλθαν σε ονομαστικούς όρους σε 7,02 δις ευρώ (3% του ΑΕΠ), παρουσιάζοντας μεγάλη αύξηση, κατά 46,9%, σε σχέση με το 2023 (4,78 δις ευρώ).¹¹ Πρόκειται για τη δεύτερη υψηλότερη επίδοση των τελευταίων 23 ετών, με το 42% των επενδυτικών ροών να κατευθύνεται στον κλάδο των ακινήτων και το 33% να αφορά χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες. Σημαντική κινητικότητα καταγράφηκε επίσης στον τομέα των μεταφορών, ενώ στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες οι δραστηριότητες των εταιριών χαρτοφυλακίου αυξήθηκαν κατά 1,8 δις ευρώ σε σχέση με το 2023.

Ο βαθμός εξωστρέφειας¹² της ελληνικής οικονομίας το 2024 σε πραγματικούς όρους ανήλθε στο 36%, παραμένοντας σταθερός τα τέσσερα τελευταία χρόνια. Σε ονομαστικούς όρους ανήλθε στο 42,1%, όταν ο μέσος όρος της Ευρωζώνης είναι υψηλότερος, στο 49,2%.¹³

Η Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση της Χώρας¹⁴ σε ονομαστικές τιμές, που αποτυπώνει σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο (τέλος έτους) το ύψος των απαιτήσεων και υποχρεώσεων κατοίκων της Ελλάδας έναντι μη κατοίκων, διαμορφώθηκε για το έτος 2024, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, σε -325,52 δις ευρώ ή -137,5% του ΑΕΠ, έναντι -327,89 δις ευρώ ή -145,9% του ΑΕΠ το έτος 2023.¹⁵ Παρά τη μικρή βελτίωση, η χώρα εξακολουθεί να αποκλίνει σημαντικά από το σχετικό ενδεικτικό όριο που προβλέπεται στο πλαίσιο της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών (-35% του ΑΕΠ).

Στον Πίνακα 2 αποτυπώνονται οι λοιποί βασικοί μακροοικονομικοί δείκτες για την περίοδο 2022 έως 2024.

¹⁰ Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, οι ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ) αποτελούν μέρος του ισοζυγίου πληρωμών και αντανakλούν την πρόθεση μιας οικονομικής οντότητας, κατοίκου μιας οικονομίας (άμεσος επενδυτής), να αποκτήσει διαρκές συμφέρον σε επιχείρηση κάτοικο μιας άλλης οικονομίας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης). Ουσιαστικά φανερώνουν το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών να επενδύσουν μακροπρόθεσμα σε ελληνικές επιχειρήσεις.

¹¹ Πηγή: Άμεσες επενδύσεις - Ροές (bankofgreece.gr) – Προσωρινά Στοιχεία, Πρόσβαση 22.10.2025.

¹² Ο βαθμός εξωστρέφειας δείχνει το ποσοστό των εξαγωγών ως προς το ΑΕΠ.

¹³ Πηγή: Eurostat.

¹⁴ Η διαφορά μεταξύ των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων δίνει την καθαρή επενδυτική θέση, η οποία, ανάλογα με το πρόσημο, θετικό ή αρνητικό, χαρακτηρίζει τη χώρα ως καθαρό πιστωτή ή χρεώστη αντιστοίχως έναντι του υπόλοιπου κόσμου.

¹⁵ Τον Οκτώβριο 2025, η ΤτΕ αναθεώρησε αναδρομικά (από το 2013) τα στοιχεία του Ισοζυγίου Πληρωμών και της Διεθνούς Επενδυτικής Θέσης, λόγω απόφασης της Eurostat για τη συμπερίληψη των αναβαλλόμενων τόκων των δανείων του EFSF στο χρέος.

Πίνακας 2: Λοιποί Βασικοί Μακροοικονομικοί Δείκτες 2022 έως 2024 (σε ονομαστικούς όρους)

Δείκτης/Έτος	2022	2023	2024
Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (δισ ευρώ)	8,0	4,8	7,0
Βαθμός Εξωστρέφειας (% ΑΕΠ)	49,2%	43,8%	42,1%
Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση (% ΑΕΠ)	-148,8%	-145,9%	-137,5%

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος, Eurostat

Πληθωρισμός

Μετά από μια παρατεταμένη περίοδο χαμηλού πληθωρισμού¹⁶, το 2022 ο πληθωρισμός αυξήθηκε υπέρμετρα (9,6%), κυρίως λόγω της ανόδου των τιμών ενέργειας. Από το 2023 και έπειτα παρατηρείται σημαντική αποκλιμάκωση. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο ρυθμός ανόδου του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) μειώθηκε στο 3,5% το 2023 και ακόμη περισσότερο το 2024, στο 2,7%. Αν και η τελευταία επίδοση έχει θετικό πρόσημο, εντούτοις στην Ομάδα «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά», που περιλαμβάνει είδη που καλύπτουν βασικές και κατά βάση ανελαστικές ανάγκες των νοικοκυριών (ψωμί, δημητριακά, κρέας, ψάρια, φρούτα κ.λπ.), ο δείκτης κυμάνθηκε σε υψηλότερο ποσοστό (3,4%), σε συνέχεια μάλιστα εντονότερων αυξήσεων κατά τα έτη 2022 και 2023 (11,8% και 11,6%, αντίστοιχα). Τούτο, συνδυαζόμενο με το γεγονός ότι η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού δεν σημαίνει επαναφορά των τιμών στις πρότερες τιμές τους αλλά απλώς επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου τους, καταδεικνύει τις δυσμενείς συνέπειες της αύξησης των τιμών στο βιοτικό επίπεδο ιδίως των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, που είναι αναγκασμένες να καταναλώνουν σημαντικό τμήμα του εισοδήματός τους για την αγορά ειδών πρώτης ανάγκης.

Αποκλιμάκωση καταγράφεται και στον δομικό πληθωρισμό (πυρήνας πληθωρισμού)¹⁷, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 3,3% το 2024 έναντι 5,1% το 2023. Η μείωση αυτή υποδηλώνει επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου, ωστόσο ο δομικός πληθωρισμός εξακολούθησε να αυξάνεται ταχύτερα σε σχέση με τον γενικό δείκτη. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι ο πληθωρισμός στη χώρα μας αποκτά περισσότερο ενδογενή χαρακτηριστικά, αντανακλώντας διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.¹⁸

Στον Πίνακα 3 απεικονίζονται οι μεταβολές στον ΔΤΚ ανά Ομάδα Αγαθών και Υπηρεσιών για τα έτη 2023 και 2024 (με έτος βάσης το 2020).

¹⁶ Την περίοδο 2010 έως 2021 ο πληθωρισμός παρουσίασε μεγάλη μείωση. Ενδεικτικά, από 4,7% το 2010 διαμορφώθηκε σε 1,2% το 2021.

¹⁷ Πρόκειται για τον πληθωρισμό χωρίς την επίδραση των ευμετάβλητων τιμών της ενέργειας, των τροφίμων, των οπωροκηπευτικών, των ποτών και των καπνικών προϊόντων. Δείχνει κατά πόσο έχουν διαχυθεί στην υπόλοιπη οικονομία οι αυξήσεις των τιμών.

¹⁸ Σχετική η «Φθινοπωρινή Έκθεση 2024» του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, σελ. 20.

Πίνακας 3: Μεταβολές στον ΔΤΚ περιόδου 2023-2024

Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	2023	2024	Μεταβολή (%)
1 Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	126,4	130,7	3,4%
2 Αλκοολούχα ποτά και καπνός	104,2	105,9	1,7%
3 Ένδυση και υπόδηση	110,0	115,5	5,0%
4 Στέγαση	119,8	121,6	1,5%
5 Διαρκή αγαθά, είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	114,0	114,0	-0,1%
6 Υγεία	106,6	110,3	3,4%
7 Μεταφορές	120,7	123,0	1,9%
8 Επικοινωνίες	93,1	92,8	-0,3%
9 Αναψυχή, πολιτιστικές δραστηριότητες	104,2	106,2	1,9%
10 Εκπαίδευση	104,2	107,7	3,3%
11 Ξενοδοχεία, καφέ, εστιατόρια	112,4	119,1	6,0%
12 Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	105,0	107,2	2,1%
Γενικός Δείκτης	114,8	118,0	2,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπολογισμοί και Πίνακας ΕΛΣυν

Στο Γράφημα 4 φαίνεται η διακύμανση του πληθωρισμού και του δομικού πληθωρισμού για την περίοδο 2010-2024.

Γράφημα 4: Διακύμανση Γενικού Πληθωρισμού και Δομικού Πληθωρισμού, περιόδου 2010 έως 2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο μεσοπρόθεσμος στόχος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) για τον πληθωρισμό είναι στο 2%. Ως δείκτης μέτρησης του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ χρησιμοποιείται ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ).

Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη κατά την τριετία 2022-2024, με βάση τον ΕνΔΤΚ και με ιδιαίτερη αναφορά στις κατηγορίες «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά» και «Ένδυση και Υπόδηση».

Πίνακας 4: Εξέλιξη εναρμονισμένων δεικτών πληθωρισμού: Ελλάδα και Ευρωζώνη για την περίοδο 2022-2024

	2022		2023		2024	
	Ελλάδα	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Ευρωζώνη
Γενικός ΕνΔΤΚ	9,3%	8,4%	4,2%	5,4%	3,0%	2,4%
Κατηγορία «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά»	11,7%	10,5%	11,6%	11,8%	3,1%	2,3%
Κατηγορία «Ένδυση και Υπόδηση»	4,8%	2,1%	6,7%	3,7%	5,1%	1,4%

Πηγή: Eurostat

Στην κατηγορία «Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά» οι τιμές αυξήθηκαν στην Ελλάδα σωρευτικά την τριετία 2022-2024 κατά 26,4%, με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης να διαμορφώνεται στο 24,6%. Συνεπώς, οι ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις στη συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών παρατηρήθηκαν σε ολόκληρη την περίμετρο της Ευρωζώνης. Μεγαλύτερη απόκλιση παρουσιάζεται στην κατηγορία «Ένδυση και Υπόδηση», όπου οι τιμές στην Ελλάδα αυξήθηκαν σωρευτικά την τριετία 2022-2024 κατά 16,6%, έναντι μόλις 7,2% στην Ευρωζώνη.

Απασχόληση - Ανεργία

Στα δύσκολα χρόνια της οικονομικής κρίσης η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε πολύ υψηλή ανεργία.¹⁹ Ωστόσο, από το 2016 και εντεύθεν η ανεργία αποκλιμακώνεται σταθερά, ενώ το 2024 μειώθηκε ακόμη περισσότερο, φθάνοντας στο 10,1% (από 11,1% το 2023), το χαμηλότερο ποσοστό των τελευταίων 16 ετών. Παρόμοια, η ανεργία των νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών μειώθηκε στο 22,5% (από 26,7% το 2023), κάτω από τα επίπεδα του 2009. Αντίστοιχα μειώθηκε και η μακροχρόνια ανεργία στο 5,4% (από 6,2% το 2023). Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι σχετικοί μέσοι όροι διαμορφώθηκαν το 2024 σε 5,9% για το σύνολο του πληθυσμού, 14,9% για την ανεργία των νέων και 1,9% για τη μακροχρόνια ανεργία.

Στον Πίνακα 5 απεικονίζεται η διαχρονική πορεία των βασικών δεικτών ανεργίας της Ελλάδας κατά την τριετία 2022-2024.

Πίνακας 5: Εξέλιξη της ανεργίας ανά κατηγορία για την περίοδο 2022-2024

Δείκτης Ανεργίας	2022	2023	2024
Για το σύνολο του πληθυσμού	12,5%	11,1%	10,1%
Για άτομα ηλικίας 15-24 ετών	31,4%	26,7%	22,5%
Μακροχρόνια	7,7%	6,2%	5,4%

Πηγή: Eurostat

Τον Δεκέμβριο 2024 οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 4,279 εκατομμύρια άτομα²⁰, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 96 χιλιάδες εργαζόμενους ή 2,3% σε σχέση με τον Δεκέμβριο 2023.

¹⁹ Ενδεικτικά, η ανεργία το 2015 σκαρφάλωσε στο 25% του εργατικού δυναμικού.

²⁰ Πηγή: Η Ελληνική Οικονομία - ELSTAT (statistics.gr) ΕΛΣΤΑΤ - Η Ελληνική Οικονομία (3.10.2025, σελ. 33).

Το σύνολο των ετήσιων αμοιβών εξαρτημένης εργασίας²¹ ανήλθε σε 84,37 δις ευρώ, αυξημένο κατά 7,3% σε σχέση με το 2023 (78,62 δις ευρώ).

Στον Πίνακα 6 αποτυπώνεται η μεταβολή του μέσου μηνιαίου μισθού στον ιδιωτικό τομέα την περίοδο 2022-2024.

Πίνακας 6: Εξέλιξη του μέσου μηνιαίου μισθού στον ιδιωτικό τομέα για την περίοδο 2022-2024

	2022	2023	% ετήσια μεταβολή	2024	% ετήσια μεταβολή
Μέσος Μηνιαίος Μισθός	1.176,45	1.251,02	6,3%	1.342,15	7,3%

Πηγή: Εκθέσεις Π.Σ. ΕΡΓΑΝΗ - Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (ypergasias.gov.gr)

Τέλος, το μοναδιαίο κόστος εργασίας²² αυξήθηκε κατά 5,4% σε σχέση με το 2023. Συγκεκριμένα, από τις 100,32 μονάδες βάσης το 2023 διαμορφώθηκε στις 105,76 μονάδες βάσης το 2024. Σημειώνεται ότι ο μέσος όρος της ΕΕ (27 χώρες) είναι στις 115,93 μονάδες.²³

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης – Πρωτογενές Ισοζύγιο

Τα μεγέθη Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (ΙΓΚ)²⁴ και Πρωτογενές Ισοζύγιο (ΠΙ)²⁵ ήταν κατά κανόνα ελλειμματικά καθ' όλη την περίοδο μετά την ένταξη της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Ενδεικτικά, το 2010 το ΙΓΚ παρουσίασε έλλειμμα ύψους 25,31 δις ευρώ ή 11,3% του ΑΕΠ, με το πρωτογενές αποτέλεσμα (ΠΙ) να διαμορφώνεται σε έλλειμμα ύψους 11,65 δις ευρώ ή 5,2% του ΑΕΠ.²⁶

Μετά τη βελτίωση των εν λόγω μεγεθών κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και την εν συνεχεία επιδείνωσή τους το 2020 και το 2021, λόγω της πανδημίας και των αυξημένων δαπανών για την αντιμετώπισή της, από το 2023 το ΙΓΚ και το ΠΙ ανέκαμψαν δυναμικά. Σε αντίθεση με τη δημοσιονομική εικόνα που επικράτησε στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ, η Ελλάδα το 2024 πέτυχε διπλό θετικό αποτέλεσμα, καταγράφοντας τόσο πρωτογενές όσο και δημοσιονομικό πλεόνασμα.

Συγκεκριμένα, το ΠΙ έκλεισε με πλεόνασμα ύψους 11,14 δις ευρώ έναντι αντίστοιχου πλεονάσματος ύψους 4,39 δις ευρώ το 2023. Αντίστοιχα, το ΙΓΚ παρουσίασε πλεόνασμα ύψους 2,91 δις ευρώ έναντι αντίστοιχου ελλείμματος 3,24 δις ευρώ το 2023. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το ΙΓΚ το 2024 διαμορφώθηκε στο 1,2% (από -1,4% το 2023) και το ΠΙ στο 4,7% (από 2,0% το 2023).²⁷ Επισημαίνεται ότι η επίδοση

²¹ Σχετικό το από 16.10.2025 Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ «Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί-Έτος 2024 & αναθεώρηση ετών 2022-2023».

²² Μετρά το μέσο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και υπολογίζεται ως ποσοστό της αμοιβής της εργασίας επί του πραγματικού ΑΕΠ.

²³ Πηγή: Eurostat.

²⁴ Το Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ή Δημοσιονομικό Ισοζύγιο ισούται με τη διαφορά μεταξύ των συνολικών εσόδων και των συνολικών δαπανών του Κράτους. Σε περίπτωση που τα συνολικά έσοδα είναι μεγαλύτερα από τις συνολικές δαπάνες, το Ισοζύγιο είναι πλεονασματικό και προκύπτει Δημοσιονομικό Πλεόνασμα. Αντίστοιχα, στην περίπτωση που οι συνολικές δαπάνες είναι μεγαλύτερες από τα συνολικά έσοδα, το Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης είναι ελλειμματικό και προκύπτει Δημοσιονομικό Έλλειμμα. Στις συνολικές δαπάνες περιλαμβάνονται οι πρωτογενείς δαπάνες αλλά και οι τόκοι που πληρώνει το κράτος για τα δάνεια του (δημόσιο χρέος).

²⁵ Το Πρωτογενές Ισοζύγιο ισούται με τη διαφορά των συνολικών εσόδων και των πρωτογενών δαπανών. Οι πρωτογενείς δαπάνες δεν περιλαμβάνουν τους τόκους που πληρώνει το Κράτος για τα δάνεια που έχει λάβει. Αν τα έσοδα του Κράτους είναι περισσότερα των πρωτογενών δαπανών, τότε το Πρωτογενές Ισοζύγιο είναι πλεονασματικό και ονομάζεται Πρωτογενές Πλεόνασμα, ενώ αν οι πρωτογενείς δαπάνες είναι περισσότερες των συνολικών εσόδων, τότε το Πρωτογενές Ισοζύγιο καλείται Πρωτογενές Έλλειμμα.

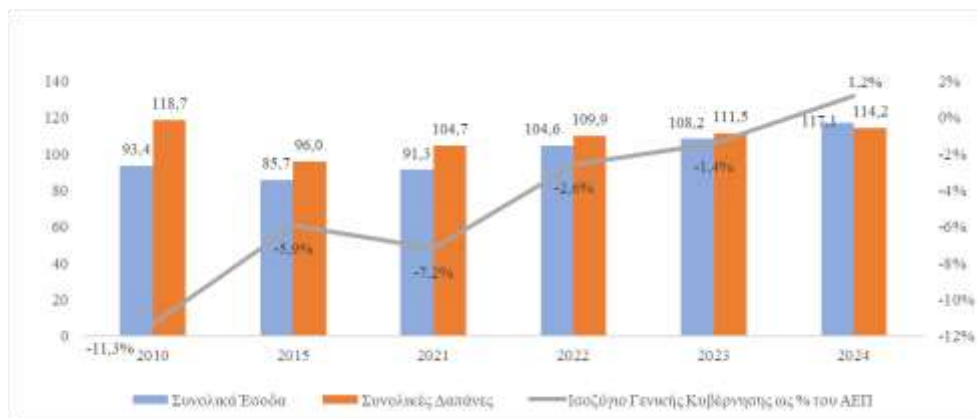
²⁶ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Η Ελληνική Οικονομία (31.12.2020).

²⁷ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2021-2024 (21.10.2025).

της περιόδου αναφοράς είναι η καλύτερη από την ένταξη της χώρας μας στην ΟΝΕ, κατατάσσοντας τη χώρα μας στην τέταρτη και τρίτη υψηλότερη θέση σε όρους ΙΓΚ και ΠΠ μεταξύ όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

Στο Γράφημα 5 εμφανίζονται για την περίοδο 2010-2024 τα συνολικά έσοδα και οι συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και το ποσοστό του ΙΓΚ ως προς το ΑΕΠ.

Γράφημα 5: Έσοδα, Δαπάνες και ΙΓΚ ως % του ΑΕΠ, περίοδο 2010 έως 2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Η επίτευξη κατά την περίοδο αναφοράς τόσο πρωτογενούς όσο και δημοσιονομικού πλεονάσματος καταδεικνύει την πλήρη εξισορρόπηση των δημόσιων οικονομικών της χώρας μας, η οποία πέτυχε να διορθώσει πλήρως μια διαχρονική αδυναμία της, που ήταν τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα. Πρόοδος υπήρξε και στο επίπεδο του παραγόμενου πραγματικού προϊόντος (ΑΕΠ), καθώς η χώρα την τελευταία τριετία εμφάνισε σωρευτική ανάπτυξη ύψους 9,7% του ΑΕΠ, επίδοση αισθητά υψηλότερη της αντίστοιχης επίδοσης του μέσου όρου της ΕΕ (5%). Παρά ταύτα, η Ελλάδα αδυνατεί επί του παρόντος να προσεγγίσει το επίπεδο προϊόντος της περιόδου που προηγήθηκε της κρίσης. Αποτελεί, συνεπώς, πρόκληση για την ελληνική οικονομία η επαναπροσέγγιση των ιστορικών αυτών επιδόσεων. Πλην όμως, σε αντίθεση με το παρελθόν, τούτο πρέπει να γίνει με τρόπο ασφαλή και βιώσιμο, καθώς κατά την περίοδο των υψηλών επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας η χώρα βίωνε τα λεγόμενα «δίδυμα ελλείμματα» (υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και αντίστοιχα υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών).²⁸

Για την ευόδωση της προσπάθειας αυτής κρίσιμη είναι η αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και ιδίως εκείνων που αφορούν στη μείωση του επίμονου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, την κάλυψη του επενδυτικού κενού έναντι του μέσου όρου της Ευρωζώνης και τη βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Η επίτευξη ουσιαστικής προόδου στους παραπάνω τομείς μπορεί να επιταχύνει τους ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, καθιστώντας την περισσότερο ανθεκτική σε εσωτερικούς και εξωτερικούς κλυδωνισμούς. Παράλληλα, θα καταστήσει εφικτή την ουσιαστική ενίσχυση των εισοδημάτων και των κοινωνικών δαπανών με βιώσιμους όρους.

²⁸ Σε τρέχουσες τιμές το ΑΕΠ της Ελλάδας κατά την τριετία 2007-2009 ανήλθε σε 229,3, 238,7 και 234,3 δις ευρώ, με το δημοσιονομικό έλλειμμα να ανέρχεται σε 6,8%, 10,3% και 15,4% του ΑΕΠ, αντίστοιχα. Όσον αφορά το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, αυτό διαμορφώθηκε, αντίστοιχα, σε 15,4%, 15,3% και 12,5% του ΑΕΠ.

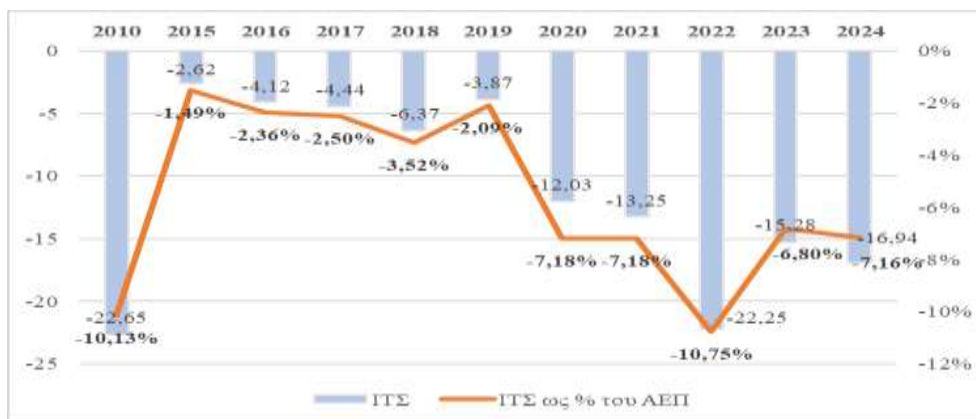
Το Έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ)²⁹ είναι στη χώρα μας διαχρονικά ελλειμματικό³⁰ ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η κύρια αιτία του ελλείμματος είναι η χαμηλή παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας, καθώς η ανάπτυξη στηρίζεται κυρίως στην εγχώρια κατανάλωση (δημόσια και ιδιωτική), η οποία τροφοδοτείται σε σημαντικό βαθμό από εισαγωγές. Παράλληλα, το εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών και των επενδυτικών δαπανών παραμένει υψηλό.

Το 2024 το έλλειμμα του ΙΤΣ ως προς το Ονομαστικό ΑΕΠ εμφάνισε μικρή επιδείνωση, καθώς διαμορφώθηκε σε ποσοστό 7,16% έναντι αντίστοιχου ποσοστού 6,8% κατά το προηγούμενο έτος (2023). Η εξέλιξη αυτή αντανάκλα την άνοδο των εισαγωγών αγαθών σε συνδυασμό με τη σχεδόν ισοδύναμη μείωση των εξαγωγών, καθώς και την επιβάρυνση από το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων. Οι επιπτώσεις αυτές περιορίστηκαν εν μέρει από την αύξηση των εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες και τη βελτίωση του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων.³¹ Ταυτόχρονα, το έλλειμμα αυτό εξακολουθεί να υπερβαίνει το σχετικό ενδεικτικό όριο που έχει θεσπισθεί στο αναθεωρημένο πλαίσιο της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών (από -4% έως +6% του ΑΕΠ σε τριετή βάση), με τον μέσο όρο να ανέρχεται στο -8,24% την τελευταία τριετία.

Το Γράφημα 6 δείχνει το ΙΤΣ ως προς το ΑΕΠ για την περίοδο 2010-2024.

Γράφημα 6: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε ονομαστικούς όρους ως ποσοστό του ΑΕΠ, περιόδου 2010 έως 2024

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Το μεγάλο έλλειμμα του ΙΤΣ, που συνιστά μια μεγάλη και διαχρονική αδυναμία (μακροοικονομική ανισορροπία) της ελληνικής οικονομίας, οφείλεται κυρίως στο υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών (Πίνακας 7). Αντίθετα, το ισοζύγιο υπηρεσιών, κυρίως λόγω του τουρισμού (και δευτερευόντως των θαλάσσιων μεταφορών), εμφανίζει υψηλό πλεόνασμα, αντισταθμίζοντας σε μεγάλο βαθμό το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών. Όμως, η διαχρονικά υψηλή εξάρτηση της χώρας μας από τον τουρισμό ενέχει κινδύνους, καθώς η αγοραστική δύναμη των τουριστών επηρεάζεται από τις οικονομικές εξελίξεις στις χώρες προέλευσής τους, ενώ αστάθμητοι παράγοντες (π.χ. πανδημία covid) μπορεί να επιφέρουν ισχυρή μείωση στα τουριστικά έσοδα. Επίσης, δεν είναι χωρίς σημασία ότι ο «υπερτουρισμός» δοκιμάζει σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους τις υποδομές των τουριστικών περιοχών, με σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις και σε

²⁹ Ο λογαριασμός του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι το άθροισμα των ισοζυγίων (εισπράξεις μείον πληρωμές) των αγαθών, των υπηρεσιών, των πρωτογενών εισοδημάτων και των δευτερογενών εισοδημάτων.

³⁰ Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, την περίοδο 1974-1998, το μέσο ετήσιο έλλειμμα του ΙΤΣ ήταν 3,6% του ΑΕΠ. Την περίοδο 1999-2008 το μέσο ετήσιο έλλειμμα του ΙΤΣ αυξήθηκε στο 8,7% του ΑΕΠ.

³¹ Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2024, σελ. 91.

άλλους τομείς, όπως, ενδεικτικά, στην πρόσβαση των κατοίκων των περιοχών αυτών σε προσιτή στέγη.

Η διόρθωση του ελλείμματος του ΙΤΣ και ιδίως εκείνου του ισοζυγίου αγαθών μέσω επενδύσεων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας αποτελεί σημαντική πρόκληση για την ελληνική οικονομία. Θετικά πάντως αποτιμάται το γεγονός ότι, σε αντίθεση με την προ κρίσης περίοδο (κυρίως την περίοδο 2007-2009), δεν παρατηρείται και αντίστοιχα υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα, ώστε να ανακύπτει ζήτημα «δίδυμων ελλειμμάτων», που ήταν η κύρια αιτία της δημοσιονομικής κρίσης.

Πίνακας 7: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών 2023-2024 (σε εκατ. ευρώ)

	2023	2024	% μεταβολή
Ισοζύγιο αγαθών	-33.062	-35.666	7,9%
Ισοζύγιο υπηρεσιών	21.808	22.672	4,0%
Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	-5.353	-6.026	12,6%
Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	1.325	2.076	56,7%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-15.282	-16.944	10,9%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το Επενδυτικό Κενό

Η αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου με στόχο τη μείωση της εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας από την κατανάλωση με αντίστοιχη υποκατάσταση μέρους της συμμετοχής της στο ΑΕΠ από τις επενδύσεις και τις εξαγωγές, προϋποθέτει -μεταξύ άλλων- την κάλυψη του επενδυτικού κενού έναντι της Ευρωζώνης, το οποίο πάντως το 2024 σε ονομαστικούς όρους περιορίστηκε στις 3,2 ποσοστιαίες μονάδες (7,58 δις ευρώ). Με βάση τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας, η αύξηση των επενδύσεων σε όρους όγκου πρέπει να συνδυαστεί με την επικέντρωση σε συγκεκριμένους κλάδους (τομείς) στους οποίους εμφανίζονται διαχρονικές αδυναμίες. Ειδικότερα, ενόψει του σημαντικού ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε επενδύσεις ιδίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας που εστιάζουν στην παραγωγή αγαθών που περιέχουν και το στοιχείο της εξωστρέφειας (αγαθά που θα μπορούν, δηλαδή, να κατακτήσουν μερίδιο στις ξένες αγορές). Έτσι, μέσω της αύξησης της εγχώριας παραγωγής αφενός θα καλυφθεί ένα κομμάτι της εσωτερικής κατανάλωσης -επιφέροντας μείωση εισαγωγών- και αφετέρου θα αυξηθούν οι εξαγωγές, με αποτέλεσμα τη μείωση του ελλείμματος στο ΙΤΣ, που συνιστά την «αχίλλειο πτέρνα» της ελληνικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, επενδυτικά σχέδια που πληρούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά είτε στον πρωτογενή είτε στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας (και κυρίως στη βιομηχανία), θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα των διαθέσιμων δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτικών εργαλείων (Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, λοιπά ευρωπαϊκά ταμεία, τραπεζική χρηματοδότηση). Παράλληλα, η υλοποίηση τέτοιων επενδύσεων, που συνήθως εμφανίζουν και περιβαλλοντικό αποτύπωμα, θα μπορούσε να συνοδεύεται από τη χορήγηση κατάλληλων κατά περίπτωση κινήτρων (π.χ. ειδική φορολογική αντιμετώπιση, μείωση της έντασης της γραφειοκρατίας ή συγκέντρωσή της σε μια μόνο δομή, ταχεία επίλυση των διαφορών σε περίπτωση δικαστικής εμπλοκής), ώστε να διευκολυνθεί η ανάληψη του σχετικού επιχειρηματικού κινδύνου.

Η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα της εργασίας³² είναι βασικός παράγοντας για την αναπτυξιακή δυναμική μιας οικονομίας. Όταν η παραγωγικότητα αυξάνεται, η οικονομία γίνεται περισσότερο ανταγωνιστική, καθώς αυξάνεται η απόδοση του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην Ελλάδα καταγράφηκε σημαντική αποδυνάμωση της παραγωγικότητας της εργασίας κατά τη διάρκεια της οικονομική κρίσης (ιδίως την περίοδο 2009-2019). Από το 2020 και μετά η παραγωγικότητα εμφανίζει βελτιωμένες επιδόσεις, με σταδιακή επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς. Την τριετία 2022-2024 σημείωσε αύξηση, υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ωστόσο παραμένει ακόμη σε ανεπαρκή επίπεδα, γεγονός που εμποδίζει την πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές οικονομίες.³³ Το 2024 η παραγωγικότητα της εργασίας παρουσίασε αύξηση κατά 0,8% σε σχέση με το 2023. Συγκεκριμένα, από τις 96,73 μονάδες ανήλθε στις 97,51 μονάδες.³⁴

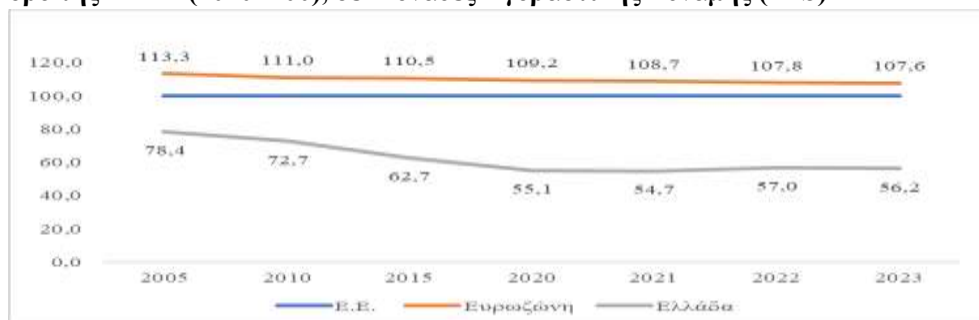
Πίνακας 8: Παραγωγικότητα εργασίας

Παραγωγικότητα εργασίας (ανά ώρα εργασίας) (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής)								
	1999-2008	2009	2010-2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ε.Ε.	1,5%	-1,1%	1,0%	1,3%	0,6%	0,5%	-0,6%	0,4%
Ελλάδα	2,7%	-2,3%	-1,7%	3,0%	-3,2%	1,7%	0,5%	0,8%

Πηγή: Eurostat

Η διαχρονική αδυναμία της χώρας μας να βελτιώσει την παραγωγικότητα της εργασίας αποτυπώνεται και στα συγκριτικά στοιχεία της παραγωγικότητας ανά ώρα εργασίας σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (2020=100)³⁵, τα οποία καταδεικνύουν σημαντική υστέρηση. Ειδικότερα, η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα υποχώρησε σημαντικά τα τελευταία 18 έτη, από επίπεδα άνω του 78% του μέσου όρου της ΕΕ το 2005 σε περίπου 56% το 2023. Αντίθετα, η Ευρωζώνη διατήρησε σταθερά υψηλότερες επιδόσεις, περίπου 7 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

Γράφημα 7: Ποσοστό παραγωγικότητας εργασίας ανά ώρα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (2020=100), σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPS)

Πηγή: Eurostat

Η επιδείνωση των δημογραφικών δεικτών και κυρίως η γήρανση του πληθυσμού καθιστά την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στη χώρα μας ζήτημα υψηλής προτεραιότητας, ώστε να διατηρηθούν (ή/και να ενισχυθούν) σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση οι ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής

³² Παραγωγικότητα εργασίας είναι ο λόγος του ΑΕΠ σε σχέση με τους απασχολούμενους ή τις ώρες εργασίας. Δείχνει την παραγωγή εισοδήματος του εργατικού δυναμικού μιας χώρας.

³³ Eurostat, *Productivity trends using key national accounts indicators – Labour productivity trends at country level* (Statistics Explained, 27.3.2025).

³⁴ Πηγή: Eurostat.

³⁵ Ο δείκτης διαμορφώνεται σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Ο μέσος όρος όλων των χωρών είναι το 100. Συνεπώς, αν η τιμή σε μία χώρα είναι πάνω από το 100, αυτό σημαίνει ότι η παραγωγικότητα εργασίας είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ.

οικονομίας. Η επιτυχία του εγχειρήματος εκτιμάται ότι θα επιτρέψει την αύξηση των μισθών και άρα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων κατά τρόπο βιώσιμο, δηλαδή χωρίς να πλήττεται η ανταγωνιστικότητα και η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας μπορεί να επιτευχθεί μέσω στοχευμένων μεταρρυθμίσεων. Οι επενδύσεις σε σύγχρονο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, υψηλή τεχνολογία και καινοτομία, όπως και η ενίσχυση της ψηφιακής μετάβασης, μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγικότητας χωρίς αύξηση των ωρών εργασίας των εργαζομένων. Εξίσου σημαντική είναι η βελτίωση των μεθόδων οργάνωσης των επιχειρήσεων, όπως και η υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών που θεραπεύουν σημαντικές αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και διευκολύνουν τη μεταφορά ανθρώπινου δυναμικού από τομείς χαμηλής σε τομείς υψηλότερης παραγωγικότητας. Επίσης, για τη μείωση του χάσματος δεξιοτήτων, απαιτείται η αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω βελτίωσης της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, διασύνδεσης των πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας, επιστροφής μέρους του ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής εξειδίκευσης αλλά και αύξησης της συμμετοχής στην αγορά εργασίας (ιδίως των γυναικών και των νέων) με κατάλληλα κίνητρα.

ΕΞΟΠΛΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γενικά

Σύμφωνα με το ισχύον σύστημα λογιστικής ταξινόμησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)³⁶, τα στρατιωτικά οπικά συστήματα καταγράφονται ως ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου (κεφαλαιουχική δαπάνη) εφόσον χρησιμοποιούνται συνεχώς στην παραγωγή υπηρεσιών άμυνας. Τα είδη μιας χρήσης αντιμετωπίζονται ως στρατιωτικά αποθέματα. Οι αμυντικές δαπάνες προσανξάνουν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας το έτος που πραγματοποιούνται, επιβαρύνοντας το δημοσιονομικό ισοζύγιο (έλλειμμα ή πλεόνασμα) σταδιακά και ανάλογα με τη φυσική παραλαβή τους. Εξαιρούνται σε μεγάλο βαθμό από τον υπολογισμό του πρωτογενούς αποτελέσματος και δεν υπολογίζονται πλήρως στο έλλειμμα (λόγω ειδικών κανόνων-ESA 2010). Ο χρόνος καταγραφής της απόκτησης των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων είναι ο χρόνος μεταβίβασης της κυριότητάς τους. Σε περίπτωση μακροχρόνιων συμβάσεων που αφορούν σε πολύπλοκα συστήματα, ως χρόνος καταγραφής της μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων λογίζεται ο χρόνος της πραγματικής παράδοσης των τελευταίων και όχι ο χρόνος της πληρωμής τους σε μετρητά. Οι αμυντικές δαπάνες προϋπολογίζονται και ενσωματώνονται στους ετήσιους στόχους του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού-Διαρθρωτικού Σχεδίου (ΜΔΣ).

Η Ελλάδα παραδοσιακά εντάσσεται στις χώρες της ΕΕ με τις υψηλότερες αμυντικές δαπάνες, οι οποίες, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να είναι συμβατές με το ΜΠΔΣ-ΜΔΣ, που θέτει τα ανώτατα δημοσιονομικά όρια των φυσικών παραλαβών των εξοπλιστικών προγραμμάτων για μια μεσοπρόθεσμη περίοδο τεσσάρων (4) ετών και, επιπρόσθετα, για την κυλιόμενη περίοδο των επόμενων, κάθε φορά, δέκα (10) ετών.

Δημοσιονομικά μεγέθη εξοπλιστικών προγραμμάτων

Για την περίοδο 2022-2025 καταρτίστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών το ΜΠΔΣ 2022-2025, το οποίο ψηφίστηκε στις 2.7.2021. Εν συνεχεία, δημοσιεύθηκε στις 16.2.2024 το ΜΔΣ 2025-2028, το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26.11.2024.

Τα βασικά μεγέθη για τις εν γένει αμυντικές δαπάνες και ειδικά για το σκέλος τους που αφορά στα εξοπλιστικά προγράμματα (Πίνακες 1 και 2) έχουν ως ακολούθως:

- Οι αμυντικές δαπάνες έτους 2024 (αποδοχές προσωπικού, λειτουργικές δαπάνες και εξοπλιστικά προγράμματα), σύμφωνα με τα απολογιστικά στοιχεία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ), ανήλθαν σε 5,426 δις ευρώ, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 2,29% του ΑΕΠ (236,74 δις ευρώ), αυξημένες κατά 5% έναντι του 2023 (5,154 δις ευρώ).
- Ειδικά οι πληρωμές για εξοπλιστικά προγράμματα (σε ταμειακή βάση) ανήλθαν σε 1,669 δις ευρώ έναντι 1,491 δις ευρώ το 2023 (αύξηση κατά 12%).
- Τα ανώτατα όρια εξοπλιστικών προγραμμάτων που επιβάλλονται από το ΜΠΔΣ (κατά ESA 2010)³⁷ διαμορφώθηκαν σε 1,196 δις ευρώ έναντι 1,06 δις ευρώ το 2023 (αύξηση κατά 13%).

³⁶ Σχετικές οι παρ. 20.190-20.192 (Στρατιωτικές δαπάνες) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 549/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2013, για το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ESA 2010).

³⁷ Ανώτατα Όρια Εξοπλιστικών Προγραμμάτων κατά ESA 2010: Υπολογίζονται ως η διαφορά των δαπανών για εξοπλιστικά προγράμματα μείον τις εθνικολογιστικές προσαρμογές.

- Οι φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων κατά ESA 2010 ανήλθαν σε 1,196 δις ευρώ (παραλαβές που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο έτος 2024), εξαντλώντας τα ανώτατα όρια του ΜΠΔΣ.

Αναφορικά με τις προβλέψεις της περιόδου 2025-2028³⁸ προκύπτουν τα εξής:

- Οι αμυντικές δαπάνες (σύνολο δαπανών ΥΠΕΘΑ) προβλέπεται να αυξηθούν, φθάνοντας τα 5,970 δις ευρώ το 2028.
- Οι πληρωμές εξοπλιστικών προγραμμάτων (σε ταμειακή βάση) κατά την περίοδο 2025-2028 διαμορφώνονται σε 2,959 δις ευρώ, 2,006 δις ευρώ, 2,284 δις ευρώ και 1,354 δις ευρώ, αντίστοιχα.
- Οι φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων (κατά ESA 2010) κατά την περίοδο 2025-2028, σύμφωνα με το ΥΠΕΘΑ, διαμορφώνονται σε 1,587 δις ευρώ, 2,173 δις ευρώ, 2,324 δις ευρώ και 2,027 δις ευρώ, αντίστοιχα.

Πίνακας 1: Δημοσιονομικά μεγέθη περιόδου 2023-2028 βάσει των ΜΠΔΣ 2022-2025 και ΜΔΣ 2025-2028 (ποσά σε δις ευρώ)

Πορεία Εξοπλιστικών Προγραμμάτων	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Απολογιστικά		Προβλέψεις			
Τακτικός Π/Υ Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (σε ταμειακή βάση) – αναθεωρημένα μεγέθη	5,154	5,426	5,440	5,817	5,702	5,970
Εκ των οποίων Πληρωμές εξοπλιστικών προγραμμάτων (σε ταμειακή βάση) – επικαιροποιημένα μεγέθη	1,491	1,669	2,959	2,006	2,284	1,354
ΠΔΕ – επικαιροποιημένα μεγέθη	0,028	0,028	0,690	0,116	0,093	0,093
ΤΑΜΕΙΑΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Π/Υ	5,182	5,454	6,130	5,933	5,795	6,063
Εθνικολογιστικές Προσαρμογές	0,431	0,473	0,914	0,002	-0,281	0,009
ΣΥΝΟΛΟ Π/Υ κατά ESA 2010	4,751	4,981	5,216	5,931	6,076	6,054
Ανώτατα Όρια Εξοπλιστικών Προγραμμάτων κατά ESA (πληρωμές μείον εθνικολογιστικές προσαρμογές)	1,060	1,196	2,045	2,004	2,565	1,345

Πηγή: ΜΠΔΣ (ΑΔΑ: ΨΕ7ΝΗ-50Τ/2024, ν.4813/2021, Α' 111), έγγραφα ΥΠΕΘΟ: οικ. 2/92431/3.12.2024 και οικ. 2/62190/ΔΠΓΚ/15.7.2024, ΓΔΟΣΥ του ΥΠΕΘΑ

Πίνακας 2: Δημοσιονομικά μεγέθη περιόδου 2023-2028 βάσει του ΥΠΕΘΑ (ποσά σε δις ευρώ)

Πορεία Εξοπλιστικών Προγραμμάτων	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Απολογιστικά		Προβλέψεις			
Στοιχεία Υπουργείου Εθνικής Άμυνας						
Ανώτατα δημοσιονομικά όρια που επιβάλλονται από το ΜΠΔΣ (κατά ESA)	1,060	1,196	1,700	2,300	2,400	2,450
Παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων ΥΠΕΘΑ (κατά ESA 2010)	1,060	1,196	1,587	2,173	2,324	2,027

Πηγή: ΓΔΟΣΥ του ΥΠΕΘΑ Φ.800/108430/Σ.15539/26.8.25/ΥΠ.ΕΘ.Α/ΓΔΟΣΥ/ΔΟΙ και Φ.800/115945/Σ.16649/11.9.25/ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΟΙ

Με βάση τα απολογιστικά στοιχεία της περιόδου 2021-2024 (Πίνακας 3), οι αποδοχές προσωπικού αποτελούν τη σημαντικότερη κατηγορία δαπανών του ΥΠΕΘΑ, με τον μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 44% των συνολικών δαπανών. Ακολουθούν οι δαπάνες εξοπλιστικών προγραμμάτων (μέσος όρος 39%) και οι λειτουργικές δαπάνες (μέσος όρος 17%).

³⁸ Στα εκτιμώμενα δημοσιονομικά μεγέθη δεν έχουν ενσωματωθεί οι προβλέψεις αύξησης των αμυντικών δαπανών σύμφωνα με α) το επικαιροποιημένο Σχέδιο Δράσης για την Παραγωγή Άμυνας του ΝΑΤΟ στο 5% του ΑΕΠ και β) την εθνική ρήτρα διαφυγής.

Πίνακας 3: Απολογιστικά δημοσιονομικά στοιχεία συνολικού προϋπολογισμού ΥΠΕΘΑ ετών 2021-2024 (εκτός Π/Υ της ΕΥΠ) (ποσά σε δις ευρώ)

Πληρωμές (Ποσά σε δις Ευρώ)	2021	2022	2023	2024	% 2024 επί του συνόλου	Μέσος όρος 2021- 2024	% μέσου όρου επί του συνόλου
Αποδοχές Προσωπικού	2,434	2,490	2,580	2,716	50%	2,555	44%
Λειτουργικές δαπάνες	0,753	1,116	1,009	1,028	19%	0,977	17%
Εξοπλιστικά Προγράμματα	2,525	3,406	1,565	1,682	31%	2,294	39%
Σύνολο Π/Υ ΥΠΕΘΑ	5,711	7,012	5,154	5,426	100%	5,826	100%
Ποσοστό πληρωμών Εξοπλιστικών Προγραμμάτων εκ του συνόλου του Π/Υ ΥΠΕΘΑ	44%	49%	30%	31%		39%	

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΕΘΑ που αφορούν την περίοδο 2021-2024, τα στρατιωτικά οπλικά συστήματα προέρχονται κυρίως από την Ευρωζώνη (μέσος όρος 72,3%). Έπονται οι τρίτες χώρες με ποσοστό 21,6% (μέσος όρος), ενώ μόνο το 6,1% (μέσος όρος) καλύπτεται από την εγχώρια παραγωγή.

Πίνακας 4: Φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων 2021-2024 ανά περιοχή προέλευσης (ποσοστά εκ του συνόλου)

Προέλευση	2021	2022	2023	2024	Μέσος όρος
Ευρωζώνη	51,7%	63,0%	94,9%	79,6%	72,3%
Τρίτες Χώρες	44,7%	23,4%	1,9%	16,6%	21,6%
Ελλάδα	3,6%	13,6%	3,2%	3,8%	6,1%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Η Ελλάδα δαπανά διαχρονικά για τις ανάγκες της άμυνας πάνω από το όριο του 2% του ΑΕΠ που έχει τεθεί από το NATO αλλά και πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, με σημαντικό τμήμα των αμυντικών δαπανών να κατευθύνεται στην υλοποίηση εξοπλιστικών προγραμμάτων. Η συστηματική παρακολούθηση της πορείας των σχετικών μεγεθών και της μελλοντικής εξέλιξής τους, ενόψει της προγραμματιζόμενης ουσιώδους αύξησής τους, είναι ζωτικής σημασίας για τη δημοσιονομική σταθερότητα ώστε να αποτραπούν δυσμενείς επιπτώσεις στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα και ιδίως στο δημόσιο χρέος. Σημείο προσοχής πρέπει να αποτελούν και οι επιπτώσεις των αμυντικών δαπανών στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, καθώς το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των παραλαβών οπλικών συστημάτων είναι αλλοδαπής προέλευσης.

Κατά την παρούσα περίοδο, η αυξημένη αστάθεια και οι ραγδαίες γεωπολιτικές εξελίξεις οδήγησαν την ΕΕ στην έκδοση, στις 19.3.2025, της «Λευκής Βίβλου για την ευρωπαϊκή άμυνα-Ετοιμότητα με ορίζοντα το 2030», η οποία αποβλέπει στον νέο εξοπλισμό της Ευρώπης μέσω της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Στο πλαίσιο αυτό, κινητοποιήθηκε το σχέδιο ReArm Europe Plan/Readiness 2030 για τη χρηματοδότηση στον τομέα της άμυνας, με ανώτατο όριο το 1,5% του ΑΕΠ σε

σύγκριση με ένα έτος βάσης (το 2024 για την Ελλάδα). Το σχέδιο παρέχει μεγαλύτερη οικονομική ευελιξία στις χώρες της ΕΕ, ευνοϊκές συνθήκες εξυπηρέτησης του χρέους και σύνθεσης επενδύτων, μέσω α) ενεργοποίησης της εθνικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (εγκρίθηκε στις 8.7.2025 για την Ελλάδα και ακόμη 14 κράτη μέλη), β) δρομολόγησης του χρηματοδοτικού μέσου δράσης για την ασφάλεια στην Ευρώπη (SAFE), ύψους 150 δις ευρώ, με χρηματοδότηση από τις κεφαλαιαγορές για επενδύσεις σε βασικούς αμυντικούς τομείς και γ) στήριξης του Ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της επιτάχυνσης της Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων με στόχο την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση έργων άμυνας και ασφάλειας. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό, η παρεχόμενη ευελιξία θα μπορούσε να δημιουργήσει δημοσιονομικά περιθώρια ύψους σχεδόν 650 δις ευρώ για μια περίοδο τεσσάρων ετών (2025-2028), δυνάμενη, σε εξαιρετικές συνθήκες, να παραταθεί. Επιπλέον, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη από το πρόγραμμα στις εγχώριες οικονομίες, προβλέπεται η αύξηση συμμετοχής της αμυντικής βιομηχανίας των κρατών μελών (σε ποσοστό 25%) τόσο με διεθνείς συμπαραγωγές εξοπλιστικών προγραμμάτων, ώστε να ενισχυθεί η αυτάρκεια σε εξοπλισμούς και να τονωθούν οι εξαγωγές, όσο και με ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης.

Η περαιτέρω ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας επ' ευκαιρία της επικείμενης αύξησης των αμυντικών δαπανών για τη χώρα μας στο πλαίσιο του NATO και της ΕΕ, η οποία έχει ήδη δρομολογηθεί, αποτελεί σημαντική πρόκληση, καθώς οι πρόσθετες δαπάνες στον τομέα της άμυνας -ανεξαρτήτως της ρήτρας διαφυγής και του τρόπου υπολογισμού τους κατά ESA 2010- μπορεί να επιδράσουν αρνητικά τόσο στο πραγματικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα όσο και στο δημόσιο χρέος. Επιπλέον, η υποχρέωση επίτευξης συγκεκριμένων δημοσιονομικών στόχων (πορεία καθαρών δαπανών, αποκλιμάκωση του χρέους κ.λπ.), μπορεί να ασκήσει πίεση στο ύψος των δαπανών που κατευθύνονται στην υλοποίηση άλλων δημόσιων πολιτικών, ώστε να διασφαλισθεί η συμμόρφωση της χώρας μας με τις υποχρεώσεις της.

Στο περιβάλλον αυτό, εφόσον η αύξηση των αμυντικών δαπανών παγιωθεί, η επιτυχία του εγχειρήματος ανάπτυξης της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας αναμένεται να είναι αποφασιστικής σημασίας για τη δημοσιονομική και μακροοικονομική σταθερότητα. Σημαντικές και βιώσιμες επενδύσεις στον συγκεκριμένο κλάδο μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη, την απασχόληση, τα δημόσια έσοδα και τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας, αντισταθμίζοντας σταδιακά τις δυσμενείς επιπτώσεις στο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών λόγω της προέλευσης των οπλικών συστημάτων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους από τρίτες χώρες.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης³⁹, που συνιστά -όπως και το δημοσιονομικό έλλειμμα- έναν από τους πλέον κρίσιμους δείκτες βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μειώθηκε το 2024 ως απόλυτο μέγεθος και διαμορφώθηκε σε 364.965 εκατ. ευρώ (από 369.110 εκατ. ευρώ το 2023). Συναφώς, το χρέος μειώθηκε και ως ποσοστό του (Ονομαστικού) Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και, συγκεκριμένα, διαμορφώθηκε σε ποσοστό 154,2% του ΑΕΠ (από 164,3% το 2023). Ως εκ τούτου, η ριζική αποκλιμάκωση του χρέους συνεχίστηκε, με τη μείωση κατά το έτος αναφοράς (2024) να ανέρχεται στις 10,1 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα ανωτέρω απεικονίζονται στον Πίνακα 1, ο οποίος παρουσιάζει το ενοποιημένο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης κατά την τελευταία πενταετία σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) και της Eurostat.

Πίνακας 1: Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

(ποσά σε εκατ. ευρώ)	2020	2021	2022	2023	2024
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης	350.798	364.141	368.005	369.110	364.965
% ΑΕΠ	209,4%	197,3%	177,8%	164,3%	154,2%
ΑΕΠ	167.540	184.575	207.009	224.686	236.736

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δημοσιονομικά στοιχεία περιόδου 2021-2024 (Οκτώβριος 2025)

Η σύνθεση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης κατά την τελευταία πενταετία απεικονίζεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Σύνθεση Χρέους Γενικής Κυβέρνησης

(ποσά σε εκατ. ευρώ)	2020	2021	2022	2023	2024
Ονομαστική αξία υπολοίπου χρέους στο τέλος του έτους	350.798	364.141	368.005	369.110	364.965
Νόμισμα και καταθέσεις	6.655	6.757	7.248	7.286	7.579
Χρεόγραφα	67.187	80.998	85.246	92.041	94.846
Βραχυπρόθεσμα (≤1 έτους)	11.122	10.811	11.089	11.338	7.919
Μακροπρόθεσμα (>1 έτους)	56.065	70.187	74.157	80.703	86.927
Δάνεια	276.956	276.386	275.511	269.783	262.540
Βραχυπρόθεσμα	2.250	2.049	5.391	2.685	1.789
Μακροπρόθεσμα	274.706	274.337	270.120	267.098	260.751

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δημοσιονομικά στοιχεία περιόδου 2021-2024 (Οκτώβριος 2025)

Το μεγαλύτερο μέρος του χρέους αποτελείται από δάνεια (περίπου 72%), τα οποία μειώνονται σε 262.540 εκατ. ευρώ (από 269.783 εκατ. ευρώ το 2023), με κυρίαρχη συνιστώσα τα μακροπρόθεσμα δάνεια (260.751 εκατ. ευρώ). Τα χρεόγραφα αυξάνονται στα 94.846 εκατ. ευρώ από 92.041 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω των μακροπρόθεσμων τίτλων (86.927 εκατ. ευρώ έναντι 80.703 εκατ. ευρώ το 2023), ενώ τα βραχυπρόθεσμα χρεόγραφα μειώνονται σε 7.919 εκατ. ευρώ από 11.338 εκατ. ευρώ. Συνολικά, η σύνθεση του χρέους το 2024 εμφανίζει μεγαλύτερη ωριμότητα και περιορισμένη έκθεση σε βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, με σαφή μετατόπιση από βραχυπρόθεσμα σε μακροπρόθεσμα μέσα χρηματοδότησης.⁴⁰

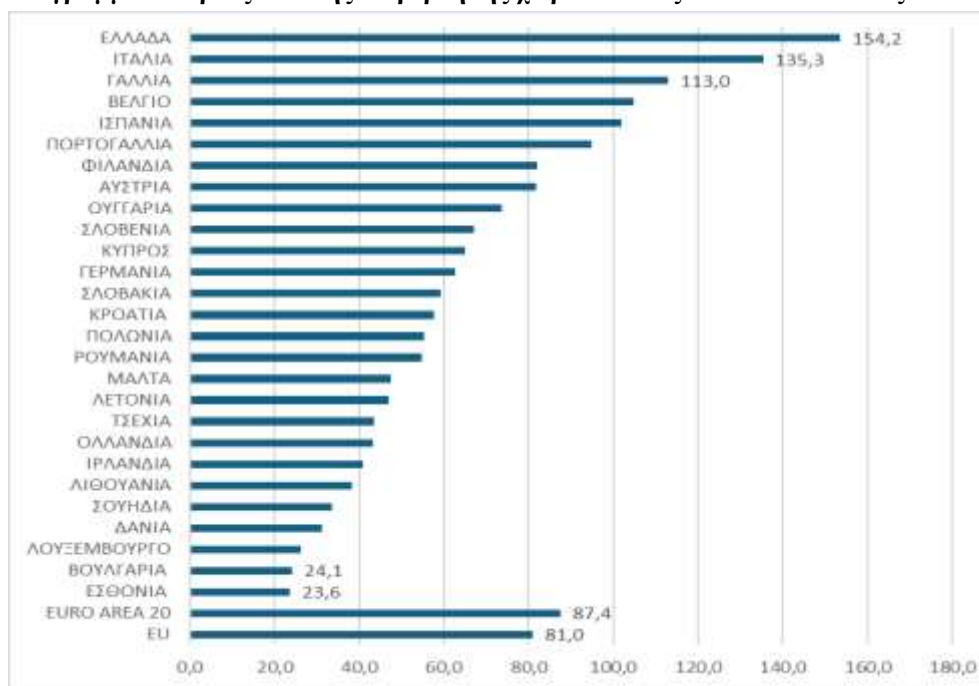
³⁹ Διαφέρει από το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης κατά το ποσό του ενδοκυβερνητικού χρέους και των λοιπών στοιχείων που προβλέπονται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010).

⁴⁰ Το ανεξόφλητο υπόλοιπο των δανείων των Μηχανισμών Στήριξης ανέρχεται κατά την 31^η.12.2024 σε 218,83 δις ευρώ. Ειδικότερα, από τα διμερή δάνεια από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (GLF) του πρώτου προγράμματος το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 31,61 δις ευρώ, των οποίων η αποπληρωμή θα

Εντούτοις, παρά τη μεγάλη και συνεχόμενη κατά τα τελευταία έτη μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, η Ελλάδα εξακολουθεί να καταλαμβάνει την πρώτη θέση μεταξύ όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ειδικότερα, στο τέλος του 2024 ο δείκτης του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ κυμαινόταν από 23,6% στην Εσθονία έως 154,2% στην Ελλάδα. Μετά τη χώρα μας έπεται η Ιταλία (135,3%) και η Γαλλία (113,0%), ενώ στο τέλος της κατάταξης (καλύτερη επίδοση) βρίσκονται χώρες όπως η Βουλγαρία (24,1%) και η Εσθονία (23,6%). Συνολικά στη Ζώνη του Ευρώ (20 χώρες) ο δείκτης του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ παρέμεινε σταθερός στο 87,4% στα τέλη του 2024, ενώ στην ΕΕ (27 χώρες) παρουσίασε μικρή αύξηση από 80,8% σε 81,0%.

Στο Διάγραμμα 1 απεικονίζεται το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ για 27 χώρες της ΕΕ καθώς και ο μέσος όρος όλων των χωρών της ΕΕ και της Ευρωζώνης.

Διάγραμμα 1: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης χωρών ΕΕ ως % του ΑΕΠ έτους 2024

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία ΕλΣυν

Η διαχρονική εξέλιξη του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε απόλυτους αριθμούς και ως ποσοστό του ΑΕΠ απεικονίζεται, αντίστοιχα, στα Διαγράμματα 2 και 3.

Διάγραμμα 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (περίοδος 2000-2024)

Διάγραμμα 3: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ (περίοδος 2000-2024)

Πηγή: ΟΔΔΗΧ, «Δημόσιο Χρέος και Δανεισμός», Ετήσια ενημερωτική έκδοση 2024.

ολοκληρωθεί το 2040. Από τα δανειακά κεφάλαια του EFSF το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 127,43 δις ευρώ, η δε αποπληρωμή τους ξεκίνησε το 2024 και θα ολοκληρωθεί το 2070. Αναφορικά δε με τα δανειακά κεφάλαια του ESM, τα οποία συνήφθησαν στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος, το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε 59,79 δις ευρώ. Σημειώνεται συναφώς ότι τα δάνεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έχουν εξοφληθεί πλήρως από το οικονομικό έτος 2022.

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι μεταβολές στον δείκτη του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης κατά τα τέσσερα (4) τελευταία έτη (2021-2024).⁴¹

Πίνακας 3: Μεταβολές χρέους Γενικής Κυβέρνησης

ΕΤΟΣ	2021	2022	2023	2024
Δείκτης χρέους Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	197,3	177,8	164,3	154,2
Αλλαγές στον Δείκτη	-12,1	-19,5	-13,5	-10,1
Εκ των οποίων				
Πρωτογενές Έλλειμμα/Πλεόνασμα	4,4	0,0	-2,2	-4,7
Αποτέλεσμα Χιονοστιβάδας	-16,3	-18,5	-9,7	-5,0
Προσαρμογή αποθεμάτων-ροών	-0,2	-1,0	-1,6	-0,4

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Εγγραφα εργασίας υπηρεσιών Επιτροπής-Ιούνιος 2024, 2025), ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία ΕλΣυν

Τη μεγαλύτερη συμβολή στη μείωση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ, η οποία κατά την περίοδο αναφοράς ανήλθε σε 10,1 ποσοστιαίες μονάδες, είχε -όπως και το 2023- η διαφορά μεταξύ του έμμεσου επιτοκίου δανεισμού και του ρυθμού μεταβολής του Ονομαστικού ΑΕΠ (φαινόμενο της χιονοστιβάδας)⁴², σε ποσοστό 5%. Συνέβαλαν, επίσης, η επίτευξη υψηλότερου πρωτογενούς πλεονάσματος κατά 4,7% και η προσαρμογή αποθεμάτων ροών κατά 0,4%.

Οι ακαθάριστες (μικτές) χρηματοδοτικές ανάγκες⁴³, που συνιστούν έναν δεύτερο σημαντικό δείκτη βιωσιμότητας του χρέους, ο οποίος έχει υιοθετηθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και γίνεται αποδεκτός και από την ΕΕ, όπως προκύπτει από την ανάλυση των μεσοπρόθεσμων κινδύνων δημοσιονομικής βιωσιμότητας στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους της Ελλάδος (Debt Sustainability Monitor, Μάρτιος 2025), αλλά και από στοιχεία του ΟΔΔΗΧ⁴⁴, προβλέπονταν για το 2024 στο 10,7% του ΑΕΠ, με περαιτέρω μείωση σε επίπεδα κάτω του 10% του ΑΕΠ κατά τα επόμενα έτη, παρουσιάζοντας σημαντική αποκλιμάκωση. Συναφώς, το ΔΝΤ⁴⁵ προβλέπει στο βασικό του σενάριο ότι οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες της Ελλάδας αναμένεται να διατηρηθούν κατά μέσο όρο περίπου στο 6,3% του ΑΕΠ έως το 2033. Με βάση τα παραπάνω, το ύψος των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών είναι συμβατό σε κάθε περίπτωση με τον σχετικό δείκτη του ΔΝΤ, που ανέρχεται σε ποσοστά 20% και 15% για τις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, αντίστοιχα.

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης⁴⁶ μειώθηκε το 2024 τόσο ως απόλυτο μέγεθος (από 406.523 εκατ. ευρώ σε 403.861 εκατ. ευρώ) όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ

⁴¹ Ο πίνακας έχει επικαιροποιηθεί ως προς τα έτη 2022-2024 με βάση τα από 16.10.2025 και 21.10.2025 Δελτία της ΕΛΣΤΑΤ, με τα οποία αναθεωρήθηκαν τα στοιχεία του ΑΕΠ της χώρας για το έτος 2022 και τροποποιήθηκαν τα προσωρινά στοιχεία του ΑΕΠ για τα έτη 2023 και 2024, καθώς και τα προσωρινά στοιχεία του Αποτελέσματος (σύμφωνα με το ESA 2010) και του Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης για το έτος 2024.

⁴² Το φαινόμενο αυτό περιγράφει πώς ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ μπορεί να αυξάνεται ακόμη και όταν το πρωτογενές έλλειμμα είναι μηδενικό. Καθώς το χρέος πρέπει να εξυπηρετείται κάθε χρόνο πληρώνοντας ένα επιτόκιο στους δανειστές, ο ρυθμός μεταβολής του υφιστάμενου χρέους όταν δεν υπάρχει νέος δανεισμός είναι το ίδιο το επιτόκιο. Κατά συνέπεια, όταν ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ γίνει μικρότερος από το επιτόκιο, ο λόγος δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ μεγαλώνει, καθώς ο αριθμητής αυξάνεται ταχύτερα από τον παρονομαστή. Αντίθετα, όταν το ονομαστικό ΑΕΠ αυξάνεται ταχύτερα από το επιτόκιο, ο λόγος χρέους/ΑΕΠ μειώνεται (περίπτωση Ελλάδας κατά την περίοδο αναφοράς).

⁴³ Οι ακαθάριστες (μικτές) χρηματοδοτικές ανάγκες ορίζονται ως το άθροισμα του πρωτογενούς ελλείμματος/πλεονάσματος του ισοζυγίου του προϋπολογισμού και των αποπληρωμών (τόκων και χρεολυσίων) επί του οφειλόμενου χρέους, μέσα σε ένα έτος.

⁴⁴ Στρατηγική χρηματοδότησης της Ελληνικής Δημοκρατίας για το 2025, ΟΔΔΗΧ, Δεκέμβριος 2024.

⁴⁵ Έκθεση «Greece: 2025 Article IV Consultation-Staff Report», Μάρτιος 2025.

⁴⁶ Αφορά στοιχεία ανάλυσης χρέους Κεντρικής Διοίκησης από την ετήσια ενημερωτική έκδοση του ΟΔΔΗΧ. Στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης δεν συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους 12,40 δις ευρώ που αφορά σε

(από 180,93% σε 170,60%). Η μείωση αυτή αποδίδεται κυρίως στη συρρίκνωση του δανειακού χαρτοφυλακίου, το οποίο υποχώρησε κατά 5.501 εκατ. ευρώ (-1,81%), ενώ παράλληλα οι χρεωστικοί τίτλοι αυξήθηκαν κατά 2.839 εκατ. ευρώ (+2,77%). Η διάρθρωση του χαρτοφυλακίου υπέρ των μακροπρόθεσμων τίτλων παρέμεινε και το έτος 2024, διευκολύνοντας τη δυνατότητα της διαχείρισής του.

Η πιστοληπτική αξιολόγηση της χώρας

Σημαντικό επίτευγμα για την ελληνική οικονομία αποτέλεσε η συνεχόμενη θετική αξιολόγηση και αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από το σύνολο των διεθνών οίκων αξιολόγησης από το 2022 έως σήμερα. Οι αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας το τελευταίο χρονικό διάστημα από το σύνολο των οίκων αξιολόγησης υπογραμμίζουν την πρόοδο της Ελλάδας στην οικονομική σταθερότητα και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών. Η πιστοληπτική ικανότητα και προοπτική της ελληνικής οικονομίας κατά την 31^η.12.2024 και οι μεταβολές στις αξιολογήσεις των διεθνών οίκων κατά τα τρία (3) τελευταία έτη παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.⁴⁷

Πίνακας 4: Πιστοληπτική ικανότητα Ελλάδας

Οίκος Αξιολόγησης	Πιστοληπτική Ικανότητα (Rating) 31.12.2022	Πιστοληπτική Ικανότητα (Rating) 31.12.2023	Πιστοληπτική Ικανότητα (Rating) 31.12.2024	Προοπτική (Outlook) 31.12.2024
Fitch	BB	BBB-	BBB-	Σταθερή
S&P	BB+	BBB-	BBB-	Σταθερή
Moody's	Ba3	Ba1	Ba1	Θετική
DBRS				
Morningstar	BB(high)	BBB(low)	BBB (low)	Σταθερή
Scope Ratings	BB+	BBB-	BBB	Σταθερή

Πηγή: ΟΔΔΗΧ, Επεξεργασία ΕλΣυν

Σύμφωνα με πρόσφατες εκθέσεις των Οίκων Scope Ratings, DBRS Morningstar, Standard and Poor's, Fitch και Moody's, οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν στην αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας είναι κυρίως: α) η σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, β) η πολύ καλή δημοσιονομική επίδοση της ελληνικής οικονομίας, γ) ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας που κινείται πάνω από τους αντίστοιχους ρυθμούς ανάπτυξης των περισσότερων οικονομιών της ευρωζώνης και δ) η εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος και η μείωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Κόστος δανεισμού και τόκοι δημοσίου χρέους

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων ακολούθησαν σε γενικές γραμμές την πορεία των αποδόσεων των υπολοίπων χωρών της ζώνης του ευρώ. Κατά τη διάρκεια του 2024 έως και το τέλος του γ' τριμήνου σημειώθηκε αποκλιμάκωση, η οποία αντανάκλασε την αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική κατηγορία και την αυξημένη ζήτηση για ελληνικούς τίτλους.

αναβαλλόμενους τόκους των δανείων του EFSF των οικονομικών χρήσεων 2012-2023, των οποίων η καταβολή θα ξεκινήσει από το 2032.

⁴⁷ Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας συνεχίστηκε και στο έτος 2025. Ειδικότερα, τον Μάρτιο του 2025 ο οίκος Moody's αναβάθμισε την αξιολόγηση της Ελλάδας σε Baa3 από Ba1, επαναφέροντάς την στην επενδυτική βαθμίδα μετά από 15 χρόνια. Λίγες ημέρες πριν την έκθεση του οίκου Moody's, στις 7 Μαρτίου 2025, ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης DBRS Morningstar αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από BBB (low) σε BBB, με σταθερό outlook. Ο οίκος S&P στις 18 Απριλίου 2025 αναβάθμισε την αξιολόγηση της Ελλάδας στη βαθμίδα BBB από BBB-, με τις προοπτικές σταθερές από θετικές. Τέλος ο οίκος Fitch στις 16 Μαΐου αναβάθμισε τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας σε θετικές από σταθερές επιβεβαιώνοντας την πορεία ανάκαμψης της χώρας.

Έκτοτε, οι αποδόσεις παρουσίασαν άνοδο, μικρότερη όμως σε σχέση με εκείνη άλλων χωρών της ευρωζώνης, γεγονός που αποδίδεται στις θετικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και στις περαιτέρω αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής αξιολόγησης. Εμφανή βελτίωση εμφάνισε η διαφορά (spread) μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού και του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου αναφοράς. Συγκεκριμένα, στο τέλος Δεκεμβρίου 2024 η διαφορά απόδοσης κινήθηκε έντονα καθοδικά, καθώς διαμορφώθηκε στα επίπεδα των 89 μονάδων βάσης έναντι 101 μονάδων βάσης την αντίστοιχη περίοδο του Δεκεμβρίου 2023.⁴⁸

Σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2024⁴⁹ αλλά και τα πρόσφατα στοιχεία του ΟΔΔΗΧ⁵⁰, εντός του έτους αναφοράς (2024) το Ελληνικό Δημόσιο προχώρησε σε 11 επανεκδόσεις ομολόγων συνολικού ύψους 2,55 δις ευρώ με αποδόσεις από 2,381% έως 3,613%, καθώς και σε δύο νέες εκδόσεις συνολικού ύψους 7 δις ευρώ με απόδοση 3,478% για το 10ετές ομόλογο (ποσό έκδοσης 4 δις ευρώ) και απόδοση 4,241% για το 30ετές (ποσό έκδοσης 3 δις ευρώ). Η μεσοσταθμική διάρκεια του νέου δανεισμού διαμορφώθηκε στα 16,54 έτη, αυξημένη κατά περίπου 5 έτη σε σχέση με το 2023, ενώ το μεσοσταθμικό κόστος του νέου δανεισμού -εκτός των συμφωνιών REPOS- διαμορφώθηκε σε 3,43% έναντι ποσοστού 3,71% για το έτος 2023. Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, το Ελληνικό Δημόσιο άντλησε 16,3 δις ευρώ μέσω βραχυπρόθεσμων τίτλων (έντοκα γραμμάτια διάρκειας 3, 6 και 12 μηνών), έναντι 24,1 δις ευρώ το 2023, με το μεσοσταθμικό κόστος τους να υποχωρεί στο 3,36% (από 3,49% το 2023). Συνολικά, το ετήσιο μεσοσταθμικό επιτόκιο εξυπηρέτησης του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε ταμειακή βάση στο τέλος του 2024 διαμορφώθηκε πριν και μετά τους αναβαλλόμενους τόκους σε 1,73% και 1,33%, αντίστοιχα, ενώ η μέση σταθμική του διάρκεια είναι 18,79 έτη (από 19,3 έτη στο τέλος του 2023).

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα δημοσιονομικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ⁵¹, το σύνολο των (ενοποιημένων) τόκων που κατέβαλε το Ελληνικό Δημόσιο το 2024 ανήλθε σε 8.233 εκατ. ευρώ (3,48% του ΑΕΠ) έναντι 7.620 εκατ. ευρώ (3,39% του ΑΕΠ) το έτος 2023. Ως εκ τούτου, οι τόκοι κατά την περίοδο αναφοράς αυξήθηκαν τόσο ως απόλυτο μέγεθος (κατά 613 εκατ. ευρώ) όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ (0,09%).

Αναλύσεις βιωσιμότητας του χρέους

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσον αφορά την Ελλάδα, στην έκθεση που δημοσίευσε τον Μάρτιο του 2025 για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Debt Sustainability Monitor)⁵² κατατάσσει, τους μεν βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους κινδύνους ως χαμηλούς, τους δε μεσοπρόθεσμους κινδύνους ως υψηλούς, λόγω του επιπέδου του ελληνικού χρέους. Ειδικότερα:

⁴⁸ Πηγή: ΟΔΔΗΧ, Ετήσια Ενημερωτική Έκδοση 2024 «Δημόσιο Χρέος και Δανεισμός».

⁴⁹ Έκθεση Διοικητή Τράπεζας Ελλάδος (Μάρτιος 2025).

⁵⁰ <https://www.pdma.gr/el/>

⁵¹ ΕΛΣΤΑΤ, Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2021-2024 (21.10.2025).

⁵² Η Παρακολούθηση Βιωσιμότητας Χρέους (Debt Sustainability Monitor) είναι η ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αξιολογεί τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους των κρατών μελών της ΕΕ, με βάση τα οικονομικά και δημοσιονομικά στοιχεία των τελευταίων ετών αλλά και μελλοντικές προβλέψεις. Το Debt Sustainability Monitor (DSM) περιλαμβάνει: α) Αξιολόγηση κινδύνων βιωσιμότητας χρέους για βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. β) Ανάλυση με βάση προβλέψεις της Επιτροπής (όπως το φθινοπωρινό οικονομικό δελτίο). γ) Δοκιμές ακραίων σεναρίων (stress tests), για να μελετηθεί η αντίδραση του χρέους σε απρόβλεπτες οικονομικές εξελίξεις.

α) Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο οι κίνδυνοι θεωρούνται χαμηλοί συνολικά. Ο δείκτης έγκαιρης προειδοποίησης της Επιτροπής (S0)⁵³ δεν καταδεικνύει σημαντικούς άμεσους δημοσιονομικούς κινδύνους.

β) Αντίθετα, οι μεσοπρόθεσμοι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι υψηλοί. Σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ανάλυσης, το δημόσιο χρέος προβλέπεται να μειωθεί, αλλά θα παραμείνει υψηλό, φτάνοντας περίπου στο 119% του ΑΕΠ έως το 2035. Η προβλεπόμενη αυτή μείωση βασίζεται στην υπόθεση ότι η Ελλάδα θα διατηρήσει διαρθρωτικό πρωτογενές πλεόνασμα 1,7% του ΑΕΠ από το 2025 και έπειτα, χωρίς αλλαγές στη δημοσιονομική πολιτική από το 2026 και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού. Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το επίπεδο αυτό του διαρθρωτικού πρωτογενούς πλεονάσματος θεωρείται ρεαλιστικό βάσει της προηγούμενης δημοσιονομικής επίδοσης της χώρας.

γ) Τέλος, σε μακροπρόθεσμο επίπεδο οι κίνδυνοι βιωσιμότητας θεωρούνται χαμηλοί. Αυτό βασίζεται στους δείκτες S1⁵⁴ και S2⁵⁵, που αποτιμούν τη δημοσιονομική προσπάθεια που απαιτείται για να σταθεροποιηθεί ή να μειωθεί σημαντικά το χρέος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανάλυσή της λαμβάνει υπόψη και επιπλέον παράγοντες κινδύνου όπως τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια -τα οποία, αν και μειωμένα, παραμένουν τα υψηλότερα στην ΕΕ- και τις εκκρεμείς νομικές υποθέσεις κατά του Δημοσίου με πιθανές δημοσιονομικές επιπτώσεις. Από την άλλη πλευρά, θετικά λειτουργούν σύμφωνα με την Επιτροπή η ευνοϊκή δομή του ελληνικού χρέους, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του κατέχεται από θεσμικούς δανειστές με χαμηλό επιτόκιο, η πολύ μακρά του διάρκεια σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ και το γεγονός ότι είναι πλήρως εκφρασμένο σε ευρώ, με επακόλουθο την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου.

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) ολοκλήρωσε τη διαβούλευση βάσει του Άρθρου IV με την Ελλάδα στις 31 Μαρτίου 2025. Η Έκθεση⁵⁶ αναγνωρίζει τη σημαντική πρόοδο της ελληνικής οικονομίας, η οποία συνεχίζει να ανακάμπτει δυναμικά, με ισχυρή αύξηση του ΑΕΠ κατά περίπου 20% σωρευτικά από το 2021. Ειδική έμφαση δίδεται στη σημαντική αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, το οποίο μειώθηκε κατά περισσότερο από 55 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το 2020, υποβοηθούμενο από υψηλή ανάπτυξη, πληθωρισμό και συνετή δημοσιονομική πολιτική. Παρά τη μείωση, το δημόσιο χρέος παραμένει υψηλό, και η βιωσιμότητά του εξαρτάται καθοριστικά από την προσήλωση σε δημοσιονομική πειθαρχία, την επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων και την ενίσχυση της δυναμικής ανάπτυξης. Εξωτερικοί και δομικοί κίνδυνοι παραμένουν, όπως η επίμονη παρουσία μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, η γήρανση του πληθυσμού και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτό το πλαίσιο, η διατήρηση της εμπιστοσύνης των αγορών και η αξιοποίηση των επενδυτικών ευκαιριών κρίνονται απαραίτητες για τη διατηρήσιμη

⁵³ Ο δείκτης έγκαιρης προειδοποίησης (S0) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ένας σύνθετος δείκτης προβλέψεων που αποτιμά την πιθανότητα εκδήλωσης δημοσιονομικών πιέσεων (fiscal stress) κυρίως σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Βασίζεται σε συνδυασμό μακροοικονομικών, δημοσιονομικών και χρηματοπιστωτικών μεταβλητών και χρησιμοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του Debt Sustainability Monitor για την αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων.

⁵⁴ Ο δείκτης S1 δείχνει ότι για να μειωθεί το χρέος στο 60% του ΑΕΠ έως το 2070, απαιτείται προσαρμογή μόνο κατά 0,9% του ΑΕΠ. Η ανάγκη αυτή προκύπτει από την τρέχουσα απόσταση του χρέους από τον στόχο του 60%, και από την αύξηση των δαπανών για υγεία, η οποία όμως εξισορροπείται εν μέρει από τη θετική αρχική δημοσιονομική θέση της χώρας.

⁵⁵ Ο δείκτης S2 δείχνει ότι η Ελλάδα δεν χρειάζεται να βελτιώσει περαιτέρω το διαρθρωτικό πρωτογενές της αποτέλεσμα για να σταθεροποιήσει το χρέος μακροπρόθεσμα. Αυτό οφείλεται στην ευνοϊκή αρχική δημοσιονομική της θέση και στην προβλεπόμενη μείωση των δαπανών λόγω γήρανσης του πληθυσμού-κυρίως στις συντάξεις.

⁵⁶ Έκθεση για την Ελλάδα στα πλαίσια της διαβούλευσης του άρθρου IV του καταστατικού του ΔΝΤ-Απρίλιος 2025.

αποκλιμάκωση του χρέους και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο ανάλυσης του ΔΝΤ, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται αισθητά τα επόμενα έτη και εκτιμάται στο 114,6% το 2033. Η μείωση είναι σωρευτικά πάνω από 50 ποσοστιαίες μονάδες σε μία δεκαετία. Αυτό κυρίως αποδίδεται σε πρωτογενή πλεονάσματα, υψηλό πληθωρισμό αρχικά (που μειώνει την πραγματική αξία του χρέους) και χαμηλά επιτόκια σε σχέση με τον πληθωρισμό. Επίσης οφείλεται σε ισχυρούς αν και επιβραδυνόμενους ρυθμούς ανάπτυξης, καθώς και στο αποτελεσματικό επιτόκιο εξυπηρέτησης του χρέους το οποίο από 1,6% το 2023, αυξάνεται στο 2,7% το 2033. Το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους αυξάνεται ελαφρώς, καθώς η Ελλάδα καταφεύγει περισσότερο στη χρηματοδότηση μέσω αγορών (λόγω και ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας). Συμπερασματικά, το ΔΝΤ θεωρεί το χρέος βιώσιμο μεσοπρόθεσμα, αλλά με αυξημένη έκθεση σε κινδύνους μακροπρόθεσμα.

Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος⁵⁷, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να διαμορφωθεί σε 144,4% του ΑΕΠ το 2025. Στο βασικό σενάριο ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους, που υποθέτει προσήλωση στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ τίθεται σε σταθερή καθοδική τροχιά. Οι κίνδυνοι για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους εκτιμάται ότι παραμένουν οριοθετημένοι μεσοπρόθεσμα, υπό την προϋπόθεση της προσήλωσης στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και της αποτελεσματικής αξιοποίησης των ευρωπαϊκών πόρων. Αυτό οφείλεται εν πολλοίς στους ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής των υποχρεώσεων προς τον επίσημο τομέα, οι οποίες αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα του συνολικού χρέους, σε συνδυασμό με την έγκαιρη σύναψη συμβάσεων ανταλλαγής επιτοκίων (swaps), οι οποίες έχουν “κλειδώσει” τα ιστορικά χαμηλά επιτόκια των προηγούμενων ετών. Η Τράπεζα της Ελλάδος τονίζει πάντως ότι τα υφιστάμενα ευνοϊκά χαρακτηριστικά του συσσωρευμένου χρέους δεν είναι μόνιμα. Παρέχουν μόνο ένα σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας προκειμένου το δημόσιο χρέος να παραμείνει βιώσιμο κατά την επερχόμενη σταδιακή λήξη και αντικατάσταση των ευνοϊκών δανείων που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο των μνημονίων με νέο δανεισμό σε όρους αγοράς. Προϋποθέσεις προκειμένου να αξιοποιηθεί αυτό το παράθυρο ευκαιρίας είναι η διαφύλαξη της δημοσιονομικής αξιοπιστίας και η αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων.

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Το δημόσιο χρέος, από τη φύση του, υπόκειται σε κινδύνους που ιδίως σε περιπτώσεις πολλαπλών και σωρευτικών επιδράσεων ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τη βιωσιμότητά του. Τέτοιοι κίνδυνοι δύνανται να πηγάζουν από το εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. διεθνής αύξηση των επιτοκίων, παγκόσμια ύφεση, κρίση στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, διατάραξη των κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου, αποφάσεις για αύξηση των αμυντικών δαπανών που επηρεάζουν τα κράτη ως μέλη διεθνών οργανισμών) ή/και από το εσωτερικό περιβάλλον (π.χ. χαμηλή ανταγωνιστικότητα, δημογραφική γήρανση, μείωση της παραγωγικότητας, στρέβλωση του ανταγωνισμού, διατάραξη της μακροοικονομικής σταθερότητας, επιδείνωση της «υγείας» του τραπεζικού τομέα, κακή δημοσιονομική διαχείριση, έλλειψη πολιτικής σταθερότητας, κοινωνικές εντάσεις). Η ενδελεχής παρακολούθηση αλλά και η αποτελεσματική αντιμετώπιση τέτοιων κινδύνων συνιστά ουσιώδη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους.

⁵⁷ Έκθεση Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2024 (Απρίλιος 2025).

Η διαχείριση του ελληνικού δημοσίου χρέους κατά το έτος αναφοράς (2024) υπήρξε αποτελεσματική, καθώς η χώρα πέτυχε να καλύψει τις χρηματοδοτικές της ανάγκες με ευνοϊκούς όρους, επωφελούμενη και από την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, η οποία επέτρεψε την ηπιότερη αύξηση του κόστους του νέου δανεισμού σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Σημαντική θετική παράμετρο για το ελληνικό δημόσιο χρέος αποτελεί το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από τα δάνεια του επίσημου τομέα (EFSF, ESM, δάνεια GLF), τα οποία διέπονται από ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής (χαμηλά επιτόκια, μεγάλη διάρκεια αποπληρωμής, αναβολή καταβολής τόκων, περίοδος χάριτος για την απόσβεση μέρους των δανείων κ.λπ.), ενώ και ο ΟΔΔΗΧ με την εκδοτική στρατηγική του προχώρησε σε έγκαιρη σύναψη συμβάσεων ανταλλαγής επιτοκίων (swaps), που έχουν αντισταθμίσει πλήρως τον επιτοκιακό κίνδυνο «κλειδώνοντας» τα σχετικά χαμηλά επιτόκια των προηγούμενων ετών.

Ωστόσο, τα προαναφερθέντα ευνοϊκά χαρακτηριστικά του δημοσίου χρέους δεν είναι μόνιμα. Καθώς σταδιακά αποπληρώνονται τα δάνεια των Μηχανισμών Στήριξης, ο ΟΔΔΗΧ προσφεύγει σε νέο δανεισμό ο οποίος ήδη διενεργείται με όρους αγοράς, αυξάνοντας την έκθεση της χώρας στον επιτοκιακό κίνδυνο. Επιπλέον, η εμφάνιση στο μέλλον απρόβλεπτων υπό τα τωρινά δεδομένα εσωτερικών ή εξωτερικών κινδύνων μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς το κόστος δανεισμού, με αντίκτυπο στη βιωσιμότητα του χρέους, επαναφέροντας στην τρέχουσα επικαιρότητα το ύψος του σε σχέση με το ΑΕΠ, καθώς το ελληνικό δημόσιο χρέος παραμένει το υψηλότερο -με διαφορά- σε ολόκληρη την ΕΕ.

Σε περιβάλλον αυξημένης αβεβαιότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, η ελληνική οικονομία καλείται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά ισχυρές προκλήσεις που συνίστανται, ιδίως, στη διαφύλαξη της δημοσιονομικής αξιοπιστίας μέσω της επίτευξης ρεαλιστικών πρωτογενών πλεονασμάτων, ώστε να διατηρηθεί η καθοδική πτώση του δείκτη του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ, στην αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων και στη συνέχιση και ενίσχυση της δυναμικής των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με έμφαση στη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

ΤΗΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Το θεσμικό πλαίσιο του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου»

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο συνιστά τον ετήσιο κύκλο συντονισμού της οικονομικής, δημοσιονομικής και κοινωνικής πολιτικής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), μέσω του οποίου καλύπτονται διαφορετικοί τομείς και συγκεκριμένα οι δημοσιονομικές πολιτικές των κρατών μελών, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, η πρόληψη των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με έμφαση στην προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, οι κοινωνικές και εργασιακές πολιτικές, σύμφωνα με τις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που καθορίζονται στα Εθνικά Σχέδια Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και η επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).

Οι διατάξεις του δικαίου της ΕΕ στις οποίες στηρίζεται το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο προβλέπονται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο θεσπίστηκε το 1997⁵⁸, τροποποιήθηκε και αναθεωρήθηκε το 2005⁵⁹ και το 2011 με τη δέσμη έξι μέτρων («εξάπτυχο»)⁶⁰, αυστηροποιήθηκε με την από 2.3.2012 Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση (γνωστή και ως «Δημοσιονομικό Σύμφωνο», με ισχύ από 1.1.2013) και ενισχύθηκε περαιτέρω με τη δέσμη δύο μέτρων («δίπτυχο») το 2013.⁶¹ Περαιτέρω, αναμορφώθηκε εκ νέου μέσω της δέσμης τριών νομοθετικών πράξεων⁶², καθιστώντας την πορεία των καθαρών δαπανών⁶³ ως τον βασικό δείκτη για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τους δημοσιονομικούς κανόνες.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης περιλαμβάνει δύο σκέλη, ένα προληπτικό και ένα διορθωτικό. Το προληπτικό σκέλος περιλαμβάνει τα βασικά μέσα για την επιτήρηση των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών και αποσκοπεί στη διασφάλιση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών μεσοπρόθεσμα. Το διορθωτικό σκέλος αφορά στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, η οποία μπορεί να κινηθεί από την Επιτροπή σε βάρος κράτους μέλους όταν διαπιστώνεται υπέρβαση των τιμών αναφοράς για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος, καθώς και υπέρβαση των καθορισμένων ορίων του λογαριασμού ελέγχου αποκλίσεων από την πορεία των καθαρών δαπανών.

Επισημαίνεται ότι το 2011, ενόψει των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ),

⁵⁸ Σχετικό το Ψήφισμα της 17ης Ιουνίου 1997 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (Αμστερνταμ) και οι Κανονισμοί (ΕΚ) 1466/1997 και 1467/1997.

⁵⁹ Με τους Κανονισμούς (ΕΚ) 1055/2005 και 1056/2005.

⁶⁰ Με τους Κανονισμούς (ΕΕ) 1173 έως 1177/2011 και την Οδηγία 2011/85/ΕΕ.

⁶¹ Σχετικοί οι Κανονισμοί (ΕΕ) 472/2013 και 473/2013.

⁶² Πρόκειται για τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2024 «σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου», τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1264 του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2024 «για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος» και την Οδηγία (ΕΕ) 2024/1265 του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2024 «για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/85/ΕΕ σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών». Η τελευταία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με τον ν. 5217/2025 (Α' 120).

⁶³ Οι καθαρές δαπάνες, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 παράγραφος 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, είναι οι κρατικές δαπάνες μετά την αφαίρεση των δαπανών για τόκους, των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων, των δαπανών για προγράμματα της Ένωσης που καλύπτονται στο σύνολό τους από ενωσιακά κονδύλια, των εθνικών δαπανών για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ένωση, των κυκλικών στοιχείων των δαπανών για επιδόματα ανεργίας και των έκτακτων και άλλων προσωρινών μέτρων.

θεσπίστηκε στο πλαίσιο της νομοθετικής δέσμης έξι μέτρων («εξάπτυχο») και η «Διαδικασία Μακροοικονομικών Ανισορροπιών»⁶⁴, που αποτελεί κεντρική διαδικασία στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, προκειμένου να εντοπίζονται και να διορθώνονται πιθανές ανισορροπίες σε μια σειρά από δείκτες (κατάσταση χρέους ιδιωτικού τομέα, σταθερότητα χρηματοπιστωτικού συστήματος, ροή πιστώσεων του ιδιωτικού τομέα, εξελίξεις στον τομέα της στέγασης, κατάσταση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ύψος καθαρών επενδύσεων, ανταγωνιστικότητα κ.λπ.).

Σημειώνεται ότι το καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας, στο οποίο είχε ενταχθεί η Ελλάδα, έληξε στις 20 Αυγούστου 2022 και πλέον η χώρα βρίσκεται σε διαδικασία μεταπρογραμματικής εποπτείας, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 472/2013, όπου προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη παραμένουν υπό εποπτεία μετά το πρόγραμμα εφόσον δεν έχει εξοφληθεί τουλάχιστον το 75% της χρηματοδοτικής συνδρομής.

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου κάθε κράτος μέλος πρέπει να υποβάλει στο Συμβούλιο και την Επιτροπή Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο, στο οποίο περιλαμβάνονται οι δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις του που καλύπτουν χρονικό ορίζοντα προγραμματισμού τεσσάρων ή πέντε ετών, τα οποία εγκρίνονται από το Συμβούλιο ύστερα από πρόταση της Επιτροπής. Επιπλέον, έως τις 30 Απριλίου κάθε έτους, τα κράτη μέλη υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις προόδου, οι οποίες εξετάζονται από την Επιτροπή, η οποία συντάσσει έκθεση ανά χώρα και το Συμβούλιο, βάσει συστάσεων της Επιτροπής, απευθύνει συστάσεις στα κράτη μέλη. Επίσης, τα κράτη μέλη υποβάλλουν στην Επιτροπή έως τις 15 Οκτωβρίου κάθε έτους το σχέδιο του δημοσιονομικού τους προγράμματος για το επόμενο έτος, επί του οποίου η Επιτροπή εκδίδει γνώμη.

Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2024

Στις 15 Οκτωβρίου 2023 η Ελλάδα κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το έτος 2024⁶⁵, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 473/2013. Οι μακροοικονομικές προβλέψεις επί των οποίων βασίστηκε το ανωτέρω Σχέδιο εγκρίθηκαν από το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο⁶⁶ σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 4 του ανωτέρω Κανονισμού.

Επί του ανωτέρω Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος η Επιτροπή δημοσίευσε γνώμη στις 21.11.2023 (C(2023) 9507 final)⁶⁷, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού (ΕΕ) 473/2013, στην οποία -μεταξύ άλλων- αναφέρεται ότι το επικαιροποιημένο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος της Ελλάδας συνάδει με τη σύσταση του Συμβουλίου της 14ης Ιουλίου 2023 και ότι η Ελλάδα έχει σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά τα διαρθρωτικά στοιχεία των δημοσιονομικών συστάσεων, που περιέχονται στην εν λόγω σύσταση, ενώ κάλεσε τις ελληνικές αρχές να σημειώσουν περαιτέρω πρόοδο.

Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024

Στις 30 Απριλίου 2024 η Ελλάδα υπέβαλε στο Συμβούλιο και την Επιτροπή το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024⁶⁸ σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1466/1997, το οποίο αντιστοιχεί στο εθνικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πρόγραμμα του άρθρου 4 παράγραφος 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 473/2013, η μορφή του οποίου είναι συνοπτική

⁶⁴ Σχετικοί οι Κανονισμοί (ΕΕ) 1174 και 1176/2011.

⁶⁵ Draft_Budgetary_Plan_2024_Greece και Draft_Budgetary_plans_2024_EC

⁶⁶ https://www.hfisc.gr/sites/default/files/gnomi_eds_2023-oktovrios-ns3.pdf

⁶⁷ C(2023)_9507_final

⁶⁸ Stability Programme 2024_Greece (minfin.gov.gr)

λόγω των εν εξελίξει τότε διαδικασιών διαμόρφωσης του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Συνοδεύεται δε από την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 4 παράγραφος 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 473/2013 γνώμη του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 27 του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2024 αποτυπώνει την εξαμηνιαία έκθεση της Ελλάδας σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για τα έτη 2024 και 2025, καθώς και το δημοσιονομικό αποτέλεσμα έτους 2023.

Επ' αυτού το Συμβούλιο, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, απηύθυνε στην Ελλάδα σύσταση στις 21 Οκτωβρίου 2024 [Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ (C/2024/6815)]⁶⁹, με την οποία, μεταξύ άλλων, συνέστησε στην Ελλάδα να υποβάλει εγκαίρως το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό-διαρθρωτικό σχέδιο και να περιορίσει, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του μεταρρυθμισμένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, την αύξηση των καθαρών δαπανών το 2025 σε ρυθμό που να συνάδει, μεταξύ άλλων, με τη θέση του χρέους της γενικής κυβέρνησης σε αξιόπιστα καθοδική πορεία σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα και με τη διατήρηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω από την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕΠ. Στον τομέα της φορολογίας συνέστησε τη βελτίωση του φιλικού προς τις επενδύσεις χαρακτήρα του φορολογικού συστήματος, καθώς και την αύξηση της λειτουργικής αυτονομίας της φορολογικής αρχής. Επιπλέον, το Συμβούλιο συνέστησε στην Ελλάδα να διασφαλίσει την αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης και να διασφαλίσει ότι τα εξωτερικά ισοζύγια θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται σε τροχιά σταθερής βελτίωσης, προωθώντας την ισόρροπη ανάπτυξη και στηρίζοντας παραγωγικές εγχώριες επενδύσεις. Περαιτέρω, να εξακολουθήσει να μειώνει το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων που διακρατούνται από τράπεζες και διαχειριστές πιστώσεων. Επιπρόσθετα, συνέστησε την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας διαχείρισης των κονδυλίων της Ένωσης, τη διατήρηση της δυναμικής υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων, καθώς και την υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου REPowerEU, διασφαλίζοντας την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων έως τον Αύγουστο του 2026. Στις συστάσεις περιλαμβάνονται, επίσης, η τόνωση της ανταγωνιστικότητας, η ενίσχυση της διαχείρισης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων, η ολοκλήρωση του κανονιστικού πλαισίου για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα και η ενίσχυση της διαχείρισης των φυσικών καταστροφών, με τη θέσπιση αποτελεσματικού συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και πρόληψης των κινδύνων.

Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028

Στις 7 Οκτωβρίου 2024 η Ελλάδα υπέβαλε το Εθνικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο⁷⁰ (ΜΔΔΣ) για τα έτη 2025-2028, στο Συμβούλιο και την Επιτροπή, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263, στο πλαίσιο του αναθεωρημένου ευρωπαϊκού πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης.⁷¹ Οι μακροοικονομικές προβλέψεις που περιλαμβάνονται στο ανωτέρω Σχέδιο και οι παραδοχές στις οποίες βασίζεται η πολυετής πορεία των καθαρών δαπανών εγκρίθηκαν

⁶⁹ C/2024/6815 σύσταση Συμβουλίου

⁷⁰ Medium_Term_Fiscal_Structural_Plan_2025_2028

⁷¹ Στα εθνικά μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά-διαρθρωτικά σχέδια, που υποβάλλουν τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται οι δημοσιονομικές, μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές δεσμεύσεις τους, καθώς και η πορεία των καθαρών δαπανών, η οποία πρέπει να συνάδει με τις απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για θέση ή διατήρηση του δημόσιου χρέους σε αξιόπιστα καθοδική πορεία έως το πέρας της περιόδου προσαρμογής ή διατήρησή του σε συνετά επίπεδα κάτω του 60% του ΑΕΠ, καθώς και για μείωση ή/και διατήρηση του δημοσιονομικού ελλείμματος κάτω του 3% του ΑΕΠ σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

προηγούμενος από το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, η γνώμη του οποίου επισυνάπτεται στο παράρτημα ΙΙΙ του εν λόγω Σχεδίου.

Η Επιτροπή κατόπιν αξιολόγησης του σχεδίου [COM(2024) 714 final/ 26-11-2024]⁷² σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1263, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το σχέδιο της Ελλάδας πληροί τις απαιτήσεις του εν λόγω Κανονισμού.

Περαιτέρω, το Συμβούλιο, με βάση την πρόταση της Επιτροπής, εξέδωσε στις 21 Ιανουαρίου 2025 σύσταση (C/2025/661)⁷³ για την έγκριση του Εθνικού Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού-Διαρθρωτικού Σχεδίου της Ελλάδας, με την οποία συνέστησε τους ακόλουθους μέγιστους ρυθμούς αύξησης των καθαρών δαπανών της: 3,7% το έτος 2025, 3,6% το 2026, 3,1% το 2027 και 3% το 2028, που αντιστοιχούν στους μέγιστους σωρευτικούς ρυθμούς ανάπτυξης με βάση το 2023 ως έτος αναφοράς, ήτοι 6,5% το 2025, 10,3% το 2026, 13,7% το 2027 και 17,1% το 2028.

Έκθεση Προόδου 2025

Στις 30 Απριλίου 2025 η Ελλάδα υπέβαλε την Ετήσια Έκθεση Προόδου έτους 2025⁷⁴, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263, αναφορικά με τους στόχους που έχουν τεθεί στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο (ΜΔΣ) 2025-2028 (στην οποία συμπεριλαμβάνεται το δημοσιονομικό αποτέλεσμα έτους 2024), στο πλαίσιο της αναθεωρημένης ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης. Η Ετήσια Έκθεση Προόδου αντικατοπτρίζει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης του οικείου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 27 του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

Η ανωτέρω Έκθεση Προόδου συνοδεύεται⁷⁵ από την αξιολόγηση του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου σχετικά με τη συμμόρφωση των στοιχείων δημοσιονομικού αποτελέσματος που αναφέρονται στην εν λόγω ετήσια έκθεση, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 (άρθρο 23). Επιπλέον, συμπεριλαμβάνεται και η αξιολόγησή του σχετικά με την ενεργοποίηση της εθνικής ρήτρας διαφυγής, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 473/2013 (άρθρο 5, παρ. 2γ) και τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/1263 (άρθρο 26).

Έκθεση 2025 της Επιτροπής

Στις 4 Ιουνίου 2025 δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή η Έκθεση χώρας 2025 [SWD(2025) 208 final]⁷⁶ για την Ελλάδα, στην οποία, μεταξύ άλλων, συμπεριλαμβάνεται α) αξιολόγηση της προόδου της Ελλάδας όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών για τη χώρα συστάσεων, οι οποίες εκδόθηκαν από το Συμβούλιο για τα έτη 2019 έως 2024, β) αξιολόγηση των μακροοικονομικών ευπαθειών, κατόπιν διενέργειας εμπεριστατωμένης επισκόπησης βάσει του άρθρου 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 1176/2011 στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών, γ) απολογισμός της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, δ) αξιολόγηση της προόδου υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και ε) αξιολόγηση της προόδου επίτευξης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Ειδικότερα:

⁷² COM (2024) 714_final

⁷³ C/2025/661_σύσταση_Συμβουλίου

⁷⁴ Greece | Annual_Progress_Report_2025 και https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en#greece

⁷⁵ Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Ετήσιας Έκθεσης Προόδου 2025

⁷⁶ SWD_(2025)_208 final

• Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις (ΣΑΧ), της περιόδου 2019-2024⁷⁷, που απευθύνονται από το Συμβούλιο στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, οι οποίες αφορούν σε ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής, όπως τη φορολογική πολιτική και τη φορολογική διοίκηση, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, το επιχειρηματικό περιβάλλον, τις δεξιότητες και την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική προστασία, τη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας διαχείρισης των κονδυλίων της ΕΕ, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τις μεταφορές και την ενέργεια. Η αξιολόγηση αφορά τα μέτρα πολιτικής που έχει λάβει η χώρα, καθώς και τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε είναι ότι το 9% των ΣΑΧ της περιόδου 2019-2024 έχει υλοποιηθεί «πλήρως», στο 18% έχει καταγραφεί «ουσιαστική πρόοδος», στο 51% έχει σημειωθεί «κάποια πρόοδος», στο 19% «περιορισμένη πρόοδος» και στο 3% «καμία πρόοδος».

Ειδικά όσον αφορά την υλοποίηση των συστάσεων του Συμβουλίου της 21.10.2024 (C/2024/6815), από τη σχετική ανάλυση της Επιτροπής προκύπτουν τα εξής:

- **Πλήρης υλοποίηση** έχει σημειωθεί αναφορικά με τη σύσταση για την έγκαιρη υποβολή του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού-Διαρθρωτικού Σχεδίου και τον περιορισμό της αύξησης των καθαρών δαπανών σύμφωνα με τις απαιτήσεις του αναθεωρημένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- **Ουσιαστική πρόοδος** έχει σημειωθεί στη μείωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που κατέχουν οι τράπεζες και οι διαχειριστές πιστώσεων.
- **Περιορισμένη πρόοδος** έχει σημειωθεί στη θέση σε λειτουργία του πλαισίου πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας μέσω της αντιμετώπισης των χαμηλών επιδόσεων στις βασικές δεξιότητες, καθώς και στη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα με την επιτάχυνση της απανθρακοποίησης του τομέα των μεταφορών.
- **Μερική πρόοδος** έχει σημειωθεί στη βελτίωση του φιλικού προς τις επενδύσεις φορολογικού συστήματος, στην αύξηση της λειτουργικής αυτονομίας της φορολογικής αρχής, στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της δυνατότητάς της να προσελκύει τις κατάλληλες δεξιότητες, τηρώντας το ενιαίο μισθολόγιο, όπως επίσης και στη διασφάλιση της σταθερής βελτίωσης των εξωτερικών ισοζυγίων, με την προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης και την στήριξη των παραγωγικών εγχώριων επενδύσεων. Μερική πρόοδος έχει σημειωθεί, επίσης, στην ενίσχυση της διαχείρισης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων, στην ολοκλήρωση του κανονιστικού πλαισίου για την περιβαλλοντική αδειοδότηση και στην ενίσχυση της διαχείρισης των φυσικών καταστροφών με τη θέσπιση αποτελεσματικού συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και πρόληψης κινδύνων.
- **Καμία πρόοδος** δεν έχει καταγραφεί στις μεταρρυθμίσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναφορικά με τη βελτίωση του φιλικού προς τις επενδύσεις χαρακτήρα του φορολογικού συστήματος με τη θέσπιση συστήματος προαποφάσεων σε θέματα φορολογίας.

⁷⁷ Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2024: σύσταση του Συμβουλίου της 21ης Οκτωβρίου 2024 σχετικά με την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, την πολιτική απασχόλησης και τη διαρθρωτική πολιτική της Ελλάδας.

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2023: EUR-Lex - 32023H0901(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2022: EUR-Lex - 32022H0901(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2021: EUR-Lex - 32021H0729(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2020: EUR-Lex - 32020H0826(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019: EUR-Lex - 32019H0905(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

- Η Επιτροπή διενήργησε Εμπεριστατωμένη Επισκόπηση⁷⁸ στο πλαίσιο της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών, τα πορίσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν στις 13 Μαΐου 2025. Η Επιτροπή στην Έκθεσή της κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει μακροοικονομικές ανισορροπίες, οι οποίες σχετίζονται με το υψηλό δημόσιο και εξωτερικό χρέος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και την ανεργία. Αναγνωρίζει ωστόσο τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την επίλυση αυτών των ευπαθειών, με την επισήμανση ότι η συνέχιση των μεταρρυθμίσεων είναι καίριας σημασίας.

- Όσον αφορά την πρόοδο υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναφέρεται ότι βρίσκεται σε εξέλιξη και έχει υλοποιηθεί το 35% των οροσήμων και των στόχων, ενώ έχει εκταμιευθεί το 59% των κονδυλίων. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι απαιτούνται αυξημένες προσπάθειες για την πλήρη υλοποίησή του έως τις 31 Αυγούστου 2026, καθώς μεταξύ άλλων προκύπτουν σημαντικά εμπόδια, τα οποία συνδέονται με τον ανεπαρκή συντονισμό μεταξύ των δημόσιων φορέων, ιδίως όσον αφορά επενδύσεις που αφορούν άνω του ενός τομείς και υπουργεία, με τις χρονοβόρες δικαστικές διαδικασίες για την εκδίκαση νομικών αξιώσεων κατά διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων, καθώς και με τους αργούς ρυθμούς αδειοδότησης και μεταβίβασης δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

- Από την επισκόπηση της προόδου υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, μέσω των δεικτών του Πίνακα Κοινωνικών Αποτελεσμάτων, η έκθεση της Επιτροπής αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι οι κοινωνικές συνθήκες στην Ελλάδα παρουσιάζουν βελτίωση, αν και η τάση αυτή επιβραδύνθηκε πρόσφατα, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που σχετίζονται με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, κυρίως στα νοικοκυριά με παιδιά και στις ευάλωτες ομάδες. Στους βασικούς παράγοντες που συντελούν στις εισοδηματικές ανισότητες περιλαμβάνονται οι περιορισμένες οικονομικές ευκαιρίες στην περιφέρεια, καθώς και η χαμηλή επάρκεια του συστήματος κοινωνικών παροχών για τη μείωση της φτώχειας και την ομοιόμορφη κατανομή των οφελών της οικονομικής ανάπτυξης.

- Από την αξιολόγηση της προόδου επίτευξης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών ως προς τις παραμέτρους της ανταγωνιστικότητας, της βιωσιμότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της μακροοικονομικής σταθερότητας προέκυψε, συνοπτικά, ότι η Ελλάδα παρουσιάζει βελτίωση όσον αφορά τους δείκτες ΣΒΑ που αφορούν την ανταγωνιστικότητα και ορισμένους ΣΒΑ που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα, αλλά υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ και θα πρέπει να τον προσεγγίσει. Επίσης, παρουσιάζει καλές επιδόσεις όσον αφορά ορισμένους δείκτες κοινωνικής δικαιοσύνης και μακροοικονομικής σταθερότητας, αν και θα πρέπει να καλύψει τη διαφορά με τον μέσο όρο της ΕΕ σε αρκετούς από αυτούς. Περιορισμένη πρόοδος σημειώθηκε στους δείκτες που αφορούν τη φτώχεια (ΣΒΑ 1), την υγειονομική περίθαλψη (ΣΒΑ 3), τους ΣΒΑ που σχετίζονται με την παραγωγικότητα (ΣΒΑ 4, 8, 9) και τη συνεργασία για τους στόχους (ΣΒΑ 17). Ωστόσο, απομακρύνεται από την επίτευξη του ΣΒΑ που σχετίζεται με την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και τους ισχυρούς θεσμούς (ΣΒΑ 16), στον οποίο η Ελλάδα εξακολουθεί να καταγράφει χειρότερες επιδόσεις σε σχέση με τους εταίρους της στην ΕΕ.

Εκθέσεις Μεταπρογραμματικής Εποπτείας

Στο πλαίσιο της μεταπρογραμματικής εποπτείας του άρθρου 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 472/2013 δημοσιεύτηκαν από την Επιτροπή στις 19 Ιουνίου 2024 η 4^η Έκθεση Μεταπρογραμματικής Εποπτείας⁷⁹ και στις 25 Νοεμβρίου 2024 η 5^η Έκθεση

⁷⁸ 2025 In-Depth Review Greece

⁷⁹ Post-Programme Surveillance Report – Greece, Spring 2024

Μεταπρογραμματικής Εποπτείας⁸⁰, το συμπέρασμα των οποίων είναι ότι η Ελλάδα διατηρεί την ικανότητα να εξυπηρετήσει το χρέος της.

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Το 2024 η Ελλάδα βελτίωσε περαιτέρω τους οικονομικούς δείκτες της και σημείωσε πρόοδο στην υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει ως μέλος της ΕΕ. Ωστόσο καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις που σχετίζονται με το υψηλό ακόμα δημόσιο χρέος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, την ανεργία, την αποτελεσματική και έγκαιρη υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ενόψει της λήξης του τον Αύγουστο του 2026, την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και εν γένει την υλοποίηση των συστάσεων του Συμβουλίου στους τομείς που η πρόοδος δεν είναι ικανοποιητική. Περαιτέρω, στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ, συνιστά πρόκληση η τήρηση της πορείας των καθαρών δαπανών, εν μέσω γεωπολιτικής αβεβαιότητας, η οποία ενδέχεται να επηρεάσει τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας.

⁸⁰ Post-Programme Surveillance Report – Greece, Autumn 2024

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Γενικά

Παρά τις επιμέρους παραλλαγές τους, τα συστήματα συνταξιοδότησης που ισχύουν διεθνώς βασίζονται, συνήθως, σε ένα σύστημα τριών πυλώνων.⁸¹ Ο πρώτος πυλώνας περιλαμβάνει τη δημόσια (κοινωνική) ασφάλιση και έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Οι συντάξεις παρέχονται μέσω ενός διανεμητικού συστήματος (Pay As You Go, εφεξής PAYG) το οποίο στηρίζεται στη λεγόμενη «αλληλεγγύη των γενεών», καθώς οι εισφορές των εργαζομένων χρηματοδοτούν τις συντάξεις των συνταξιούχων κατά την τρέχουσα περίοδο. Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει ιδιωτικά συλλογικά επαγγελματικά σχήματα, με κυρίαρχη συνιστώσα τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (TEA). Η συμμετοχή στα σχήματα του δεύτερου πυλώνα μπορεί να τυποποιηθεί από τον νομοθέτη ως υποχρεωτική ή προαιρετική και το ακολουθούμενο σύστημα είναι το κεφαλαιοποιητικό. Συγκεκριμένα, οι εισφορές που καταβάλλονται κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου από τον εργαζόμενο (ή/και τον εργοδότη του) συγκεντρώνονται σε έναν ατομικό λογαριασμό και επενδύονται. Το προϊόν αυτού του αποταμιευτικού λογαριασμού (κεφάλαιο και απόδοση των επενδύσεων) χρηματοδοτεί τις παροχές που λαμβάνει ο αποταμιευτής-εργαζόμενος κατά τη συνταξιοδότησή του. Ο τρίτος πυλώνας περιλαμβάνει τους ιδιωτικούς ατομικούς αποταμιευτικούς συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς και είναι εθελοντικού και κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα. Κατά κανόνα, η συμμετοχή στα σχήματα του δεύτερου και του τρίτου πυλώνα συνοδεύεται από φορολογικά κίνητρα υπέρ των αποταμιευτών.

Κάθε πυλώνας ασφάλισης εμφανίζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Λόγω της παραμέτρου αυτής, εκείνο που προτείνεται ως βέλτιστη πρακτική διεθνώς είναι η πολυεπίπεδη προστασία (αλληλοσυμπληρωματικότητα) ώστε η συνολική σύνταξη του συνταξιούχου να αποτελεί το άθροισμα των απολαβών του από διάφορες πηγές, με διαφορετικά η καθεμία χαρακτηριστικά και με τη συνδρομή τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών φορέων.

Το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα

Με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, τυπικά τουλάχιστον το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα βασίζεται στο σύστημα και των τριών πυλώνων ασφάλισης. Στον πρώτο πυλώνα εντάσσεται η δημόσια υποχρεωτική ασφάλιση, η οποία περιλαμβάνει την κύρια και επικουρική σύνταξη (ή/και το μέρισμα) που αποδίδονται μέσω του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ) με εφαρμογή του διανεμητικού συστήματος (PAUG). Στον πυλώνα αυτό εντάσσεται ένεκα του υποχρεωτικού της χαρακτήρα και η «νέα» επικουρική σύνταξη του Ταμείου Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (TEKA), που όμως, σε αντίθεση με την «παλαιά» επικουρική σύνταξη η οποία είναι διανεμητικού χαρακτήρα, στηρίζεται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Στον δεύτερο πυλώνα εντάσσονται ιδίως τα TEA, αλλά και τα Ομαδικά Ασφαλιστήρια Συνταξιοδοτικά Συμβόλαια που διατίθενται μέσω ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών. Τα συλλογικά αυτά σχήματα εφαρμόζουν κεφαλαιοποιητικό σύστημα και -κατά κανόνα- είναι προαιρετικού χαρακτήρα. Επιπλέον, προς ενίσχυση της συμμετοχής, προβλέπονται φορολογικά κίνητρα υπέρ των αποταμιευτών-ασφαλισμένων ως προς τη φορολογική μεταχείριση των εισφορών και των παροχών.

⁸¹ Το πρότυπο των «τριών πυλώνων» πρωτοπαρουσιάστηκε αναλυτικά από την Παγκόσμια Τράπεζα στην ετήσια έκθεσή της το 1994. Βλ. ενδεικτικά, αντί άλλων, M. Queisser, Pension Reform and International Organizations: From conflict to Convergence, International Social Security Review, 2/2000, σελ. 31-45.

Στον τρίτο πυλώνα εντάσσεται η ιδιωτική ασφάλιση, ήτοι τα ατομικά ασφαλιστήρια συμβόλαια ζωής συνδεδεμένα με επενδύσεις και τα ατομικά συνταξιοδοτικά προγράμματα. Έχουν προαιρετικό χαρακτήρα και με βάση τα ισχύοντα δεν συνοδεύονται από φορολογικά κίνητρα υπέρ των αποταμιευτών.

Σε επίπεδο μεγεθών, το συνταξιοδοτικό σύστημα στη χώρα μας στηρίζεται σχεδόν καθ' ολοκληρίαν στις παροχές του πρώτου πυλώνα, καθώς οι λοιποί δύο πυλώνες -συγκριτικά με τα διεθνώς ισχύοντα- έχουν πολύ χαμηλή διείσδυση στον πληθυσμό σε επίπεδο πλήθους ασφαλισμένων, ενώ και το συνολικό ενεργητικό τους (κεφάλαια υπό διαχείριση) είναι ιδιαίτερα χαμηλό τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η Δημόσια Ασφάλιση (1^{ος} πυλώνας ασφάλισης)

Η ισχυρή -σχεδόν καθολική- εξάρτηση του συνταξιοδοτικού συστήματος από τις παροχές του πρώτου πυλώνα θέτει με εμφαντικό τρόπο το ζήτημα διασφάλισης της βιωσιμότητάς του (όχι μόνο σε βραχυπρόθεσμη αλλά και σε μεσομακροπρόθεσμη βάση), αλλά και της επάρκειας των χορηγούμενων παροχών. Λόγω του εφαρμοζόμενου συστήματος (διανεμητικό), στην πράξη τα έσοδα του συστήματος προέρχονται από τρεις πηγές (τριμερής χρηματοδότηση), ήτοι τις εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών και την κρατική χρηματοδότηση. Συνεπεία τούτου, η αντοχή του συστήματος επηρεάζεται ουσιαστικά από τα δημογραφικά δεδομένα και τη δυναμική τους, το μέγεθος του εργατικού δυναμικού, την παραγωγικότητα, το ύψος των απολαβών των απασχολούμενων (όσο υψηλότερες είναι αυτές τόσο μεγαλύτερα είναι και τα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές), το ύψος της ανεργίας, τον οικονομικό κύκλο (ανάπτυξη ή ύφεση της ελληνικής οικονομίας) και τις υφιστάμενες δημοσιονομικές δυνατότητες της χώρας από τις οποίες εξαρτάται το ύψος της ετήσιας κρατικής χρηματοδότησης.

Σύνοψη δημογραφικών δεδομένων

Σε συνέχεια τάσεων που έχουν ξεκινήσει από προηγούμενες δεκαετίες, η Ελλάδα αντιμετωπίζει και κατά τον παρόντα χρόνο ισχυρή δημογραφική πρόκληση, οι σημαντικότερες παράμετροι της οποίας είναι οι εξής:

α) Το αρνητικό φυσικό ισοζύγιο (γεννήσεις/θάνατοι)

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ⁸², συνεχίστηκε και το 2024 η αρνητική φυσική μεταβολή, καθώς οι γεννήσεις υπολείπονται των θανάτων κατά 58.449. Με βάση τα επίσημα στοιχεία, η επιδείνωση του φυσικού ισοζυγίου⁸³ είναι σταθερή κατά την τελευταία δεκαετία. Ειδικά για την τελευταία πενταετία (2020-2024) τα σχετικά δεδομένα απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

	Γεννήσεις	Θάνατοι	Φυσική Μεταβολή
2020	84.764	131.025	-46.261
2021	85.346	143.904	-58.558
2022	76.095	140.792	-64.697
2023	71.455	128.101	-56.646
2024	68.467	126.916	-58.449

β) Μείωση του πληθυσμού

Ο πληθυσμός της Ελλάδας από το 2011 μέχρι και το 2024 μειώθηκε κατά 415 χιλ. άτομα

⁸² ΕΛΣΤΑΤ: Στοιχεία φυσικής κίνησης του πληθυσμού 2024, Οκτώβριος 2025, σελ. 1 και 2.

⁸³ Φυσική μεταβολή (Φυσικό Ισοζύγιο): Η διαφορά των θανάτων από τις γεννήσεις χωρίς τον συνυπολογισμό της καθαρής μετανάστευσης (εισερχόμενοι-εξερχόμενοι μετανάστες).

και το 2070, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής⁸⁴, θα ανέρχεται σε 7,77 εκατ., δηλαδή θα είναι μειωμένος κατά 3,04 εκατ. σε σχέση με το 2011.

Τα δεδομένα για τον πληθυσμό και τη μελλοντική εξέλιξή του απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Έτος	2011	2021	2023	2024	2040	2050	2060	2070	Μεταβολή 2011-2070
Πληθυσμός (σε εκατ.)	10,81	10,48	10,41	10,40	9,47	8,93	8,31	7,77	-3,04

γ) Χαμηλός δείκτης ολικής γονιμότητας

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, ο δείκτης ολικής γονιμότητας⁸⁵ στην Ελλάδα, από 2,23 που ήταν το 1980, έπεσε στο 1,26 το 2023, κάτω από το 1,38 που είναι ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Μάλιστα, ο δείκτης είναι ιδιαίτερα χαμηλός (πολύ κάτω από το επιθυμητό 2,1) συνεχώς από την δεκαετία του 1990 και εντεύθεν.

Τα δεδομένα αυτά απεικονίζονται στον κατωτέρω Πίνακα.

Έτος	Δείκτης Ολικής Γονιμότητας ⁸⁶
1990	1,39
2000	1,25
2010	1,45
2020	1,39
2021	1,43
2022	1,32
2023	1,26

δ) Αύξηση του δείκτη γήρανσης

Ο δείκτης γήρανσης⁸⁷ το 2024 αυξήθηκε κατά 6,7 μονάδες σε σχέση με το 2023, καθώς ανήλθε σε 178,5 από 171,8⁸⁸ το 2023. Αυτό σημαίνει ότι σε 100 άτομα ηλικίας 0-14 ετών αντιστοιχούν σήμερα 178,5 άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών.

ε) Αύξηση του Προσδόκιμου ζωής

Το προσδόκιμο ζωής⁸⁹ κατά τη γέννηση για τους άνδρες και τις γυναίκες για τη διετία 2023-2024 και οι σχετικές εκτιμήσεις για τη μετέπειτα διαμόρφωσή του μέχρι και το 2070 απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

⁸⁴ Εθνική Αναλογιστική Αρχή, Αναλογιστική Μελέτη Συνταξιοδοτικού Συστήματος, Απρίλιος 2024, σελ. 21. ΕΛΣΤΑΤ, Ελλάς με αριθμούς, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2024 σελ.17.

⁸⁵ «Δείκτης Ολικής Γονιμότητας» είναι ο μέσος αριθμός παιδιών που μία γυναίκα θα είχε εν τέλει φέρει στη ζωή εάν σε όλη τη διάρκεια της αναπαραγωγικής της ηλικίας είχε διαβιώσει τις συνθήκες γονιμότητας του έτους αναφοράς. Ο δείκτης ολικής γονιμότητας χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών που στις ανεπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι είναι 2,1.

⁸⁶ Eurostat Fertility Statistics, February 2025.

⁸⁷ Πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω προς τον πληθυσμό ηλικίας 0-14 ετών.

⁸⁸ ΕΛΣΤΑΤ, Στοιχεία Εκτιμώμενου Πληθυσμού (1.1.2024) και Μεταναστευτικών Ροών της Χώρας (2023), 31 Δεκεμβρίου 2024, σελ. 1.

⁸⁹ Eurostat, Mortality and life expectancy, statistics September 2025, Εθνική Αναλογιστική Αρχή, Αναλογιστική Μελέτη Συνταξιοδοτικού Συστήματος, Απρίλιος 2024, σελ. 21.

Έτος	Προσδόκιμο ζωής (Ανδρες)	Προσδόκιμο ζωής (Γυναίκες)
2023	79,2	84,4
2024	79,4	84,6
2040	82,2	86,8
2050	83,7	88,1
2070	86,5	90,4

Εφόσον επαληθευθούν οι σχετικές προβλέψεις, το προσδόκιμο ζωής για άνδρες και γυναίκες κατά την περίοδο 2024-2070 θα αυξηθεί σωρευτικά κατά 7,1 και 5,8 έτη, αντίστοιχα. Η εξέλιξη αυτή, εφόσον δεν συνοδευθεί από αύξηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης, θα οδηγήσει σε επιμήκυνση του συνταξιοδοτικού βίου με ανάλογη επιβάρυνση είτε της συνταξιοδοτικής δαπάνης είτε του ύψους των παροχών (ή κάποιου συνδυασμού αυτών).

στ) Αύξηση του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat⁹⁰, ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων, που απεικονίζει τον λόγο των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω προς τα άτομα ηλικίας από 20 έως 64 ετών (οικονομικά ενεργός πληθυσμός), επιδεινώθηκε οριακά το 2024 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, καθώς ανήλθε στο 40% (έναντι 39%). Η άνοδος του δείκτη σημαίνει ότι αυξάνεται το ποσοστό των ηλικιωμένων έναντι του εργαζόμενου πληθυσμού. Ο ίδιος δείκτης στην ΕΕ (μέσος όρος) είναι στο 37%.

ζ) Καθαρή μετανάστευση (μεταναστευτικό ισοζύγιο)

Η καθαρή μετανάστευση⁹¹ στην Ελλάδα κατά την 1^η.1.2024 ανήλθε σε 42.658 άτομα (118.816 εισερχόμενοι μείον 76.158 εξερχόμενοι μετανάστες). Σε σχέση με το 2022 η μεταβολή είναι θετική κατά 26.303 άτομα. Σημειώνεται ότι στα στοιχεία εισερχόμενης μετανάστευσης περιλαμβάνονται και άτομα που βρίσκονταν στη χώρα μας την 1^η.1.2024 σε αναζήτηση διεθνούς ή προσωρινής προστασίας.⁹²

Το 2024, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat⁹³, 369.300 Έλληνες πολίτες ηλικίας 20-64 ετών διέμεναν εκτός Ελλάδας σε χώρες της ΕΕ και της ΕΖΕΣ.⁹⁴ Πρόκειται για αύξηση 3,5% σε σχέση με το 2023. Ο αριθμός των Ελλήνων πολιτών με ανώτατη εκπαίδευση που έχουν μεταναστεύσει και διαμένουν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΕΖΕΣ αυξήθηκε κατά 71% την περίοδο 2014-2024. Συνολικά, το 2024 υπολογίζεται ότι περίπου 117.000 Έλληνες πτυχιούχοι διαμένουν στις παραπάνω χώρες, σημειώνοντας αύξηση κατά 9.600 άτομα σε σύγκριση με το 2023.

Τα κρίσιμα δεδομένα της δημόσιας ασφάλισης

α) Σχέση εργατικού δυναμικού και απασχολούμενων με το πλήθος των συνταξιούχων (δείκτης εξάρτησης)

Ο δείκτης εξάρτησης⁹⁵ του ασφαλιστικού συστήματος, που προκύπτει από τη σχέση αριθμού συνταξιούχων προς αριθμό απασχολούμενων⁹⁶, βρίσκεται πλησίον του 0,6 για

⁹⁰ Eurostat, Old -age dependency growing across EU regions, 1 October 2025.

⁹¹ Η καθαρή μετανάστευση αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ εισερχομένων και εξερχομένων μεταναστών.

⁹² ΕΛΣΤΑΤ, Στοιχεία Υπολογιζόμενου Πληθυσμού (1.1.2024) και Μεταναστευτικών Ροών της Χώρας (2023), Δεκέμβριος 2024.

⁹³ Greece in figures, data for brain drain, 2025.

⁹⁴ Περιλαμβάνει τις χώρες Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν.

⁹⁵ ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Δεκέμβριος 2024 (δημοσίευση Μάρτιος 2025).

⁹⁶ Απασχολούμενοι: τα άτομα ηλικίας 15 έως 89 ετών τα οποία ενέπιπταν κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες: α) άτομα τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς εργάστηκαν για τουλάχιστον 1 ώρα έναντι αμοιβής ή κέρδους, συμπεριλαμβανομένων των

όλη την περίοδο 2021-2024, παρουσιάζοντας οριακή μόνο βελτίωση κατά την τελευταία τριετία έναντι του 2021, οφειλόμενη στην ταχύτερη αύξηση των απασχολούμενων (συνολικά κατά 217.000) έναντι των συνταξιούχων (συνολικά κατά 40.000). Τα σχετικά δεδομένα απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

	2021	2022	2023	2024
Εργατικό Δυναμικό (αριθμός απασχολούμενων και ανέργων) (I)	4.660.236	4.738.740	4.694.380	4.727.827
Αριθμός Απασχολούμενων (II)	4.061.481	4.162.228	4.264.292	4.278.704
Αριθμός Συνταξιούχων (III)	2.462.229	2.473.564	2.483.573	2.502.297
Δείκτης εξάρτησης ασφαλιστικού συστήματος (SDR) (III/II)	0,6062	0,5941	0,5823	0,5848

β) Η μέση πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης

Σύμφωνα με το ΥΠΕΚΑ, η μέση πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης⁹⁷ λόγω γήρατος, με έναρξη συνταξιοδότησης τα έτη 2022-2024, ανέρχεται στα 64 περίπου έτη, όπως φαίνεται στον κατωτέρω Πίνακα.

Έτος	Μέση ηλικία συνταξιοδότησης λόγω γήρατος
2022	64,19
2023	64,07
2024	64,26

γ) Μέση συνταξιοδοτική παροχή (κύρια, επικουρική, μέρισμα)

Η μέση συνταξιοδοτική παροχή⁹⁸ και η εξέλιξή της κατά την τετραετία 2021-2024 αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Έτος	2021	2022	2023	2024
Κύρια	736,87	746,93	787,86	828,99
Επικουρική	194,53	194,14	195,32	196,62
Μέρισμα	101,38	103,77	109,00	112,48
ΣΥΝΟΛΟ	1.032,78	1.044,84	1.092,18	1.138,09

συμβοηθούντων μελών οικογενειακής επιχείρησης, β) άτομα με θέση εργασίας ή επαγγελματική δραστηριότητα τα οποία δεν εργάζονταν προσωρινά κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς αλλά είχαν σύνδεση με την εργασία τους, ΕΛΣΤΑΤ: Έρευνα εργατικού δυναμικού, Δ' Τρίμηνο 2023, Επεξηγηματικές σημειώσεις.

⁹⁷ Σχετικά τα 12739/14.5.2025 και 29498/13.11.2025 έγγραφα της Διεύθυνσης Παροχών Κύριας Σύνταξης του ΥΠΕΚΑ.

⁹⁸ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τις μηνιαίες εκθέσεις ΕΣΕΠΣ-ΗΛΙΟΣ που δημοσίευσε η ΗΔΙΚΑ τα έτη 2021, 2022, 2023 και 2024.

Η αύξηση στο ποσό της μέσης κύριας σύνταξης οφείλεται κυρίως στη νομοθετημένη ετήσια αύξηση των συντάξεων με βάση την ανάπτυξη (ποσοστιαία αύξηση του ΑΕΠ) και τον πληθωρισμό. Για τις επικουρικές συντάξεις δεν προβλέπεται αντίστοιχος μηχανισμός αναπροσαρμογής, οπότε η μέση παροχή παρέμεινε σταθερή για όλη την περίοδο 2021-2024.

Όσον αφορά τις νέες συνταξιοδοτήσεις (2024), η μέση κύρια σύνταξη, τον Δεκέμβριο του 2024, για τους συνταξιούχους του ιδιωτικού τομέα ανήλθε σε 734,13 ευρώ και για τους συνταξιούχους του δημόσιου τομέα σε 1.272,04 ευρώ.⁹⁹

δ) Συνολική δαπάνη για συντάξεις - Κρατική χρηματοδότηση - Εισφορές

Οι συνταξιοδοτικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 1,36 δις ευρώ σε σχέση με το 2023. Η παρατηρούμενη αύξηση (κατά 4,28%) οφείλεται κυρίως στη νομοθετημένη ετήσια αύξηση των κύριων συντάξεων, καθώς και στη συνέχιση και επιτάχυνση του ρυθμού εκκαθάρισης των εκκρεμών συντάξεων. Θετικά αποτιμώνται η μείωση της κρατικής επιχορήγησης κατά 1,23 δις ευρώ και η αύξηση κατά 1,51 δις ευρώ των εσόδων από εισφορές εργοδοτών/εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων οφειλών, καθώς και η -έστω οριακή- μείωση των συνταξιοδοτικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 0,14 ποσοστιαίες μονάδες (από 14,14% σε 14% του ΑΕΠ).

Τα σχετικά δεδομένα απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.¹⁰⁰

Έτος	2021	2022	2023	2024
Συνολική δαπάνη για κύριες συντάξεις (δις ευρώ)	25,84	25,96	27,58	28,95
Συνολική δαπάνη για κύριες και επικουρικές συντάξεις/μερίσματα (δις ευρώ)	29,56	29,91	31,78	33,14
Ποσοστό % ΑΕΠ¹⁰¹	16,02%	14,45%	14,14%	14%
Κρατική χρηματοδότηση για συντάξεις (δις ευρώ)	14,32	14,51	15,17	13,94
Ποσοστό % ΑΕΠ	7,76%	7%	6,75%	5,89%
Εισφορές εργοδοτών/εργαζομένων συμπεριλαμβανομένων και ρυθμίσεων οφειλών (δις ευρώ)	16,1	17,22	18,7	20,21

ε) Εργαζόμενοι συνταξιούχοι

Τον Δεκέμβριο του 2024 οι συνταξιούχοι με ενεργή δήλωση απασχόλησης¹⁰² στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του e-ΕΦΚΑ ανήλθαν σε 199.910, ενώ συνολικά μέχρι τότε είχαν υποβληθεί 223.606 δηλώσεις που αντιστοιχούσαν σε 211.189 συνταξιούχους (με κριτήριο τον μοναδικό ΑΜΚΑ). Σύμφωνα με το ΥΠΕΚΑ¹⁰³, το 53% των εργαζόμενων συνταξιούχων δήλωσαν ότι απασχολούνται ως αγρότες και υπάγονται σε εξαίρεση από την καταβολή εισφορών και από την καταβολή πόρου υπέρ του e-ΕΦΚΑ. Επίσης, το

⁹⁹ Έκθεση ΕΣΕΠΣ ΗΛΙΟΣ, Δεκέμβριος 2024, Πίνακες Excel-Σ8.

¹⁰⁰ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τις εκθέσεις Δ' Τριμήνου 2021, 2022, 2023 και 2024 του Γραφείου Προϋπολογισμού της Βουλής.

¹⁰¹ Σύμφωνα με το από 16.10.2025 Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές ανήλθε σε 184,56 δις ευρώ το 2021, σε 207,01 δις ευρώ το 2022, σε 224,69 δις ευρώ το 2023 και σε 236,74 δις ευρώ το 2024.

¹⁰² Ως «συνταξιούχοι με ενεργή δήλωση απασχόλησης» νοούνται οι συνταξιούχοι που έχουν αναλάβει εργασία μετά τη συνταξιοδότησή τους και έχουν υποχρέωση να το δηλώσουν στον e-ΕΦΚΑ.

¹⁰³ Σχετικό το 12739/14.5.2025 έγγραφο της Διεύθυνσης Παροχών Κύριας Σύνταξης.

3,6% των εργαζόμενων συνταξιούχων έχουν δηλώσει ότι εξαιρούνται από την καταβολή πόρου υπέρ του e-ΕΦΚΑ ως πολύτεκνοι, άτομα με αναπηρία κ.λπ..

Ως αποτέλεσμα του πλήθους των εξαιρέσεων (56,6% του συνόλου), τα έσοδα από τον πόρο υπέρ του e-ΕΦΚΑ ανήλθαν το 2024 σε περίπου 118 εκατ. ευρώ¹⁰⁴, δηλαδή επί του παρόντος τα οφέλη από την απασχόληση των συνταξιούχων εντοπίζονται κυρίως στη διεύρυνση του εργατικού δυναμικού και άρα στη συμβολή των προσώπων αυτών στην αύξηση του ΑΕΠ και λιγότερο στη δημιουργία ενός σημαντικού εσόδου για τον εθνικό συνταξιοδοτικό φορέα, ικανού να συμβάλλει ουσιαστικά στα συνολικά έσοδα του συστήματος.

στ) Το Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών

Το Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ) συστάθηκε με το άρθρο 149 του ν. 3655/2008, με σκοπό τη δημιουργία αποθεματικών για τη χρηματοδότηση των κλάδων σύνταξης των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης -ήδη του e-ΕΦΚΑ- από την 1^η.1.2019 και μετά, για τη διασφάλιση των συντάξεων των μελλοντικών γενεών. Το ΑΚΑΓΕ έχει σταθερές πηγές χρηματοδότησης από νομοθετημένους πόρους και συνιστά το ισχυρότερο αντιστάθμισμα αντιμετώπισης των προκλήσεων του συνταξιοδοτικού συστήματος ένεκα του δημογραφικού κινδύνου που ήδη αντιμετωπίζει η χώρα.

Τα αποθεματικά του ΑΚΑΓΕ τηρούνται και επενδύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει ανάλωση οποιουδήποτε ποσού για τη χρηματοδότηση συντάξεων.

Η σωρευμένη αποταμίευση (κεφάλαια) του ΑΚΑΓΕ και η εξέλιξή της κατά την τριετία 2022-2024 απεικονίζεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Κεφάλαια ΑΚΑΓΕ	2022	2023	2024
(σε δις ευρώ)	13,73	15,91	19,14

Αν και το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τους πόρους του ΑΚΑΓΕ παρουσιάζει αδυναμίες, κυρίως λόγω της πολυπλοκότητας και της πληθώρας των τροποποιήσεων του¹⁰⁵, εντούτοις η διαφύλαξη (ή/και ενίσχυση) των πόρων του είναι καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση των μελλοντικών «αναταράξεων» του συστήματος δημόσιας ασφάλισης ενόψει ιδίως των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων.

ζ) Το Χαρτοφυλάκιο οφειλών του Κέντρου Εισπράξεως Ασφαλιστικών Εισφορών (ΚΕΑΟ)

Το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών για την περίοδο 2021-2024 (τέλος έτους) απεικονίζεται στον ακόλουθο Πίνακα.¹⁰⁶

Έτος	2021	2022	2023	2024
Ληξιπρόθεσμες ασφαλιστικές οφειλές (δις ευρώ)	41,02	45,67	47,55	49,29

Ειδικά για το 2024, από το σύνολο των οφειλών ύψους 49,29 δις ευρώ, το 40,48% αυτών, ήτοι οφειλές ύψους 19,95 δις ευρώ, ανάγονται στο έτος 2009 ή και παλαιότερα. Επίσης, περίπου 9,8 δις ευρώ χαρακτηρίζονται από το ΚΕΑΟ ως οφειλές πολύ χαμηλής εισπραξιμότητας.¹⁰⁷ Επισημαίνεται ότι η αύξηση των ανείσπρακτων οφειλών για την

¹⁰⁴ Σχετικό το 12936/15.5.2025 έγγραφο της Διεύθυνσης Οικονομικής Εποπτείας και Επιθεώρησης Νομικών Προσώπων του ΥΠΕΚΑ.

¹⁰⁵ Σχετική η 1/2024 έκθεση ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

¹⁰⁶ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τις Εκθέσεις Προόδου του ΚΕΑΟ των ετών 2021, 2022, 2023 και 2024.

¹⁰⁷ Σχετική η 4η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου έτους 2024 του ΚΕΑΟ, σελ. 13. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οφειλές για την εισπράξη των οποίων έχουν ληφθεί επανειλημμένα αναγκαστικά μέτρα

περίοδο 2021-2024 ανήλθε σε περίπου 8,2 δις ευρώ. Στον αντίποδα, θετικά αποτιμάται το γεγονός ότι οι ετήσιες εισπράξεις για το 2024 ήταν 1,96 δις ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση περίπου κατά 15% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η επίδοση αυτή είναι η υψηλότερη από την έναρξη λειτουργίας του ΚΕΑΟ, όπως προκύπτει από τον ακόλουθο Πίνακα.

Έτος	2021	2022	2023	2024
Εισπράξεις (εκατ. ευρώ)	992,84	1.713,27	1.704,46	1.960,60

η) Το Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης

Το Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (ΤΕΚΑ) που συστάθηκε με τον ν. 4826/2021 -ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου- αποτελεί μέρος του συστήματος δημόσιας ασφάλισης (πρώτος πυλώνας του ασφαλιστικού συστήματος) λόγω του υποχρεωτικού του χαρακτήρα για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, στην ασφάλιση του ΤΕΚΑ υπάγονται υποχρεωτικά από 1.1.2022 όλα τα πρόσωπα, ανεξαρτήτως ηλικίας, που αναλαμβάνουν για πρώτη φορά ασφαλιστέα εργασία ή απασχόληση ή αποκτούν ασφαλιστέα ιδιότητα για την οποία έως την ημερομηνία αυτή υπήρχε υποχρέωση υπαγωγής στον κλάδο επικουρικής ασφάλισης του e-ΕΦΚΑ. Επίσης εντάσσονται προαιρετικά, με αίτησή τους, και όσοι κατά την ίδια ημερομηνία (1.1.2022) ήταν ηλικίας μέχρι 35 ετών (γεννηθέντες μετά την 1^η.1.1987). Σκοπός του ΤΕΚΑ είναι η χορήγηση επικουρικής σύνταξης για την κάλυψη των κοινωνικοασφαλιστικών κινδύνων του γήρατος, της αναπηρίας και του θανάτου στους ασφαλισμένους και τα δικαιούχα πρόσωπα, με εφαρμογή του κεφαλαιοποιητικού συστήματος προκαθορισμένων εισφορών.

Το ΤΕΚΑ αποτελεί μια σπουδαία κοινωνικοασφαλιστική μεταρρύθμιση καθώς εισάγει για πρώτη φορά το κεφαλαιοποιητικό σύστημα στον κλάδο της επικουρικής ασφάλισης. Όμως, ως εκ του χρόνου έναρξης λειτουργίας του Ταμείου, έχει κυρίως μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καθώς θα αποδώσει αποτελέσματα (ενίσχυση του εισοδήματος του συνταξιούχου) κατά τον χρόνο ωρίμανσης των σχετικών δικαιωμάτων (πλήρωση των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης¹⁰⁸). Επιπλέον, καθώς τα πρόσωπα που εντάσσονται στο ΤΕΚΑ δεν καταβάλλουν εισφορές που να τροφοδοτούν τις τρέχουσες επικουρικές συντάξεις¹⁰⁹, δημιουργείται για την τελευταία κατηγορία συνταξιούχων χρηματοδοτικό κενό που προβλέπεται να καλύπτεται μέσω δημόσιας χρηματοδότησης, η οποία σταδιακά θα αυξάνεται (από 0,1% του ΑΕΠ το 2030 θα ανέλθει σε 1,3% του ΑΕΠ το 2070¹¹⁰). Εξίσου σημαντική ιδιαιτερότητα του ΤΕΚΑ είναι η νομοθετική πρόβλεψη¹¹¹ ότι κατά τον χρόνο επέλευσης των καλυπτόμενων κοινωνικοασφαλιστικών κινδύνων το κράτος εγγυάται την καταβολή ελάχιστης ανταποδοτικής μηνιαίας επικουρικής σύνταξης, γεγονός που αμβλύνει τον επενδυτικό κίνδυνο (αγοράς), που είναι το βασικό μειονέκτημα των κεφαλαιοποιητικών συστημάτων.

Στον ακόλουθο Πίνακα απεικονίζονται τα δεδομένα του ΤΕΚΑ σε επίπεδο αριθμού ασφαλισμένων και ύψους υπό διαχείριση κεφαλαίων για την τριετία 2022-2024.

Ασφαλισμένοι	2022	2023	2024
Μισθωτοί	148.228	318.535	495.956
Μη μισθωτοί	792	2.260	3.637
Σύνολο	149.020	320.795	499.593
Κεφάλαια (σε εκατ. ευρώ)	0,141	90,54	236,69

είσπραξης χωρίς αποτέλεσμα, οφειλές προσώπων που έχουν αποβιώσει και οι κληρονόμοι αποποιήθηκαν την κληρονομιά, οφειλές επιχειρήσεων που έχουν πτωχεύσει ή βρίσκονται σε αδράνεια, κ.ά..

¹⁰⁸ Σχετικό ιδίως το άρθρο 52 του ν. 4826/2021.

¹⁰⁹ Οι εισφορές που καταβάλλουν τροφοδοτούν τους ατομικούς τους λογαριασμούς.

¹¹⁰ Εθνική Αναλογιστική Αρχή, Αναλογιστική Μελέτη Συνταξιοδοτικού Συστήματος, Απρίλιος 2024, σελ.27.

¹¹¹ Σχετικό το άρθρο 60 του ν. 4826/2021.

Επί του παρόντος το ΤΕΚΑ διαχειρίζεται τα αποθεματικά του μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος (Λογαριασμός Ταμειακής Διαχείρισης), καθώς δεν έχουν ακόμη πληρωθεί οι απαιτούμενες από τον νόμο προϋποθέσεις για την πλήρη λειτουργία του Ταμείου (σύσταση οργάνων, καθορισμός επενδυτικής στρατηγικής, δημιουργία ατομικών λογαριασμών ασφαλισμένων, επιλογή από τους ασφαλισμένους επενδυτικού προγράμματος κ.λπ.). Σύμφωνα με το Ταμείο¹¹², λόγω σημαντικών δυσλειτουργιών (υποστελέχωση, έλλειψη τεχνογνωσίας κ.λπ.), η πλήρης λειτουργία του δεν μπορεί να επιτευχθεί νωρίτερα από το 2028.

Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης – Ομαδικά Ασφαλιστήρια Συνταξιοδοτικά Συμβόλαια (2ος πυλώνας ασφάλισης)

Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης

Με τον ν. 5078/2023 αναδιαμορφώθηκε δομικά το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την επαγγελματική ασφάλιση. Οι σημαντικότερες τομές αναφέρονται: α) στην ανάθεση της εποπτείας των ΤΕΑ προαιρετικής ασφάλισης στην Τράπεζα της Ελλάδος, β) στη θέσπιση ανώτατου ορίου επιτρεπόμενων εισφορών και ασφαλιστρών, διαφορετικού για μισθωτούς και μη μισθωτούς και γ) στη θέσπιση -για πρώτη φορά- φορολόγησης των παροχών που χορηγούν τα ΤΕΑ και τα Ομαδικά Ασφαλιστήρια Συνταξιοδοτικά Συμβόλαια, με φορολογικό συντελεστή που εξαρτάται από τον χρόνο ασφάλισης και τον τρόπο είσπραξης της παροχής (εφάπαξ ή με τη μορφή περιοδικής παροχής).

Σήμερα στη χώρα λειτουργούν 33 ΤΕΑ, εκ των οποίων τα 4 είναι υποχρεωτικά¹¹³, προερχόμενα από την Επικουρική Ασφάλιση του 1ου πυλώνα ασφάλισης¹¹⁴, ενώ στα υπόλοιπα 29 η συμμετοχή είναι προαιρετική. Ο πληθυσμός των ασφαλισμένων σε ΤΕΑ κατά την 31^η.12.2023 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) ανέρχεται σε 222.671 άτομα. Το συνολικό ενεργητικό των εν λειτουργία ΤΕΑ (προαιρετικής και υποχρεωτικής μορφής) ανήλθε για το 2024 σε 2,46 δις ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 325 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2023. Ωστόσο, στα μεγέθη αυτά απολύτως κυρίαρχη είναι η συμβολή των 4 ΤΕΑ υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς οι ασφαλισμένοι σε αυτά ήταν την 31^η.12.2023 162.721 (ποσοστό 73%) έναντι αντίστοιχου αριθμού 59.950 ασφαλισμένων στα ΤΕΑ προαιρετικής ασφάλισης (ποσοστό 27%). Επίσης, από το συνολικό ενεργητικό των 2,46 δις ευρώ, μόνο τα 465 εκατ. ευρώ αποτελούν ενεργητικό των ΤΕΑ προαιρετικής ασφάλισης (ποσοστό μόλις 18,9%). Τα δεδομένα της τριετίας 2022-2024 για τα ΤΕΑ απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.¹¹⁵

ΕΤΟΣ	2022	2023	2024
Αριθμός ΤΕΑ	31	32	33
Ενεργητικό (δισ ευρώ)	1,81	2,14	2,46

Το πλήθος των ασφαλισμένων σε ΤΕΑ, που υπολείπονται του 5% του εργατικού δυναμικού της χώρας, σε συνδυασμό με το ύψος του ενεργητικού τους, που αντιπροσωπεύει περίπου το 1% του ΑΕΠ, επιβεβαιώνουν τη χαμηλή διείσδυση των ΤΕΑ στον ασφαλισμένο πληθυσμό. Κατ' αποτέλεσμα, ο θεσμός αυτός, που αποτελεί τη βασική συνιστώσα του 2^{ου} πυλώνα ασφάλισης, σε αντίθεση με τα διεθνώς ισχύοντα¹¹⁶,

¹¹² Σχετικό το ΕΞ 1726/17.10.2025 έγγραφο του ΤΕΚΑ.

¹¹³ ΤΕΑ-ΕΑΠΑΕ (ασφαλιστές και προσωπικό ασφαλιστικών επιχειρήσεων), ΤΕΑΥΦΕ (υπάλληλοι φαρμακευτικών εταιρειών), ΤΕΑΥΕΤ (υπάλληλοι εμπορίου τροφίμων) και ΕΤΕΑΠΕΠ (προσωπικό εταιρειών πετρελαιοειδών).

¹¹⁴ Σχετικός ο ν. 4052/2012 (Αναμόρφωση της Επικουρικής Ασφάλισης).

¹¹⁵ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την Ελληνική Ένωση Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛΕΤΕΑ).

¹¹⁶ Τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία σε Συνταξιοδοτικά Σχήματα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ ήταν 59%, 63,9% και 105,1% για τα έτη 2001, 2011 και 2021, αντίστοιχα, με την Ελλάδα να κατατάσσεται στην τελευταία θέση, με μόλις 1% του ΑΕΠ το 2021. Πηγή: OECD (2023) Pension Markets in Focus 2022 (επεξεργασία ΕΛΕΤΕΑ).

δεν δύναται επί του παρόντος να διαφοροποιήσει ουσιαδώς τα δυσμενή δεδομένα του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος συμβάλλοντας σημαντικά στην αναπλήρωση του εισοδήματος των μελλοντικών συνταξιούχων.

Ομαδικές ασφαλίσεις-συνταξιοδοτικά προγράμματα

Η διαχείριση των ομαδικών συνταξιοδοτικών κεφαλαίων¹¹⁷ συγκέντρωσε το 2024 το 8,9% (290,41 εκατ. ευρώ) του συνόλου της παραγωγής ασφαλιστρών¹¹⁸ ζωής και υγείας, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 13,5% (405,05 εκατ. ευρώ) για το 2023, παρουσιάζοντας αρνητική μεταβολή κατά 114,64 εκατ. ευρώ ή ποσοστό 28,3%. Τα ενεργά συμβόλαια για το 2024 ανήλθαν σε 1.545 (91.664 ασφαλισμένοι), αυξημένα κατά 31 σε σχέση με το 2023.

Το σύνολο των αποζημιώσεων και συντάξεων που χορηγήθηκαν από ομαδικά συνταξιοδοτικά προγράμματα το 2024 ανήλθε σε 273,48 εκατ. ευρώ, εκ του οποίου ποσό μόλις 22,23 εκατ. ευρώ αφορά σε συντάξεις.

Τα ανωτέρω στοιχεία για τα έτη 2023 και 2024 απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Έτος	2023	2024
Ασφαλισμένοι	86.756	91.664
Συμβόλαια	1514	1545
Παραγωγή Ασφαλιστρών (εκατ. ευρώ)	405,05	290,41
Αποζημιώσεις (εκατ. ευρώ)	438,78	251,25
Συντάξεις (εκατ. ευρώ)	22,22	22,23

Ιδιωτική ασφάλιση – Ατομικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια (3^{ος} πυλώνας ασφάλισης)

Η ιδιωτική ασφάλιση μέσω ατομικών συνταξιοδοτικών συμβολαίων είναι προαιρετική και λειτουργεί συμπληρωματικά προς την υποχρεωτική δημόσια αλλά και την επαγγελματική ασφάλιση. Τα εν λόγω συμβόλαια αποτελούν μέρος του κλάδου ασφαλίσεων ζωής (ατομικές ασφαλίσεις). Παρέχονται μέσω των ιδιωτικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων και αποσκοπούν στην αύξηση του ποσοστού συνταξιοδοτικής αναπλήρωσης (μέσω είσπραξης μιας εφάπαξ παροχής ή μιας περιοδικής παροχής που είναι συνάρτηση του χρόνου και του ύψους της αποταμίευσης). Συνήθως, τα ασφάλιστρα που καταβάλλουν οι ασφαλισμένοι σε περιοδική βάση επενδύονται στις αγορές, με τον ασφαλισμένο να αναλαμβάνει τον επενδυτικό κίνδυνο. Κατά τη λήξη του συμβολαίου, ο ασφαλισμένος εισπράττει είτε εφάπαξ είτε σε περιοδική βάση το ποσό που έχει σωρευθεί στον ατομικό του λογαριασμό.

Για το 2024 οι ασφαλισμένοι στον κλάδο ζωής (ατομικές ασφαλίσεις) ανήλθαν σε 1.685.734 όσον αφορά τις ασφαλίσεις ζωής και σε 485.879 όσον αφορά τις ασφαλίσεις ζωής συνδεδεμένες με επενδύσεις. Οι αποζημιώσεις από τα συμβόλαια της τελευταίας κατηγορίας ανήλθαν σε 734,12 εκατ. ευρώ.

Τα παραπάνω δεδομένα συγκριτικά με το 2023 απεικονίζονται στον κατωτέρω Πίνακα.

¹¹⁷ Τα στοιχεία προέρχονται από την ιστοσελίδα της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδας (ΕΑΑΕ), Έρευνα στατιστικών στοιχείων ασφαλίσεως ζωής, 2024.

¹¹⁸ Η "παραγωγή ασφαλιστρών" αναφέρεται στο συνολικό ποσό των χρημάτων που συλλέγουν οι ασφαλιστικές εταιρείες από την πώληση ασφαλιστικών συμβολαίων σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όπως ένα έτος ή ένα τρίμηνο. Αυτό το ποσό αποτελεί τον κύκλο εργασιών του ασφαλιστικού κλάδου και αντικατοπτρίζει τη συνολική δραστηριότητα και ανάπτυξη του.

	Παραγωγή Ασφαλίσεων		Αποζημιώσεις	
Έτος	2023	2024	2023	2024
Ασφάλιση ζωής (εκατ. ευρώ)	719,80	773,77	577,83	621,95
Ασφάλιση ζωής με επενδύσεις (εκατ. ευρώ)	1.011,96	1.229,62	381,95	734,12

Όσον αφορά τις αποζημιώσεις για συντάξεις, το πλήθος αυτών ανήλθε σε 7.417 και το χορηγούμενο ποσό σε μόλις 10,27 εκατ. ευρώ. Τα σχετικά στοιχεία για τα έτη 2023-2024 απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Έτος	2023	2024
Πλήθος αποζημιώσεων συντάξεων	8.854	7.417
Συντάξεις-σύνολο αποζημιώσεων (εκατ. ευρώ)	9,81	10,27

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Η σχεδόν απόλυτη εξάρτηση του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος από τον διανεμητικό πρώτο πυλώνα ασφάλισης το καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτο απέναντι στις δημογραφικές εξελίξεις, καθώς τα διανεμητικά συστήματα (PAYG) είναι αποτελεσματικά όταν υπάρχει μεγάλος αριθμός απασχολούμενων -που καταβάλλουν εισφορές- και μικρός αριθμός συνταξιούχων (που είναι δικαιούχοι των παροχών). Οι βασικοί δημογραφικοί δείκτες για τη χώρα μας βαίνουν συνεχώς επιδεινούμενοι, κάτι που αναμένεται να δοκιμάσει τις αντοχές του συστήματος μελλοντικά τόσο στο πεδίο της βιωσιμότητάς του όσο και στο επίπεδο της επάρκειας των χορηγούμενων παροχών. Επιπλέον, η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού αναμένεται να έχει δυσμενείς συνέπειες και σε πεδία πέραν του ασφαλιστικού (αύξηση των δαπανών για υγειονομική περίθαλψη, πρόσθετες δαπάνες για τη δημιουργία δομών προστασίας και φροντίδας των ηλικιωμένων, αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης κ.λπ.), δοκιμάζοντας τις αντοχές του κοινωνικού κράτους. Είναι χαρακτηριστικό ότι, σε αντίθεση με τα διεθνώς ισχύοντα, ούτε η επαγγελματική ασφάλιση ούτε και η εθελοντική ιδιωτική ασφάλιση έχουν αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό στην Ελλάδα ώστε να αποτελούν ένα αντίβαρο ικανό να αντισταθμίσει, έστω μερικώς, τους κινδύνους που ελλοχεύουν για το εισόδημα και το επίπεδο ζωής των μελλοντικών συνταξιούχων. Από την άλλη πλευρά, θεσμοί όπως το ΤΕΚΑ, που δημιουργήθηκαν για την ενδυνάμωση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος μέσω της κεφαλαιοποίησης των ασφαλιστικών εισφορών στον κλάδο της επικουρικής σύνταξης, αναμένεται να αποδώσουν απτά αποτελέσματα κατά τη σταδιακή ωρίμανση των σχετικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, δηλαδή σε πολύ μεταγενέστερο χρόνο.

Σε αυτό το περιβάλλον, το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ισχυρές προκλήσεις που συνίστανται ιδίως στα εξής:

α) Στη λήψη πρωτοβουλιών για τη σταδιακή βελτίωση των δυσμενών δημογραφικών δεικτών, καθώς η πλήρης αντιστροφή των τάσεων που έχουν ήδη διαμορφωθεί δεν φαίνεται να μπορεί να αποτελέσει, τουλάχιστον άμεσα, ρεαλιστικό στόχο. Η επικέντρωση σε πολιτικές ενίσχυσης των γεννήσεων, δημιουργίας δομών στήριξης των

νέων οικογενειών ή διευκόλυνσης των εργαζόμενων γονέων, αναμένεται να έχουν θετική επίδραση. Περισσότερο απτά αποτελέσματα μπορεί να έχει η νόμιμη και οργανωμένη μετανάστευση με σκοπό την εργασία (μόνιμη ή για ορισμένο χρόνο), καθώς προκαλεί αυτόματη αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων, ενισχύοντας τα έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές και συμβάλλοντας στη μεγέθυνση της οικονομίας που είναι καθοριστικής σημασίας για τις δημοσιονομικές δυνατότητες της χώρας όσον αφορά το ύψος της ετήσιας κρατικής χρηματοδότησης του e-ΕΦΚΑ. Παράλληλα, ο περιορισμός ή η αντιστροφή του φαινομένου του “brain drain”, ιδίως όταν αφορά νέα και υψηλής εξειδίκευσης άτομα, μπορεί να συμβάλλει θετικά και δη τόσο στα έσοδα του συστήματος όσο και στην αύξηση του ΑΕΠ που αποτελεί συνάρτηση και της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου.

β) Στην ανάγκη διαρκούς και ενδεδειγμένης παρακολούθησης των βασικών παραμετρικών συνιστωσών του ασφαλιστικού συστήματος (ύψος και βάση εισφορών, συντελεστές αναπλήρωσης, τρόπος υπολογισμού της σύνταξης, ηλικία συνταξιοδότησης κ.λπ.), με προσεκτική αξιολόγηση των σχετικών μελετών και εισηγήσεων της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, ώστε να αποφευχθεί μελλοντικά η διόγκωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και η διακινδύνευση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος.

γ) Στην ενίσχυση της δυναμικής των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και της διόρθωσης των μακροοικονομικών ανισορροπιών, ώστε να επιτευχθούν υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, αύξηση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης, αλλά και αύξηση των μισθών, ώστε να ενισχυθούν τα έσοδα από εισφορές.

δ) Στην ενίσχυση των πρωτοβουλιών αποτελεσματικής διαχείρισης των σωρευμένων ασφαλιστικών οφειλών εκ μέρους του ΚΕΑΟ, ώστε να δημιουργηθεί ρεαλιστική εικόνα για το πράγματι ανακτήσιμο ποσό.

ε) Στην επανεξέταση των κινήτρων συμμετοχής στα σχήματα του 2^{ου} και 3^{ου} πυλώνα ασφάλισης, ιδίως ως προς την περίμετρο των ασφαλισμένων που δεν καλύπτονται ηλικιακά από τη «νέα» επικουρική σύνταξη του ΤΕΚΑ, ώστε βαθμιαία να επιτευχθεί εν τοις πράγμασι η «πολυεπίπεδη» προστασία, που είναι το πλέον ισχυρό αντίδοτο απέναντι σε δημογραφικές πιέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, καμπάνιες ενημέρωσης για τα οφέλη συμμετοχής στα σχήματα του 2^{ου} και 3^{ου} πυλώνα ασφάλισης και καλλιέργειας μιας αποταμιευτικής κουλτούρας (με έμφαση στους νέους) θα μπορούσαν επίσης να συμβάλλουν θετικά.

στ) Στη διασφάλιση των νομοθετημένων πόρων του ΑΚΑΓΕ και την προστασία του κεφαλαίου του, με ταυτόχρονη αξιοποίησή του, όταν απαιτηθεί, αποκλειστικά για τους ειδικούς σκοπούς που προβλέπονται στον νόμο, δηλαδή για την κάλυψη των συντάξεων των μελλοντικών γενεών.

ζ) Στην επιτάχυνση των απαιτούμενων διαδικασιών για την πλήρη λειτουργία του ΤΕΚΑ, η οποία μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη τόσο για τους ασφαλισμένους (απόδοση επενδύσεων) όσο και για την ελληνική οικονομία (βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας, έμμεση χρηματοδότηση επενδύσεων κ.λπ.).

ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Γενικά

Το κράτος πρόνοιας (welfare state) περιλαμβάνει μεταξύ των θεμελιωδών σκοπών του την αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης¹¹⁹, παρεμβαίνοντας στον οικονομικό χώρο προκειμένου να αναδιανείμει στους πολίτες ένα μερίδιο του εθνικού εισοδήματος και να εγγυηθεί ένα ελάχιστο επίπεδο συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Η έννοια της σχετικής φτώχειας (φτωχός σε σχέση με τους άλλους) ή ο κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις αποτελεί το σημείο αναφοράς της μεθοδολογίας μέτρησης της φτώχειας, οριζόμενης ως το κατώφλι της φτώχειας. Ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο (με βάση την τροποποιημένη κλίμακα ισοδυναμίας του ΟΟΣΑ) διαθέσιμο ετήσιο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου ετήσιου διαθέσιμου εισοδήματος, διαφοροποιούμενη από την έννοια του κινδύνου της απόλυτης φτώχειας (ο φτωχός που στερείται βασικών μέσων επιβίωσης).

Η μεθοδολογία αυτή, κοινά εφαρμοζόμενη σε όλη την περίμετρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού

Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού δεν εξαρτάται αυστηρά από το επίπεδο του εισοδήματος ενός νοικοκυριού, καθώς μπορεί επίσης να αντανakλά την ανεργία, τη χαμηλή ένταση εργασίας, την εργασιακή κατάσταση ή μια σειρά άλλων κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών. Για τον υπολογισμό του αριθμού ή του μεριδίου των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συνδυάζονται τρεις ξεχωριστές συνιστώσες, καλύπτοντας τα άτομα που βρίσκονται σε τουλάχιστον μία εκ των τριών καταστάσεων:

α) άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω του ορίου κινδύνου φτώχειας¹²⁰,

β) άτομα που υποφέρουν από σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση και δεν έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν τουλάχιστον επτά από τα δεκατρία στοιχεία στέρησης¹²¹ (έξι που αφορούν στο άτομο και επτά που αφορούν στο νοικοκυριό), τα οποία θεωρούνται από τους περισσότερους ανθρώπους ως επιθυμητά ή και απαραίτητα για μια επαρκή ποιότητα ζωής και

¹¹⁹ Η κοινωνική δικαιοσύνη συνίσταται σε μία ακριβοδίκαιη-αμερόληπτη (fair) και ταυτοχρόνως ευαίσθητη (compassionate) διανομή ή αναδιανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης.

¹²⁰ Στην Ελλάδα το 2024 το ύψος του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών εκτιμήθηκε σε 10.850 ευρώ. Ως εκ τούτου, το όριο (κατώφλι) της φτώχειας ορίστηκε στο ποσό των 6.510 ευρώ (ποσοστό 60%) για μονοπρόσωπα νοικοκυριά και σε 13.671 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών.

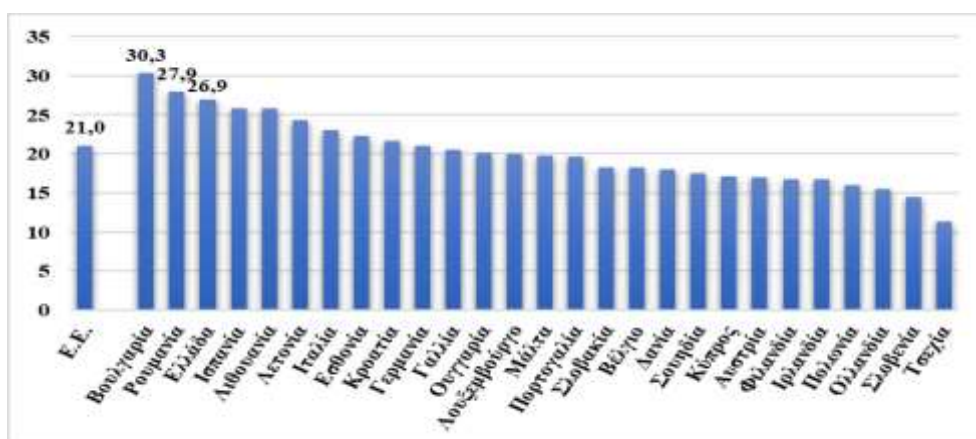
¹²¹ Πληθυσμός που στερείται τουλάχιστον 7 από έναν κατάλογο 13 αγαθών και υπηρεσιών. Σε επίπεδο νοικοκυριών, ο κατάλογος δυσκολιών ανταπόκρισης αφορά στη: 1. Δυσκολία/ευκολία πληρωμής πάγιων λογαριασμών, 2. Δυνατότητα πραγματοποίησης μιας εβδομάδας διακοπών, 3. Δυνατότητα διατροφής που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, 4. Δυνατότητα να ανταπεξέλθουν σε έκτακτες δαπάνες, 5. Δυνατότητα κατοχής και χρήσης ΙΧ επιβατηγού αυτοκινήτου και 6. Ικανοποιητική δροσιά-θέρμανση κατά τους καλοκαιρινούς και χειμερινούς μήνες αντίστοιχα. Παράλληλα, σε επίπεδο ατόμων ή μελών νοικοκυριού, οι διαστάσεις της υλικής αποστέρησης αφορούν στη δυνατότητα: 7. Πρόσβασης στο διαδίκτυο, 8. Ευκολίας αντικατάστασης φθαρμένων ρούχων με καινούργια, 9. Κατοχής δύο ζευγαριών υποδημάτων, 10. Δαπάνης χρημάτων για τον εαυτό του σε εβδομαδιαία βάση, 11. Να συναντά φίλους τουλάχιστον μια φορά το μήνα, 12. Συμμετοχής σε δραστηριότητες αναψυχής έναντι αντιτίμου και 13. Αντικατάστασης επίπλων όταν φθείρονται ή καταστρέφονται.

γ) άτομα (ηλικίας κάτω των 65 ετών) που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας¹²², ήτοι σε νοικοκυριά όπου οι ενήλικες εργάστηκαν για το 20% ή λιγότερο του συνολικού συνδυασμένου δυναμικού χρόνου εργασίας τους κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δώδεκα μηνών.

Το 2024, σύμφωνα με τη Eurostat¹²³, 93,3 εκατ. άνθρωποι στην ΕΕ βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, αριθμός που ισοδυναμούσε με το 21% του πληθυσμού της (πάνω από 1 στους 5 ανθρώπους).

Ο δείκτης (ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού) παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Η Βουλγαρία (30,3%), η Ρουμανία (27,9%) και η Ελλάδα (26,9%, που αντιστοιχεί σε 2.740.051 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ποσοστό 26,1% του προηγούμενου έτους) ανακοίνωσαν τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά το 2024.

Γράφημα 1: Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (%) το έτος 2024

Πηγή: Eurostat-Living conditions in Europe-poverty and social exclusion, Γράφημα ΕΛΣυν

Παρότι η Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει σταδιακή μείωση του ποσοστού του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, εξακολουθεί να εμφανίζει υψηλό ποσοστό συγκριτικά με αυτό της ΕΕ.¹²⁴ Ειδικότερα, καθώς ο δείκτης (ποσοστό) του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού συντίθεται από τους τρεις επιμέρους δείκτες, διαπιστώνεται ότι η αύξηση του εθνικού δείκτη της Ελλάδας οφείλεται στην επιμέρους αύξηση του ποσοστού κινδύνου φτώχειας από 18,9% το 2023 σε 19,6% το 2024, αλλά και της υλικής και κοινωνικής στέρησης από 13,5% το 2023 σε 14,0% το 2024, ενώ μείωση εμφανίζει το ποσοστό των ατόμων που διαμένουν σε νοικοκυριά χαμηλής εργασιακής έντασης, από 8,3% το 2023 σε 7,5% το 2024.

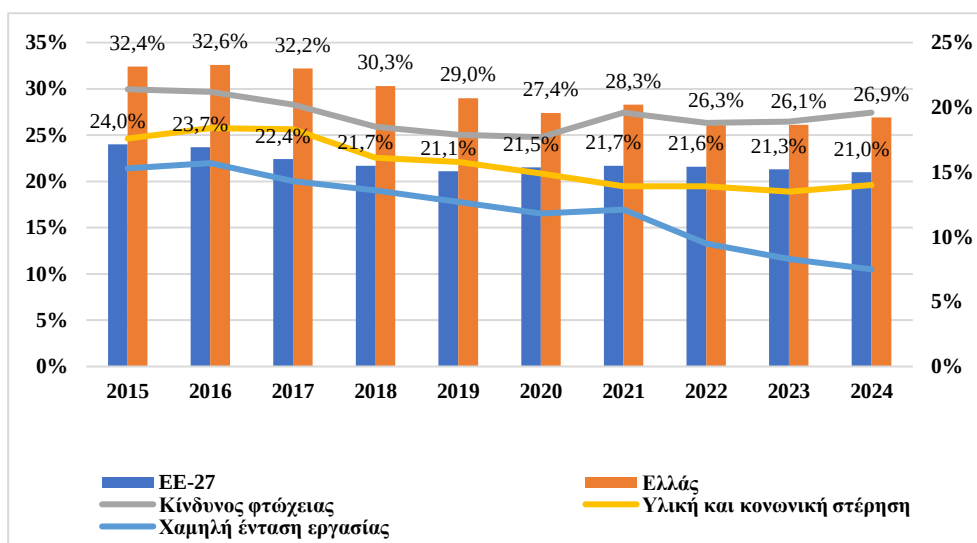
¹²² Η ένταση εργασίας του νοικοκυριού ορίζεται ως ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών του προηγούμενου έτους, κατά τη διάρκεια των οποίων όλα τα μέλη εργάζονταν, και του συνολικού αριθμού των μηνών που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί κατά την ίδια περίοδο. Οικονομικά ενεργά μέλη θεωρούνται τα μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 18-64 ετών, εξαιρουμένων των φοιτητών ηλικίας 18 - 24 ετών. Τα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από μαθητές ή σπουδαστές κ.λπ. κάτω των 25 ετών ή/και άτομα ηλικίας 64 ετών και άνω εξαιρούνται από τον υπολογισμό του δείκτη.

¹²³ Living conditions in Europe - poverty and social exclusion - Statistics Explained - Eurostat.

¹²⁴ Στατιστικές - ΕΛΣΤΑΤ. Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) αποτελεί μέρος ενός κοινοτικού στατιστικού προγράμματος, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και αντικατέστησε, από το 2003, το ευρωπαϊκό panel νοικοκυριών (European Community Household Panel, ECHP), προκειμένου να επιτευχθεί η ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που αφορούν στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Γράφημα 2: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) και οι συνιστώσες του (κίνδυνος φτώχειας, υλική και κοινωνική στέρηση, χαμηλή ένταση εργασίας) για την περίοδο 2015-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024, Γράφημα ΕλΣυν

Παράλληλα, η Ελλάδα κατέχει σχεδόν σταθερά την πρώτη έως και τρίτη θέση στον πίνακα κατάταξης των χωρών, εντός και εκτός της Ευρωζώνης, με το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας κατά τα τελευταία πέντε έτη (2020-2024).

Πίνακας 1: Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανά χώρα (%) για την περίοδο 2020-2024

Χώρες	2020	2021	2022	2023	2024
ΕΕ-27	21,5	21,7	21,6	21,3	21,0
Ευρωζώνη					
Ελλάδα	27,4	28,3	26,3	26,1	26,9
Ισπανία	27,0	27,8	26,0	26,5	25,8
Λιθουανία	24,5	23,5	24,6	24,3	25,8
Εκτός Ευρωζώνης					
Βουλγαρία	33,5	31,7	32,2	30,0	30,3
Ρουμανία	35,6	34,4	34,4	32,0	27,9
Ουγγαρία	19,4	19,4	18,4	19,7	20,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024

Δείκτης υλικής και κοινωνικής στέρησης

Ο δείκτης του ποσοστού του πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στέρησεις ανέρχεται σε 14% το 2024, με την Ελλάδα να κατέχει σχεδόν σταθερά την τρίτη θέση στον πίνακα κατάταξης των χωρών της ΕΕ με τον υψηλότερο δείκτη υλικής και κοινωνικής στέρησης κατά τα τελευταία πέντε έτη (2020-2024).¹²⁵

¹²⁵ Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024, ΕΛΣΤΑΤ.

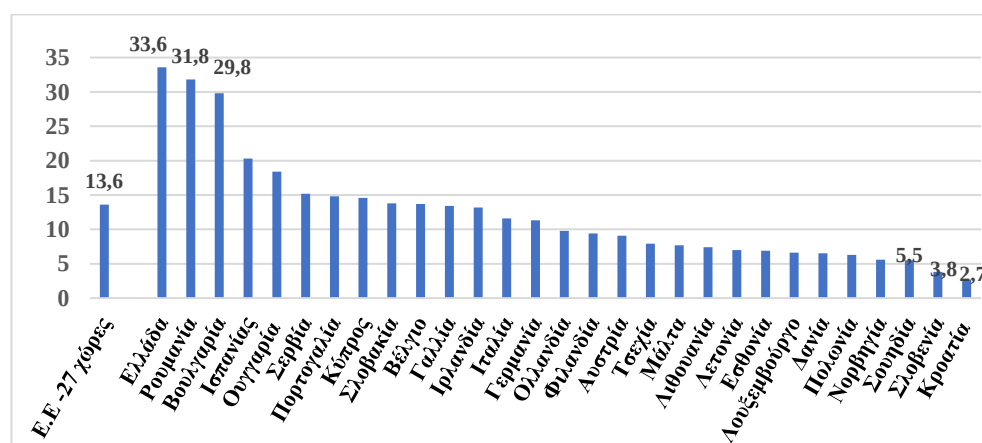
Πίνακας 2: Δείκτης υλικής και κοινωνικής στέρησης ανά χώρα (%) για την περίοδο 2020-2024

Χώρες	2020	2021	2022	2023	2024
Ρουμανία	25,3	23,1	24,3	19,8	17,2
Βουλγαρία	22,1	19,1	18,7	18,0	16,6
Ελλάδα	14,9	13,9	13,9	13,5	14,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υλική και κοινωνική στέρηση και συνθήκες διαβίωσης, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024

Παιδική υλική στέρηση

Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2024 το 13,6% των παιδιών κάτω των 16 ετών στην ΕΕ ήταν υλικά στερημένα. Η υλική στέρηση που αφορά στα παιδιά βασίζεται στην αδυναμία να αποκτήσουν τουλάχιστον 3 από τα 17 είδη (αγαθά ή υπηρεσίες) που θεωρούνται απαραίτητα ή επιθυμητά για να έχουν οι άνθρωποι ένα «αποδεκτό» επίπεδο διαβίωσης. Οι υψηλότεροι δείκτες παιδιών που αντιμετώπισαν υλική στέρηση καταγράφηκαν στην Ελλάδα (33,6%), στη Ρουμανία (31,8%) και στη Βουλγαρία (29,8%). Αντίθετα, οι χαμηλότεροι δείκτες καταγράφηκαν στην Κροατία (2,7%), στη Σλοβενία (3,8%) και στη Σουηδία (5,5%).

Γράφημα 3: Παιδική υλική στέρηση (%) το έτος 2024

Πηγή: Eurostat – Παιδική Υλική Στέρηση¹²⁶, Γράφημα ΕλΣυν

Κοινωνικές μεταβιβάσεις και κίνδυνος φτώχειας

Το 2024 στην Ελλάδα το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (δηλαδή προ της χορήγησης των συντάξεων¹²⁷ και των κοινωνικών επιδομάτων¹²⁸) ανέρχεται σε 45%, ποσοστό το οποίο διαμορφώνεται σε 23,5% όταν συμπεριληφθούν οι συντάξεις και σε 19,6% όταν συμπεριληφθούν και τα κοινωνικά επιδόματα. Διαπιστώνεται, δηλαδή, ότι η σημαντικότερη μείωση του κινδύνου φτώχειας των νοικοκυριών συντελείται μέσω της χορήγησης των συντάξεων (μείωση κατά 21,5 μονάδες) και κατά πολύ λιγότερο μέσω της χορήγησης των κοινωνικών επιδομάτων, τα οποία επιφέρουν περαιτέρω μείωση μόλις κατά 3,9 μονάδες,

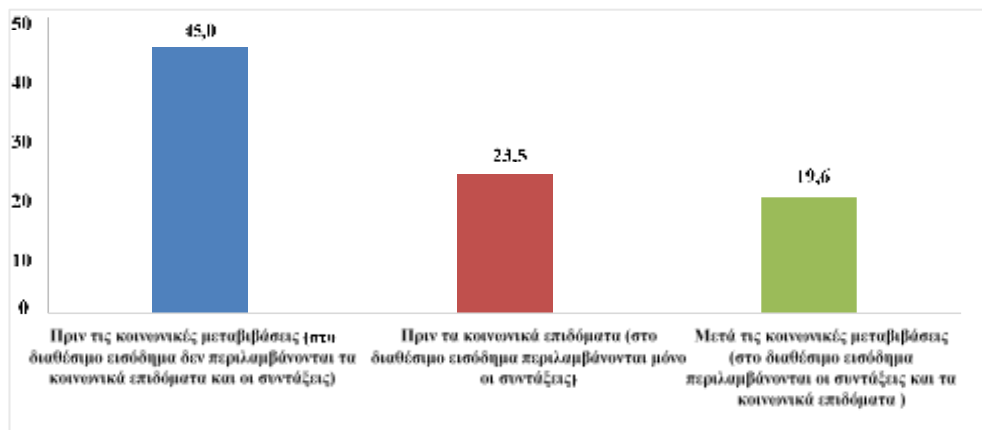
¹²⁶ Children - material deprivation - Statistics Explained - Eurostat.

¹²⁷ Ως συντάξεις θεωρούνται οι συντάξεις γήρατος από εργασία και οι συντάξεις/βοηθήματα από τον/τη σύζυγο.

¹²⁸ Κοινωνικά επιδόματα είναι η κοινωνική βοήθεια (ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, επίδομα θέρμανσης, επίδομα στέγασης, εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, καθώς και οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα και τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης, παροχές παλιννοστούντων, προσφύγων, αποφυλακισμένων, τοξικομανών, επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφαλιστών υπερηλίκων, βοηθήματα για αντιμετώπιση πρώτων αναγκών ατόμων πληγέντων από σεισμό, πλημμύρα κλπ.), τα οικογενειακά επιδόματα, τα επιδόματα/βοηθήματα ανεργίας, τα επιδόματα/βοηθήματα ασθένειας, τα επιδόματα/βοηθήματα αναπηρίας - ανικανότητας και οι εκπαιδευτικές παροχές.

ποσοστό χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, όπου τα επιδόματα επιφέρουν μείωση κατά 17,8 εκατοστιαίες μονάδες.¹²⁹

Γράφημα 4: Μεταβολή ποσοστού κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το έτος 2024

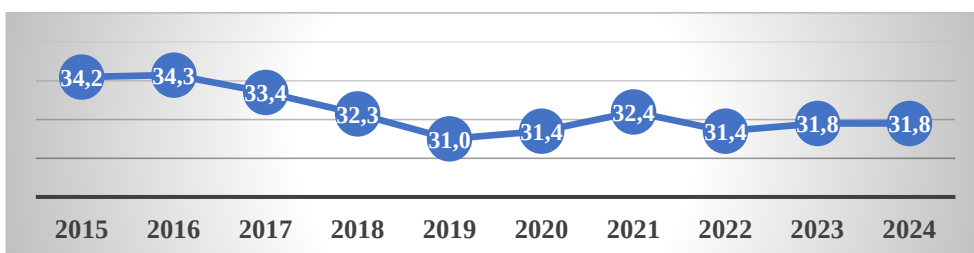

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024

Δείκτης μέτρησης της άνισης κατανομής εισοδήματος - Gini

Ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος - συντελεστής Gini¹³⁰ εκτιμήθηκε το 2024 στην Ελλάδα σε 31,8%¹³¹, παραμένοντας σταθερός σε σχέση με το 2023 και χωρίς σημαντική μεταβολή κατά τα τελευταία δέκα έτη (2015-2024).

Γράφημα 5: Διαχρονική εξέλιξη δείκτη Gini, Ελλάδα έτη 2015-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024

¹²⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση χώρας 2025 - Ελλάδα, final, Βρυξέλλες, 4.6.2025 «Οι εισοδηματικές ανισότητες παραμένουν σχετικά υψηλές», σελ. 102.

¹³⁰ Ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini) ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού εισοδήματος όλου του πληθυσμού. Η τιμή του κυμαίνεται από 0 (ή 0%), που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ισότητα έως 1 (ή 100%) που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ανισότητα, και ερμηνεύεται ως η στατιστικά αναμενόμενη διαφορά του αποτελέσματος της σύγκρισης δύο τυχαίων εισοδημάτων, ως ποσοστό του μέσου όρου. Αν όλο το εθνικό εισόδημα ήταν συγκεντρωμένο σε ένα άτομο, ο συντελεστής θα ήταν 1.

¹³¹ Ο συντελεστής Gini 31,8% ερμηνεύεται ως εξής: Αν επιλέξουμε δύο τυχαία άτομα του πληθυσμού, αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 31,8% του μέσου ισodύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Η χώρα μας κατέχει την τέταρτη με πέμπτη κατά σειρά θέση στον πίνακα κατάταξης των χωρών της ΕΕ με τα μεγαλύτερα ποσοστά του συντελεστή Gini στο έτος 2024, αλλά και στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας.

Πίνακας 3: Συντελεστής Gini ανά χώρα για την περίοδο 2020-2024

Χώρες	2020	2021	2022	2023	2024
Βουλγαρία	40,0	39,7	38,4	37,2	38,4
Λετονία	34,5	35,7	34,3	34,0	34,2
Ιταλία	32,5	32,9	32,7	31,5	32,2
Ελλάδα	31,4	32,4	31,4	31,8	31,8
Ισπανία	32,1	33,0	32,0	31,5	31,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομική Ανισότητα, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2024

Το νέο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη (Ελλάδα 2021-2027)

Η νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας 2021-2027 (ΕΣΚΕ)¹³² εισήγαγε το μοντέλο των «ενεργητικών πολιτικών» κοινωνικής προστασίας, οι οποίες προσανατολίζονται ιδίως στην πρόληψη και αντιμετώπιση των συνεπειών που δημιουργούνται από τα φαινόμενα της ανεργίας, της φτώχειας και του αποκλεισμού στην ελληνική κοινωνία, καθώς και στη σταδιακή αποκατάσταση της αυτοδυναμίας και του αυτοσεβασμού των εξυπηρετούμενων.

Ο Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) αποτελούν τους δύο κύριους δημόσιους φορείς υλοποίησης της εθνικής πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης.

Στον ΟΠΕΚΑ ανατέθηκε κυρίως η άσκηση αρμοδιοτήτων που αφορούν στην απονομή των προνοιακών επιδομάτων, οικονομικών ενισχύσεων και κοινωνικών υπηρεσιών σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, καθώς και σε άτομα και νοικοκυριά με ανεπαρκείς εισοδηματικούς και περιουσιακούς πόρους. Η ΔΥΠΑ παρεμβαίνει με τις δράσεις της για την υλοποίηση του δεύτερου στόχου της ΕΣΚΕ, ήτοι της οικονομικής ενδυνάμωσης των εργαζομένων κατά τον χρόνο της ανεργίας και της επακόλουθης σύνδεσης αυτών με την αγορά εργασίας, ενώ λαμβάνει μέρος και στην εκτέλεση προγραμμάτων επιδότησης δανείων για την απόκτηση κατοικίας (σκοποί ιδιοκατοίκησης) μέσω στεγαστικών προγραμμάτων.

Ο ΟΠΕΚΑ κατέβαλε 3,18 δις ευρώ το 2024 για την αποπληρωμή κοινωνικών παροχών έναντι 3,23 δις ευρώ το 2023 (μείωση κατά 2%). Το σύνολο αυτών δύναται να κατηγοριοποιηθεί στις εξής κύριες κατηγορίες επιδομάτων: α) Άτομα με αναπηρία, β) Οικογενειακά, γ) Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, δ) Στεγαστικά και ε) Ανασφάλιστων Υπερηλίκων.

¹³² Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας (Ιούλιος 2022).

Πίνακας 4: Προσωρινά οικονομικά στοιχεία (ποσά σε εκατ. ευρώ) εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του ΟΠΕΚΑ για τα έτη 2023-2024

Κατηγορίες Επιδομάτων	Απολογιστικά προσωρινά στοιχεία έτους 2023	Απολογιστικά προσωρινά στοιχεία έτους 2024	Ποσοστό ετήσιας μεταβολής
Σύνολο έτους	3.234	3.183	-2%
1.Αναπηρικά Επιδόματα	1.003	1.081	8%
2.Οικογενειακά Επιδόματα	1.113	1.016	-9%
3.Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα	542	526	-3%
4.Στεγαστικά επιδόματα	396	343	-13%
5.Επιδόματα ανασφάλιστων Υπερηλίκων	180	217	21%

Πηγή: 09-35694/5.5.2025 επιστολή του ΟΠΕΚΑ προς το ΕλΣυν

Η ΔΥΠΑ, κατά την εκτέλεση των σημαντικότερων δράσεων για την υλοποίηση των στόχων της, κατέβαλε 2,9 δις ευρώ το 2024 για την αποπληρωμή κοινωνικών παροχών και εκτέλεση προγραμμάτων έναντι 2,62 δις ευρώ το έτος 2023 (αύξηση κατά 11%).

Πίνακας 5: Προσωρινά οικονομικά στοιχεία (ποσά σε εκατ. ευρώ) εκτέλεσης του Προϋπολογισμού της ΔΥΠΑ για τα έτη 2023-2024

Κατηγορίες Επιδομάτων	Προσωρινά απολογιστικά στοιχεία έτους 2023	Προσωρινά απολογιστικά στοιχεία έτους 2024	Ποσοστό ετήσιας μεταβολής
Σύνολο έτους	2.617	2.903	11%
Επιδόματα ανεργίας	1.172	1.269	8%
Λοιπές επιχορηγήσεις - Εισφορές και συνδρομές	368	384	4%
Χορήγηση δανείων σε φυσικά πρόσωπα (Πρόγραμμα Σπίτι μου Ι)	183	362	98%
Επιχορηγήσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας	561	354	-37%
Παροχές μητρότητας	222	279	26%
Επιχορηγήσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας (Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας)	0	131	100%
Επιδόματα γιορτών ανέργων	111	124	12%

Πηγή: Αποστολή στοιχείων από ΔΥΠΑ με ηλεκτρονικό μήνυμα (Απρίλιος - Μάιος 2025)

Αθροιστικά τα επιδόματα που χορήγησαν το 2024 οι βασικοί φορείς άσκησης κοινωνικής πολιτικής (ΟΠΕΚΑ, ΔΥΠΑ) ανήλθαν σε περίπου 6,08 δις ευρώ, ήτοι σε ποσοστό 2,57% του ΑΕΠ (236,74 δις ευρώ), χωρίς να παρουσιάζουν σημαντική μεταβολή έναντι του 2023, που είχαν διαμορφωθεί στο ποσό των περίπου 5,85 δις ευρώ ή σε ποσοστό 2,6% του ΑΕΠ (224,69 δις ευρώ).

Συμπεράσματα – Προκλήσεις

Το σύστημα κοινωνικής προστασίας συνεχίζει να είναι κατακερματισμένο ως προς τις κοινωνικές δαπάνες, καθώς χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό επιδομάτων. Αν και η Ελλάδα εμφανίζει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις στους βασικούς κοινωνικούς δείκτες (κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, δείκτης υλικής και κοινωνικής στέρησης, δείκτης παιδικής υλικής στέρησης, δείκτης Gini), η άμβλυνση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στηρίζεται στη χώρα μας κυρίως στην καταβολή συντάξεων και δευτερευόντως στις λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Η καλύτερη στόχευση των επιδομάτων, ώστε αυτά να χορηγούνται σε αυτούς που τα έχουν πραγματικά ανάγκη, συνιστά μέγιστη πρόκληση για τους φορείς άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Τούτο προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την αποκάλυψη της άτυπης (αδήλωτης) εργασίας και την περαιτέρω καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, ώστε να μειωθεί η περίμετρος των ατόμων που καθίστανται δικαιούχοι των σχετικών παροχών λόγω απόκρυψης των εισοδημάτων τους, επιτρέποντας παράλληλα την ουσιαστική οικονομική ενίσχυση των πραγματικών δικαιούχων.

Το ύψος των επιδομάτων που χορήγησαν το 2024 οι βασικοί φορείς άσκησης κοινωνικής πολιτικής (ΟΠΕΚΑ, ΔΥΠΙΑ) -έστω και αν δεν περιλαμβάνει τις συντάξεις που στη χώρα μας αποτελούν τον βασικό βραχίονα άσκησης κοινωνικής πολιτικής- δεν παρουσίασε σημαντική μεταβολή έναντι του 2023 και, ως εκ τούτου, ενόψει και των θετικών δημοσιονομικών επιδόσεων της χώρας (ρυθμός ανάπτυξης, επίτευξη δημοσιονομικού πλεονάσματος), δεν επηρεάζει δυσμενώς τη δημοσιονομική βιωσιμότητα.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ: Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

Γενικά¹³³

Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία, καθώς εξασφαλίζει ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα¹³⁴ παραμένει ανθεκτικό σε οικονομικές και χρηματοπιστωτικές διαταραχές και συνεχίζει να επιτελεί απρόσκοπτα τον διαμεσολαβητικό του ρόλο. Το εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο συμβάλλει καθοριστικά στη διατήρηση της εμπιστοσύνης των καταθετών και επενδυτών αλλά και στη θωράκιση της συνολικής σταθερότητας του συστήματος.

Ο εγχώριος τραπεζικός τομέας¹³⁵ αποτελεί τον κύριο τομέα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Χαρακτηρίζεται δε, κυρίως, από εμπορικές τράπεζες, οι οποίες επιτελούν κομβικό ρόλο στη χρηματοδότηση της οικονομίας. Οι εξελίξεις, επομένως, του τραπεζικού τομέα αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, καθώς αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση, την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, αλλά και τις προκλήσεις που παραμένουν για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της ευρωστίας του συστήματος.¹³⁶

Νομισματική Πολιτική

Οι αποφάσεις νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) αφορούν στα βασικά επιτόκια¹³⁷ και στο λειτουργικό πλαίσιο εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Έχουν ως στόχο να επηρεάσουν το κόστος και τη διαθεσιμότητα (προσφορά) του χρήματος στην ενιαία οικονομία, επιδιώκοντας την διατήρηση του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%.

Η ΕΚΤ, προς αντιμετώπιση του υψηλού και επίμονου πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ, υιοθέτησε από τον Ιούλιο του 2022 συσταλτική νομισματική πολιτική, οδηγώντας σε σωρευτική αύξηση των βασικών επιτοκίων κατά 450 μονάδες βάσης (μ.β.) έως τον Δεκέμβριο 2023, επίπεδο στο οποίο παρέμειναν έως και τον Μάιο του 2024. Από τον Ιούνιο του ίδιου έτους η ΕΚΤ προχώρησε στην πρώτη μείωση των βασικών επιτοκίων, σηματοδοτώντας την αντιστροφή της πολιτικής του 2022, η οποία συνεχίστηκε με νέες μειώσεις επιτοκίων μέχρι και το τέλος του 2024.

¹³³ Οι πληροφορίες που εμφανίζονται στο παρόν κεφάλαιο προέρχονται, μεταξύ άλλων, από τις δημοσιευμένες εκδόσεις των εξής φορέων: Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ), Ενιαίας Αρχής Εξυγίανσης (ΕΑΕ), Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΑΤ), Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (ΕΕΤ) και οικονομικών αναφορών των ελληνικών τραπεζών.

¹³⁴ Στο χρηματοπιστωτικό σύστημα εντάσσονται τα τραπεζικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, οι χρηματιστηριακές εταιρείες, οι εταιρείες επενδύσεων και τα συστήματα πληρωμών, διακανονισμού και εκκαθάρισης.

¹³⁵ Το 2024 βασικός πυλώνας του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος παρέμειναν οι τράπεζες, με το ενεργητικό τους να ανέρχεται στο 84,8% επί του συνολικού ενεργητικού του συστήματος και τις εμπορικές τράπεζες να αντιπροσωπεύουν το 83,2% αυτού.

¹³⁶ Η ευρωστία και ανθεκτικότητα των μεγαλύτερων τραπεζών είναι καίριας σημασίας όχι μόνο για την απρόσκοπτη ροή πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία ώστε να ενισχυθούν οι επενδύσεις, ο ρυθμός ανάπτυξης και η απασχόληση, αλλά και για τη θωράκιση των φορολογουμένων και επενδυτών από τις συνέπειες ενδεχόμενων εσφαλμένων και υπερβολικά ριψοκίνδυνων τραπεζικών δραστηριοτήτων.

¹³⁷ Τα βασικά επιτόκια (επιτόκια αναφοράς) που ορίζει η ΕΚΤ είναι το επιτόκιο πάγιας διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, που είναι το επιτόκιο που λαμβάνουν οι τράπεζες όταν καταθέτουν κεφάλαια στην κεντρική τράπεζα για μία ημέρα, το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, που είναι το επιτόκιο που οι τράπεζες καταβάλλουν όταν αντλούν κεφάλαια από την ΕΚΤ για χρονικό διάστημα μίας εβδομάδας και το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης που είναι το επιτόκιο που καταβάλλουν οι τράπεζες όταν αντλούν κεφάλαια από την ΕΚΤ για χρονικό διάστημα μίας ημέρας.

Τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ κατά τη διετία 2023-2024 απεικονίζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Βασικά επιτόκια ΕΚΤ	31.12.2023	31.12.2024
Πάγιας διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων	4,00%	3,00%
Πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης	4,50%	3,15%
Διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης	4,75%	3,40%
Πηγή: Αποφάσεις Νομισματικής Πολιτικής ΕΚΤ		

Η παρατηρούμενη μείωση των επιτοκίων, αν και αποτυπώνει μετατόπιση της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής, εξακολουθεί να κινείται σε πλαίσιο προσεκτικής χαλάρωσης, καθώς η ΕΚΤ παρακολουθεί στενά τις πληθωριστικές πιέσεις και τις μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ευρωζώνη. Η συγκρατημένη προσέγγιση στοχεύει στην αποφυγή πρόωρης υπερδιόρθωσης των συνθηκών χρηματοδότησης¹³⁸, η οποία θα μπορούσε να αναζωπυρώσει τις πληθωριστικές προσδοκίες. Παράλληλα, η αποκλιμάκωση των επιτοκίων συνοδεύτηκε από τη διατήρηση περιοριστικής κατεύθυνσης στη διαχείριση του ισολογισμού της ΕΚΤ, μέσω της συνέχισης της σταδιακής συρρίκνωσης των χαρτοφυλακίων του Προγράμματος Αγοράς Στοιχείων Ενεργητικού (APP) και του Έκτακτου Προγράμματος Αγοράς Στοιχείων Ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP).¹³⁹

Η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ άσκησε επίδραση στο κόστος χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας, επηρεάζοντας τη διαμόρφωση των επιτοκίων στην αγορά χρήματος. Στον Πίνακα 2 αποτυπώνονται τα μεσοσταθμικά επιτόκια χορηγήσεων και καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών κατά τη διετία 2023-2024.

Πίνακας 2: Μεσοσταθμικά επιτόκια ελληνικού τραπεζικού τομέα	Δεκέμβριος 2023	Δεκέμβριος 2024
Στεγαστικών δανείων των νοικοκυριών	4,1%	4,1%
Καταναλωτικών δανείων καθορισμένης διάρκειας	11,3%	10,8%
Καταναλωτικών δανείων μη καθορισμένης διάρκειας	14,9%	15,0%
Δανείων μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων	5,8%	5,5%
Καταθέσεων προθεσμίας προς τα νοικοκυριά	1,4%	1,8%
Καταθέσεων προθεσμίας προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	2,3%	3,0%
Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ 2023 & 2024		

Ευρωπαϊκός Εποπτικός Τραπεζικός Τομέας

Οι αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών-μελών, ακολουθώντας συγκεκριμένη μεθοδολογία¹⁴⁰, προσδιορίζουν, ετησίως, τα συστημικά σημαντικά ιδρύματα (εφεξής

¹³⁸ Τα βασικά επιτόκια εξακολουθούν να παραμένουν σημαντικά υψηλότερα από το προ του Ιουλίου 2022 επίπεδο (-0,50%, 0% και 0,25% αντιστοίχως), στο οποίο είχαν διατηρηθεί για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, τουλάχιστον από τον Σεπτέμβριο του 2019.

¹³⁹ Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ κατά το 2024 συνέχισε: α) τη μείωση των πράξεων του προγράμματος APP με μετρημένο και προβλέψιμο ρυθμό και την παύση επανεπένδυσης του κεφαλαίου τους, β) την πλήρη επανεπένδυση κεφαλαίου των πράξεων του προγράμματος PEPP έως το α' εξάμηνο του 2024, την εν συνεχεία μείωσή τους κατά μέσο όρο 7,5 δις ευρώ μηνιαίως ως το τέλος του έτους και εν τέλει, την παύση της επανεπένδυσης του κεφαλαίου του προγράμματος στο τέλος του 2024, και γ) τη διατήρηση του επιτοκίου των ελάχιστων αποθεματικών, καθ' όλη τη διάρκεια του 2024, σε 0%. Το επιτόκιο των ελάχιστων αποθεματικών διατηρείται από τον Ιούλιο του 2023 σε 0% από το 3,50% που ήταν τον Ιούνιο του 2023.

¹⁴⁰ Βάσει των κατευθυντήριων γραμμών της EAT: EBA/GL/2014/10. Η περιγραφόμενη μεθοδολογία αφορά σε συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται από κοινού από τις αρμόδιες εθνικές αρχές των

Συστημικά Ιδρύματα – Σ.Ι.). Κατά το έτος 2024 χαρακτηρίστηκαν ως Σ.Ι. 109 ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα -έναντι 107 το έτος 2023- από τα οποία 4 δραστηριοποιούνται στη χώρα μας.¹⁴¹

Οι βασικοί δείκτες ευρωστόιας των ευρωπαϊκών και ελληνικών Σ.Ι. παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3: Δείκτες ευρωστόιας	109 Ευρωπαϊκά Σ.Ι.		4 Ελληνικά Σ.Ι.	
	2023	2024	2023	2024
Αποτελέσματα				
Έσοδα από τόκους (επί των λειτουργικών εσόδων)	61,1%	58,9%	78,5%	77,3%
Έσοδα από προμήθειες (επί των λειτουργικών εσόδων)	28,2%	28,8%	16,2%	17,9%
Βασικοί Δείκτες Απόδοσης				
Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	1,6%	1,6%	3,2%	3,0%
Δείκτης κόστους προς έσοδα	57,0%	54,9%	34,7%	35,2%
Κόστος Κινδύνου	0,5%	0,5%	0,6%	0,4%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων	9,3%	9,5%	12,0%	12,9%
Απόδοση Ενεργητικού	0,6%	0,7%	1,2%	1,3%
Κεφαλαιακή Επάρκεια				
CET1 ratio	15,7%	15,9%	15,5%	16,0%
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου	19,7%	20,0%	18,8%	19,9%
Ποιότητα Ενεργητικού				
Χρέος των γενικών κυβερνήσεων επί του Ενεργητικού	8,3%	11,7%	12,4%	11,5%
ΜΕΔ προς σύνολο των δανείων	1,9%	2,3%	3,3%	3,4%
Δάνεια με σημαντική αύξηση πιστωτικού κινδύνου προς το σύνολο των δανείων (στάδιο 2, ΔΠΧΑ9)	9,7%	9,9%	9,6%	7,5%
Ρευστότητα				
Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας	164,4%	158,0%	217,8%	213,9%
Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης	126,5%	126,9%	135,9%	138,2%
Δάνεια προς Καταθέσεις	102,7%	100,4%	58,8%	60,6%
Πηγή: Εποπτικά τραπεζικά στατιστικά για τα Σ.Ι., Q4 2024, Μάρτιος 2024, ΕΕΜ, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής ΤτΕ, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών & Έκθεση Δημοσιονομικής Βιωσιμότητας έτους 2023, ΕλΣυν				

Σύμφωνα με τον ΕΕΜ, τα ευρωπαϊκά Σ.Ι. παρουσίασαν επαρκή κεφαλαιοποίηση και εύρωστες κεφαλαιακές θέσεις και θέσεις ρευστότητας, ωστόσο το επίπεδο κινδύνου αυξήθηκε αναφορικά με την έκθεση των τραπεζών στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) και στα εμπορικά ακίνητα, θέτοντας την εσωτερική διακυβέρνηση,

κρατών-μελών προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του τραπεζικού τομέα εκάστου κράτους-μέλους και να διασφαλίζεται ομοιογένεια στον προσδιορισμό των ευρωπαϊκών Σ.Ι. βάσει της συστημικής τους σημασίας. Η ΤτΕ υιοθέτησε και εφαρμόζει τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές με την 56/12.12.2015 Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής.

¹⁴¹ Η ΤτΕ προσδιόρισε σε ενοποιημένη βάση ως Σ.Ι. τις: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε., Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. και Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. και σε ατομική βάση τα πιστωτικά ιδρύματα: Άλφα Τράπεζα Α.Ε., Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., Τράπεζα Eurobank Α.Ε. και Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.. Η Ελλάδα σε αριθμό Σ.Ι. έπεται μεγάλων χωρών της Ευρωζώνης (Γερμανία: 24, Ιταλία: 12, Γαλλία: 11, Ισπανία: 10, Ολλανδία: 7, Αυστρία: 6, Ιρλανδία και Βέλγιο: 5), αλλά έχει μεγαλύτερο αριθμό έναντι των υπόλοιπων 10 χωρών (Εσθονία, Φινλανδία, Σλοβενία, Πορτογαλία, Λουξεμβούργο, Λετονία και Λιθουανία: 3, Μάλτα: 2, Κύπρος και Βουλγαρία: 1).

τη διαχείριση κινδύνων και την επιχειρησιακή ανθεκτικότητα των Σ.Ι. στο επίκεντρο των εποπτικών προτεραιοτήτων, συνολικά, για τον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.

Συγκριτικά με τους μέσους όρους (μ.ο.) των 109 ευρωπαϊκών Σ.Ι., τα ελληνικά Σ.Ι. βελτίωσαν σημαντικά τις επιδόσεις τους. Εμφάνισαν υψηλότερα έσοδα από τόκους και χαμηλότερο κόστος λειτουργίας ως προς τα έσοδα που παράγουν, ενώ παράλληλα αύξησαν το δανειακό τους χαρτοφυλάκιο, το οποίο απέφερε υψηλότερο καθαρό επιτοκιακό περιθώριο κέρδους. Η συνολική έκθεσή τους στο χρέος των γενικών κυβερνήσεων κυμάνθηκε οριακά χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μ.ο.. Το επίπεδο του δείκτη δανείων προς καταθέσεις, σε συνδυασμό με τους υψηλούς δείκτες ρευστότητας, καταδεικνύουν τη δυνατότητά τους για ανάπτυξη και επέκταση με νέα δάνεια. Ο δείκτης ΜΕΔ τους επιδεινώθηκε ελαφρώς-όπως και των ευρωπαϊκών Σ.Ι.- και παρέμεινε άνω του ευρωπαϊκού μ.ο.. Το κόστος κινδύνου τους διατηρήθηκε στο επίπεδο του ευρωπαϊκού μ.ο. και εμφάνισαν χαμηλότερο λόγο δανείων με σημαντική αύξηση πιστωτικού κινδύνου. Ως αποτέλεσμα, πέτυχαν υψηλότερους δείκτες αποδοτικότητας.

Περαιτέρω, το ΕΣΣΚ δεν εντόπισε σημαντικούς συστημικούς κινδύνους και δεν προέβη σε έκδοση συστάσεων¹⁴² και προειδοποιήσεων για την χώρα μας.

Τέλος, τα 4 Σ.Ι. της χώρας συμμετείχαν στην ευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων της ΕΑΤ για την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των τραπεζών έναντι κυβερνοεπιθέσεων, όπου διαπιστώθηκε ότι διαθέτουν υψηλού επιπέδου πλαίσια ανταπόκρισης και ανάκαμψης και τα ευρήματα που εντοπίστηκαν δεν κατηγοριοποιήθηκαν ως σημαντικά.

Εγχώριος Τραπεζικός Κλάδος

Οι σημαντικότερες εξελίξεις στον εγχώριο τραπεζικό κλάδο το 2024 υπήρξαν οι εξής:

- Η αποχώρηση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) από τα Σ.Ι.. Από τον Οκτώβριο του 2023 έως τον Οκτώβριο του 2024, το ΤΧΣ ολοκλήρωσε την αποεπένδυση από την Τράπεζα Πειραιώς, την Alpha Bank και την Eurobank. Διατήρησε μερίδια 8,39% στην Εθνική Τράπεζα και 72,54% στην Τράπεζα Αττικής, τα οποία μεταβιβάστηκαν στο Υπερταμείο¹⁴³, την 1η Ιανουαρίου 2025.
- Η συγχώνευση της Τράπεζας Αττικής με την Παγκρήτια Τράπεζα και η κεφαλαιακή τους ενίσχυση. Το νέο σχήμα αναδείχθηκε ως ο «πέμπτος πόλος» του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, σε έναν τραπεζικό κλάδο που χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση, αφού οι 4 συστημικές τράπεζες συγκεντρώνουν το 95,2% του ενεργητικού αυτού.
- Η ολοκλήρωση στρατηγικών κινήσεων στο εξωτερικό. Κυρίως, η πώληση του 90,1% της Alpha Bank Ρουμανίας στην UniCredit και η πλήρης ενοποίηση της Κυπριακής Ελληνικής Τράπεζας από την Eurobank.
- Η συμβολή των χρηματοδοτικών εργαλείων του Ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας (ΕΑΤ)

¹⁴² Εξακολουθούν όμως να βρίσκονται σε ισχύ, για όλες τις ευρωπαϊκές τράπεζες, οι υφιστάμενες συστάσεις, μεταξύ των οποίων οι εξής άμεσου ενδιαφέροντος: α) ΕΣΣΚ/2021/17, σχετικά με ένα πανευρωπαϊκό πλαίσιο συντονισμού συστημικών κυβερνοπεριστατικών, με την οποία προτείνεται η θέσπιση πανευρωπαϊκού πλαισίου συντονισμού συστημικών κυβερνοπεριστατικών, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην πρόταση της Επιτροπής για κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα «DORA» και β) ΕΣΣΚ/2022/9, σχετικά με τις ευπάθειες του τομέα των εμπορικών ακινήτων του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, με την οποία προτείνεται: α) η βελτίωση της παρακολούθησης των συστημικών κινδύνων που απορρέουν από την αγορά εμπορικών ακινήτων, παρακολουθώντας στενά τις πραγματικές και εν δυνάμει ευπάθειες σχετικά με τα εμπορικά ακίνητα σε τακτική βάση, τουλάχιστον ετησίως, και β) η διασφάλιση υγιών πρακτικών χρηματοδότησης των εμπορικών ακινήτων, θέτοντας σε εφαρμογή πρακτικές συνετής διαχείρισης κινδύνων.

¹⁴³ Το Υπερταμείο/Growthfund είναι εταιρεία συμμετοχών που ιδρύθηκε το 2016 με μοναδικό μέτοχο το Ελληνικό Δημόσιο, όπως αυτό εκπροσωπείται από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών. Αποστολή του είναι η ανάληψη ενεργού ρόλου στον εκσυγχρονισμό των δημοσίων επιχειρήσεων, η μεγιστοποίηση της αξίας της δημόσιας περιουσίας, η διασφάλιση αναβαθμισμένων υπηρεσιών για τους πολίτες/καταναλωτές και η συμβολή του στην ενίσχυση της εθνικής οικονομίας.

και των δανείων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) στην τραπεζική χρηματοδότηση. Το 24% των νέων τραπεζικών επιχειρηματικών δανείων του έτους αναφοράς συνδέεται με τα χρηματοδοτικά εργαλεία των ΕΤΕπ και ΕΑΤ (14% και 10% αντιστοίχως) έναντι 18% το 2023, ενώ το 76% αυτών συνδέεται με τα δάνεια του ΜΑΑ (2023: 82%).

➤ Η βελτίωση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων των ελληνικών τραπεζών, ωθούμενη από τις αναβαθμίσεις της ελληνικής κρατικής αξιολόγησης και την ενίσχυση των θεμελιωδών μεγεθών των τραπεζών. Οι ελληνικές σημαντικές τράπεζες αξιολογούνται ήδη στην επενδυτική κατηγορία.¹⁴⁴

➤ Η παράταση του προγράμματος «Ηρακλής»¹⁴⁵ για τη χορήγηση σε τράπεζες επιπλέον δημόσιων εγγυήσεων σε ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας έως το τέλος του 2024. Η παράταση επέτρεψε την περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ. Το ενταγμένο στο πρόγραμμα απόθεμα ΜΕΔ ανήλθε σε 40,7 δις ευρώ το 2024 (2023: 42,8 δις ευρώ), ενώ οι εγγυήσεις του Δημοσίου μειώθηκαν στα 15,7 δις ευρώ από 19,2 δις ευρώ που ήταν κατά την έναρξη του προγράμματος (2019). Η μείωση των εγγυήσεων οφείλεται στη σταδιακή αποπληρωμή των τιτλοποιήσεων, ενώ οι νέες συναλλαγές τιτλοποίησης ΜΕΔ αφορούσαν κυρίως τα χαρτοφυλάκια που προέκυψαν από τη συγχώνευση της Τράπεζας Αττικής και της Παγκρήτιας Τράπεζας (3,7 δις ευρώ).

➤ Η διανομή μερισμάτων από όλα τα Σ.Ι., γεγονός που σηματοδότησε την επιστροφή τους σε συνθήκες «οιονεί» κανονικότητας. Το 2024, τα Σ.Ι. προέβησαν σε πληρωμές μερισμάτων 773 εκατ. ευρώ για τη χρήση του 2023 και σε ανακοινώσεις διανομής μερισμάτων 1.347 εκατ. ευρώ για τη χρήση του 2024, που τελούν, όμως, υπό την έγκριση της ΕΚΤ.¹⁴⁶

➤ Η αύξηση των χαρτοφυλακίων που διαχειρίζονται οι Εταιρίες Διαχείρισης Δανείων και Πιστώσεων κατά 2,3 δις ευρώ σε 71,6 δις ευρώ. Το 46,1% του εν λόγω χαρτοφυλακίου αφορά σε δάνεια επιχειρηματικής πίστης, το 32% σε δάνεια στεγαστικής πίστης και το 21,9% σε δάνεια καταναλωτικής πίστης.

Θεμελιώδη μεγέθη εγχώριου τραπεζικού τομέα

Το 2024, τα θεμελιώδη μεγέθη των ελληνικών τραπεζών κατέγραψαν νέα βελτίωση, ενισχύοντας σημαντικά την ανθεκτικότητα του τραπεζικού συστήματος. Η κεφαλαιακή τους επάρκεια ενδυναμώθηκε, η ποιότητα του ενεργητικού βελτιώθηκε, ενώ η ρευστότητα παρέμεινε σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 4. Οι εξελίξεις αυτές διαμορφώνουν στέρεη βάση για τη επέκταση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας και τη θωράκιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

¹⁴⁴ Στις 31.1.2025 ο οίκος S&P προχώρησε σε αναβάθμιση κατά μία βαθμίδα της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Εθνικής Τράπεζας (σε BBB- από BB+), της Eurobank (σε BBB- από BB+) και της Πειραιώς (σε BB+ από BB). Επίσης, ο οίκος Morningstar DBRS αναβάθμισε στις 13.3.2025 τις αξιολογήσεις που δίνει για τις καταθέσεις στην Εθνική Τράπεζα και τη Eurobank σε BBB από BBB-low. Τέλος, ο οίκος Moody's αναβάθμισε τις αντίστοιχες αξιολογήσεις για την Εθνική και τη Eurobank σε Baa1 από Baa2, εκείνες της Alpha Bank και της Πειραιώς σε Baa2 από Baa3 και για την τράπεζα Αττικής από B1 σε Ba2. Σημειώνεται ότι, ο οίκος Moody's αποδίδει αξιολογήσεις εντός της επενδυτικής κατηγορίας στις τέσσερις μεγάλες τράπεζες για τις καταθέσεις και το υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας μακροχρόνιο χρέος τους. Από τους άλλους δύο μεγάλους οίκους, η καλύτερη αξιολόγηση των ελληνικών τραπεζών ως εκδοτών ομολόγων είναι για την Εθνική: BBB- (S&P), για τη Eurobank: BBB- (S&P), για την Alpha: BB+ (S&P) και για την Πειραιώς: BB+ (S&P).

¹⁴⁵ Με τον ν. 5072/2023 (Α' 198).

¹⁴⁶ Οι συνολικές πληρωμές μερισμάτων εντός του 2024 αφορούν στο 32% των συνολικών κερδών μετά φόρων χρήσεως 2023. Οι ανακοινώσεις συνολικής διανομής μερισμάτων για τη χρήση 2024 αφορούν στο 38% των συνολικών κερδών μετά φόρων των Σ.Ι. για τη χρήση 2024.

Πίνακας 4: Ισολογισμός εγχώριων τραπεζικών ομίλων (σε δις ευρώ)	2023	2024	Μεταβολή
Ενεργητικό			
Ταμείο & διαθέσιμα στην κεντρική τράπεζα	36,97	34,34	-2,63
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	7,85	9,68	1,83
Δάνεια & προκαταβολές σε πελάτες	157,68	177,27	19,59
Παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα	3,87	3,59	-0,28
Χρεόγραφα	64,98	79,38	14,40
Συμμετοχές, ενσώματες και ασώματες ακινητοποιήσεις	11,04	11,96	0,92
Στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση	7,55	3,04	-4,51
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	27,75	25,70	-2,05
Σύνολο	317,70	344,95	27,25
Παθητικό			
Καταθέσεις πελατών	233,74	263,19	29,45
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	22,77	13,60	-9,17
Παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα	4,19	3,59	-0,61
Εκδοθείσες ομολογίες & λοιπές δανειακές υποχρεώσεις	13,01	18,58	5,57
Στοιχεία παθητικού διαθέσιμα προς πώληση	4,81	1,19	-3,62
Λοιπές υποχρεώσεις	11,51	9,08	-2,43
Ίδια κεφάλαια	31,86	35,73	3,87
Σύνολο	317,70	344,95	27,25
Πηγή: Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ΤτΕ, Μάιος και Οκτώβριος 2025			

Κεφαλαιακή επάρκεια

Η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων ενισχύθηκε σημαντικά. Τα ίδια κεφάλαια του κλάδου αυξήθηκαν κατά 3,87 δις ευρώ και ανήλθαν σε 35,73 δις ευρώ. Οι κυριότερες ενέργειες κεφαλαιακής ενίσχυσης αφορούν σε εκδόσεις ομολόγων ύψους 2,75 δις¹⁴⁷ ευρώ και αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου ύψους 672 εκατ. ευρώ.

Τα εποπτικά ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 8,7% και ανήλθαν σε 31,6 δις ευρώ. Παρότι οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας συγκλίνουν πλέον με τους ευρωπαϊκούς μ.ο., η αύξηση κατά 120 μονάδων βάσης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού περιόρισε το όφελος από την ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων.

Η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων εξακολουθεί να παραμένει σημαντικά χαμηλή λόγω των οριστικών και εκκαθαρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων (DTCs).¹⁴⁸ Στον Πίνακα 5 παρατίθενται οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις τόσο ως ποσοτικό μέγεθος

¹⁴⁷ Πέραν των ανωτέρω, οι τράπεζες έχουν προβεί σε εκδόσεις χρεογράφων χωρίς εξασφαλίσεις, επιλέξιμων για σκοπούς MREL.

¹⁴⁸ Η αναβαλλόμενη φορολογία αφορά κυρίως στις ζημιές από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων (PSI) και τις τιτλοποιήσεις των «κόκκινων» δανείων. Όταν οι τράπεζες εμφανίσουν κέρδη συμψηφίζουν αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση με φορολογία εισοδήματος. Όταν εμφανίζουν ζημιές, συμψηφίζουν αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση με αύξηση μετοχικού κεφαλαίου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου. Συνεπώς, η αναβαλλόμενη φορολογία δεν αποτελεί καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο αλλά μια θεωρητική μελλοντική ωφέλεια η οποία υπολογίζεται στο κεφάλαιο των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το υψηλό ποσοστό των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων στα ίδια κεφάλαια των τραπεζών είναι επί της ουσίας ο λόγος για τον οποίο η κεφαλαιακή βάση των τραπεζών θεωρείται από τις Αγορές Κεφαλαίου ως χαμηλότερης ποιότητας σε σχέση με το κανονικό επίπεδο.

όσο και ως ποσοστό επί των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών κατά την τριετία 2022-2024.¹⁴⁹

Πίνακας 5: Εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (σε δις ευρώ)	2022	2023	2024
Εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις (DTCs)	13,7	12,9	12,2
% DTCs επί των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων	52,0%	44,2%	38,6%
Πηγή: Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ΤτΕ, Μάιος 2025 & 2024			

Ρευστότητα

Οι συνθήκες ρευστότητας παρουσίασαν βελτίωση. Η βελτίωση αυτή προήλθε από την αύξηση των καταθέσεων λιανικής, την επέκταση των διεθνών δραστηριοτήτων και την έκδοση ομολογιών. Ειδικότερα, οι καταθέσεις πελατών ανήλθαν σε 263,2 δις ευρώ αυξημένες κατά 29,4 δις ευρώ σε σχέση με το 2023. Η αποπληρωμή 9,2 δις ευρώ πράξεων TLTRO III περιόρισε τις υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα στα 13,6 δις ευρώ και τα ταμειακά διαθέσιμα στα 34,3 δις ευρώ (μείωση κατά 2,6 δις ευρώ). Οι ομολογίες και οι λοιπές δανειακές υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά 5,6 δις ευρώ και ανήλθαν στα 18,6 δις ευρώ, ενώ οι τοποθετήσεις σε χρεόγραφα¹⁵⁰ αυξήθηκαν κατά 14,4 δις ευρώ και ανήλθαν σε 79,38 δις ευρώ.

Ακολούθως, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (LCR)¹⁵¹ διαμορφώθηκε σε 217,6% τον Δεκέμβριο του 2024, ελαφρώς μειωμένος από το 220,7% του Δεκεμβρίου του 2023, λόγω κυρίως της μείωσης των υπολοίπων των κεντρικών τραπεζών, ενώ ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (NSFR)¹⁵² διαμορφώθηκε σε 138,5% από 135,2% το προηγούμενο έτος.

Ποιότητα δανειακού χαρτοφυλακίου

Τον Δεκέμβριο του 2024 το υπόλοιπο δανείων μετά από προβλέψεις αυξήθηκε κατά 19,59 δις ευρώ και ανήλθε στα 177,27 δις ευρώ, καθώς αφενός οι νέες εκταμιεύσεις δανείων υπερέβησαν τη μείωση των υπολοίπων εξαιτίας των αποπληρωμών και των συναλλαγών πώλησης ΜΕΔ, αφετέρου ενσωματώθηκαν στα ενοποιημένα μεγέθη τα δάνεια της Ελληνικής Τράπεζας Κύπρου.

Η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου βελτιώθηκε, καθώς η υποχώρηση των ΜΕΔ συνεχίστηκε, με αποτέλεσμα στο τέλος του έτους το συνολικό απόθεμα των ΜΕΔ να διαμορφωθεί σε 6 δις ευρώ, μειωμένο κατά 39,8% σε σχέση με το τέλος του 2023 (9,9 δις ευρώ). Η υποχώρηση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, οφείλεται κυρίως στη διενέργεια συναλλαγών τιτλοποίησης ΜΕΔ στο πλαίσιο του προγράμματος Ηρακλής. Ως εκ τούτου, ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων υποχώρησε σε 3,8% τον Δεκέμβριο του 2024 έναντι 6,7% τον Δεκέμβριο του 2023 και ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις διαμορφώθηκε στο 41% έναντι 46%, αντιστοίχως.

¹⁴⁹ Οι συστημικές τράπεζες έχουν ανακοινώσει μελλοντικά σχέδια επιτάχυνσης της απόσβεσης DTC, μειώνοντας την περίοδο μέχρι την οριστική εξάλειψή τους.

¹⁵⁰ Η τοποθέτηση των τραπεζών σε ομόλογα ελληνικού δημοσίου αυξήθηκε κατά 5,6% κατά το 2024 και ανήλθε σε 34,4 δις ευρώ. Αποτελεί την κύρια συνιστώσα (περίπου 44%) του χαρτοφυλακίου χρεογράφων για το έτος αναφοράς και το 10% του ενεργητικού τους.

¹⁵¹ Μετρά κατά πόσον οι τράπεζες διαθέτουν αρκετά ρευστά στοιχεία ενεργητικού για βραχυπρόθεσμες ανάγκες κατά τη διάρκεια μιας κρίσης. Η υποχρεωτική εποπτική απαίτηση για τον δείκτη είναι το 100%.

¹⁵² Δείχνει κατά πόσον η χρηματοδότηση των τραπεζών για τα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία είναι επαρκώς σταθερή και την εξ αυτού ανάγκη υπέρμετρης (ή μη) χρήσης βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης. Η υποχρεωτική εποπτική απαίτηση για τον δείκτη είναι το 100%.

Στον Πίνακα 6 αποτυπώνονται τα ΜΕΔ ως ποσοτικό μέγεθος και ως ποσοστό επί του συνόλου των δανείων για την τριετία 2022-2024.

Πίνακας 6: Συνολικό Απόθεμα ΜΕΔ (σε δις ευρώ)	2022	2023	2024
Συνολικό Απόθεμα ΜΕΔ	13,2	9,9	6,0
% ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων	8,7%	6,7%	3,8%
Πηγή: Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ΤτΕ, Μάιος 2025 & 2024			

Κερδοφορία

Οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι ενίσχυσαν σημαντικά την οργανική τους κερδοφορία, καταγράφοντας κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες ύψους 4,4 δις ευρώ έναντι κερδών 3,8 δις ευρώ το 2023, όπως αναλυτικώς παρουσιάζεται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7: Αποτελέσματα χρήσεως των εγχώριων τραπεζικών ομίλων (σε δις ευρώ)	2023	2024	Μεταβολή (%)
Λειτουργικά έσοδα	11,0	11,8	7,4
<i>Καθαρά έσοδα από τόκους</i>	<i>8,5</i>	<i>9,0</i>	<i>5,8</i>
<i>Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες</i>	<i>2,5</i>	<i>2,8</i>	<i>13,0</i>
<i>Έξοδα τόκων</i>	<i>-5,7</i>	<i>-7,3</i>	<i>27,8</i>
Λειτουργικά έξοδα	-3,9	-4,3	9,7
<i>Δαπάνες προσωπικού</i>	<i>-1,9</i>	<i>-2,2</i>	<i>13,3</i>
Καθαρά έσοδα	7,1	7,6	6,2
Συνολικές προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	-3,07	-2,1	-31,6
Κέρδη προ φόρων	5,1	5,6	9,8
Κέρδη μετά φόρων	3,8	4,4	14,2
Πηγή: Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ΤτΕ, Μάιος 2025 & 2024			

Τα λειτουργικά έσοδα κατέγραψαν αύξηση 7,4% και ανήλθαν σε 11,8 δις ευρώ, ενισχυμένα από την πιστωτική επέκταση, τη διεύρυνση των διεθνών δραστηριοτήτων, την άνοδο των προμηθειών και την ανάπτυξη του χαρτοφυλακίου χρεογράφων. Αντίθετα, ασκήθηκαν πιέσεις από τα υψηλότερα έξοδα τόκων λόγω της αύξησης τόσο των καταθέσεων όσο και της χρηματοδότησης μέσω ομολόγων. Τα λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 9,7% και διαμορφώθηκαν στα 4,3 δις ευρώ, αντανακλώντας κυρίως την αύξηση των δαπανών προσωπικού και των διοικητικών εξόδων. Καθοριστική για τη διαμόρφωση της κερδοφορίας υπήρξε η μείωση κατά 31,6% των συνολικών προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο. Ως αποτέλεσμα, οι τραπεζικοί όμιλοι εμφάνισαν δείκτη αποδοτικότητας ενεργητικού στο 1,3% και δείκτη ιδίων κεφαλαίων στο 12,2%.

Μακροπροληπτική πολιτική

Το διεθνές μακροοικονομικό και γεωπολιτικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την υψηλή αλληλεξάρτηση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την ταχύτατη μετάδοση των ενδεχόμενων κραδασμών μεταξύ των χρηματοπιστωτικών συστημάτων, αναδεικνύουν τη σημασία της μακροπροληπτικής πολιτικής¹⁵³ για την αποφυγή συσσώρευσης και εκδήλωσης συστημικών κινδύνων.

¹⁵³ Η μακροπροληπτική πολιτική συμβάλλει στη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, μέσω της μείωσης των συστημικών κινδύνων και της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η ΤτΕ εντοπίζει, παρακολουθεί και αξιολογεί τους συστημικούς κινδύνους¹⁵⁴ του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος και διαμορφώνει την μακροπρόληπτική πολιτική της χώρας. Τον Οκτώβριο του 2024, όρισε το επιδιωκόμενο ποσοστό θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας¹⁵⁵ σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου για τη χώρα σε 0,5% από 0% το προηγούμενο διάστημα. Περαιτέρω, ανέδειξε την απαρχή συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων, κυρίως, στη χρηματοδότηση των ΜΧΕ, στις τιμές των οικιστικών ακινήτων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, χωρίς ωστόσο να διαπιστώνει υπέρμετρη εγχώρια πιστωτική επέκταση, καταλήγοντας ότι οι κυκλικοί συστημικοί κίνδυνοι παραμένουν περιορισμένοι και το περιβάλλον κινδύνου εμφανίζεται ουδέτερο. Παράλληλα, θέσπισε μέτρα περιορισμού της υπερβολικής δανειακής επιβάρυνσης των νοικοκυριών, για την αποφυγή ανισορροπιών στην αγορά ακινήτων.¹⁵⁶ Προσδιόρισε τα ελληνικά Σ.Ι. για το έτος 2024, τα οποία παρέμειναν ομοίως με πέρυσι, όπως και το ποσοστό του αποθέματος ασφαλείας των Σ.Ι. για το έτος 2025, το οποίο παρέμεινε σε 1,25% για την Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και σε 1,00% για τα λοιπά ελληνικά Σ.Ι..

Συμπεράσματα - Προκλήσεις

Η σημαντική βελτίωση των θεμελιωδών και εποπτικών δεικτών του ελληνικού τραπεζικού τομέα -ιδίως των συστημικών τραπεζών- σε συνδυασμό με τις ικανοποιητικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας και την ανάκτηση της επενδυτικής κατηγορίας για την πιστοληπτική διαβάθμιση της χώρας, διαμορφώνουν ευνοϊκές συγκυρίες για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος μεσοπρόθεσμα.

Ωστόσο, οι τράπεζες καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα περιβάλλον αυξημένων προκλήσεων. Οι γεωπολιτικές αβεβαιότητες, οι κίνδυνοι που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή, η ταχεία ψηφιακή μετάβαση και οι απειλές στον κυβερνοχώρο, καθώς και η αύξηση του κινδύνου αναφορικά με την έκθεση των τραπεζών στις ΜμΕ και στα εμπορικά ακίνητα -σε συνδυασμό με την ανάδειξη της απαρχής συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων στην χρηματοδότηση των ΜΧΕ και στις τιμές των οικιστικών ακινήτων στην χώρα- εντείνουν την προσοχή στην εσωτερική διακυβέρνηση, στη διαχείριση κινδύνων και στην επιχειρησιακή ανθεκτικότητα των ελληνικών τραπεζών.

Στο πλαίσιο αυτό, οι βασικές προκλήσεις για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα αφορούν στα εξής πεδία:

- **Κεφαλαιακή επάρκεια:** διατήρηση ικανοποιητικού επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας μέσω της ποσοτικής και ποιοτικής βελτίωσης της κεφαλαιακής βάσης των ελληνικών τραπεζών, καθώς ένα μεγάλο μέρος των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους αφορά σε οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις.

¹⁵⁴ Για τον σκοπό αυτό, παρακολουθεί και αξιολογεί, μεταξύ άλλων, τις εγχώριες και διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, τη χρηματοοικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και ΜΧΕ, τα χρηματοοικονομικά μεγέθη και τους εποπτικούς δείκτες των πιστωτικών ιδρυμάτων και τους κινδύνους από δάνεια και επενδύσεις σε οικιστικά και επαγγελματικά ακίνητα.

¹⁵⁵ Αποβλέπει στη διαμόρφωση κατάλληλου επιπέδου πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης σε όλες τις φάσεις του οικονομικού και χρηματοοικονομικού κύκλου.

¹⁵⁶ 227/8.3.2024 Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής: θέσπιση μέτρων για την δανειακή επιβάρυνση σε επίπεδο δανειολήπτη για δάνεια και λοιπές πιστώσεις προς φυσικά πρόσωπα με εξασφάλιση οικιστικού ακινήτου, στοχεύοντας στον περιορισμό της συσσώρευσης συστημικών κινδύνων που απορρέουν από την αγορά ακινήτων και συνδέονται με τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα. Το ανώτατο επιτρεπτό όριο για το δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O) τέθηκε στο 90% για τους δανειολήπτες που είναι αγοραστές για πρώτη φορά και σε 80% για τους λοιπούς δανειολήπτες. Το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο για το δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (DSTI-O) τέθηκε σε 50% και 40% αντιστοίχως και η δυνατότητα υπέρβασης των επιτρεπόμενων ορίων LTV-O και DSTI-O, τέθηκε σε 10%. Εφαρμοστέα από τον Ιανουάριο του 2025.

- Κερδοφορία και εσωτερική δημιουργία κεφαλαίου: επέκταση της λειτουργικής κερδοφορίας και της ικανότητας εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου, ειδικότερα εντός των υφιστάμενων συνθηκών μείωσης των επιτοκίων και των μελλοντικών σχεδίων επιτάχυνσης της απόσβεσης της αναβαλλόμενης φορολογίας.
- Πιστωτικός κίνδυνος: περαιτέρω μείωση του δείκτη ΜΕΔ, ο οποίος παραμένει υψηλότερος από τον μ.ο. της ευρωζώνης, και συγκράτηση του κόστους κινδύνου.
- Πιστωτική επέκταση: ενίσχυση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, αξιοποιώντας τον ιδιαίτερα χαμηλό δείκτη δανείων προς καταθέσεις και την υψηλή ρευστότητα, σε συνδυασμό με τις διαθέσιμες ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης.
- Επιτοκιακό περιθώριο: σταδιακή εξομάλυνση (μείωση) του καθαρού επιτοκιακού περιθωρίου (προσεγγίζοντας τον ευρωπαϊκό μ.ο.), ώστε το κόστος δανεισμού να είναι πιο ανταγωνιστικό και τα νέα δάνεια να γίνονται περισσότερο προσιτά για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Συμπερασματικά, η πορεία ισχυροποίησης των ελληνικών τραπεζών πρέπει να συνοδευθεί από αδιάκοπη και αποτελεσματική παρακολούθηση των τραπεζικών κινδύνων, επαρκείς προβλέψεις για ζημίες από δάνεια και συστηματική ευθυγράμμιση με το ευρωπαϊκό εποπτικό πλαίσιο. Η περαιτέρω ενδυνάμωση των θεμελιωδών μεγεθών -με στόχο την πλήρη σύγκλιση με τους μ.ο. της ευρωζώνης και την αποκατάσταση της λειτουργίας τους σε περιβάλλον πλήρους κανονικότητας- αποτελεί σήμερα τη μέγιστη πρόκληση. Η επιτυχία σε αυτό το πεδίο θα επιτρέψει τη σταθερή χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και την εδραίωση της εμπιστοσύνης επενδυτών και καταθετών στο τραπεζικό σύστημα.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**Γενικά**

Η στεγαστική κρίση εκδηλώνεται με την ύπαρξη περιορισμένου αριθμού διαθέσιμων κατοικιών στην αγορά (διαθεσιμότητα), καθώς και με την αδυναμία σημαντικού τμήματος του πληθυσμού να καλύψει τις στεγαστικές του ανάγκες σε τιμές που είναι προσιτές σε σχέση με το εισόδημά του (προσιτότητα). Η έλλειψη οικονομικής προσιτότητας της στέγης επηρεάζει όλο και περισσότερο όχι μόνο τις οικογένειες χαμηλού εισοδήματος αλλά και τις οικογένειες μεσαίου εισοδήματος σε ολόκληρη την Ευρώπη¹⁵⁷, με τους νέους να πλήττονται ιδιαίτερα, καθώς αντιμετωπίζουν αυξανόμενες δυσκολίες να εγκαταλείψουν το σπίτι των γονέων τους.

Παρά το γεγονός ότι το στεγαστικό πρόβλημα δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με συνέπεια η διαμόρφωση και άσκηση της κατάλληλης στεγαστικής πολιτικής να εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναδείξει τη σημασία του τόσο από οικονομική άποψη, παρακολουθώντας συστηματικά τις εξελίξεις στον τομέα της στέγασης μέσω της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών¹⁵⁸, όσο και από κοινωνική άποψη, δηλαδή ως μέτρο της ισότητας στην πρόσβαση σε επαρκή και προσιτή στέγαση μεταξύ των κρατών μελών. Η παρατηρούμενη ένταση του στεγαστικού ζητήματος σε πολλές χώρες της ΕΕ και ιδίως σε εκείνες που αντιμετωπίζουν αυξημένες ροές τουριστών, καθιστά τη στέγαση κρίσιμη πρόκληση της εποχής μας και μια από τις κύριες ανησυχίες των πολιτών.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κρίσης στην αγορά οικιστικών ακινήτων

Η κύρια αιτία της στεγαστικής κρίσης εντοπίζεται στην ανεπαρκή προσφορά κατοικιών. Στη χώρα μας η κατάσταση επιδεινώνεται από μια σειρά παραγόντων όπως η περιορισμένη ανέγερση νέων κατοικιών, η συνεχής και έντονη άνοδος των τιμών των ακινήτων, το μειωμένο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και η υποχώρηση του ποσοστού ιδιοκατοίκησης. Παράλληλα, ο μεγάλος αριθμός αδρανών ή κλειστών ακινήτων, η ραγδαία εξάπλωση των βραχυχρόνιων μισθώσεων, η υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε μη κατοίκους («Golden Visa») και οι δυσκολίες πρόσβασης στη στεγαστική πίστη για σημαντικό αριθμό νοικοκυριών, επηρεάζουν με διαφορετική ένταση τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση, προκαλώντας σοβαρές ανισορροπίες στην αγορά.

Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι η περιορισμένη διαθεσιμότητα κατοικιών προς πώληση ή ενοικίαση, γεγονός που καθιστά ολοένα και πιο δύσκολη και ιδιαίτερα δαπανηρή την ανεύρεση κατοικίας, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και του επενδυτικού ενδιαφέροντος.

¹⁵⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Παρατηρητήριο του Ευρωπαϊκού Κατασκευαστικού Τομέα, Housing affordability and sustainability in the EU (Οικονομική προσιτότητα και βιωσιμότητα της στέγασης στην ΕΕ), Νοέμβριος 2019.

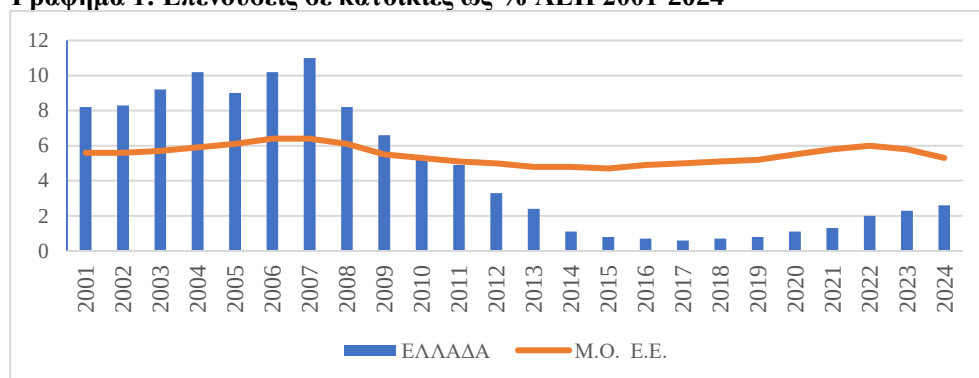
¹⁵⁸ Σχετικοί οι Κανονισμοί (ΕΕ) 1174 και 1176/2011.

Πτώση οικοδομικής δραστηριότητας

Η πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας -για ανέγερση νέων κατοικιών ή για ανακαίνιση υφιστάμενων- κατά την περίοδο της κρίσης αποτελεί τη βασική αιτία της εν εξελίξει στεγαστικής κρίσης. Ειδικότερα, κατά το διάστημα 2001-2007 οι επενδύσεις σε κατοικίες ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν σημαντικά, αγγίζοντας το μέγιστο το 2007, όταν και ξεπέρασαν το 10% του ΑΕΠ. Το διάστημα αυτό συνδέεται με έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα, εύκολη πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση και υψηλή ζήτηση για κατοικίες. Αντίθετα, κατά την περίοδο 2008-2017 καταγράφεται παρατεταμένη και απότομη κάμψη, η οποία αντανακλά τη δημοσιονομική κρίση και τη βαθιά ύφεση της ελληνικής οικονομίας. Το ποσοστό των επενδύσεων σε κατοικίες υποχωρεί δραματικά και διαμορφώνεται κάτω από 1% του ΑΕΠ μετά το 2014, επιβεβαιώνοντας την ουσιαστική κατάρρευση της οικοδομικής δραστηριότητας. Η πτωτική τάση αντιστρέφεται σταδιακά μετά το 2018 με μικρή αλλά σταθερή άνοδο. Το 2024 οι επενδύσεις σε κατοικίες ανήλθαν σε ποσοστό 2,6% του ΑΕΠ, παραμένοντας ωστόσο σημαντικά χαμηλότερες σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα. Η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη καταδεικνύει ότι, παρά την οικονομική σταθεροποίηση των τελευταίων ετών, οι επενδύσεις σε κατοικίες δεν έχουν ανακτήσει την παραδοσιακή τους θέση στην ελληνική οικονομία. Σε αντιδιαστολή, ο αντίστοιχος μέσος όρος της ΕΕ παρέμεινε καθ' όλη την περίοδο 2001-2024 σχετικά σταθερός, μεταξύ του 5% και 6% του ΑΕΠ.

Στο Γράφημα 1 απεικονίζονται οι επενδύσεις σε κατοικίες ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2001-2024 και το αντίστοιχο ποσοστό για ολόκληρη την ΕΕ (μέσος όρος).

Γράφημα 1: Επενδύσεις σε κατοικίες ως % ΑΕΠ 2001-2024

Πηγή: Eurostat, Γράφημα ΕλΣυν

Άνοδος κατασκευαστικού κόστους

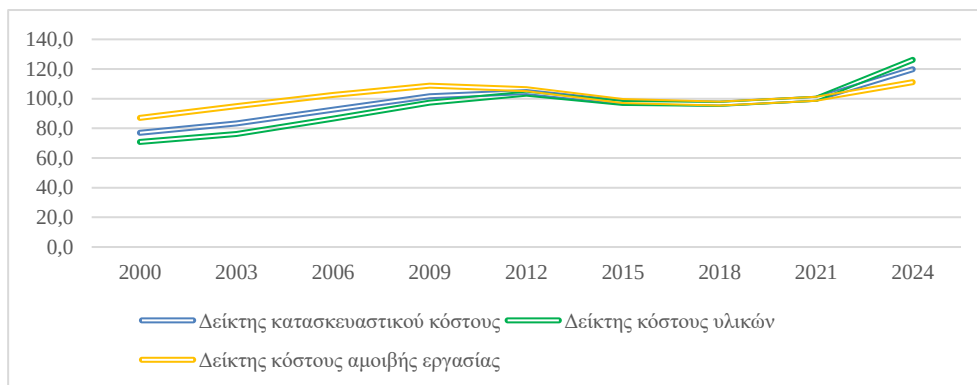
Κατά την περίοδο 2000-2024 ο δείκτης του κατασκευαστικού κόστους, καθώς και οι συναφείς δείκτες του κόστους υλικών και του κόστους αμοιβών εργασίας, καταγράφουν σημαντική μεταβλητότητα. Αρχικά, κατά την περίοδο άνθησης της οικοδομικής δραστηριότητας (2000-2007) οι εν λόγω δείκτες κινήθηκαν ανοδικά. Κατά την αμέσως επόμενη περίοδο (2008-2021) εμφάνισαν μια σχετική σταθεροποίηση, ενώ από το 2022 και μετά η εικόνα αντιστρέφεται, καθώς καταγράφονται έντονα ανοδικές μεταβολές. Ειδικότερα, κατά την τριετία 2022-2024 ο δείκτης κατασκευαστικού κόστους αυξήθηκε σωρευτικά κατά 10,2%, ο δείκτης κόστους υλικών κατά 13,6% και ο αντίστοιχος δείκτης κόστους αμοιβής εργασίας κατά 5,9%.

Συνολικά, η εξέλιξη των δεικτών υποδηλώνει σημαντική αύξηση του κατασκευαστικού κόστους κατοικιών, με αποτέλεσμα οι νεόδμητες κατοικίες να

διατίθενται στην αγορά σε ιδιαίτερα υψηλές τιμές. Παράλληλα, καθίσταται δυσχερής και η ανακαίνιση των υφιστάμενων κατοικιών, που συχνά είναι αναγκαία προϋπόθεση - λόγω της προϊούσας γήρανσης του κτιριακού αποθέματος της χώρας- για τη διάθεσή τους στην αγορά. Η αύξηση του κατασκευαστικού κόστους, στο οποίο προστίθενται το κόστος του οικοπέδου, το εργολαβικό κέρδος και οι λοιπές φορολογικού και διοικητικού χαρακτήρα επιβαρύνσεις, επηρεάζει τις τελικές τιμές, περιορίζοντας την προσιτότητα της κατοικίας για σημαντικό τμήμα του πληθυσμού.

Οι κατασκευαστικοί δείκτες απεικονίζονται στο Γράφημα 2.

Γράφημα 2: Δείκτες κατασκευαστικού κόστους περιόδου 2000-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕλΣυν

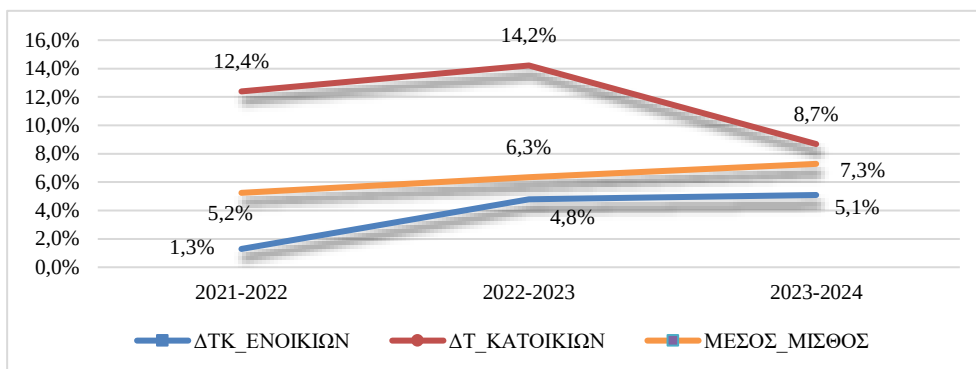
Ανοδος τιμών κατοικιών σε σχέση με τους μέσους μισθούς

Η αύξηση των τιμών των κατοικιών -είτε για πώληση είτε για ενοικίαση- επιδεινώνει τις συνθήκες στέγασης, ιδίως όταν οι τιμές αυξάνονται ταχύτερα από το εισόδημα των νοικοκυριών. Την περίοδο 2017-2024, χωρίς να παραγνωρίζεται η χαμηλή βάση εκκίνησης λόγω της έντονης δημοσιονομικής κρίσης που προηγήθηκε, οι τιμές πώλησης των κατοικιών αυξήθηκαν κατά 89,2% στην Αττική και κατά 72,6% πανελλαδικά. Ειδικά για την τελευταία τριετία, ο δείκτης τιμών κατοικιών παρουσιάζει σταθερά υψηλούς ρυθμούς αύξησης. Από 12,4% το 2022, κορυφώθηκε στο 14,2% το 2023 και διατηρήθηκε σε υψηλό επίπεδο (8,7%) και το 2024. Οι αυξήσεις αυτές είναι σημαντικά υψηλότερες από τον γενικό πληθωρισμό (9,6% το 2022, 3,5% το 2023 και 2,7% το 2024) και υποδηλώνουν μια συνεχιζόμενη ανοδική πίεση στην αγορά ακινήτων.

Στον αντίποδα, αν και οι μέσοι μισθοί του ιδιωτικού τομέα στη χώρα μας παρουσίασαν επίσης σημαντική αύξηση (5,2% το 2022, 6,3% το 2023 και 7,3% το 2024), εντούτοις, συγκριτικά με τις τιμές των κατοικιών, η μεταβολή των μισθών υπήρξε σαφώς ηπιότερη, γεγονός που συνεπάγεται διαρκή απώλεια αγοραστικής δύναμης για την αγορά κατοικίας.

Τα ενοίκια αυξήθηκαν με πιο ήπιο ρυθμό (1,3% το 2022), ωστόσο παρουσίασαν έντονη επιτάχυνση τα επόμενα έτη, με μεταβολή 4,8% το 2023 και 5,1% το 2024. Η πορεία αυτή υποδηλώνει ότι, παρότι τα ενοίκια καθυστέρησαν να ανταποκριθούν στις πληθωριστικές πιέσεις και στην αύξηση των τιμών των κατοικιών, τελικά ακολούθησαν αυξητική τροχιά επιβαρύνοντας σημαντικά τους ενοικιαστές.

Στο Γράφημα 3 απεικονίζεται η μεταβολή στις τιμές πώλησης και ενοικίασης κατοικιών σε σχέση με την αντίστοιχη μεταβολή του μέσου μισθού.

Γράφημα 3: Μεταβολή τιμών & μισθών 2022-2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕλΣυν

Υπερβολική επιβάρυνση από το κόστος στέγασης

Ο δείκτης υπερβολικής επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης¹⁵⁹ συνεχίζει να καταδεικνύει τη δυσχερή θέση της Ελλάδας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Το ποσοστό του πληθυσμού που δαπανά άνω του 40% του διαθέσιμου εισοδήματός του για δαπάνες στέγασης διατηρείται διαχρονικά σε υψηλά επίπεδα, αυξανόμενο από 26,7% το 2022 σε 28,9% το 2024. Η τιμή αυτή αντιστοιχεί σε επίπεδο σχεδόν τριπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ (8,2% το 2024). Η σημαντική αυτή απόκλιση υπογραμμίζει την ένταση της στεγαστικής κρίσης στην Ελλάδα, καθώς πολλά νοικοκυριά επιβαρύνονται υπέρμετρα για την κάλυψη των βασικών στεγαστικών τους αναγκών.

Στον Πίνακα 1 απεικονίζεται η επιβάρυνση από το κόστος στέγασης στην Ελλάδα και στην ΕΕ για την τριετία 2022-2024.

Πίνακας 1: Δείκτης υπερβολικής επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης 2022-2024

Δείκτης υπερβολικής επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης (%)	2022	2023	2024
Μέσος όρος Ε.Ε.	8,7	8,8	8,2
Ελλάδα	26,7	28,5	28,9

Πηγή: Eurostat

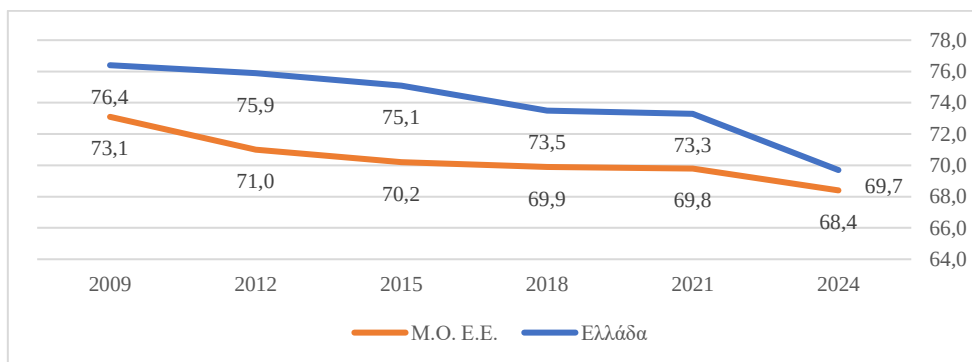
Μείωση ιδιοκατοίκησης

Τα υψηλά ποσοστά ιδιοκατοικούμενων κατοικιών τόσο στην ΕΕ όσο και στην χώρα μας, όπως αυτά απεικονίζονται στο Γράφημα 4, αντικατοπτρίζουν τη σημασία της ιδιοκτησίας ακινήτων ως ουσιώδους παράγοντα οικονομικής σταθερότητας των νοικοκυριών.

¹⁵⁹ Ο δείκτης αυτός υπολογίζει το ποσοστό του πληθυσμού που δαπανά πάνω από το 40% του διαθέσιμου εισοδήματός του σε δαπάνες στέγασης (ενοίκιο ή δόση στεγαστικού δανείου, λογαριασμοί υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, κοινόχρηστα). Το διαθέσιμο εισόδημα είναι αυτό που απομένει μετά την αποδέσμευση από φόρους και άλλες συναφείς υποχρεώσεις. Πρόκειται για το εισόδημα που είναι πραγματικά διαθέσιμο για κατανάλωση, αποταμίευση ή επένδυση.

Γράφημα 4: Ποσοστό (%) Ιδιοκατοίκησης

Πηγή: Eurostat, Γράφημα ΕλΣυν

Στην Ελλάδα, το ποσοστό ιδιοκατοίκησης μειώθηκε κατά 6,7 μονάδες μεταξύ των ετών 2009-2024. Ειδικότερα, από 76,4% το 2009 διαμορφώθηκε σε 69,7% το 2024, έναντι αντίστοιχης μείωσης 4,7 μονάδων στον μέσο όρο της ΕΕ. Η υποχώρηση αυτή συνδέεται άμεσα με τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης που έπληξε τη χώρα μας, οι οποίες επηρέασαν τόσο τον κατασκευαστικό κλάδο όσο και τα νοικοκυριά. Η σχεδόν μηδενική ανέγερση νέων κατοικιών και η έντονη δυσκολία απόκτησης ή διατήρησης στέγης περιόρισαν την ιδιοκατοίκηση και οδήγησαν σε αύξηση της ζήτησης για ενοικιαζόμενες κατοικίες. Τούτο επέτεινε τις ανοδικές πιέσεις στις τιμές των ενοικίων και επιβάρυνε περαιτέρω το στεγαστικό κόστος των νοικοκυριών.

Μεγάλος αριθμός αδρανών ή κλειστών ακινήτων

Το πρόβλημα της στεγαστικής κρίσης εντείνεται με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού κενών κατοικιών. Παρότι σε ολόκληρη τη χώρα καταγράφεται αυξανόμενη πίεση στο κόστος στέγασης, το 34,5% των κανονικών κατοικιών δηλώνεται ως κενό.

Στον Πίνακα 2 απεικονίζεται η κατάσταση των κενών κατοικιών στην Ελλάδα.

Πίνακας 2: Κενά ακίνητα απογραφής 2021

Κανονικές Κατοικίες	Σύνολο χώρας	% επί συνόλου χώρας
Κατοικούμενες Κατοικίες	4.319.144	65,50%
Κενές Κατοικίες	2.277.615	34,50%
Σύνολο	6.596.759	100,00%
Κατηγορίες Κενών Κατοικιών		
Σύνολα	2.277.615	100,00%
Προς ενοικίαση	406.859	17,86%
Προς πώληση	59.530	2,61%
Σύνολο προς «ενεργή» αγορά	466.389	20,47%
Εξοχικές κατοικίες	857.014	37,63%
Δευτερεύουσες κατοικίες	626.716	27,52%
Για άλλο λόγο	327.496	14,38%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

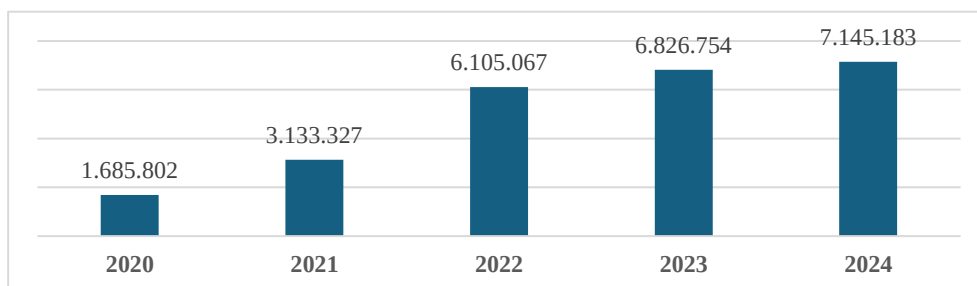
Από το σύνολο των 2.277.615 κενών κατοικιών στην Ελλάδα, μόλις 466.389 διατίθενται στην «ενεργή» αγορά κατοικίας. Η αναλογία αυτή (20,47%) καταδεικνύει ότι μόνο ένα μικρό μέρος του διαθέσιμου κτιριακού αποθέματος αξιοποιείται άμεσα για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών. Το υπόλοιπο αφορά κυρίως εξοχικές, δευτερεύουσες ή αδρανείς κατοικίες, γεγονός που επιδρά περιοριστικά τόσο στην προσβασιμότητα στη στέγη όσο και στη συνολική λειτουργία της αγοράς ακινήτων. Η περιορισμένη προσφορά, ιδίως σε περιοχές υψηλής ζήτησης, εντείνει την ανοδική πίεση στις τιμές πώλησης και ενοικίασης κατοικιών.

Επέκταση βραχυχρόνιας μίσθωσης

Η βραχυχρόνια μίσθωση επιδρά αρνητικά στη διαθεσιμότητα κατοικιών προς ενοικίαση. Συγκεκριμένα, ένα διαρκώς αυξανόμενο ποσοστό των κατοικιών στη χώρα μας διοχετεύεται στη βραχυχρόνια μίσθωση, ιδιαίτερα σε τουριστικά και αστικά κέντρα, όπως καταδεικνύει και η εντυπωσιακή αύξηση (κατά 324% την τελευταία πενταετία) των αφίξεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής. Η μετατόπιση της χρήσης κατοικιών από τη μόνιμη στέγαση προς τουριστική αξιοποίηση συνεπάγεται σημαντικό περιορισμό της προσφοράς στην αγορά μακροχρόνιας μίσθωσης, οδηγώντας σε υψηλότερο επίπεδο τις τιμές των ενοικίων.

Στο Γράφημα 5 απεικονίζεται η έντονα αυξητική πορεία των αφίξεων σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά την περίοδο 2020-2024.

Γράφημα 5: Αφίξεις σε καταλύματα σύντομης διαμονής (ενοικιαζόμενα δωμάτια)

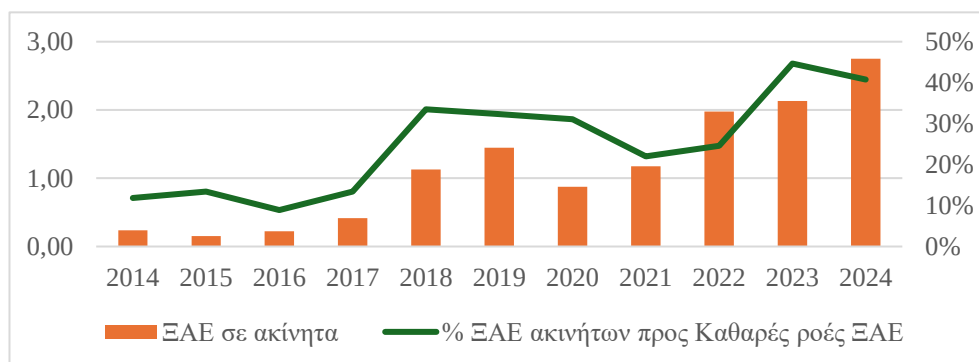

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Γράφημα ΕΛΣυν

Άνοδος ξένων άμεσων επενδύσεων σε ακίνητα - πρόγραμμα «Χρυσή Βίζα» (Golden Visa)

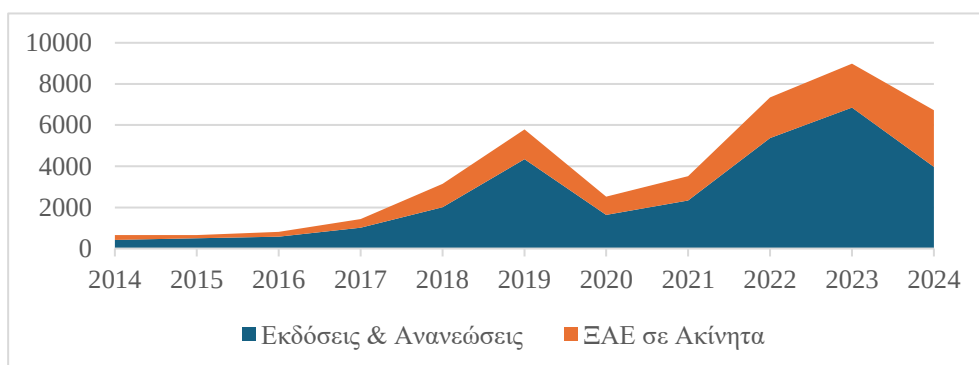
Οι καθαρές ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ) στην Ελλάδα από μη κατοίκους που κατευθύνονται στην αγορά ακινήτων (νεόδμητων ή μη) κατέγραψαν θεαματική άνοδο την τελευταία δεκαετία. Ειδικότερα, από μόλις 0,24 δις ευρώ το 2014 εκτοξεύτηκαν σε 2,75 δις ευρώ το 2024. Παράλληλα, η αναλογία τους αναφορικά με το σύνολο των καθαρών ΞΑΕ μη κατοίκων παρουσίασε αντίστοιχη ανοδική δυναμική. Συγκεκριμένα, από 12% το 2014 εκτινάχθηκαν σε 41% το 2024, καταγράφοντας ιστορικό ρεκόρ το 2023, όταν ανήλθαν σε 45%.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Οι ξένες άμεσες επενδύσεις που αφορούν ακίνητα καταγράφονται στις επενδύσεις ως συστατικό του ΑΕΠ, μόνο όταν αφορούν την κατασκευή νέων κατοικιών ή την αναβάθμιση υφιστάμενων και όχι όταν αφορούν την αγοραπωλησία υφιστάμενης κατοικίας.

Γράφημα 6: Καθαρές ροές ΞΑΕ σε ακίνητα

Πηγή: ΤτΕ, Γράφημα ΕλΣυν

Η εξέλιξη αυτή φαίνεται να συνδέεται με την εφαρμογή του προγράμματος χορήγησης άδειας διαμονής για επενδυτική δραστηριότητα (πρόγραμμα «χρυσή βίζα» - Golden Visa), το οποίο ενίσχυσε την προσέλκυση κεφαλαίων στην ελληνική αγορά ακινήτων από υπηκόους τρίτων χωρών. Ενδεικτικά, ο αριθμός των νέων εκδόσεων και ανανεώσεων αδειών διαμονής μόνιμου επενδυτή, που αποτελεί ισχυρή ένδειξη επενδυτικής κινητικότητας στον κλάδο των ακινήτων, ακολούθησε αντίστοιχη τάση με τις ΞΑΕ, όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 7. Από 418 το 2014 -έτος έναρξης του προγράμματος- ο αριθμός αυξήθηκε σε 4.339 το 2019, κορυφώθηκε σε 6.853 το 2023 και υποχώρησε σε 3.977 το 2024.

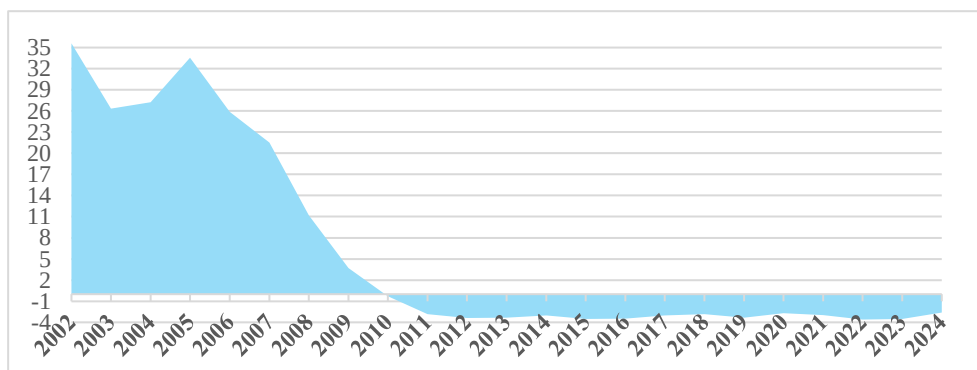
Γράφημα 7: Σχέση ΞΑΕ και Golden Visa

Πηγή: Στοιχεία Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής Παράρτημα Β, Μάρτιος 2025, Γράφημα ΕλΣυν

Μείωση στεγαστικής πίστης

Ένας σημαντικός παράγοντας που διευκολύνει την απόκτηση κατοικίας (νεόδμητης ή μη) είναι οι εξελίξεις στην αγορά της στεγαστικής πίστης, δηλαδή ο βαθμός προσβασιμότητας των νοικοκυριών στα στεγαστικά δάνεια (επιδοτούμενα ή μη) που χορηγούν οι εμπορικές τράπεζες.

Στο Γράφημα 8 απεικονίζονται οι μεταβολές στη στεγαστική πίστη κατά την περίοδο 2002-2024.

Γράφημα 8: Στεγαστική πίστη (% Μεταβολή χορηγήσεων στεγαστικών δανείων)

Πηγή: ΤτΕ - Μακροχρόνιες ιστορικές σειρές: Χρηματοδότηση ιδιωτικού τομέα από τα εγχώρια NXI, Γράφημα ΕλΣυν

Εξετάζοντας την πορεία των στεγαστικών δανείων ιδιωτών, παρατηρείται ότι η ποσοστιαία μεταβολή της χρηματοδότησης μειώθηκε από 35,6% το Δεκέμβριο του 2002 σε μόλις 3,7% τον Δεκέμβριο του 2009. Η δημοσιονομική κρίση που ακολούθησε αποτυπώθηκε έντονα και στη στεγαστική πίστη. Τον Δεκέμβριο του 2010, μετά από μια μακρά περίοδο πιστωτικής επέκτασης¹⁶¹, καταγράφηκε για πρώτη φορά αρνητική ετήσια μεταβολή (-0,3%), η οποία διατηρήθηκε μέχρι και το 2024. Ειδικότερα, η στεγαστική πίστη συρρικνώθηκε στα 29,8 δις ευρώ το 2022, στα 28,5 δις ευρώ το 2023 και στα 26,5 δις ευρώ το 2024. Μάλιστα η τάση αυτή αφορά στο σύνολο των τελευταίων 14 ετών, καθώς οι αποπληρωμές στεγαστικών δανείων υπερέβησαν τις όποιες νέες χορηγήσεις.

Στην αρνητική πιστωτική επέκταση εκτιμάται ότι έχουν συντελέσει παράγοντες όπως οι διακυμάνσεις των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων, ως αποτέλεσμα των αποφάσεων νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ, το υψηλό ιδιωτικό χρέος και τα αυστηρά πιστοληπτικά κριτήρια που υιοθετούν πλέον οι εμπορικές τράπεζες για τη χορήγηση στεγαστικών δανείων.

Συμπεράσματα – Προκλήσεις

Η χαμηλή κατασκευαστική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο μεγάλος αριθμός κενών κατοικιών, η ζήτηση κατοικίας από μη κατοίκους και η επενδυτική εκμετάλλευση των οικιστικών ακινήτων, ιδίως μέσω της βραχυχρόνιας μίσθωσης, ενέτειναν τις πιέσεις στην αγορά κατοικίας. Η βασική αιτία εντοπίζεται στη στενότητα της προσφοράς κατοικιών, η οποία αδυνατεί να ανταποκριθεί στην υφιστάμενη εγχώρια και διεθνή ζήτηση. Η ανισορροπία αυτή ασκεί ισχυρή ανοδική πίεση στις τιμές των ακινήτων, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εξεύρεση κατοικίας από τα νοικοκυριά σε προσιτές τιμές.

Αν και η στεγαστική κρίση συνιστά ένα σύνθετο πρόβλημα, εντούτοις παρεμβάσεις που επηρεάζουν το σκέλος της προσφοράς αναμένεται να συμβάλλουν περισσότερο προς την κατεύθυνση της σταδιακής εξισορρόπησης της αγοράς μέχρι την πλήρη εξομάλυνσή της. Στο πλαίσιο αυτό, πολιτικές που ενισχύουν τη ζήτηση (π.χ.

¹⁶¹ Ο όρος «πιστωτική επέκταση» αναφέρεται στην οργανική μεταβολή των δανείων: καθαρή πιστωτική επέκταση = νέες εκταμιεύσεις – αποπληρωμές υφιστάμενων δανείων, εξαιρούνται, δηλαδή, οι διαγραφές και οι πωλήσεις δανείων, καθώς και οι διαφορές που προκύπτουν στα υπόλοιπα δανείων σε ξένο νόμισμα λόγω μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

στεγαστικά επιδόματα, επιστροφή ενοικίου, προγράμματα «Σπίτι Μου», χαλάρωση των όρων της τραπεζικής χρηματοδότησης κ.λπ.), αν και επιθυμητές από κοινωνική άποψη, πρέπει σε κάθε περίπτωση να συνδυαστούν με ισχυρότερες πρωτοβουλίες τόνωσης της προσφοράς (π.χ. αύξηση των επενδύσεων σε νέες κατοικίες ως ποσοστό του ΑΕΠ ώστε να αυξηθεί το διαθέσιμο στοκ ακινήτων ενόψει και της σημαντικής αρνητικής απόκλισης από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, χορήγηση κινήτρων για ανακαίνιση παλαιών κατοικιών που σήμερα είναι κενές, διάθεση στην αγορά μέρους έστω των ακινήτων που σήμερα διατηρούν στο χαρτοφυλάκιό τους τράπεζες και servicers λόγω μη εξυπηρετούμενων δανείων, ανέγερση κατοικιών μέσω συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μείωση της γραφειοκρατίας στα ακίνητα τόσο στο στάδιο της κατασκευής όσο και στο στάδιο της μεταβίβασής τους, ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου ως προς τους όρους και περιορισμούς δόμησης κ.λπ.). Επιπλέον, καθώς το πρόβλημα είναι οξύτερο σε συγκεκριμένες περιοχές και κυρίως στα αστικά κέντρα, πολιτικές που προάγουν τις παραγωγικές επενδύσεις στην περιφέρεια μπορούν επίσης να συμβάλλουν θετικά σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα, περιορίζοντας το ποσοστό των ατόμων που αναζητούν κατοικία για εργασία σε κορεσμένες πληθυσμιακά περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν έντονη στενότητα στην προσφορά στέγης. Συναφώς, λαμβανομένων υπόψη και των τοπικών συνθηκών, πολιτικές περιορισμού της δυνατότητας απόκτησης κατοικίας από μη κατοίκους ή αυστηροποίησης των όρων χρήσης οικιστικών ακινήτων για επενδυτική εκμετάλλευση (βραχυχρόνια μίσθωση) θα μπορούσαν ομοίως να έχουν θετική επίπτωση, εφόσον τεκμηριώνεται κατά περίπτωση ότι οι αρνητικές συνέπειες αυτών των δραστηριοτήτων (διάρρηξη του κοινωνικού ιστού λόγω επιδείνωσης της διαθεσιμότητας και οικονομικής προσιτότητας των κατοικιών) υπερβαίνουν τη θετική τους συμβολή (ενίσχυση των τουριστικών εσόδων με θετική επίπτωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος για ορισμένα νοικοκυριά, τόνωση των φορολογικών εσόδων, διαφάνεια στις συναλλαγές κ.λπ.).

Συμπερασματικά, η ένταση της στεγαστικής κρίσης, που ήδη δοκιμάζει την κοινωνική συνοχή, απαιτεί, παράλληλα με τη διατήρηση (ή/και ενίσχυση) των μέτρων τόνωσης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών ώστε να έχουν πρόσβαση σε στέγη, την κατά κύριο λόγο επικέντρωση στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων ενίσχυσης της προσφοράς ώστε να αντιστραφεί η αποεπένδυση σε κατοικίες που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης και να επέλθει σταδιακά η πλήρης εξισορρόπηση της αγοράς.

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε από τις Διαρκείς Επιστημονικές Επιτροπές του άρθρου 26 του ν. 4820/2021, όπως ισχύει, με επικεφαλής την Αντιπρόεδρο Ευαγγελία – Ελισάβετ Κουλουμπίνη και μέλη τον Σύμβουλο Κωνσταντίνο Κρέπη, την Πάρεδρο Αθανασία–Μυροφόρα Σιδηροπούλου, τους Εισηγητές Αθανάσιο Ζέρβα και Νικόλαο Γαρδελάκη και τους υπαλλήλους Μαρία–Άννα Βαρθαλίτη, Μαρία Γκιουρέμου, Μαρία Ταμπάκη, Ευάγγελο Τέη, Βασιλική Ζορμπά, Σοφία Κετζετζόγλου και Στυλιανή Μπασιαρίδου. Η έκθεση συζητήθηκε ενώπιον του Όγδου Τμήματος, αποτελούμενου από την Πρόεδρο αυτού Σωτηρία Ντούνη, τους Συμβούλους Θεολογία Γναρδέλλη και Κωνσταντίνο Κρέπη και τους Παρέδρους Ελένη Νικολάου και Νικόλαο Σπανάκη, κατά την από 13.11.2025 Συνεδρίασή του και εγκρίθηκε από αυτό αυθημερόν, μετά από εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κρέπη, μέλους των ως άνω Επιτροπών.

